

Antonio Zavala

**Gabon eskeko
bertsoak
(1814-2000)**

**Auspoa Liburutegia
310**

Gabon eskeko bertsoak : (1814-2000) / [biltzailea], Antonio Zavala. – [S.l.] : Auspoa ; Donostia-San Sebastián : Gipuzkoako Foru Aldundia, Kultura eta Euskara Departamentua, 2008.

377 or. : mus. ; 20 cm. – (Auspoa Liburutegia ; 310)

Aurkibidea

LG SS 894-2008. – ISBN 978-84-7907-598-9

I. Villancicos vascos - Antologías. I. Zavala, Antonio, comp. II. Gipuzkoa. Departamento de Cultura y Euskera, ed. III. Serie.

821.361-192.21(082.2)

783.6(460.15)(082.2)

Azaleko irudiak: Asociación de Pintores con la Boca y con el Pie

© *edizio honena:* AUSPOA Argitaletxea

Gipuzkoako Foru Aldundia

750 aleko tirada

ISBN: 978-84-7907-598-9

Legezko Gordailua: S.S. 894/08

Fotokonposizioa eta inprimaketa: Itxaropena S.A., Zarautz

Antonio Zavala

**Gabon eskeko
bertsoak
(1814-2000)**

**Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa**

Kultura eta Euskara Departamentua
Departamento de Cultura y Euskera

Donostia-San Sebastián, 2008

Itzaurrea

Gabon-eskeko bertsoak eman diogu izenburu liburu oni, iru itz oiek gaur irakurleari zer eskeintzen diogun argi eta garbi adierazten dutelakoan.

Gabon, bertso auek abenduaren 24-an kantatzen ziralako, Eguberri festa aundiaren bezperan, alegia, Jesusen Jaiotzaren berri pozgarria alde guzietara zabaltzearren.

Eskeko, taldeak atez atez ibiltzen ziralako, limosna eske alegia, toki askotan Santa Ageda bezperan edo San Juan bezperan bezela. Baiña eskeko ez diran bertsoak ere azaldu dira batzuk, askoz gutxiago badira ere, eta liburu ontan sartu ditugu,

Eta *bertsoak*, kantatzen ziranak geien-bat bertsoak ziralako, lau puntuko aleak, noski. Bi puntukoak ere erabiltzen ziran, koplak alegia, baiña askoz ere gutxiago.

Ori dana, taldeak bertsolaririk gabekoak ziranean, eta antziñako bertsolariren batek jarri eta belaunaldiz belaunaldi zetozen bertso eta doiñuak buruz ikasi eta kantatzen ibiltzen ziranean.

Bertso-sail osoak, edo-ta aalik eta osoenak, sartzten aalegindu gera. Baiña Azkueren kantutegian-eta badira Gabon-kanta batzuk leenengo bertsoarekin eta bertso bakarrarekin. Onek zera esan nai du: beste sail batzuk ere bazirala, beren osotasunean iñork jaso ez baditu ere orain arte beintzat.

Orixe da, beraz, izenburuko iru itz oiekintxe adierazi nai dana: *Gabon* egunean, atez ate *eskean* kantatzen ziran *bertsoak*.

Bestelako gabon-kantak ere baziran, noski, eta eder askoak gaiñera. Adibidez, elizan kantatzekoak: *Belenen sortu zaigu Jainkoa, Oi Betlehem, Agertu da, Mesias sarritan...*

Liburu ontan eskeintzen ditugunak iru itz oien barruan sartzten diranak dira, beraz, berriz ere esanda: *Gabon eskeko bertsoak*.

Bidasoaz Iparraldekoak ere ez ditugu emen sartzten, ortarako beste billaketa bat egin bearko litzake eta. Ango norbaitek egin dezala azterketa ori.

Goi-Naparroaren iparraldean ere kantatzen ziran gabon-kanta batzuk: Erronkarin, Garraldan eta abarretan. Baiña oietako ba-koitzak azterketa berezi bana eskatzen du, testua eta doiñua fin-
katzearren, eta alde bat utzi degu, oraingoz beintzat.

* * *

Bertsoak berak ere noizbeinka aitatzten dute atez ate eskean ibiltze ori, oitura au zer zan adierazi nai balute bezela.

Bertso batek onela esaten du, adibidez: «Usariyo kostunbrea ez dedilla galdu». Beste batek, 1849-koak: «betiko legean... atarik ate gatoz zerbaiten galdean». Eta 1918-ko sail batek onela dio: «oitura abek dira gure erriyetan. / beok e ibiltzen ziran mutil koxkorretan». Oietaz gaiñera, beste aitamen asko ere atera ditezke bertso auetatik.

Garai artako literaturan, berriz, Alfonso Maria Zabalaren *Gabon gau bat* ipuia (1887) degu oitura au zer zan ederki asko argitzen diguna. Onela dio irugarren atalean:

«–Gaur berandu datoz gabon-zaleak –esan zuan Txomiñek.

–Ara or nun diran, aita, –erantzun zion bere seme Kristobalek.

Eta ala zan egiaz, bada mutil-talde bat asi zan kantari ate kanpoan.

Bozik onena zeukanak kantatu zuan lenengo, eta besteak erantzun zioten modu onetan:

Agur, jente noblia,
berri on bat dakargu,
atentzinoa eduki beza
iñork aditu nai badu...».

Urrena, Gabon-kanta au oso-osorik dator, irakurleak aurrerago aurkituko duana. Ondoren, limosna emateko unea iritxitakoa, onela dio etxekojaunak etxekoandreak:

«–Ea, Iñaxi, jatxi zazu goiko aga orretatik lukainka on bat eta emaiezu gabon-zale oiei, bada guri ere orrelaxe eman oi ziguten oien sasoi.

Artu zuan, bada, Iñaxik lukainkarik aundiena, eta eman zien atea zeukan leiotik, eta joan ziran kantariak irrintzi egiñaz auzoko etxera.

Etzuten ondo alde egin mutillak, nun sentitu zan berriz ere atean soñua, eta neskata-pillo bat asi zan kantatzen, baña soñu alegeregoan, eta oetan ere lenengo bozik ederrena zeukana. Ara nik entzun eta gogoratzen zaizkitanak:

Belengo portalian
Maria ta Jose,
aparia prestatzen
orain ari dire...

Oei ere eman zitzaizen oitura zana eta joan ziran aurrekoen bidean panderoa joaz».

* * *

Felipe Aierbek, berriz, *Euskal-Erria* aldizkarian, 1914 eta 1915-ean, *Gabon-gaba ta Egoarriak* idazlana argitaratu zuan, besteak beste onela esanez:

«Ni goierritarra naiz, eta Gipuzkoako Goierrin Gabon-gaba ta Egoarri egunak eramaten diran bezela, agertuko ditut.

Gu mutill kozkorak giñala, Ormaiztegiko San Andresak igarotzen giñutzenetik, asten giñan Egoarri begira.

Mutikoai Egoarrik ematen dien pozik biziena, *beleren* ibiltzeko poza izaten da. Igandero ta jaiero biltzen giñan Berjaldegi (Ormaiztegin) etxon-doko garo pillan lau mutil koskor *beleren* kantak ikastera. Deadar aundiena egiten zunak ondoena kantatzen zuan.

Bertsoak eskolan idatzi oi giñuzen, ta mutill bakoitzak bertso-papela zirriborro ta guzti eskubetan zuala, kantatu ta kantatu aritzen giñan arratsalde geienean.

Bertsoen aurreneko kantak edo abestiak ikasten giñuzen ondoena, azkenengoak kantatzerako limosna emango zigutela uste oi genduan da.

Tartean, elkar-izketak jarduten giñuzen:

–Gorosti makilla zuzenak eta gogorak bazakizkiat nik nun daren (dauden), Luiantonio!

–Lapatzako txara goenean. Iraurtxibitak egiteko gorostiak andixek eka-
rri zizkian orain urrea gure aitajaunak.

Patxikok:

–Nik igezko makillea oraindik gordeta zeukeat.

–Aizak, i, Joxe Mari: Etxaburun, Burron ta Berroetan ez diagu gero
kantau bear, ill-urtea die ta!

–Bai, motell. Aita gurea errezatzen dek belauniko jarrita. Gogorutzen
enaizela uste al dek?

* * *

Beleren aurreko egunetik itxitzen da mutikoentzat eskolea, Egoarri
oporrak atsegiñak izaten dira benetan.

Uri aundietako ikasle larriak berak ziara zaleturik egoten dira Egoarrik
etortzeko. Agorreko Samiel-ditik Egoarriak bitarte batere ikastun izan dan
mutillak atsedentxo egin nai izatea ez da ziñaz oso arritzekoa.

Morro, mirabe neskameak beren etxerutzen dira Gabon eguneko.

Mutillak, praka ta amilla urdiñaz jantziak, abarka-mantarrak oiñetan di-
tuztela, mortxela (pardela) makillan zear sartuta bakallau zuria gaiñean
dutela igaro oi dira beren erri alderuntz, irritsu ta urduri, adoretsu ta sen-
do, bizkor eta alai.

Jai aurea jai bera baño ere atsegingarrigo izaten da.

Gabon eguna, nor bere etxean izan ezik, ez da aintzat artzen; akatsa ba-
du Gabon egunak, bakoitza bere sendikoakin (pamilikoakin) arkitzen ez-
pada.

Gabon eguna sendi eguna da. Senideak elkarganatzeko egun izentatu-
ba, maitetasun gozo-biguiña agertzeko aldi aukeratuba.

Sendi bildua, arraia, gozoak, su aundia, poza ta soñua bear dira, Gabon
gaba ederki ederki igarotzeko.

* * *

Mutill kozkorrek goizean goiz jeiki oi dira *beleren* ibiltzeko pozaren
pozez. Gosaldu ta bazkaldu bearrik ez dute izaten ume kondoak eta larri-
txoak *beleren* egunean. An da emen biltzen dituzten sagar, intxaur, talo ta

esnea naikoa ta geiegi izaten dituzte. Dirua biltzeko pozak jaterañoکو guztia ere aaztu eragiten die

Diru-gordetzaille mutillik irtenena izan oi da. Lagunak oartzen dira ordea zein etxetan zenbat eman duten ta gaitz da iruzur (tranpa) egiten.

Kaletik asten dira mutikoak kantatzen. Bai, ba. Geiena ematen dutenen etxeak aurrena bildu, beste kantari taldea etorri baiño len.

Kaletarrak eta beste edozeiñek lenen dijoazen kantariai gogozago, opa-roago demaie limosna. Berantiarrai, edo ez eman edo, badamazaie ere, gutxigo ta elkorrago.

Bertso luzeak eta astiro kantatzen dituztenak nai lituzken etxe guziak ezin bildu izaten dituzte. Orregatik, mutill-saill batzuk kanta laburrak eta agudo abestu oi dituzte txanpon geigo biltzearren. Mutill aundi aurkiak (amabiren bat urtekoak) ixi eta leia aundia izaten dute kantari erbestera juateko.

Guretzat opui aundia zan Seguraraño *beleren* juatea. An zegoan ba etxe pillo ona!

* * *

Gabon eskeko bertso auek nundik ote ditugun? Iturri askotatik, noski: inprentako bertso-paper zaarrak, antziñako aldizkariak, artxibo-zokoetan azaldutako esku-idazkiak, mundu au aspaldi utzi zuten aiton-amonen aotik eta abar.

Geien-geienak XIX mendekoak ditugu, eta batzuk XX-koak.

Sail bakoitzaren segidan komeni diran txeetasun eta argibideak emango dira.

Bildu aal izan ditugun doiñuak ere emen aurkituko ditu irakurleak. Ala ere, sail batzuk doiñurik gabe gelditu dira, doiñu ori dakienik aurkitu ez degulako; eta berak derizkion doiñuarekin kantatu bearko ditu irakurleak.

Doiñu batzuk solfeoz idatzita aurkitu ditugu. Beste batzuk magnetofonoz jasoak dira, eta geienak solfeoz idatzi eta papere-ratu dituena, askotan beintzat, Donostiako Iñaki Karkamo adiskidea izan da.

* * *

Bertso auen egilleak nor ote dira? Galdera orri ezin erantzun dezaiokegu beti. Ona izen batzuk, ala ere: Zaldibiko Juan Inazio Iztueta (1867-1845), Donostiako Joxe Bizente Etxagarai (1773-1855), Altzoko Manuel Antonio Imaz (1811-1893), Elgoibarko Pedro Migel Urruzuno (1844-1923), Donostiako Pepe Artola (1864-1929) eta abar.

Egillearen berri dakigunean, argibide ori beti emango degu bertso-sail bakoitzaren oiñean.

Bertso-jartzaille auetan apaizik ere badagoala dudarik ez da. Bat baiño geiago gaiñera. Baiña batzuk, P. M. Urruzuno bezela, erriaren bertsogintzak nola bear duan zekitenak; eta beste batzuk batere etzekitenak.

Danak ere intentzio bera zuten, noski: erriari Jesusen jaiotza-ren berri erakustea. Katekesis, alegia, era askotara egin diteke, noski.

Atez ate ibiltzeko oitura zalako, bertsoen bearra zegoan. Eskera irten bear zutenen eskuetan, bertso-sail bat nola edo ala jarri nai; eta ortik, bearbada, alkar kopiatzea. Ortatik asko samar dago; erderaz *plagio* alegia. Baiña gaizki egiten zutenik etzi-tzaien burutik pasa ere egingo eta segi aurrera.

* * *

Gabon egunean bertso-kantari eskean ibiltzeko oitura au zen-bait erritan oraindik ere gordetzen dala uste degu, baiña ez leen aiñean, iñundik ere.

Orrek zera esan nai du: orain eun bat urte askoz ere bilduma aundiagoa egingo zukeala artara jarriko zanak. Ala ere, naiko sorta ugaria osatu degu eta pozik gera. Eta irakurleak ere atsegi-ñez artuko duelakoan gaude.

A. Z.

1814

Villancicos euskaros

cantados por Navidad en el coro de la parroquia de San Vicente de la ciudad de San Sebastián, el año de 1814

1
Esna ari, Pratzubel,
ator, Antoniyo,
erotu dek nere ustez
gure Gregoriyo;
arestiyan pasa dek
ojuka mendiyán,
Jesusa jaio dala
Beleneko erriyan.

2
Guazen, jarrai zaiogun
txabolak largata,
Manubel Inaziyo,
jo zak arrabeta;
salto, brinko eta dantza,
prime, konpañero,
deskantsatuko gaituk
bueltakuan gero.

Zortziko

1
Jaungoiko zerukoa
gizon egiñikan,
mundura etorri da
Mariyagandikan;
Beleneko ate zar
batzuben azpiyan
jaio da otzak ikaraz
gaurko gaberdiyan.

2
Guazen, para gaitean
lasterka bidean,
Jesus Aur eder ura
arkitu artean;
orra izar argi bat
begiyen aurrean,
jarriko gaitubena
Belengo lurrean.

3
Zeruko aingerubak
soñu ederrakin
jatxirik emen daude
beste guztiyakin;
au da billatzen degun
leku erogarriya,
ona Jesus, Jose ta
Birjiña Mariya.

4
Belaun eta begiyak
jarririk lurrean,
biyotza jaso zagun
Jaunaren aurrean,
eskatubaz guztiyok
barka dizaigula,
eta bere doaia
betiko digula.

Estribillo

Manutxu, itxi izu
mollan bitxiguba,
ez du antxi antxikan
ene koitaduba,
erdu ona Txomintxu,
erdu neskatilla,
ariñ kaderak, txutxu,
Jesusaren billa.

Bertso auek Donostiako Jose Bizente Etxagaray (1773-1855) bertso-jartzaille ugariak moldatuak dira. Jaun orren argibideak eta bertsoak Auspoaren 35-36 zenbakian eman genituan argitara, 1964 urtean, *Festara* izenburuko liburuan.

Ondo gogoan artzekoa da bertso auek jarri ziran urtea: 1814-garrena. Aurreko urtearen aboztuaren 31-ean Donostia erre egin zuten inglesek. Baiña Donostiako erria, buru makur gelditu bearrean, bereala zutitu zan, leengo bizimoduari eusteko.

1815

Eguberri kantak

Donostiyako Santa Mariyako premieleizan kantatubak

1815-garren urtean

Sarrera

1

Egurra ebakitzen
nekatu ta ondoan,
aritz baten oñean
erdi lo nengoan;
amets egin dedala
dadukat gogoan,
guztizko berri onak
dirala beingoan.

2

Ukullu zar batean
Beleneko erriyan
gure Jesus jaio da
gabaren erdiyan;
jakindurik agudo
artzaiak mendiyen,
jatxi dira lasterka
denbora gutxiyan.

2

Ekusi det zeruba,
gero begiyetan
argitasun aundi bat
alde guztiyetan;
norbaitek belarrira
esan dit onetan
Jauna jaioko dala
gaur amabiyetan.

3

Izar argi eder bat
lagun arturikan,
iru errege datoz
Oriyentetikan;
galdezka igaro dira
Jerusalendikan,
Jesusaren jaiotzaz
duten berririkan.

Zortziko

1

Gau eder zoragarri
zoriyonekoa,
lurrera etorri zana
gure Jaungoikoa,
asmegitari onak
agindutakoa,
egunik argiyena
ez bezelakoa.

4

Ekusi ta ezagutu
dutenean Jauna,
lasterka jarri dute
lurrean belauna;
biyotzak altxaturik
Jesusarengana,
irurak egin dute
eskariyo bana.

5

Aingeru zerukoak
lurrera etorriyak,
Jesusen ingurutan
an daude guztiyak;
an daude erregeak,
an daude artzayak,
Aur eder arri eman
nairikan begiyak.

6

Jesus eta Mariya
ona Joserekin,
ona emen aingerubak
soñu ederrakin;
ona zeru guztiya
Jaungoikoarekin,
ona gaurko gabeen
lurrean gurekin.

Euskaritxoa

Guazen, ekus dezagun
Aur jaiio berriya,
guazen, egin zaiogun
ongi etorriya;
guazen, eman zaiogun
jana ta erariya,
oia, legorpea ta
jantzi-erantziya.

Bertso auk ere leen aitaturako Jose Bizente Etxegaray zanak jarriak dira.

Argitalpenak:

Euskal-Erria, IX, 1883.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

1816

Eguberri kantak

Donostiyako Santa Mariyako premileizan kantatubak
1816-garren urtean

1
Au gauaren guztizko
eder ta alaya,
berak ekarri digu
Jaunaren doaya;
garaiturik beingoan
infernuko etsaya,
gelditzen da zeruko
atea idikiya.

2
Kristabak, aitor zagon
gure doikerra,
zere Jauna izan dan
ain kupidakorra,
esanaz biyotzetik
fede andiarekin:
«Jauna izan dedilla
betiko gurekin».

Zortzikoa

1
Gau eder aukerako
parerik gabea,
zuk ekarri gaituzu
Erredentorea;
zuk kristau guztiyentzat
dakartzu bakea,
lurrera jetxirikan
gaur gure Jabea.

2
Irugarren pertsona
Trinidadekoak
gaur idiki dizkigu
ate zerukoak:
bere onesgilleko
obra birtuteak
garaitu du etsaia
ta urratu kateak.

3
Ona Trinidadeko
bigarren pertsona
digon amoriyuaz
egitiñik gizona;
Mariya batzaiaren
erraietatikan
lurrera etorri da
kristabagatikan.

4
Gaur egikaritu da
zoriyon gurean
Guzi-al-dubenaren
naigiña lurrean;
gaur Betlengo estalpe
beartu batean
gure Jesus maitea
dago trosa artean.

5

Herodesek jakiñik
Aurraren jaiotza,
bereala nai diyo
eman eriotza;
bañan egiztatzeko
lendandik esana,
aingeru bat jetxi da
aita Josegana.

6

Ametsetan aitu du
esaten diyola
Ejiptoko bidean
jarri dediyela:
guazen, jarrai zaiogun
kristabak munduban,
gero arki dezagun
guztiyak zeruban.

Euskaritxo

Guazen guztiyok, guazen
lasterka Belena,
guazen, gaur da jaiotza
gure Jesusena;
guazen, gaur da lurreko
gaurik ederrena,
guazen, kristau maiteak,
guazen bada aurrena.

Bertso aukeratuak Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanak jarriak dira. Argitalpenak:

Euskal-Erria, IX, 1883.

Euskal-Erria, 55. 1906. Baiña emen *Zortzikoa*-ren bertsoak beste ordenontan daude: 1, 3, 5, 2, 4, 6.

Bertso-papera, Manterolaren bertso-bilduma, Donostia. Paper onek jira guzian ertzak ebakita dauzka. Moldiztegiaren izena izan zezakean beraz, gaur gabe badago ere.

Aldaketak:

Izenburua: Donostiako gaztetxoak Jesusen jayotzari 1850-garrengo urtean. Sarrera 1/8: sarrera garbia; 2/2: gure doakera; 2/6: fede onarekin; Zortzikoa 1/1: Gau eder aukeratu; 1/5: zuk gaur kristabarentzat; 1/6: dakartzu pakea; 1/8: guztion jabea; 2/8: urratu kateak; 3/5: Mari Birjiñaren; 3/7: etorri da lurrera; 4/8: dago trotxartean; 5/5: baña egitutzeko; 5/6: lendanaz esana; 5/7: aingerua jatxi da; 6/4: ipin dediela; 6/8: guztiok zeruban; *Euskaritxo*a idatzi bearrean, *Coroa* jartzen du; 8: guazen gu lenena.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

1817

Eguberri kantak

Donostiyako Santa Mariyako premileizan 1817-garren urteko
Eguberriyetan kantatubak

Sarrera

1

Atozte, langilleak,
laster egizute,
zuben neke izerdiya
utzi ezazute;
jarraituko nazuten
egun badet uste,
atsegiñez beterik
ala zar non gazte.

2

Lendanaz emanikan
Moises-i legea,
mundura etorri da
Erredentorea;
ezagutu dezagun
bere bondadea,
irikitsera dator
zeruko bidea.

2

Jakin bear dezute
Jesus jaio dala,
estalpe zar batean
Belenen datzala;
eskas izan ez dezan
gure egin-ala,
nere lagun maiteak,
guazen bereala.

3

Estalpe zar batean
Beleneko erriyan
gure Jesus jaio da
gabaren erdiyan,
Birjiña Amagandikan
umildade aundiyan,
otzak eta bearrez
iltzeko zoriyan.

Zortzikoa

1

Jaunari alabantzak,
Jaunari graziyak,
kristabaren izena
dadukan guztiyak,
kunplitu diralako
egun profeziyak,
bere abo santutik
gizonari utziyak.

4

Zeruba ta lurrean
Jaun ta Jabe dana,
larru gorriyan dator
kristabarengana,
zeren umiltasuna
bear dan aurrena
arkitzeko zeruko
biderik onena.

Euskaritxo

Guazen, igeltseroak,
argiñ eta arotzak,
gaur Jesus adonatu
bear du bakoitzak;
Birjiña Amarekin
ikaraz dago otzak,
mundura etorriya
gu salbatzekotzat.

Bertso auek ere Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanak jarriak dira.

Argitalpenak:

Euskal-Erria, I, 1880.

Euskal-Erria, 57, 1907. Onak bi bertso falta ditu: Zortzikoaren lenengo eta Euskaritxo.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

1818

Donostiyako gazteak

Erregeen gurtea edo adoraziyua, beren egunaren bezpera gabean, milla zortzi eun da emezortzigarren urtean

Otsastetxoa

Izan arren munduban
ondasuna ugari,
enperadore, errege,
jaun eta agintari,
guztiya zor diogu
Jesus maiteari,
berari alabantzak,
graziyak berari.

Ona gaurko gabean
bertan ejenploa,
adoratu dezagun
gure Jaungoikoa:
birtuterik onena
umildadekoa,
iru errege magok
emanitakoa.

Zortzikoa

1
Iru errege datoz
Oriyentetikan,
Jaunak izar eder bat
lagun emanikan,
kriyaduz ta erregaloz
ondo beterikan,
Jesus adoratzera
biyotz guztitikan.

2

Irurok ipiñirik
belaunak lurtean,
emen arkitzen gera
Jaunaren aurrean,
esperantzaz beteak
diyogun fedean,
jarriko gaitubela
zeruko bidean.

3

«Zu zera, Jesus, gure
Erredentorea.
zurea da eskeintzen
dizudan urrea;
Zu zerade Meltxorren
Jaun eta Jabea,
zurea da lurra ta
zeruba zurea».

4

Alabantzaz beterik
zure izen santuba,
Gasparrek ofrezitzen
dizu intzentsuba:
«Au da Arabiyako
arbolen frutuba,
Aurtxo paregabea,
zuretzat bilduba».

5

Baltasarrek eskaintzen
dizu, Jesus ona,
Ejiptoko arbolen
urik gozoena:
«Mirraren balsamua,
gure goiko Jauna,
borondatez beterik
dakart zuregana».

Euskaritxo

Belenen argitu da
eguna gabea,
atozte ekustera
zeruba lurrean;
ona non aingerubak
dabiltzan aidean,
Jesus Mariyarekin
Joseren gañean.

Bertso auek ere Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanak ja-
rriak dira.

Euskal-Erria aldizkarian argitaratu ziran, 1883 urtean.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

1819

Eguberriyetako kantak

Sararte

1
Beleneko erriyan,
mendi zelaietan,
txabola, legorpe ta
bide ingurubetan,
aingerubak diyote
leku guztiyetan
Jesus jaioko dala
gau erdi onetan.

2
Allegatu da bada
gabaren erdiya,
guazen arki dezagun
Beleneko erriya;
bide-lagun arturik
zeruko argiya,
guazen adoratzera
Aur jaio berriya.

Zortzikoa

1
Ona misteriyoa
parerik gabea,
ona Birjiñagandik
datorren lorea;
Jesus maitea, gure
Erredentorea,
Jaungoiko zerikoa
lurraren Jabea.

2
Ona Onentzaroko
gau egun egiña,
Ama gelditu zana
Mariya Birjiña;
Jaunaren amoriyo
geiago eziña,
guztiya deritzaio
kristabaren diña.

3
Gizon egiñik dator
lurrera zerutik,
kristabaren etsaia
garaitzeagatik;
eziñ geiago egiñ
lezake gugatik,
eman dizayozkagun
eskerrak bertatik.

4
Sekulako mendean
arturik etsaia.
Jesus maitagarriyak
gugana du deia;
bitarte ipiñirik
Birjiña Mariya,
biyotzetik galdetzen
diyogu graziya.

Euskaritxo

Zorioneko gau on
doaiez betea,
Zuk ekarri gaituzu
lurrera pakea,
Mesias egiazko
Jaun eta Jabea,
gure Jesus, Birjiña
Amaren Semea.

Bertso auek ere Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanak moldatuak dira.

Euskal-Erria aldizkarian agertu ziran, 1886 eta 1905 urteetan.

1886-koan oar au egiten da:

«Santa Maria eta San Bizente, Donostiako Premieleiza biyetan, bere-tako kapillako soñulari nagusi On Mateo Antonio Pérez Albeniz jaunak musikan ipiñiyak eta 1819-garren urtean kantatuak».

Eta 1905-ekoan beste au:

«Versos cantados en las iglesias de Santa María y San Vicente de la ciudad de San Sebastián, en la Navidad del año 1819, siendo sus autores, de la letra José Vicente de Echagaray. y de la música Mateo Antonio Pérez de Albeniz».

Auspoak ere argitaratu zituan, 1964 urtean, bere 35-36 zenbakian, *Festara* izenburuko liburuan.

1828

Donostiyako gaztetxoak

milla zortzi eun da ogei eta zortzigarren urteko Eguberri bezpera gabean

---

Baserri kanta

1

Zarrak eta gazteak,
etxian, auzoan,
gaur zoratu dirade
entero beingoan;
aditu dutelako
Jesusen jaiotza,
dantzan eta kantari
ojuka dabilta.

2

Nekatzen diraneko
egiñikan suba,
baniatu dediyen
apari-moduba;
munduba egon arren
pozak ernaituba,
ez dago gure tripa
beñere aztuba.

3

Agertzen dira puska
etxeko guztiyak:
tupiña, burrunzali,
padera, paziyak,
eltze, bonbilla, pitxar,
txaltxiñak, kaikubak,
plater, baso, danboliñ,
poto, katillubak.

4

Sukalde-bazterretan
ez dago eskasa
bakallaba, txardiña,,
bitxigu, legatza,
opill, ogi, taloa,
gaztaña, arraultza,
udarea, sagarra,
esnea ta gazta.

5

Bultzatzeko ederki
onenbeste jende,
sagar eta mats-urak
gutziz on dirade;
baña eratekotan
kontu neurriyari,
ez gabiltzala gero
lurrean igeri.

Euskaritxo

*Donostiyara gatoz
agirando billa,
ez gerade bakarrak,
badirade milla;
kapusaiak burutik,
eskuban makilla,
soñu eta kantari
arreta, mutilla.*

Zortzikoa

1

Arreta, jende onak,
kristabak, atozte,
gure lege adiña
adi ezazute:
milla bat zortzi eun
eta ogei urte,
zortzi geiagorekin
aurten dira bete.

2

Ordu ezkeroko beti
da urterokoa
oroipen atsegiña
kristabakikoa,
berriturik zoriyon
gau arretakoa,
Zeruko Aitak berak
emanikakoa.

3

Orduban etorri zan
gizonarengana
guztia egiñ eta
egingo duena,
zerubak eta lurrak
egiñ zituena,
asiyera azkenik
iñoiz ez dubena.

4

Bera da santuaren
egiyazko Jauna,
zerutarren Errege
eta Jabe dana;
sortutako guztia
mendean daukana,
diyotena guztia
makurtzen belauna.

5

Guztia al dubenak
guztia emanik,
ez du bear mesede
esker iñorenik;
baña amoriyua
geiegi izanik,
gizonarekin dago
gaur lagun egiñik.

6

Ogei ta amairu
urte bizitu zan,
umill eta pobrea
neke ta penetan;
beti gizonarekin
zegoen izketan,
egiya erakusten
ordu guztietan.

Euskaritxo

*Gaur zelebratzen degu
Jesdusen jaiotza,
gaur da zoriyoneko
kristabaren poza;
gaur dago atsegiñez
beterik biyotza,
gaur guztiyok alegre
kontentu gabiltza.*

Gabon-kanta auek Etxagaray-renak diranik ez da iñon esaten; baiña itxura guzia arena dute.

Kanta-.papera, moldiztegi-izenik gabea, Bonaparteren bilduman aurkitu genuan.

Paper onek, norbaitek eskuz erantsita, onelaxe dio: «Donosti.... ..... 1856 P. Baroja». Puntuz idatzi degun utsune ortan, ezin irakurri ditugun letra batzuk daude.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

1828

Jesusen jaiotzari Donostiyako gazteak
urte millengo Onentzaro-gabean
Artzai-kanta

1
Onentzaro-gabean,
betiko legera,
agirandoan billa
bagatoz kalera;
nekeak utzirikan
alderdi batera,
onela geran arte
galduko ez gera.

2
Manubel errotako
mutil aditua,
poltsa gobernatzeko
dago lonbratua;
ondo ikasiya da
gordetzen dirua,
eta guztiz zuzena
ematen kontua.

3
Gorgoriyo kalparra
Borda-gañekoa,
eta Premin tximela
Aldapetakoa,
Matias Landetako
ondoren dijoa,
gero Pratzubelekin
Anton auzokoa.

4
Obek bostak dituzte
galtzarbe sareak,
guztiyak batak baño
obea besteak;
ikusi nai ginduzke
entero beteak,
jaietan gizentzeko
galanki esteak.

5
Bartolo mugakoa,
galtzarako Txomin,
akor daude gastuan
ostalariyakín;
onelakoxe lagun
maite leialakin,
egin oi da kontua
diru gutxirekin.

6
Soñu ederrarekin
gerade koplari,
kobru eman begiyo
nork bere lanari,
jaiak igarotzeko
ondo ta ugari;
ala nai dakiyola
Zeruko Jaunari.

Euskaritxo

Agirando galdeka
aterikan ate,
zer edo zer guretzat
izango al dute;
dala egazti edo
zernai gauza beste,
iñoren familiyan
egin gabe kalte.

Despeitzia

Eskerrik asko eta
agur, etxekoak;
eman dizaiotela
gabon Jaungoikoak.

Bertso auek Bonaparteren bildumatik artuak ditugu.

Garai artan, 1828 urtean, bertso-jartzaille oparo bat bazan Donostian: ainbat alditan aitatu degun Jose Bizente Etxagarai jauna (1773-1855).

Ango bertsorik geienak berak jarri zituan 1813-tik 1855-era, mutil-taldeak Gabonetan, Iru Errege-bezperan, Iñauterietan eta abarretan kalez kale kantari ibil zitezen.

Bertso auek ere berarenak izan ditezkelako dudarik ez da. Baiña iñoren izenik agertzen ez duten ezkerro, ez giñan ausartu aren liburuan sartzen. Ikus: *Festara*, Auspoa 35-36. 1964.

Ori bera gertatu zitzaigun beste bertso-sail batzuekin ere. Orain, berriz, liburu ontan pozik argitaratzen ditugu, irakurlearen gustokoak izango diralakoan.

Gau pozgarriagorik

Sarrera Zortzikoa

1
Ai au Aur zoragarri,
guri ta mardula!
Guzion onerako
jaio da mundura.
Deseatzen genduan
eguna eldu da,
baita arras ill ere
gendukan beldurra.

2
Gau pozgarriagorik,
nere iritzian,
ezin izan diteke
sekula guzian;
Adanen bekatua
pararik azpian,
Jaunak ifini gaitu
beraren grazian.

3
Illak eta biziak
konsueloz daude,
egin dalako Aur au
zeru-lurren jabe;
bizi gaitezke ongi
ta pozez alere,
Luzifer gaiztoaren
beldurrikan gabe.

4
Eguerri bezperan
Belengo errira
gure Salbatzallea
gabaz etorri da;
zoraturik nago ni
berari begira,
Adanen bekatuak
betiko ill dira.

5
Artzaiak emen datoz
utzirik ardiak,
animo ar dezagun
anima garbiak;
. . . .ren mirariak
. . . . larriak
. . . .ren gaitu
. . . . .

6
Semea egin eta
dontzella garbia
emen ikusten degu
Birjiña Maria;
auxen da milagroa
gozo ta . . . . .
. . . beraren ditxa
. . . . . gaitean.

Euskaritxo

Zarrak eta gazteak
goazen bertatik,
Jesus adoratzera
biotz-biotzetik;
guziok salbatzera
jetxi da zerutik,
nor dantzatuko ez da,
Jesus, gaur zugatik?

Bertso auek gure artxiboan agertu zaizkigu, baiña ez genuan apuntatu ez noiz eta ez noren eskutik jaso genituan.

1829

Donostiyako gazteak

Erregeen gurtea edo adoraziyoa beren egunaren bezpera
gabean 1829-garren urtean

Marcha

1

Humildes criados, leales, gratos
errege jaun irurenak,
ha trece días que caminamos
Oriyentetik Belena;
al fin llegamos de gozo llenos
zoriyon leku onetan,
y nos hallamos postrados todos
Jaungoikoaren oñetan.

2

Le adoramos y le rogamos
arren gaitzala urriki,
le alabamos y le pedimos
barkaziyoa umilki,
nada ofrecemos porque sabemos
bera dala Egillea
de cielos, tierra, ángeles, hombres,
dan guztiyaren Jabea.

Otsastetxoa

1

Gure Jesus maitea
jaio dan orduban,
izar bat agertu da
berriya zeruban;
guztiya da argiya
bere inguruban:
argiya begiyetan,
argiya zentzuban.

2

Argi onen argiyan
argi degu ikusi
zer modutan aurrera
bear degun bizi;
lege berriya argi
digu erakutsi,
ta Jaunaren graziyan
ipiñi (y) arazi.

3

Miragarritzko argi
ta graziyarekin
bereala diyogu
bideari ekin;
gu izarrarekin ta
izarra gurekin,
Jerusaleneraño
beti alkarrekin.

4

Erri nonbratu artan
geranean sartu,
ezin izan ditugu
begiyak argitu;
zeren gure izarra
zaigun ezkutatu,
eta illundurikan
geraden arkitu.

5

Herodes aditu ta
naigabez beterik,
aruntza biyurtzeko
ez degu asmorik;
gaiztotasun arrena
guk ezaguturik,
bere aurrera juana
gaude damuturik.

6

Gero geradenean
andik ateratu,
gure zoriyon poza
laster da berritu;
gure izar argiya
da berriz agertu,
oneraño berari
diyogu jarraitu.

7

Ona guk nai genduben
Belengo erriya,
ona zori oneko
portale azpiya;
ona billatzen degun
Aur jaijo berriya,
ona emen zeruba
lurrera jatxiya.

8

Graziyaz ta doaiez
beterik beingoan,
Ama maite Mariya
ona non dagoan;
bere Seme ederra
arturik besoan,
ona aita ordeko
Joseren ondoan.

Euskaritxoa

*Kristabak, berri onak,
doaia ta poza,
atsegin zoriyonez
naikeran bakoitza;
esker on aukeretan
beterik biyotza,
zelebratu dezagun
Jesusen jaiotza.*

Zortzikoan adoraziyoa

1

Aurtxo jaijo berriya,
zeruko lorea,
zure oñetan dago
Meltxor erregea;
eman dizu biyotza,
eskaintzen urrea,
ez du bererik ezer,
guztiya zurea.

2

Jesus, zure aurrean
da Gaspar arkitzen,
zaitu adoratzen ta
zaitu alabatzen;
eskaintzen intzentsuba,
biyotza ematen,
barkaziyoa eta
graziya eskatzen.

3

Mesias egiazko
Jabe on bakarra,
Jesus zerubetatik
jatxitako Aurra;
Baltasarren eskutik
ar ezazu mirra,
eta indazu arren
zure on eskerra.

Irurak

4

Ona Jesus gure Jaun
zeruko aundiya,
emen zure oñetan
auspez ipiniya
gizonaren lureko
aginte guztiya,
galdez barkaziyua,
eskatzen graziya.

Euskaritxoa

*Atozte ikustera,
atozte, jendeak,
Jesusaren oñetan
iru erregeak;
emen berdintzen dira
aberats pobreak,
berdiñak badirade
gure birtuteak.*

Bertso aukeratuak Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanarenak dira.

Moldiztegi-izenik gabeko paperetan agertu ziran leenengo.

Ondoren, *Euskal-Erria* aldizkarian 1887-an. Aldaketak: Martxa: 2/5: *nada ofrecemos pues que sabemos*; Otsastetxoa, 4/1: erri sonatu artan; 5/1: Erodesi aditu ta.

Eta azkenik: *Festara*, Auspoa 35-36, 1964.

1829

Eguerritako kantak

Santa Maria eta San Bizente Donostiako premieleiza
bietarako, beren kapillako maisu D. Pedro Albeniz jaunak
soñuban ipiñiak 1829-garren urtean

Sarartea

Artzaiak, onera bildu,
arren guztiyok ixildu,
zeren jaio dan Aurrak
gure Jabe bakarrak
ezin zabalduz begiya
dauka loaren premiya.

Ixill eta motz jolasa,
itza bakan ta eskasa,
ojurik egin gabe
egoten bagerade
loa laster doakiyo,
otzak utzitzen badiyo.

Gaur utzirikan zeruak
jatxi dira aingeruak
laguntzera Aurrari
lo-soñuba kantari,
artzaiak, ixil, arreta,
aditu kanta polita.

Aingeru loa

Jesus maitea, lo ta lo
egĩñ ezazu gozoro,
lo oraiñ eta lo gero
lo egĩñ zazu luzaro.

Semetxo ona, nere bakarra,
zeruetako lorea,
ona, enetxoa, opill zuriya
biguñ azalik gabea.

Nere kutuntxo laztan maitea,
ona goxoa zuretzat,
zopatxo mami saldaz bustiya,
eztiya ere badaukat.

Zure Aita da Zeruko Jauna,
Ama mantxarik gabea,
zure seaska arri gogorra
eta zu nere Jabea.

Zuretzat eta Josepherentzat
ditut, Amatxo Birjiña,
ollo-saldatxo, egazti, arrai,
arraultza, talo, gaztaña.

Gau ona

Umore ona, zoriyon, poza
gaurko gabeen gurekiñ
oi dira beti, kristau maiteak,
Jesusen jaiotzarekiñ;
aitormen urtero berrituba,
gaberdi ernai autuba.

Soñu ederra, kanta berriyak,
ipintzen dira urtero,
denbora eta leku guztiyan,
Jesus jaio zan ezkeror;
oroimen atsegiñ aundikiya
zerubetatik jatxiya.

Doairik bada mundu onetan
da kristabaren legea,
izanarekin gaurko gabeko
misteriyoan fedea,
sinismen bide berdiñ zuzena
zeruko atearena.

Euskaritxoa

*Atozte, goazen ariñ
kontentuz Belena,
atozte ekustera
Jesus jaio dana;
ariñ goazen, atozte
Belena kontentuz,
ekustera atozte
dana jaio Jesus.*

Zortzikoa

Eguberri bezperan,
gabaren erdiyan,
dator Jesus mundura
gure on zoriyan,
estalpetxo batean,
Belengo erriyan,
elur aize otzetan
leku irikiyan.

Ama ta Aita daude
gutziz negargarri,
otzak ikara biyak
begira elkarri;
nola berak ez duten
soñean zer jarri,
ez dakite Semea
zerekin estali.

Lasto txetu pixka bat,
Amaren magala,
gañera beiarekin
astotxo bakarra;
oben eta Aitaren
asnase makala,
ez da beste gairikan
berotzeko Aurra.

Aurtxo au da, kristabak,
gure Jesus ona,
Mesias egiazko
billatzen deguna;
Trinidad Santuko
bigarren pertsona,
zeru eta lurraren
Egille ta Jauna.

Villancicos en castellano

Solo

*Venid, venid, mis zagales,
veréis el mayor milagro;
el Hijo de Dios nacido
en un miserable establo.*

Dúo

*Vamos, vamos y adoremos
al Rey de reyes por quien
será redimido el mundo
y tendrá gloria Belén.*

Coro

*Lleguemos, lleguemos
a adorar a Dios,
que dignó humanarse
naciendo entre nos;
con gozo y locura
celebrado sea
prodigio tan grande
que es gloria a la aldea.*

Bertso auek Donostiako Jose Bizente Etxagaray jaunak moldatuak dira.

Moldiztegi izenik gabeko paperetan inprentatu eta zabaldu ziran. Ale bat Parisko Liburutegi Nazionalean arkitu genuan. Beste argitaraldi bat: *Festara*, Auspoa 35-36, 1964.

1830

Eguerritako kantak

Sarartea edo idiarena

1

Arren laster atozte,
adiskide maiteak,
utzi zuben nekeak,
larga zeren lanak,
aditu diranak,
berri, berri,
zerubak emanak.

2

Bei-elea bildurik
gaur illunabarrean,
ukullu bazterrean
nagoala lotan,
amets jolasetan,
Jesus, Jesus,
agertu zait bertan,

3

Beleneko sarreran
dago jaio-lekuba,
antxe dago zeruba,
an Ama maitea,
an Aita-ordea,
antxe, antxe,
Erredentorea.

4

Asnas-lurriñarekin
berotubaz lastoa,
daude idi, astoa,
ardia, bildotxa,
bigundu naiz otza;
goazen, goazen
lasterka bakoitza.

Artzaigokia

1

Artzai maitea, zorion,
gure deia du zerubak,
utzi agudo txabolak
eta zuben ganadubak.

2

Artzaiak, ariñ lasterka
guazen guztiok Belena,
Jabe Jaun bakar gurea
adoratzera aurrena.

3

Jaso biotzak batera,
begiak umildu bera,
eta belaunak lurrera
goazen Jaunaren aurrera.

4

Agudo guazen bidean,
guazen artzaiak kontentuz,
zorion gurean dator
gaur gizonagana Jesus.

Koplaría

1

Aterik ate nabill
Jesusaren galdez,
eziñ iñon jakiñik
jaio dan edo ez:
nabill etxerik etxe
Jesusen galdezka,
erregalo egin nai
niyoke siaska.

2

Ditut troxa oialak,
arkume-larruba,
Aurraren berogarri
ondo legortuba;
Amaren saldatxoaz
ez nago aztuba,
eta det aitarentzat
apari-moduba.

Euskaritxoá

Agur, Aurtxoa, salbe, Jesusa,
zerala ongi etorri,
zeruko lore zuri ederra,
salbe guztiok zedorri.

Zortzikoa

1

Egiñ arren gizonak
bere alegiña,
izan arren gogoá
borondate diña,
ez du erakutsiko
bear dan adiña.
miragarri gaurkoa
zerubak egiña.

2

Lendanaz du Maria
Jaunak bedeinkatu,
bere berdiñik ez du
lurrean arkitu;
Espiritu Santuak
gero du argitu,
gaur da ama egiñik
birjiña gelditu.

3

Mariagandik dator
gure Egillea,
asierarik eta
azkenik bagea;
bera du zeruba,
lurra're berea,
berarena guztiya,
goia eta bea.

4

Egiña dago bada
Jaunak aginduba,
zabal irikirikan
daukagu zeruba;
barkatuba bertatik
dago bekatuba,
egiaz biotzetik
badator damuba.

Bertso auk Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanarenak dira. *Euskal-Erria* aldizkarian agertu ziran, 1887-an, aurretik onako oar au dutela:

«*Estos villancicos, puestos en música por el afamado maestro D. Pedro Albeniz, se cantaron en 1839 en las parroquias de Santa María y San Vicente de esta Ciudad*».

Aldi ontan, 1/2 lerroa onela du *Euskal-Erria* aldizkari onek: *Jesusen galdezka*. Oso nabarmen dago punturako gaizki dagoala; ala, urrengo argitaraldian dagoan bezala idatzi degu.

*Euskaritxo*a-ren leenengo lerroan, berriz, *salbe o Jesus* dio. Urrengo argitaraldian, berriz, *salbe Jesusa* esaten da. Orrelaxe idatzi degu guk, ala bear dualakoan.

* * *

Urrengo urtean, 1888-an alegia, bertso auk berriz agertu zituan *Euskal-Erria* aldizkariak, onela esanez:

«Santa Maria eta San Bizente Donostiako Premieleiza bietarako beren kapilla maisu On Pedro Albeniz jaunak soñuban ipiñiak, 1839-garren urtean».

Aldaketak: *Sarartea*, 1/4: larga zeron lanak. *Koplaria* 1/8: niyoke sieska. Zortzikoa 2/6: gero du arkitu.

Beste argitaraldi bat: *Festara*, Auspoa 35-36, 1964.

1831

Gambrako gazteak

1831-garren urteko

Eguberri bezperan

Artzaigokia

Gure Jesus maitea
gaur dator mundura,
beraren izenean
gu ate ondora;
urtero beon galde,
etxe barrengoak,
eman dizaiotela
gau on Jaungoikoak.

Zortzikoa

Ez dago gaur negarrik,
pena, naigaberik,
samiñik ez dago gaur
eta dolorerik;
guztia da kontentu,
doai atsegiña,
biotz barrengo poza
geiago eziña.

Euskaritxo

Salbe, adiskideak,
jende onak, abur,
etxe onetan Jesus
arki dedilla gaur;
etxeakoak, adiyo,
Pazkua jai ona,
bake, amoriyua
eta osasuna.

Aingerubak, artzaiak,
zerutar ta gizon,
guztiak nai dute gaur
zelebratu Gabon;
nornai da soñulari,
koplari edozeiñ,
iñork iñon ez daki
gaur nor ote dan zeñ.

Bertso aukeratuak Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanarenak dira.
Euskal-Erria aldizkarian agertu ziran, 1881 urtean. Oar bat egiten dio
izenburuari:

«Gambrako gazteak *son indudablemente jóvenes pertenecientes a la música local de los Gambaros, que existía por aquella fecha en San Sebastián, y que tomó su nombre de la palabra euskara ganbara, por ser un desván el punto de sus reuniones*».

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

(1831)

Gaboneko kantak
Jesusen jaiotziaren ganian
1831-garren urterako

Sarrerria

O gau ederra,
o gau dontsuba,
gure naibagen
amaiya!
Aldendu bitez
laño illunak,
agertu bedi
mirariya.

Zortzikua

Egun zorioneko
mirariz betian,
ze poza zabaldu dan
gaur mundu guztian!
Negarrez ta zizpuruz
gengozan unian,
zeruba agertu da
illargi betian.

Pozgarriya

Guazan, guazan
Belenera,
zeruko bidia
ikastera.
An dago geure
Egillia,
errege guztien
Erregia.

Ama dontzella garbi
zerubak autuba,
bere senar Josepe
gizon doatsuba.
Belenen eldu eta
ordu gitxi barru
geure Salbagillia
jaiorik dakusku.
Guazan, etc.

Dabiden jatorririk
datorren Seintxubak,
garbitu biar ditu
gure pekatubak.
Bere odola nai dau
gu gaitik izuri,
bere graziya ez deutsa
ukatzen iñori.
Guazan, etc.

Sugiaren buruba
ausi dau Mariyak.
ikara egin dau gaur
inpernu guztiyak.
Zeruko Erregiña,
oztarku ederrak
beteko ditu pozez
munduko bazterrak.
Guazan, etc.

Bakia kantetan da
zeru ederretan,
guk bere kantau daigun
erbeste onetan.
Aingeruben soñubaz
geuria baturik,
Señ au adora daigun
biotz-biotzetik.
Guazan, etc.

Zerutarrak lurrera
badatoz aldrika,
eta artzain guztiak
ardiyak larga ta
baduaz Belenera,
guazen gu bere,
antxe ikusten Jesus,
Ama ta Josepe.
Guazan, etc.

Eureen arpegi ederrak
ikustia gaitik,
ez bada gomutetan
bideko nekerik.
Zer ez genduke biar
egin guk lurrian
eurakaz egoteko
beti iraunian?
Guazan, etc.

Jaunaren agindubak
errez ta bigunak.
plagiarenak barriz
gutzizko astunak.
Sari amai bagiak
dagoz eskeñirik,
Jesusen lege ederra
gordetia gaitik.
Guazan, etc.

Eriotzaren bere
ez dauka bildurrik,
Jesus maite dabenak
arima guztitik.
Azkeneko arnaseen
larritasunetan
lagunduko deutse, bai,
Jaun onek benetan.
Guazan, etc.

Zeruban sartutia
bada atsegiña,
bizi garan artian
egin alegiña,
daikegun an ikusi
guztiok baturik,
bere gloriya andiya
estalki bagarik.
Guazan, etc.

Izenbagea (*Anónima*)

Gabon-kanta au Donostiako *Euskal-Erria* aldizkarian agertu zan, 1880-an. *Izenbagea* dala esaten da; baiña gure iritzirako eliz-gizon batena izango da.

Euskalzale aldizkarian ere agertu zan, 1898.12.22-an. Aldaketa batzuk baditu, Adibidez: *eresten* eta *eresi kantatzen* eta *kantatu* esan bearrean; fonetismo batzuk kendu eta abar. Baiña gauza aundirik ez.

1832

Villancicos Euskaros

Gambrako gazteak

1832-garren urteko

Eguerri bezpera gabean

Pastorela

1

Erri, baserri, borda,
soro zelaietan,
txabola, mendi, bide,
bazter legorretan,
itxasoan, ontziyan
eta txalupetan,
umore ona da gaur
leku guztiyetan.

2

Eskallera-buru ta
ate-ondoetan
jendea franko dabil
agirandoetan;
eta gu soñubakin
alde guztietan,
gelditubaz kantari
kale-kantoietan.

Estribillo

Guazen lasterka, guazen,
Belena kontentuz,
soñu eta kantakin
ikustera Jesus.
Atozte laster, guazen
pozez Belenera,
kanta ta soñubakin
Jesus ikustera.

Coro

Atozte laster, guztiok ernai,
irazar bedi bakoitza,
gaurko gabean celebratzen da
Jesus onaren jaiotza;
zerutik datoz bakea eta
atsegiñ, zorion, poza,
soñuba, kanta, tinbal, atabal,
dantza, ojuba, jolasa.

Zortzikoa

1

Noche maravillosa
zorionekoa,
admirable prodigio
zerubetakoa;
iris de paz eterna
kristabakikoa,
origen y principio
lege berrikoa.

2

Preñez inexplicable
kastidadekoa,
de Madre virgen pura
mantxa bagekoa;
nacimiento divino
ta Jaungoikozkoa,
obra incomprensible
gaur gau erdikoa.

Bertso auek Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanak moldatuak dira.

Argitaratu, bertako *Euskal-Erria* aldizkarian egin ziran, 1882-garren urtean.

Bai ere *Festara* liburuan, Auspoa 35-36, 1964.

1833

Iru Errege gabeen, Donostian Ilion Berriko gazteak 1833-garren urtean

---

Kantaridia

Esna, mutillak, ernai, lagunak,
ariñ atozte gugana,
guztiok pozez aitor dezagun
gure doai zoriona;
adiskideak, jende maiteak,
Eguberriren urrena
oroikarria izendatua
iru Errege eguna.

Artzaigokia

1

Aurten ibilliya da
jendea naikeran,
agirandoen billa
Errege-bezperan;
jakia, sagardoa
ardoa aukeran,
afaldu eta gero
trago onak eran.

2

Biotza zabaldurik
jan eta ondoan,
barrengo atsegiña
laster da kanpoan;
kontentuz beterikan
gorputza beingoan,
naigabe mintasunik
ez dago gogoan.

Euskaritxoa

Agur, Errege gaba,
betoz Erregeak,
salbe, Orienteko
jaun agintariak;
oroipena Ilion
berriko gazteak,
batzuek soñu jotzen,
kantari besteak.

Zortzikoa

1

Iru Errege datoz
neketan bidean,
amabi egun eta
amabi gabeen;
izar argi bat dute
laguntzen aurrean,
berak ipiñi ditu
Belengo lurrean.

3

Amaren besoetan
ikusirik Jauna,
irurak jatxi dute
lurrera belauna;
biotzak jasorikan
Aurtxo arengana,
umill egin diote
eskario bana.

Bertso auek ere Donostiako Jose Bizente Etxagaray jauna zanak moldatuak dira.

Argitaratu ere, bertako *Euskal-Erria* aldizkarian egin ziran, 1900-garren urtean.

Bai ere *Festara* liburuan, Auspoa 35-36, 1964.

Izenburuan *Ilion Berri* esaten zaio Donostiari. Ori baitzan antziñako Troia iriaren bigarren izena. Au erre eta kiskaldua izan zan, Donostia ere egin zan bezela.

1833

Donostiako gazteak

Jesusen jaiotzari

1833-garren urteko

Onentzaro gabean

Pastorela

1

Ernai, guztiok, ez da gaur lorik,
alegra bedi bakoitza,
atozte bada zelebraztera
Jesus onaren jaiotza;
ager dezagun, aitor dezagun
alegre zorion poza,
soñuarekin jaso dezagun
Jaunarengana biotza.

2

Gaurko gauza da oroigarria
zeruan eta lurtean,
aingeruakin daude gizonak
Jesus onaren oñean;
guazen gu ere ikus dezagun
portal azpian lurtean
santu guzien zeruko Jauna
ukullu pobre batean.

Coro

Ez da orain sortua,
ez da aurtengoa,
baizik da lege zarra
denboretakoa,
agirando galdea
Onentzarokoa.

Zortzikoa

1

Beti umore ona
oi degu gazteak,
ez dakigu zer diran
pena naibageak;
eta gaur zorionez
beingoan beteak,
soñuakin kantari
naikera gureak.

2

Poza ezin gorderik
gaurko gauarekin
kristabaren izena
izan utsarekin,
Jesus, Maria, Jose
dirade gurekin,
adoratu ditzagun
biotz garbiakin.

3

Zeru eta lurraren
Jaun ta Jabe dana,
digun amorioaz
egiñik gizona,
Ama Birjiñagandik
dator guregana,
Trinidad Santuko
bigarren pertsona.

4

Egiazkoa bada
gure eskarioa,
damutasun gurea
bada ziñezkoa,
zabalduko digute
bide zerukoa,
degun beren gloria
sekuletakoa.

Coro

Jesus Salbadorea,
salbe zure Ama,
eta aita-ordeko
zeruak emana.

Moldiztegi-izenik gabeko kanta-papera, New Librery, Chicago. Atzean, eskuz, oar auek: «Echegarai, Donostian, a 3 july 1856, Baroja».

Euskal-Erria aldizkaria, 1900. Aldaketak: *Pastorela* 1/6: agertu zorion poza; *Coro* esan bearrean, *Kantaridia* dio; Zortziko 1/4: pena naigabeak.

Kanta auek 1833-koak dirala *Euskal-Erria* onek esaten du; 1856-koak dirala, berriz, leen aitaturtako kanta-paperak. Ez dakigu zer izango dan.

Euskal-Erria aldizkaria, 1908. Baiña onek *Pastorela*-ren bi bertsoak bakarrik ditu, eta 1853 urtean kantatu zirala dio.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

Jesusen jaiotzako gau pozgarritsuan euskal errietako gazteriak kantatzeko Iztueta jaunak ifintako itz neurtuak

---

1
Agur, Jesus, Maria, Jose,
Joakin eta Ana,
badakigu Jesus maitia
jaio zan gaua dana.

2
Erriko zenbait galai gazte
kantuz gera atera,
atsegiñezko poz andi bat
zuei gaur ematera.

3
Egiazko berria da ta
bear degu sinitsi:
Jaungoikoaren Semea gaur
zerutik zaiku jetsi.

4
Iñork ezin berri bat eman
au dan baño obea:
Belenen jaio omen zaiku
gure Salbadorea.

5
Urte askoan egon gera
egun onen begira,
Adanen bekatu guziak
sekulako ill dira.

6
Atsegingarrizko berri au
munduak dezan jakin,
adierazi du zeruak
izar eder batekin.

7
Izar oni nora dijoan
jarraitu bear zaio,
ekusi nai duenak Aur au
non ta nola dan jaio.

8
Goazen bertatik Belena
Aur eder onen billa,
sendatu digunean pozez
bekatuaren miña.

9
Belengo estalpean dago
Jesus larru gorrian,
ollarrarekin astoa ta
idiaren erdian.

10
Salvadore batentzat da au
umildade aundia,
asnasarekin berotutzen
ari zaio idia.

11
Aur eder au bera dalarik
zeru ta lurren Jabe,
jaio nai izan du mundura
ondasunikan gabe.

12
Zerutikan jatxirik digu
Aur onek erakutsi
nola bear degun guziok
mundu onetan bizi.

13
Egiten baldin baditugu
onen esanak ongi,
berarekin egongo gera
zeruan beti-beti.

14
Onelako berri ederra
degunean ekarri,
limosna on bat uste degu
gaur etxe onetatik.

15
Jakiñean etorri gera
gazteria guzia
limosnagillea dala txit
emengo nagusia.

16
Urrea biralduko digu
zeren daukan gordea;
nagusia bezin prestua
da etxeko andrea.

17
Errian alako andre bat
senti ez det besterik:
bera dator solomo eta
lukainkaz beterik.

18
Gaztaña egosiak eta
sagarrakin ogia,
igual da ekartzen badu
urdai puska lodia.

19
Eskale guziak dituzte
ate oek zabalak;
gurasoen gain gañekoak
dira seme-alabak.

20
Barkatu utsegiterikan
baldin egin badegu,
beste urtean ere pozik
etorriko gera gu.

21
Obeto kantatuko degu
askoz ere gaur baño;
Jaungoikoak gau on diela
datorren urteraño.

Bertso-papera, *Donostian, Ignacio Ramon Baroja-ren moldiztegiuan* argitara emana.

Izenburuak egillea salatzen digu: *Iztueta jauna*; Zaldibiko Juan Inazio Iztueta Etxeberria alegia (1767-1845).

Sail au noiz jarria dan ez da esaten.

* * *

Beste argitalpen bat, ezeren aldaketarik gabe: Jose Garmendia Arruebarrena: *Iztueta'ren olerkiak*, Tolosa, 1978.

* * *

Anuario de Eusko-Folklore, 1933 urtekarian, sail ontako bost bertso ematen zaizkigu: 1, 4, 9, 15 eta 21-garrena, Altsasuan jasota.

Aldaketak: 1/1: Aur Jesus, Maria, Jose; 4/2: bera baido obia; 4/3: Beleren jaio omen zaigu; 9/1: Belerengo estalpian dago; 9/2: Jesus narru gorrian; 9/3: astuarekin ollarra zan; 15/1: Bidean gatoz informaturik; 15/3: limosnerua dala txit; 21/2: askoz ere gaur baido; 21/3: Jaungoikuak gaubon digula; 21/4: urrengo urteraño.

* * *

Irunen jaio eta Soraluzen bizi zan Jerardo Ezenarro *Urzelai* zanaren paperetan sail ontako lau bertso aurkitu ditugu: 1, 4, 3 eta 19-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 1/1: Jesus, Jose eta Maria; 1/2: Joakin eta Sant'Ana; 3/2: bear degu siñistu; 3/3: Jaungoikuaren Seme ori; 3/4: zerutik jetxi zaigu; 4/1: Iñok ezin eman berri bat; 4/3: Belenen jaio ta emen dator; 4/4: gure Salbatzallia. Eta 19-garrena beste onela:

Etxe onek zabalak ditu
atiak eta bentanak;
ostian gurasuen gañerakuak
dira seme-alabak.

* * *

Orain urte-pilla bat, Oruezabal abizeneko –ez naiz izenaz oroitzen– anai jesuita zaar baten eskutik sail ontako amairu bertso jaso nituan: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 19 eta 20-garrena.

Aldaketak: 1/1: Agur, Jesus, Maria ta Jose; 2/4: gaur zuei ematera; 3/2: bear degu sinistu; 3/4: zerutik jatxi zaiguna; 6/1: Atsegingarritzko berri bat; 7/1: Izar ori nora dijoan; 7/4: mundura nola dan jaio; 10/2: o zer naitasun aundia; 10/3: arnasakin berotutzen; 19/2: ate oiek zabalak; 20/3: beste urtean ere pozaz.

* * *

Jesus Lete *Ibai-ertz* zanak, *El Diario Vasco* egunkarian, 1990-XII-19-n, *Gabon kanta ezezagun bat* izeneko idazlan batean, sail ontako zenbait bertso eskeintzen zituen: 1, 2, 5, 7, 9, 10, 8 eta 18-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 1/1: Jesus, Maria eta Jose; 1/2: San Joakin da Santa Ana; 2/4: gaur zuei ematera; 3/1: Egiazko berri eder au; 7/1: Izar ori nora dijoan; 7/2: bear zaio jarraio; 7/3: jakin nai duenak Aur au; 7/4: nun da nola dan jaio; 8/1: Goazen guztiok Belena; 8/2: Aur eder orren billa; 8/3: sendatu digunian, pozik; 8/4: pekatuaren miña; 9/3: astoarekin, idiaren; 9/4: ollarraren erdian; 10/1: Salbadore batentzat au da; 10/3: arnasarekin berotutzen; 18/3: igual da ekartzen badezu.

Aurretik argibide auek ematen zituen:

«Mutil koskorak giñala, Gabon eskean ibiltzeko, gogo biziz saiatzen giñan aalik eta kanta alai, berri eta politena aurkitzen. Au zan bere arrazoa: zenbat eta gogozkoagoa izan entzuleentzat, orduan eta sari geiago ematen ziguten, eta guk ori nai.

Ondorengo kanta au ez da berria. Gutxienez eun urte paseak ditu, naiz askorentzat gaur berria izan, sekula entzun ez dutelako».

Sudur onekoa gure *Ibai-ertz* zana, kanta oni zaar-usaia artzen baitzion, bete-betea asmatuz.

Ondoren, kanta au berak nundik zuan esaten du:

«Otzaurteko amona bati, itzez itz, jaso da».

JESUSEN JAYOTZACO GAU POZGARRITSUAN

EUSCAL ERRIETACO GAZTERIAC CANTATZEKO

IZTUETA JAUNAC IFINTACO ITZ NEURTUAC.

1	8	15
Agur, Jesus, Maria, José, Joaquin eta Ana, Badaquigu Jesus maitia Jayo zan gaua dana.	Goacen bertatic Belena Aur eder onen billa Sendatu digunean pocez Becatuaren miña.	Jaquiñean etorri guera Gazteria gucia Limosnaguillea dala chit Emengo nagusia.
2	9	16
Errico cembaitgalai gazte Cantuz guera atera Atseguinezco poz andi bat Zuey gaur ematera.	Belengo estalpean dago Jesus larru gorrian Ollarrarequin astoa ta Idiaren erdian.	Urrea biralduco digu Ceren daucan gordea Nagusia becin prestua Da echeco andrea.
3	10	17
Eguiazco berria da ta Bear degu sinitisi Jaungoicoaren semea gaur Cerutic zaicu jetsi.	Salvadore batenzat da au Humildade aundia Asnasarequin berotutzen Arizayo idia.	Errian alaco andre bat Senti ez det beneric Bera dator solomo eta Lucaincaz beneric.
4	11	18
Inorc ecin berri bat eman Au dan baño obea Belenen jayo omen zaicu Gure Salvadorea.	Aur eder au bera dalaric Ceru ta lurren jabe Jayo nay izan du mundura Ondasunican gabe.	Gaztaña egosiac eta Sagarraquin oguia Igalda ecartzen badu Urdai pusca lodia.
5	12	19
Urte ascoan egon guera Egun onen beguira Adanen becatu guciac Seculaco ill dira.	Cerutican jaichiric digu Aur onec eracutsi Nola bear degun gucioc Mundu onetan bici.	Escale guciac dituzte Ate oec zabalac Gurasoen gain gañecoac Dira seme alabac.
6	13	20
Atseguin garrizco berri au Mudnac dezan jaquin Adierazo du Ceruac Izar eder batequin.	Eguiten baldin baditugu Onen esanac ongui Berarequin egongo guera Cerulean beti beti.	Barcatu utseguiterican Baldin eguin badegu Beste urtean ere pocic Etorricco guera gu.
7	14	21
Izar oni nora dijoan Jarraitu bear zayo Ecusi nai duenac aur au Non ta nola dan jayo.	Onelaco berri ederra Degunean ecarri Limosna on bat uste degu Gaur eche onetatic.	Obeto cantatuco degu Ascoz ere gaur baño Jaungoicoac gau on diela Datorren urteraño.

1841

Jesusen

jaiotzako kanta berriyak

1

Onentzaro eguna
alderatutzean,
asten gera sentitzen
zerbait barrenean;
saltoka pozez dabil
guztion biotza,
gau artan degulako
Jesusen jaiotza.

Estrib.

2

Nola poztuko ez du
bakoitza Gau Onak,
salbatzera badator
Jainkoa gizonak?
Aurtxo bihurturikan
jaio da Belenen,
goazen adoratzera
Jesusa lenbailen.

3

Ozta jaio da Jesus
millaka aingeruak
jatxi dira lasterka
utzirik zeruak;
eta daude kantatzen
aren inguruan:
«Gloria zeruan ta
pakea munduan».

4

Indian Erregeak,
mendian artzaiak,
irrikiturik dauzka
Belena joan naiak;
ez daukate egonik,
ez janik, ez lorik,
ez daukate Belena
joan arteko onik.

5

Bereala utzirik
larre eta aitzak,
badijoaz artzaiak
arturik emaitzak;
batak darama gazta
galanta, zuriya,
besteak arkumea,
besteak guriya.

5

Gaspar, Melxor, Baltasar,
iru Erregeak,
ibilli ez ditezen
galdurik bideak,
zeruan agertu da
izar gidariya,
erakusteko zuzen
Belengoa erriya.

7

Ez dijoaz, ez, utsik
aientxen eskuak,
emalleak dirade
Errege prestuak;
bada aien emaitzak
dira intzentsua,
eta urre oriya
ta mirra gozoa.

8

Belena bezin laster
nekeaz azturik,
Jesus adoratzer
joan dira bertatik;
Portale pean daude
Jose ta Mariya,
erdian dutelarik
Aur jaio berriya.

9

Belauniko jarririk
auspezka lurrean,
antxen daude guztiak
Jesusen aurrean,
adoratzen dutela
biotz garbiakin,
eskañiak egiñaz
beren emaitzakin.

10

Au berau bear degu
guk emen gaur egiñ,
nai badiogu eman
Jesusi atsegiñ,
kantatzen ditugula
umore onean,
Jesusen koplak oiek
emaitzen ordean.

Estribilloa

Goazen, goazen,
goazen Belena,
Aurra adoratzer
al dan lenena;
antxen dago
Portale pean,
Ama Birjiñaren
aldamenean.

Bertso auk moldiztegi-izenik gabeko kanta-paper batetik ditugu.

Baiña nungoak eta noizkoak diran orriaren beeko barrenean esaten da:
Hernani Año 1841.

Ez da egillearen izenik esaten. Baiña zortziko auen puntuak ez dira launaka biltzen, binaka baizik. Ori ez du bertsolari jator batek egiten. Gizon eskolatu baten lana izango da, beraz, agian.

Orregatik, baditeke Agustin Iturriaga (1778-1851) izatea, idazle au Ernanikoa eta garai artakoa izanik.

1843

Jesusen

jaiotzako kanta berriak

1843-garren urtean

1

Paradisoko fruta
eder ta gozoak
galdu izan zituen
gure gurasoak,
utzitzen ginduela
aien pekatuak,
aiek berak bezala,
gu ere galduak.

2

Etsaia gure jabe
egiñik orduan,
tristura baizik etzan
arkitzen munduan.
Nola arkituko etzan
tristura jendea,
deaurruak bazeukan
arturik mendean?

3

Kupitu zan gutzaz txit
gure Jaungoikoa,
eta ifini zigun
erremedioa,
bidaltzen zigularik
Semea zerutik,
onek atera gintzan
estadu artatik.

4

Gaurko gaba izan zan
gauetan onena,
Seme ura munduak
ikusi zuena,
gelditzen zalarika
ordutik jendea,
len tristuraz bezala,
kontentuz betea.

5

Nork pentsa jatxi zala
Gauon gaberdian
portaletxo batera
Belengo errian,
dontzella garbi batek
iduki ondorean
bederatzi illabetez
bere sabelean!

6

Maria zan dontzellen
artean santena,
Jainkoa sabelean
iduki zuena,
gelditzen zalarika
len bezela gero:
santa eta dontzella
erditu ezkeru.

7

Berri au jendeari
adiaraztera
aingeruak ziraden
etorri lurrera;
ez ziraden azkena
artzaiak mendian
jakin izan zutenak
Gauon gaberdian.

8

Bereala asi ziran
batetik bestera:
«Guazemazute –esanaz–
Jauna ikustera;
orain jaio omen da
Birjiña Amagandik,
Jainkoa izan arren
Aurtxo bat egiñik».

9

Zeru eta lurraren
Jaun eta Jabea
ikustera an dijoa
lasterka jendea;
eta presentaturik
beren emaitzakin,
adoratutzen dute
biotz umillakin.

10

Aurtxoa adoratzera
juan ziran jendeak,
ala artzaiak nola
iru Erregeak;
pozez biurtu ziran
graziaz beterik.
aita-amen artean
Semea utzirik.

Estribilloa

Kanta, dantza ta poza
umore onean
izan bear ditugu
gaurko egunean,
«Biba Jesus! –deituaz
kaleak barrena–.
Biba gure etsaia
garaitu duena!».

Bertso auek moldiztegi-izenik gabeko paper batetik ditugu. Bertsoak jarri ziran garaiko argitalpena izango da, paperak eta letraren itxurak adiztera ematen dutenez.

Bertso auek ere, aurreko saillarenak bezela, binaka biltzen dituzte puntuak, eta ez launaka, bertsolari jator batek egingo lukean bezela. Orre-gatik, bertso auen jartzaillea gizon eskolaturen bat izatea ez litzake arri-tzekoa izango..

Leen esan degunez, olakoa eta 1843 urtekoa, jartzaille oparoa bazan Donostian: Jose Bizente Etxagaray (1773-1855). Ikus: *Auspoa*, 35-36. Baiña beste argibiderik gabe, segurutzat ezin jo dezakegu bertso auek ere arenak diranik.

1844

Donostiako gaztetxoak
iru Errege bezpera gabean
1844-garren urtean

Martxa

Marchan los reyes, llevan por guía
izar berri bat argia,
astro brillante y prodigioso
zeruetatik jatxia;
Él los dirige, ellos le siguen,
jakintsua da laguna,
camino recto sin extravía
zuzen dijoaz Belena.

Pastorela

1

Celebrado el origen
de nuestra redención,
obra incomprensible
de gran veneración,
sigue otra divina
que causa admiración:
de los tres Reyes Magos
la santa adoración.

2

Caminando Melchor,
Gaspar y Baltasar,
un astro luminoso
llegan a alcanzar,
que descende del Cielo
y les viene a guiar,
marchando por delante
al sagrado lugar.

1

De Madre Virgen pura
al fruto sin mancilla,
los Ángeles, los Reyes,
le doblan la rodilla;
al divino Mesías
que al nacer tanto brilla,
al Criador de todo
todo se le humilla.

Coro

2

Hoy víspera de reyes
con nuestra orquesta
cantamos pediguñeos
de puerta en puerta;
aguinaldos buscamos,
que es cuenta nuestra,
el darlos o negarlos
la cuenta es vuestra.

Zortzikoa

1

Jesusaren jaiotza
Onentzarokoa,
urtero berritzea
ez da oraingoa;
Erregien bezpera
da ondorengoa,
kristabaren oroitze
denboretakoa.

2

Meltxor, Gaspar, Baltasar,
iru Erregeak,
Orienteko jaunak
naikeraz beteak,
aisa utzi dituzte
beren aginteak,
eta erraz ikasi
Belengo bideak.

4

Izarraren argia
estali danean,
Erregiak arkitu
dira Portalean;
ipiñirik bertatik
belaunak lurrean,
irurak umill daude
Jesusen aurrean.

3

Izar berri eder bat
jatxi da zerutik,
Errege jaun oheri
laguntzeagatik;
gidatzalle argia
dijoa aurretik,
Belengo portalera
bide zuzenetik.

5

Frutu bedeinkatua
Birjiña Amarena,
jaiotzetik ainbeste
agintze duena;
Aingeru, Erregiak
dirade aurrena,
ipintzen diotena
lurrean belauna.

Euskaritxo

Gaur Errege bezperan
aterikan ate
gure eskarioa
aditu bezate;
agirandotxo zerbait
eman nai badute,
beren etxekoetan
egin bage kalte.

Kanta-papera, «*SAN SEBASTIAN: imprenta de Pío Baroja, plaza nueva n. 10*», Jose Manterola zanaren bilduman. Paper onek, eskuz idatzita, itz auek ditu: *Autor: D. José Vicente de Echegaray.*

Kanta auek bigarren argitaraldia ere izan zuten. Ale bat, Chicago-ko New Librery-n dago. Baiña paper onek urtea aldatzen du: *1855-garren urtean* dio izenburuan. *Martxa* deritzan bertsoa falta du, eta moldiztegi-ize-na beste onela dakar: *San Sebastian: Imprenta de Pío Baroja.*

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

I

1
Aingeruak esan du
or goiko mendian
Jesus jaio zagula
Dabiden errian;
gloria zeruan da
pakea lurrean,
borondate oneko
gizonen artean.

2
Gaurik luzienian
denbora're otza,
Belengo portalean
Jesusen jaiotza;
eman Aur eder oni
nork bere biotza,
oetan etortzea¹
logratu al bagentza.

3
Aingeruak lendanaz
abisaturikan,
artzaiak jatxi dira
saltoka menditikan;
gure Salbadorea
adoraturikan,
orain biurtzen dira
gozoz beterikan.

4
Zeru-lurren arteko
pakea egitera
Jesus etorri zagu
mundu onetara;
Jainko bat umillatu
gizon egitera,
nork eztu jua bear
Au adoratzera?

5
Jesusi eman zaiogun²
erregalo bana,
berari ondoena
gustatzen zaiona:
biotz garbi umilla,
borondate ona,
au da Aurrak gugandik
deseo duana.

6
Jaungoikoaren Ama
Birjiña Maria,
Semea egin eta
dontzella garbia;
eman bear diguzu
arren lizentzia,
adoratu dezagun
Aurtxo eguzkia.

7

Kanta, kanta gogotik,
zar eta gaztiak,
aberats eta pobre,
txiki eta aundiak;
Jesusek egin ditu
betiko pakiak,
gizonarentzat daude
zeruko gloriak³

10

Bederatzi illabete
gauaz kunpliturik,
Aur eder bat jaio da
Birjiña Amagandik;
Aita San Jose zuen
berekín esposo,
Gabonez eraten da
zenbait ardo gozo.

Estribillo

8

Amabi orduetan,
Jerusalen ondoko
erritxo batean,
Aurra modu onetan,
guztiok gaudela lotan,
parrez jaio omen da,
besterikan ez bezela,
Belengo portalean,
guztiok kontsola gaitean.

11

Esta noche, señores,
umore onarekin,
vengo zuen artera
berri on batekin;
el amor que tú traes
gizonaganako
quiso bajar del cielo
gure onerako.

II

9

Estudiorik gabe,
ez banu erratzen,
orain abiatzen naiz
aurrera kantatzen;
printzipiorik ez du
Aita Eternoak,
finik ez du izango
Zurekin zeruak.

13

Agur, *infante bello*,
urrengo urteraño,
agur, Jose, Maria,
beste bateraño:
ángeles y pastores,
zubei ere agur,⁴
astoa eta iria,
agur, agur, agur.

III

14

Berri onak, jenteak,
Belengo erritik,
Jesus jaio dalako
Birjiña Amagandik;
artzaiak jatxi dira
saltoka menditik,
adoratzera Jesus
biotz-biotzetik.

16

Zeruak eta lurren
egillea dana,
umildadez beterik
dator gaur gugana;
goazen bada guziok
pozez beragana,
goazen adoratzera
Jesus Aur laztana.

2

San Jose, dadukazu
eskuan lorea,
izango zenduela
zeruko señailea;
Birjiña Mariaren
esposo maitea,
ondo guardatu dezu
bai umildadea.

17

Ditxa ta zorionez
zaudete beteak,⁵
Jose eta Maria
esposo maiteak;
zuen gurasotasun
graziaz beteak
gaur zabaldu dizkigu
zeruko atea.

15

Arriturikan daude
Jose eta Maria,
adoratzen dutela
Aur jaio berria;
negu-biotzean ta
gauaren erdia(n),
etorri zan mundura
Jaungoiko aundia.

18

Adanen bekatuak
graziak galdurik,
Jaunak beragandikan
genduzkan botarik;
etzan zer esperatu
beñere zerurik,
ezpalitz Jesus jaio
Birjiña Amagandik

19

Zarrak eta gazteak,
txiki eta aundiak,
eman dizaiozkagun
Jesusi graziak;
ain dirade aundiak
gure irabaziak,
iritxi dituanak
gaur mundu guziak.

20

Guziok zoraturik
kantuz eta dantzan,
dibertitu gaitean gaur
bere alabantzan;
zerurako bidea
irikiko bazan,
Jesus munduratzea⁶
preziso bear zan.

21

Kanta dezagun bada
guziok batean,
nola para gaituen
Jesusek pakean,
bera gelditzen zala
gizonen tartean,
bizi-leku arturik
ostia batean.

22

Amorioa zer dan
emen da ezagun,
lezio au guk ere
ikasi dezagun;
Jesusi artarako
eska diozagun
bere jaiotzagatik
dizagula lagun.

23

Aditu dutenian
Jesusen jaiotza,
norbait mugitzen dala
sentitzen det otsa;
nagusi-etxeakoandreak
zabaldurik boltsa,
kantariak artzen du
atarian poza.

24

Agur, etxe onetako
famili guzia,
ematen dizkitzugu
milloi bat grazia;
gure porta-bidea
ondo merezia,
urrengo urteraño
agur, nagusia.

Estribillo I

25

Etxekoandre zabal
pare gabekoa,
nun arkitu beste bat
esku obekoa?
Alproja bete kapoi,
pezetaz kolkoa,
sikiera eskarrik asko
esaiok, tontoa.

Estribillo II

26

Goazen, ene semea,
trago bana aldian,
pitxarra goratuaz
oju garrazian;
pijo-pijo, ene semea,
brinco, brinco, compañeros,
zankoa arin eta
berakoa firme.

Estribillo III

27

Erregeak datoz
presaz Belena,
guk billa dezagun
Jesus lenena.
Iru errege orientetikan:
Gaspar, Beltxor ta Baldasar;
aiek irurek ere zekien⁷⁾
Trinidadeta nola zan;
Trinidadeta, Trinidadeta,
Birjin Amaren Semea.

IV

28

Eguerri-bezperan,
negu-biotzean,
jaio da gure Jesus
leku arrotzean;
ez palazio aundi
eta aberatsean,
baizik estalpe pobre
arrote otzean.

29

Maria eta Jose,
gutziz errukarri,
otzak ikaraz zeuden
begira alkarri;
onetan amabiak
dirade etorri,
argitara danean
Seme eder ori.

30

Eguzkia pasata
osorik kristala,
orobat gelditu da
Amaren sabela;
Espiritu Santuak
egiñik itzala,
orra or Mariagan
ama eta dontzella.

31

Ditxa ta zorionez
dator gaur gugana,
agertu da mundura
Jaungoiko-gizona,
Trinidad Santuko
bigarren pertsona,
Mesias egiazko⁸
gure Jesus ona.

34

Estribillo
Atozte, artzaiak,
guazen lasterka,
ardiak utzirik
emen muturka;
idiak an orroi,
astoak arrantza,
guk zer egin dezagun?
Soñu eta dantza.

V

Canciones de los tres Reyes

32

Nor ezta zoratuko
atsegin kontentuz,
ikusi ezkerotzik
Aurtxo eder Jesus?
Inguraturik dago
Belenen aingeruz,
arin datoz artzaiak
oju eta kantuz.

35

Iru errege datoz
orientetikan,
Jaunak izar eder bat
lagun emanikan,
kriaruz eta erregaloz
ondo beterikan,
Jesus adoratzera
biotz guztitikan.

33

Egiñikan gu ere
orien lagunak,
guazen bada guztiyok
biotz ta barrenak;
gizonaren amorez
gizon egitera,
guazen bada guztiyok
ura adoratzera.

36

Alabantzaz beterik
zure izen santua,
Gasparrek ofrezitzen
dizu intzensua,
mirraren balsamoa,
gure Jainko Jauna,
borondatez beterik
dator gaur gugana.

Atozte, artzaiak,
 ardia utzirik;
 Belengo portalean,
 txit pozez beterik,
 an dago Jaungoikoa
 gizon biurturik,
 lurrera etorrita
 zeruak utzirik.

Bertso-sail luzea izan degu oraingo au: Bertso eta *estribillo*, ogei ta amazapi ale.

Or goien ezarri degun izenburua, guk erantsia da, leenengo bertsotik artuta.

Saillak, guk arkitu degun tokian beintzat, beste izenburu luzeago au dauka:

«*Canciones de Noche Buena. Estas canciones sirven para José Antonio Salsamendi y sus compañeros, que son Martín Joaquín de Yturrioz, José León de Yurrita y Juan José Amondarain, en Villafranca, día 19 de Diciembre, año de 1845*».

Bertso oiek, Tolosan aurkitu nituan, makinaz idatzitako orri batean. Gerroztikako kopia bat da, beraz. Eta izenburu luze ori ez degu uste inprentatzko orri batean agertua izango danik.

Oiek danak kontuan artuta, gure iritzia au da: Ordiziko lagun oiek, buruz ikasi eta atez ate ibiltzeko-edo, bertso auk eskuz kopiatuko zituzten, kanta-paperean batetik-edo artuta. Eskuzko orri ori norbaitek eskuratu eta makinaz beste kopia bat egingo zuan urteen buruan. Denborarekin, eskuzkoa galdu eta makinazkoa azaldu. Eta guk bertso oiek andik onera aldatu. Arrigarriak dira benetan, batzuetan beintzat, bertso zaarrek korritzen dituzten bideak.

Bertso-sail au bost zatitan banatuta dago. Irakurleari irakurketa errez-tutzearren, zati bakoitzaren asieran erromatar zenbaki bana ezarri degu.

Bertsoen egillea nor dan ez da iñun esaten. Baiña egille bakarra ez da izango. Oso bertsogintza ezberdiña ikusten baita bertso batetik bestera. Puntu trakets samarrak ere ikusten dira.

Irakurlea oartuko zanez, irugarren zatiaren azken bertsoa erromantze zaar baten puska bat da.

* * *

Bilbon, Euskaltzaindiaren liburutegian, izenburuak onela dion esku-idazki bat dago: *Arte métrica bascongada o tratado analítico de la versificación euskara*.

Ez da egillearen izenik esaten. Baiña baditeke aita Jose Inazio Arana zanaren lana izatea. Oker ez bagaude, Loiolan ere bada esku-idazki orren beste kopia bat. Baiña, egillea nornai izanik ere, bere jardunean ari dala, sail luze ontako laugarren zatiaren bostgarren bertsoa eskeintzen du; eta batere aldaketarik gabe eskeiñi ere.

Ori ikusi orduko, auxe pentsatu genduan: esku-idazki orren egilleak ere bertso auek ezagutuko zituala, bertso-paperen batean-edo. Bestela, erriaren aotik jasoa izatera, aldaketa-paltarik etzan izango.

* * *

Laugarren zatiaren bertsoak *Euskal-Erria* aldizkarian ere aurkitu ditugu, 1886 urtean, 517 orrialdean.

Azpian argibide jakingarri au ematen du: «Tolosa-inguruko erriyetan aspaldi kantatu oi ziradenak».

Aldaketak: 1/5: ez jauregi eder aundi; 4/1: Ditxa ta zoriona; 4/3: ager-tu da munduan; 4/5: Irutasun Santuko; 6/3: bijoaz bada ara; 6/6: gizon egiñ danak; 6/7: bakarrikan nai ditu; 6/8: borondate onak.

* * *

Lekarotzen, Aita Donosti zanaren artxiboan, Arjentinatik bialdutako kuaderno batean, laugarren zatiaren iru bertso agertu dira: 1, 5 eta 3-ga-rena, ordena ortan.

Aldaketak: 1/1: Eguberri bezpera; 1/6: ez aberatsian; 1/7: baizik estal-bi pobre; 3/1: Iguzkia pasa eta; 3/2: oso da kristala; 3/3: orobat gelditzen da; 3/7: horra Maria ama; 5/3: ikusi danez geroz; 5/4: jαιο dela Jesus; 5/7: Mesias egiazko; 5/8: haurtxo eder Jesus.

---

¹ Bertso auek arkitu ditugun orrian: *etortzera*.

² Orrian: *Jesusi emangazogun*.

³ Bertso onen puntuak beste onela daude orrian: *gazteak, aundiak, pa-keak, gloriak*.

⁴ Orrian: *subeyre Agur*.

⁵ Orrian: *zaude beteak*

⁶ Orrian: *Jesus munduratzera*.

⁷ Orrian: *erencequien*.

⁸ Orrian: *Maria egiazko*. Baiña *Euskal-Erria* aldizkarian, 1886: *Mesias egiazko*. Onela idatzi degu guk ere, ala bear dualakoan.

1849

Donostiako gazteak
Iru Errege bezpera gabean
1849-garren urtean

Aguinaldo

Donostiar gazteak,
betiko legean,
soñu eta kantakin
umore onean,
Errege-egunaren
bezpera-gabean,
aterik ate gatoz
zerbaiten galdean.

Pastorela

Izan arren munduan
ondasuna ugari,
Errege aundiena
eta agintari,
guztia zor diogu
Jesus maiteari;
berari alabantzak,
graziak berari.

Ona gaurko gabean
bertan ejenploa,
iru errege magok
emanitakoa;
birtute aundiena
umildadekoa,
fedez adora zagun
gure Jaungoikoa.

Zortziko

«Zu zera, Jesus, gure
Erredentorea,
zu zerade Meltxorren
Jaun eta Jabea;
zurea da eskeintzen
dizudan urrea,
zurea da mundua,
zerua zurea».

Alabantzaz beterik
zure izen santua,
Gasparrek ofrezitzen
dizu intzentsua:
«Au da Arabiako
arbolen frutua,
Aurtxo berdin bagea,
zuretzat bildua».

Baltasarrek eskeintzen
dizu, Jesus ona,
Ejiptoko arbolen
urik gozoena:
«Mirraren balsamoa,
gure goiko Jauna,
borondatez betea
dakart Zuregana».

Sei bertso auek, *Pio Baroja-ren moldiztegui*an argitara emandako kanta-paper batetik kopiatuak ditugu.

Orri orren fotokopia bat, Azpeitian jaso genduan.

Izenburuak argibide jakingarriak ematen dizkigu; nungo bertsoak diran, zein urtetakoak eta zertarako jarriak.

Baiña egillearen izenik ez da esaten. Garai artan, leen ere esan degunez, bertso asko jarri zituen Donostian Jose Bizente Etxagaray jaunak (1773-1855), Eguberri-festetan eta abarretan kantatzeko. Orregatik, auek ere arenak izan ditezke.

1849

Eguberriko kantak Donostiakoak,
soñuan ipiñiak bere maisu kapillako D. J. J. Santesteban-ek,
Jaunaren 1849-garren urtean

Asierako jolasa

1

Zelebra zagus, nere kristabak,
gure Jesusen jaiotza,
zeruetako obra onekin
alegra bedi bakoitza;
eman zaiogun esker onean
fedearekin biotza.

2

Onetarako adora zagus
pozez kontentuz lurtean,
bere graziak ipiñi gaitzan
zeruetako bidean,
sinisturikan biotz osotik
beti beraren legean.

3

Urriki zaite pekatariatz,
zeru lurraren Jabea,
Erredentore gizonarena,
Jaungoikoaren Semea;
barka gaitzazu ofenditua
zure ontasun aundia.

Artzai kanta

1

Guazen lasterka, guazen Belena,
ez degu bear gelditu,
Jesus maitea jaiot berria
dezagus arte arkitu;
zeru argia lagun degula
galtzen utziko ez gaitu.

2

Adora zagus biotz guztitik
aingeruakin batean,
bere grazia eta pakea
digula beti lurtean,
zeruetako bere gloria
eman dizagus artean.

3

Adora zagus Trinitadeko
bere bigarren pertsona,
alaba zagus Jesus gurea
gaur egin dana gizona,
obra zeruko miragarria
zori onean egiña.

4

Eska zaiogun iruki gaitzan
bere grazian munduan,
libra gaitzala etsaietatik
eriotzeko orduan,
eta ondoren artu gaitzala
bere glorian zeruan.

Birjiña Amaren lenengo amabost urteak

Zortzikoa

1

Amaren sabeletik
mantxarik bagea,
Nazareten jaio zan
Birjiña Maria;
amoriozko Ama,
zeruko bidea,
len orain eta beti
graziaz betea.

2

Nazaretkoak ziran
aita eta ama,
eta beren izenak
Joakin eta Ana;
esperantzaz beteak
Jaungoikoagana,
Berak eman zioten
Birjiña Ama dana.

3

Guraso on obekin
egon zan Maria
iru urte egiten
aingeru-bizia;
aurtasunetik zuen
Jaunaren grazia,
jakinduria eta
birtute aundia.

4

Gero amabi urte
egon zan tenploan,
Jaunaren etxe santu
Jerusalengoan;
munduko zan gutzia
utzirik beingoan,
ageri zuen ondo
bere ejemploan.

Koroa

Salbe lore zeruko
aur jaio berria,
izan zaitea, Jesus,
ongi etorria;
salbe Ama maitea
Birjiña Maria,
Jose aita ordeko
Jaunak ipiñia.

Kanta-papera, «*Donostian Ignacio Ramon Baroja-ren moldizteguian*».
Jose Manterola, *Cancionero Vasco, Segunda serie, Tomo IV.*
Festara, Auspoa 35-36, 1964.

1849

Donostiako galai gaztetxoak

Jesusen jaiotzari

1849-garreneko urtean

Pastorela

1

Txanton koplari latza,
Pello kantaria,
eta auzoko Txomin
arrabetaria,
adiskide azkarrak
ditugu gurekin,
gau ona pasatzeko
pozez elkarrekin.

2

Gure eskarioa
da urterokoa,
agirandotxo zerbait
borondatezkoa;
Eguerri jai obek
zelebra ditzagun
beron esker onean
ala gau non egun.

Estribillo

Soñuba joaz kanta, mutillak,
umore ona gurekin,
etxeko jende prestu maiteak,
agur onenbesterekin,
urte askoan bizi beitea
Jaunaren graziarekin.

Zortzikoa

1

Gaurko misterioa
parerik gabea,
Birjiñagandik dator
Erredentorea;
zeruetatik datoz
Ama ta Semea,
Jesus eta Maria
graziaz betea.

2

Berakin dute Jose
aita ordekoa,
gizon justu, ejemplo
kastidatekoa;
ezagutzen duena
dala zerukoa
Birjiñaren frutoa
gaur jaiotakoa.

Estribillo

Guazen. lagun maiteak,
Belengo atera,
Aurtxo jaiio berria
guazen ikustera;
guazen arin lasterka
portale azpira,
adoratzera Jauna
zerukoa bera.

Kanta-papera: «*Imprenta de Ignacio Ramón Baroja*».

Kanta auek norenak diran ez da paperean iñon esaten; Baiña itxura da-
na Jose Bizente Etxagarai jaunarena dute.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

1850

Donostiako gazteak 1850-garren urteko Errege bezpera gauean

Martxa edo ibil berdiña

Iru errege Orientetik
datoz Belengo bidean,
zeruko izar argi ederra
lagun dutela aurrean;
berak emanik argitasuna
Mesias jaio danean,
berealaxe sinistu dute
biotz osotik fedean.

Errege obek eman digute
ejemplo ona gaur bertan,
nola agertu, zer moduz egon
Jesus onaren oñetan;
eskatzen beti biotz barrendik
gogoz ordu guztietan,
gorde gaitzala bere grazian
bizi geran egunetan.

Pastorela edo artzai-kanta

Pozez, kontentuz, naikeran eta
guztiz umore onean,
egondu giñan etxe onetan
Onentzaroko gauean;
gaur ere berriz onera gatoz
adiskide on legean,
zelebratzera Errege eguna
bezperatikan pakean.

Jakin dezaten gure esker ona
beti izan dala egia,
adi bezate arretarekin,
zabal bezate begia:
ikus dezaten gure egin naia
berontzat dala aundia,
soñua, kanta, jaiotz-lekua,
guztia degu berria.

Zortzikoa

1

Etxekoai gau onak
emanik aurrena,
zelebratzera gatoz
Errege-eguna;
berak bezela degu
izarra laguna,
adoratu dezagun
gure Jesus ona.

2

Jai ona bezperatik
degu gaur gazteak,
batzuek soñuakin,
kantari besteak;
ontarako gurekin
datoz Erregeak,
lendanaz aitortuaz
beron bondadeak.

3

Errege santu onek
Orientekoak,
izan arren lenago
mago legekoak,
sinistatu dituzte
obra on gaurkoak,
argiturik beingoan
izar zerukoak.

Beren umiltasunak
digu erakutsi
gloria zerukoa
nola erabazi;
gaurdandik ikasten
bear degu asi,
eta oitu bezela
ez geroko utzi.

Koroa

Beron agirandoaz
Onentzaroetan
oroituko gerade
gure egunetan;
orduan etorria
ez gaude damutan,
ageri dan bezela
oraiñ emen bertan.

Kanta-papera, «*Donostian Ignacio Ramon Baroja-ren moldizte-
guian*».

Euskal-Erria, XIV, 1886.

Festara, Auspoa 35-36, 1964.

Al Nacimiento del Hijo de Dios

Pastorela

1

*Venid, lindas pastoras,
venid en este día
latiendo de alegría
el joven corazón;
y al Niño que ha nacido
en míseros pañales
con ecos celestiales
rendid adoración.*

*Venid, bellas coronas
tejed de puras flores,
de mágicos colores
y aroma celestial;
venid, que al tierno Niño
de amor y vida lleno
aduerme ya en su seno
la madre virginal.*

Coro

*Cerquen la pobre cuna
lentos de amor los ángeles
y entonen los arcángeles
su mística oración;
y formen con sus alas
de mil y mil colores
de eternos resplandores
púrpureo pabellón.*

Zortzikoa

1

Gau eder aukerako
parerik gabea,
ekarri gaituzuna
Erredentorea;
mundu guztiarentzat
dakartzu pakea,
Belenen jaiorikan
Jaun eta Jabea.

2

Irugarren Pertsona
Trinidadekoak
zabal idiki ditu
ate zerukoak;
bere obra birtute
onezgillekoak,
kunplitu dira lenaz
agindutakoak.

3

Trinidad Santuko
bigarren Pertsona,
digan amorioaz
egin da gizona;
zerua utzirikan
jetxi da gugana,
Birjiña Mariaren
seme Jesus ona.

4

Beleneko portale
zori onekoa,
estalpe doaitsua,
bide zerukoa;
kristabaren sor-leku
lege berrikoa,
toki iñon bestetan
ez bezelakoa.

Koroa

Salbe, lore zeruko
Aur jaio berria,
izan zaitea, Jesus,
ongi etorria;
salbe, Ama maitea
Birjiña Maria,
Jose aita ordeko
Jaunak ipiña.

Kanta-papera, «*San Sebastian: imprenta de Pío Baroja*».

Sail ontako azken bertsoa eta 1849-ko *Eguberri Kantak Donostiakoak* sailleko azkena berdiñak dira. Aita baten semeak izango dira beraz; Jose Bizente Etxagarai jaunak moldatuak, alegia. Ez dakiguna zera da: onako sail au zein urtetakoa dan.

Festara, Auspoa 35-35. 1964.

1850

Tolosako

Gabon-kanta zaarrak

1

Belengo errian,
mendi, zelai eta
txabola, legorpe ta
inguru oetan,
aingerubak diote
leku guzietan
Jesus jaioko dala
gauberdi onetan.

2

Allegatu da bada
gaubaren erdian,
guazen, argi dezagun
Belengo errian;
bide-lagun arturik
zeruko argia,
guazen adoratzera
Aur jaio berria.

3

Zorioneko Gabon
doaiez betea,
zuk ekarri gatu (*sic*)
lurrera pakea,
Mesias egiazko
Jauna eta Jabea,
gure Jesus, Birjiña
Amaren Semea.

4

*Oh lucidísimo oriente,
espejo el más cristalino,
en quien se mira Dios Padre
y os engendra como a su Hijo;
esplendor de luz eterna,
sol de justicia encendido
en el fuego de amor,
venid, guíanos, que estamos
en tinieblas sumergidos.*

Estribillo

*Ángeles y serafines
al nacido de María
en estas humildes pajas
le alaben y bendigan.*

5

Aspaldi esan zigun
guri aingerubak
jaio biar zuela
guzion burubak;
ala disponiturik
zekarren zerubak,
erremediatzeko
gure pekatubak.

6

Olentzaro-gauba da
txit zoragarria,
Belenen Aurra egiten
Birjiña Maria;
Jose aita ordezko
an dago jarria,
aingeruz beterikan
inguru guzia.

7

Saltoka dantzan datoz
menditik artzaiak,
erregaloz beterik
diana guziyak,
aritu diranian
onla notiziyak,
Jaunari eskatzera
beraren graziyak.

Bertso auek Tolosako Manuel Urreta zanaren paperetan azalduak dira. Euskeraz sei bertso, alegia, zortziko txikian; erderaz, berriz, beste bertso bat eta kantarte edo *estribillo* bat.

Eskuz idatzitako orri batean daude. Goiko ertz batean onela irakurtzen da: «*En Tolosa de billancicos en Tolosa año 1850*».

Esku-idazki ori, paperak eta letrak aditzera ematen dutenez beintzat, esaten dan urtekoa izango da, gure iritzirako beintzat.

Baiña ez degu uste, gaur egunean beintzat, Tolosan eta inguruetan, bertso auek kantatuko diranik.

Erderazko bertsoaren leenengo lerroa beste onela idatzita dago orri ortan: *O Ludicimo oriente* Ala bear dualakoan, *Oh lucidísimo oriente* idatzi degu guk.

Sail onek izenbururik ez du esku-idazki ortan. Emen daukana, guk erantsia da.

1850

Donostiako gaztetxoak

Jesusen jaiotzari

1850-garrengo urtean

Pastorela

Au gauaren guztizko
eder eta alaia,
berak ekarri digu
Jaunaren doaia:
garaiturik beingoan
infernu etsaia,
gelditzen da zeruko
sarrera garbia.

Kristabak, aitor zagus
gure doaikera,
zeren Jauna izan dan
aiñ kupidakorra,
esanaz biotzetik
fede onarekin:
«Jauna izan dedilla
betiko gurekin».

Zortzikoa

1
Gau eder aukeratu
parerik gabea,
zuk ekarri gaituzu
Erredentorea:
zuk gaur kristabarentzat
dakartzu pakea,
lurrera jatxirikan
guztion Jabea.

2

Irugarren Pertsona
Trinidadekoak
gaur iriki dizkigu
ate zerukoak;
bere onegilleko
obra birtuteak
garaitu du etsaia,
urratu kateak.

3

Ona Trinidadeko
bigarren Pertsona,
digu amorioaz
egiñik gizona;
Maria Birjiñaren
errietatikan
etorri da lurrera
kristabagatikan.

4

Gaur egikaritu da,
zori on gurean,
Guzi-al-duenaren
naigiña lurrean;
gaur Belengo estalpe
beartu batean,
gure Jesus maitea
dago trotxartean.

5

Erodesek jakiñik
Aurraren jaiotza,
bereala nai dio
eman eriotza;
baña egitutzeko
lendanaz esana,
aingerua jatxi da
Aita Josegana.

6

Ametsetan aitu du
esaten diola:
Ejiptoko bidean
ipin dediela;
goazen, jarrai zaiogun
kristabak munduan.
gero arki dezagun
guztiok zeruan.

Koroa

*Guazen guztiok, guazen
lasterka Belena,
guazen, gaur da jaiotza
gure Jesusena;
guazen, gaur da lurreko
gaurik dan onena,
guazen, kristau maiteak,
guazen gu lenena.*

Moldiztegi-izenik gabeko kanta-paper batean, azalduak dira bertso auek.

Izenburuari esker, erriaren eta urtearen berri badakigu. Egillearenik ez, ordea.

Baiña Jose Bizente Etxagaray jaunarenak diralakoan gaude. Batetik, bertsoen joskera arena dalako. Bestetik, bertso batean *gaituzu* esaten da, *diguzu* esan bearrean. Donostiako euskeraren aspaldiko akatsa da ori, Etxagaray jaunaren bertsoetan ere noizbeinka azaltzen dana. Ortaz, gaiñe-ra, itz berri batzuk ere badira, Larramendik-edo asmatuak: *doaikera, ones-gilleko, egikaritu, naigiña, egitutzeko...* Eta Etxagaray-ren bertsoetan ere olakorik bada.

Dana dala, aren liburuan (*Auspoa* 35-36) ez genituan bertso auek sartu; eta, an ezean, beste liburu ontan leku ematen diegu orain.

1851

*Zorcico para Gabon,
para Iglesia y Calle*

Iglesia

1

Jesusa jaio zaigu
gaberdez Belenen,
adoratu dezagun
kristauak len-bait-len;
Erregien antzera
presenta gaitezen,
Jesus adoratzera
umilki biotzez.

2

Eguzki, illargi, izar
fundatu baño len,
Jangoiko Zerukuak
erabaki zuen
Jesusa jaiotzia
portal pobre baten
dontzella batengandik,
admira gaitezen!

3

Relijio santuko
misterio andiya,
jakintsu guzientzat
da miragarriya:
Maria gelditurik
dontzella garbiya,
Semia egitia;
fedeko egiya.

4

Artikulu fedeko
ezin ukatua,
emeretzi gizaldiz
klaru probatua,
Eliza Ama Santak
kreduan sartua,
ezin dudatuko dan
milagro santua.

5

Berotasun gozo bat
suaren antzera,
Jesusek botatzen du
gure biotzera;
gozotasun onekin
urtetik urtera
Gabon-gabian gatoz
Aurra alabatzera.

6

Zeruak lurra juaz
Belen portalian,
mundua betetzen du
Jesusen grazian;
guziyok parte degu
txit zori onian,
aprobetxa gaitezen
Gabon-arratsian.

7

Elizan juntaturik
deboto andiyak,
gizon ta emakume
zar-gazte guziyak,
ematen ari dira
Jesusi graziyak;
Jaunak paga ditzala
zeruan guziyak. Amen.

3

Txit goguan dauzkagu
igazko kapoyak,
ogei ta lauan pasa
ziraden guziyak;
lukainka asko ostian
Jaunari graziyak,
jende karitatiba
du Deba guziyak.

Calle

1

Miragarrizko Aur bat
gaberdi onetan
zerutik datorkigu
dontzella bategan;
ogei musiko gaztek
gozatzen beragan,
musika jotzen degu
aurten ere Deban.

4

Adi bezate ongi
nagusi, etxeko andre,
Gabon-limosna dala
zeruaren jabe;
sari eder onetan
pentsatzen badebe,
limosnarikan bage
jungo ez gerade.

2

Urtetikan urtera,
Abenduz Abendu,
Jesusaren jaiotza
zelebratzen degu;
alabatu dezagun
uda eta negu,
urte abundosua
aurten eman digu.

5

Karidatez beterik
mirabe bat jetxi,
limosnarikan bage
ezin degu etsi;
kapoia kakarakaz
eskaleran senti,
Jaunak eman deitzela
ugalmenez beti.

6

Etxeko andre, nagusi,
 aur eta bizitze,
 biotzetik graziyak
 gugan artu bitze;
 kapoi ederra degu,
 beste asko biltze,
 Eguarri-jai onak
 urtez pasa bitze.

7

Eguarri-jai onak
 espera ditugu,
 emakiña bat kapoi
 zakuan badegu;
 ongi-ongi erreta
 jan biar ditugu,
 adios, jende onak,
 gabon, baguaz gu.

Bertso auk, erderazko izenburu orrekin, Asteasun eskuratu genituen.
 Molgiztegiaren izena: *Vergara: Imp. de J. Undiano. 1851.*

Izenburuak dionez, bi zati ditu sail onek, bata elizan kantatzekoa, eta bestea kalean atez ate.

Nungo bertsoak diran, bigarren zatiak esaten digu, Deba bi bider izendatuz. Galdetzera izanak ez baigera, erri ortan bertso auen aztarrenik gelditzen ote dan ezin esango degu. Baiña erabat aaztuta egoteaz ez giñake arrituko, urte asko igaro dira eta.

Bertsolaria nor izan zan ere ez dakigu. Baiña iru aldiz poto egiten du. Sail batean bein uts egitea ditekena da noski. Baiña irutan deskuidatzea geiegi da. Agian egilleak etzuan ori oker zegoanik pentsatuko. Bestela, oker ori errez zuzenduko zuan.

Jose Antonio Arana Martijak ere argitara eman zituan bertso auk, bere *Marijesiak* izeneko lanean, *Euskera*, 1003, I.

1854

Donostiako gaztetxoak

Errege-bezperan

1854-garren urtean

1

Milla ta zortzireunda
bost amarreko urte
Jesus jaio zanetik
kontatzen dizkute;
emezortzi gizaldi
konpontzen dituzte,
Eskriturak urtero
berritzen digute.

2

Izar miragarritzko
batek lagundurik,
iru errege mago
ikusten ditut nik
Belengo portalian
belaunikaturik,
Jesusa adoratzen
pozez txunditurik.

3

Oitura santu oni
segituaz aurtan,
amar musiko gera
borondatez irten;
oiturazko saririk
ezpazaigu batzen,
Jesus alabatziatz
ezkera kantsatzen.

4

Azkeneko bertsuan,
etxeko andria,
esan degun bezela,
jo degu atia;
eskaleretan degu
sentitzen kapoia,
soñuaren konformez
ona ta gaztia.

5

Kapoi ederra degu,
etxeko andria,
Jaunak gorde dezala
bere familia.
Jesusen izenean
ai zer afariya!
Agur, etxeko andre
zintzo ta ugariya.

Zortzikoa

Duo

Artzaiak zoraturik
ura aien poza,
alegriaz urturik
nork bere biotza!
Anton buru-zuriyak
makillan bildotsa,
ez dutela sentitzen
gaberdiko otza.

Estribillo

Jendea pozez dabill
gau eder onetan,
agirandoen billa
leku guztietan:
soñu eta kantakin
ate ondoetan,
eskalara-buruan
eta kalietan.

Solo

Aurtxo inozentea
Belengo bidian
badirudi daudela
zeruko glorian;
erregeak arturik
guztiyok erdian,
Jesus adora zagun
aiekin batian.

Bertso auek Jose Manterolaren bildumatik artuak ditugu. Eskuz idatzi-ta daude. Baiña orriaren barrenean onela irakurtzen da: *Sn. Sebastian: imprenta de Pio Baroja*. Bertso-papereen batetik kopiatuak izango dira, beraz.

Izenburuak nungo bertsoak diran, noiz eta norentzat jarriak, garbi asko esaten digu.

Solo deritzan bertsoaren puntuak beste onela daude bertso-paperean: *bidean, gloriyan, erdian, batian*. Manterolak, bere bilduman, sail bakoitza nork jarria zan sarritan idatzi zuen. Aldi ontan ez, ordea. Berak bere *Cancionero Vasco*-n dionez, eta guk ere leen esan degunez, berrogei urtean (1813-1853), Donostian agertzen ziran Gabon-kantarik geienak Jose Bizente Etxagaray-k moldatuak izaten ziran. Ikus: *Auspoa*: 35-36. Baiña auek urrengo urtekoak dira: 1854.

Ondorengo urteetan bertso-jartzaille asko izan zan Donostian. Aietan onenak, dudarik gabe, Bilintx, Ramon Artola, Biktoriano Iraola eta abar. Auek, artean gazteak izan arren, bertsogintzan asiak izango ziran. Baiña beste argibiderik gabe, bertso auek ezin oietako iñori erantsi.

1857ko kantanak

Pastorela

Jaunak berak emanik
nai degun guztiya,
Zuretzat dakazkigu,
Birjiña Mariya,
arrai fresko, arraultza,
esne egosiya,
iriñ-opill ederra
eta egaztiya.

Aita Jose aurretik,
Ama asto gañean
urrikari dabilta
Belengo kalean:
ate batean galde,
gelditu bestean,
iñon artu nai ezik
ostatuz etxean.

Aita Josepherentzat
sardina ta artua,
gaztaña, bakallua
eta sagardua;
Aurraren berogarri
bai eta sendoa,
estaltzeko euna
geronek eoa.

Etixerik utzi gabe
Belengo erriyan,
gutziz nekaturikan
betiko ibilliyen,
otzak eta bearrez
iltzeko zoriyan,
legorpe bat arkitu
dute gaberdiyan.

Zortzikoa

Guk uste gabetanik
gau eder onetan
Jauna mundura dator
gaur amabiyetan;
legorpe bat eziñik
alde guztiyetan,
Ama galdezka dabill
otzak ikaretan.

Portale Beleneko
zoriyonekoa,
leku pobre umilla
pare gabekoa,
toki iñon besterik
ez bezelakoa,
mundura datorrena
gure Jaungoikoa.

Euskaritxo

Guazen, adiskideak,
lasterka bidean,
guazen gelditu gabe
ariñ gaur gabean;
guazen bada, mutillak
guztiyok batean,
guazen Jesus maitea
arkitu artean.

Bertso auek Donostiako Jose Manterolaren bildumatik artuak ditugu.

Nungo bertsoak diran eta noiz jarriak, moldiztegiaren izenak esaten di-
gu: *Donostian Pio Baroja-ren moldiztegiaren - 1857.*

Egillearen izenik etzaigu inun ageri. Eguberrietan eta Inauterietan, eta
bai beste zernai festa ospatu bear zanean ere, bertsoen batzuk norbaiti ja-
rri arazi eta kalez kale kantari ibiltzeko oitura zuten garai artako donos-
tiarrek.

Sarritan esan degunez, Jose Bizente Etxagaray izan zan urte askoan
(1813-1853) jartzaillerik ugariena. Ura, ordea, 1855-ean il zan, eta bertso
auek 1857-koak dira. Baiña leen ere aditzera eman degunez, nork bertso-
ak jarri bazan orduan ere Donostian: Bilintx, Ramon Artola, Biktoriano
Iraola...

(1862)

**Lenengo gizona egitea eta Jesusen munduratzea
nola diran ikas bidea ogei itz neurtuetan**

The image displays a musical score for a piece titled "Lenengo gizona egitea eta Jesusen munduratzea nola diran ikas bidea ogei itz neurtuetan" (1862). The score is written in a single system with five staves, all using a treble clef and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The time signature is 3/4. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and accidentals (sharps and naturals). The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

1
Nobedade andiak,
guziz berri onak,
zerutik ekarriak
Jaungoiko-gizonak,
Trinidad Santuko
bigarren pertsonak,
zeru eta lurreko
Errege ta Jaunak.

2
Adan eta Eba ziran
zori onekoak,
egian zituanean
gure Jaungoikoak;
aiek ziran lenengo
gure gurasoak,
jatorrizko gaitzaren
kutsu gabekoak.

3
Adan lendabiziko
gure gurasoa,
Jaunak lur-puska batez
egiñetakoak;
gañera eman zion
ditzazko lekua,
an adoratu zezan
bere Jaungoikoa.

4
Leku miragarria
zan Paradihoa,
fruta gozo ta lorez
txit inguratua;
arbola baten fruta
zan debekatua,
zeren zedukan Jaunak
beretzat autua.

5
Etsai gaiztoak zuan
Eba asakatu,
arbola baten fruta
zezala probatu;
apenas bokadu bat
zuan auan sartu,
ordutikan ziraden
gure gaitzak sortu.

6
Ebak eragian zion
Adani pekatu,
munduaren galera
amdik zan gertatu;
Jaunak instante artan
zion kargu artu:
«Adan, nere aginduaz
nola zera aztu?».

7

Adanen pekatuak
galdurik grazia,
andikan etorri zan
gure gaitz guzia;
eziñ aundiagoa
izan desgrazia,
ordutik gelditu zan
zerua itxia.

8

Baña etzenduan nai
gizona galtzea,
Jaungoiko Soberano
guztion Jabea;
antziña-antziñatikan
zendukan gordea
gure anparatzalle
Birjiña Ama-andrea.

9

Maria Birjiñaren
errai garbietan
Jaungoikoaren Semea
aragiz jantzi zan;
Espiritu Santua
zerutik jetxi zan,
salbatzeko bidea
andik iriki zan.

10

Jose eta Maria
senar-emazteak,
ditxa ta zorionez
zaudete beteak;
Birjiña Amagandik
Jesus jaiotzeak,
ark zabaldu zizkigun
zeruko atea.

11

Antziñatik zeukaten
profetak esana
nola etorriko zan
Aurtxo bat gugana;
au zan bada Belenen
gaubaz jaio zana,
gu salbatzeagatik
egin zan gizona.

12

Mirari guztietan
danik aundiena
zan Jesusek gugatik
an egin zuena:
zerutik jetxitzea
lurrera gugana;
au zan amorioak
eragin ziona.

13

Zerua eta lurren
Egillea dana
amorioak dakar
mundura gugana;
goazen bada guztiok
laster Beragana,
adoratu dezagun
gure Jesus ona.

16

Iru Errege ziran
Belena etorri,
ofrenda txit aundiak
zituzten ekarri;
intzensua ta mirra,
urra ugari,
eskaintzean ziraden
belauniko jarri.

14

Aditzera emanik
aingeru justuak,
juan ziraden Belena
artzai mendikoak;
aiek izan ziraden
zorionekoak,
Jesus adoratzeko
lendabizikoak.

17

Belengo menditikan
artzaitxo pobreak,
eguzki aldetikan
berriz Erregeak;
aiek ziran lenengo
bisitatzalleak,
izandu zituanak
guztion Jabeak.

15

Urrena Erregeak
eguzki aldetikan
juan ziraden Belena
txit urrutitikan,
Jesus adoratzera
biotz guzitikan,
zeruko izar batek
argi egiñikan.

18

Orra zer gertaerak
Jesusen jaiotzan,
gurekin bizitzera
zerutik jatxi zan,
eta erakustera
nola bizi izan,
gu salbatzeagatik
gurutzean il zan.

19

Orañ kanta dezagun
guziok batean
nola para ginduzen
Jesusek pakean,
Bera gelditzen zala
gizonen artean,
bizi-lekua arturik
ostia batean.

20

Esan dedan bezala
lenengo bertsoan,
orra eman berri onak
al dedan moduan;
bizi gaitezen bada
pakean munduan,
gero goza dezagun
glorian zeruan.

Ogei bertso auek, gaiaren adierazgarri dan izenburu luze orrekin, Bonaparteren bildumatik artuak ditugu.

Bertso-paper bat da, beeko barrenean onela diona: *Bear dan baimenarekin.- Tolosan Andres Gorosabelen echean 1862 garren urtean.*

Urtea bakakigu, beraz, baiña egillearen izenik ez da iñun esaten. Somatzeko biderik ere ez degu ikusten.

Azken bigarren bertsoa aurreko beste sail batean ere berdintsu dago.

* * *

Zaldibiko Patxi Erauskin bertsolaria zanaren seme Martin Erauskinetik, sail ontako iru bertso kantatu zizkigun: 1, 2 eta 6-garrena.

Doiñua arek kantatu, guk magnetofonoz jaso eta Aita Leopoldo Francés zanak solfeoz papereratu zuan.

* * *

Bertso auen beste argitaraldi bat. *E. Lopez etxean* inprentatua, Zaldibiko Patxi Erauskin bertsolaria zanak egin zuan, 1913 urtean.

Agidanean, bertso auek nunbaitetik eskuratu zituan, atsegin izan zitzaizkion eta inprentara bialdu zituan, berriz ere zabal zitezen. Baiña al daketa auek sartu zituen:

Izenburua: *Lenengo gizona egitea eta Jesus munduratzea Olentzaroz kantatzeko.*

1/1: Olentzaroz ematen; 1/2: gabiltz berri onak; 1/3: zerutik biralduak; 1/7: zeru-lurren jabe dan; 2/5: lenengo gurasoak; 2/6: izandutakoak; 3/1: Adan gure guraso; 3/2: lendabizikoa; 3/4: ondo egindakoa; 3/6: zorion lekua; 4/1: Gauza ikusgarria; 4/3; fruta gozo, larrosaz; 4/4: txit kopuratua; 4/7: Jaunak an zeukalako; 5/1: Etsai gaiztoak zuten; 5/2: Eba aisakatu; 5/3: arbol arentxen fruta; 5/5: ale bat zubalako; 5/6: bere auan sartu; 5/7: argatikan ziraden; 6/5: ta Jaunak beriala; 6/6: au zion galdetu; 8/1: Bañon etzenduan nai; 8/2: gizonen galera; 8/3: Jaun goiko guztiz altsu; 8/5: guretzat aspalditik; 8/7: gure laguntzalle Ama; 8/8: Birjiña Andrea; 9/2: sabel txit garbian; 9/7: salbatzeko atea; 10/3: pozez ta zorionez; 11/1: Aspalditik zeukaten; 11/5: au bera zan Belenen; 11/8: gizon egin zana; 12/7: au zan amorioa; 13/1: Zeruak eta lurak; 13/2: egin zituana; 13/3: amorio-arekin; 13/4: dator guregana; 13/5: eramateagatik; 13/6: danok beregana; 13/7: adoratzera gatoz; 14/5: Jesus adoratzeko; 14/6: lendabizikoak; 14/7: aiek izandu ziran; 14/8: zori onekoak; 15/4: txit apartetikan; 16/5: intzentzuaz gañera; 16/7: eskaintzean batean; 18/7: mundutarrak sinismen; 18/8: onekin gabiltzan; 19/1: Amorioa izan; 19/2: biotza betean; 19/7: bizi lekua dauka; 20/1: Gaur adoratzen degu; 20/2: al degun moduan; 20/3: ia bizi gaitezen; 20/4: pakean munduan; 20/5: danok gerta gaitzala; 20/6: beraren onduan; 20/7: betiraunde guzian; 20/8: gozatzen zeruan.

Eta bertso-paperaren barrenean oar auek: 1913-an . *Pachi Erausquin'ek. E. Lopez'etxean*. Bereak balitu bezela, alegia?

Ez nuan apuntatu bertso-paper ori noren eskutik jaso nuan.

* * *

Andik bederatzi urtera, 1922-an, bertso auek berriz argitaratu zituen Patxi Erauskin bertsolari orrek.

Aldaketak, 1913-ko argitaraldian sartu zituenak eta beste auek: 3/4: egindutakoa; 7/5: aundiagoa nola; 8/5: aspalditik zendukan; 8/6: guretzat gordea; 8/7: lagundutzalle Ama; 9/8: orduan iriki zan; 12/7: au da amorioak; 13/6: danok beragana; 13/7: adonatu dezagun; 14/4: ardizai mendi-koak; 15/4: txit urrutitikan; 17/2: ardi zai pobreak; 18/5: baita erakustera; 18/7: gau ta egun sinismen; 19/2: biotzan betean; 20/1: Guk Jesus adonatu; 20/2: goi, al dan moduan; 20/3: eta bizi gaitezen.

Eta paperaren barrenean: *1922'an Errauskin Errotariak. Beasain'en A. Zunzunegi'n moldiztegian*.

Bertso-paper au Oiartzunen jaso genduan, Altzibar baillaran.

* * *

Argia astekarian, 1927-XII-25-ean, sail ontako iru bertso agertu ziran: 2, 3 eta 11-garrena.

Aldaketak: 2/4: goiko Jaungoikoak; 2/5: lenengo gurasoak; 2/6: izandutakoak; 3/1: Adan gure guraso; 3/2: lendabizikoa; 3/4: ondo egindakoa; 3/6: zorion lekua; 11/1: Jakintsuak zeukaten; 11/2: aurretik esana; 11/5: au bera zan Belenen; 11/7: gu gaizkatzeagatik; 11/8: gizon egin zana.

Ondoren, firma: *Erauskin Errotari*.

* * *

Andik bi urtera, 1929-XII-22-an, sail ontako zazpi bertso argitaratu zituan *Argia* astekari orrek: 11, 14, 15, 16, 17, 18 eta 19-garrena.

Asiera onela:

Beleren bai Beleren
jaio da Jesus lazaren.

Aldaketak: 11/1: Jakintsu, Profetak zeukaten; 11/2: aurretik esana; 11/5: berauxen da Belenen; 11/7: gu gaizkatzeagatik; 11/8: gizon egin-tzana; 14/5: Jesus adoratzeko; 14/6: lendabizikoak; 14/7: aiek izandu ziran; 14/8: zorionekoak; 15/1: Bakaldun, Erregeak, gero; 16/1: Iru, Bakaldun ziran; 16/3: esku erakutsi onak; 16/5: intsentsuaz gañera; 16/7: eskaintzeaz gañera; 16/8: belaun biko jarri; 17/2: artzai txiro pobreak; 17/4: bakaldun, erregeak; 17/6: ikertu zaileak; 18/4: Donoki'tik jetxi zan; 18/5: baita erakustera; 18/7: ludi onetan sinismen; 18/8: onekin gabiltzan; 19/1: Naitasuna deiogun; 19/2: biotzak betean; 19/3: pasa ginduztelako; 19/4: guztiok pakean; 19/7: bizitokia dauka.

Eta firma: *Erauskin Errotari*.

* * *

Urrengo urtean, 1930-XII-21-ean, berriz ere Erauskin Errotariak bialdu-ta, sail ontako bost bertso argitaratu zituan *Argia*'k: 1, 2, 3, 4 eta 5-garrena.

Aldaketak, 1913-ko bertso-paperak dituanak eta beste auk: 1/5: Trinidad Deuneko; 3/5: egindutakoa.

* * *

Andik lau urtera, 1934-XI-11-n, leenengo amar bertsoak argitaratu zituan *Argia*-k, beti bezelaxe Erauskin Errotariak bialduta.

Izenburua: *Lenengo gizona egitea eta Jesus ludiratzea Olentzaroz abesteko.*

Aldaketak, 1913-ko argitaraldikoak eta beste auk: 1/5: Trinidad Deuneko; 6/3: ludiaren galera; 9/7: gaizkatzeko atea.

* * *

Urte berean, 1934-XI-25-ean, gaiñontzeko bertsoak argitaratu zituan *Argia*-k, aldi ontan ere Erauskin Errotariak bialduta.

Aldaketak: 1913-koak eta beste auk: 11/5: berauxen da Belenen; 11/7: gu gaizkatzeagaitik; 12/1: Begiramen guztietan; 12/7: au zan maitetasunak; 13/3: maitetasun osoaz; 14/4: ardizai mendikoak; 16/8: belaunbiko jarri; 17/2: ardizai pobreak; 17/6: ikertutzailleak; 18/5: baita erakustera; 18/7: luditarrok sinismen; 19/1: Maitetasuna diogun; 19/2: biotzak betean; 19/3: nola pasa ginduzten; 19/7: bizi tokia dauka; 20/2: al dan on moduan.

Eta bukaeran oar au: «Aurtengo onek ikastea naiko dezute. Bizi banaiz urrungo urtean jarriko ditut besteak».

* * *

Patxi Erauskin onek bertso auk *Argia* astekarira ainbat aldiz bialtzeaz ez degu batere arritu bear. Ordiziko berri-emalea zan. Astero zerbait bialtzeko ere gaia bear da. Eguberri aurrean, ordea, bertso auk bialdu eta bere eginkizun ori ondo beteta zeukan, aldi artarako beintzat.

Guk begi onez ikusten ez deguna zera da: batetik, bertso zaarrei itzak aldatzea; eta, bestetik, aspaldiko bertso zaarrak zirala ez esatea.

* * *

Bilboko *Euzkadi* egunkariak, *Mañariko*-k bialduta, bertso auek 1933-IV-1-ean agitaratu zituen, bere *Euzko Erri-Jakintza* saillean.

Izenburua: Bertso zarrak.

Aldaketak: 7/2: galdurikan grazija; 8/6: zedukan gordea; 9/3: Jainkoaren semia; 13/1: Zeru eta lurraren; 14/3: juan ziran Belenera; 15/3: juan ziran Belenera; 16/2: Belenera etorri; 19/3: nola para genduzan; 20/7: le-
rro au falta.

Orrezaz gaiñera, bizkaitar fonetismo asko: *andijak*, *gixonak*, *ixan*, *zori-jonez*...

Bukaeran, onako oar au: «Bertso onek, emeko atso bateri entzunikuak dira».

* * *

Ernaniko Ramon Apaolaza zanaren bilduman ere arkitu ditugu bertso auek, makinaz idatzita. Baiña aldaketarik ez dute, fonetismo bat edo beste izan ezik.

* * *

Juventud aldizkarian, 1928-XI-30-an, sail ontako iru bertso agertu ziran: 1, 16 eta 17-garrena, aldaketa auekin: 1/1: Nobedade aundia; 1/2: guztiz berri ona; 1/3: agertu da mundura; 1/4: Jaungoiko gizona; 1/6: bigarren pertsona; 1/8: errege ta Jauna; 16/1: Iru errege dira; 16/5: intzentsu eta mirra; 16/7: eskeintzen ziotela; 16/8: majestadeari; 17/6: konsolatzalleak.

Baita beste iru bertso auek ere:

Jakin bear dezute
Jesus jaio dala,
estalpe zar batean
Belenen datzala;
egin dezagun bada
gere egiñala,
nere lagun maiteak,
goazen bereala.

Zeru eta lurreko
Jaun da Jabe dana,
elur aize otzetan
dator guregana;
erakustea dala
gauzarik bearrena,
umiltasun aundia
munduan aurrena.

Ikusirik erregen
ofrenda aundiak,
nere lagun maiteak,
gaur izan nobliak;
guztiok dakiguna
Jesusen jaiotza...
Beraren izenean
nai degu limosna.

Eta bertsoen azpian oar jakingarri au: «*Nobedade aundia* au aspalditik kantatzen da Gipuzkoako Goierri aldean, Ormaiztegin beintzat, Egoarri-egunean».

* * *

Uztapidek bertso auen aitamena egiten du bere *Lengo egunak* gogoan liburuan, *Uztapideko familia* atalean.

Lenengo Guizona eguia eta Jesus munduratzea

OLENTZARZ KANTATZEKO

—1—
Olentzaroz ematen
Gabiltz berrionak
Zerutik biralduak
Jaungoiko guizonak
Trinidad santuko
Bigarren personak
Zeru-lurren jabe dan
Erregue ta jaunak.

—2—
Adan ta Eba ziran
Zori onekoak
Eguin zituaniak
Gure Jaungoikoak,
Lenengo gurakoak
Izandutakoak
Jatorrizko gaitzaren
Kutsu gabekoak.

—3—
Adan gure guraso
Lendabizikoa
Jaunak lur-puska batez
Dado egundakoa
Gañera eman zion
Zorion lekua
An adoratu zezan
Bere Jaungoikua.

—4—
Gauza ikusgarria
Zan Paradisoa
Fruta gozo, larrosaz
Chit kopuratua
Arbola baten fruta
Zan debekatua
Jaunak an zeukalako
Beretzat autua.

—5—
Etsai gaiztoak zuten
Eba aisakatu
Arbol arenchen fruta
Zezala probatu
Ale bat zubalako
Bere auan sartu
Argatikan ziradon
Gure gaitzak sortu.

—6—
Ebak eraguin zion
Adani pekatu
Munduaren galera
Andik zan guertatu;
Ta Jaunak beriala
Au zion galdetu:
Adan, nere aginduaz
Nola zera aztu?

—7—
Adanen pekatuak
Galdurik grazia
Andikan etorri zan
Gure gaitz guzia.
Ezin ausdiagoa
Izan desagria
Ordutik guelditu zan
Zerua ichia.

—8—
Bañon etzenduan nai
Gizonen galera
Jaun goiko guztiz altsu
Guretzat aspalditik
Zendukan gordea
Gure laguntzalle Ama
Birjina Andrea.

—9—
Maria Birjinaren
Sabel chit garbian
Jainkoaren semea
Araguiz jantzi zan;
Espiritu Santua
Zerutik jechi zan
Salbatzeko atea
Andik iriki zan.

—10—
Jose eta Maria
Senar-emazteak
Pozet ta zorionez
Zaudete beteak;
Birjina Amagandik
Jesus jagitzeak
Ark zabaldu zizkigun
Zeruko atepak.

—11—
Aspalditik zeukaten
Profetak esana
Nola etorriko zan
Aurcho bat gugana;
Au bera zan Belenen
Gaubaz jayo zana
Gu salbatzeagatik
Guizon eguin zana.

—12—
Mirari guztietan
Danik aundiena
Zan Jesussek gugatik
An eguin zuena
Zerutik jechitzea
Lurrera gugana
Au zan amorioa
Eraguin ziona.

—13—
Zeruko eta lurrak
Eguin zituana
Amopioarekin
Zan gurugana
Eramateagatik
Danok beregana
Adoratzea gatoz
Gure Jesus ona.

—14—
Aditza emanik
Ainguru justnak
Juan ziraden Belena
Artzak mendikoak;
Jesus adoratzeko
Lendabizikoak
Ayek izandu ziran
Zori onekoak.

—15—
Urrena Erregueak
Eguzki-aldeitan
Juan ziraden Belena
Chit apartetikan
Jesus adoratzera
Biotz Guztitikan
Zeruko izar batek
Argui eguñikan.

—16—
Iru Erregue ziran
Belena etorri
Ofrenda chit aundiak
Zituzton ekarri
Itzeshnuz gañera
Urrea-ugari
Eskaintzean batean
Belauniko jarrri.

—17—
Belengo Menditikan
Artzaicho pobreak
Eguzki-aldeitan
Berriz Erregueak
Ayek ziran lenengo
Bisitzaileak
Izandu zituanak
Guztion jabeak.

—18—
Orra zer guertaerak
Jesusen jayotzan;
Gurekin bizitzera
Zerutik jechi zan
Eta erakustera
Nola bizi izan
Mundutarrak sinismen
Onekin gabiltzan.

—19—
Amorioa izan
Biotza betean
Nola para guindutzen
Jesussek pakean
Bera guelditzen zala
Gizonen artean
Bizi lekua dauka
Ostia betean.

—20—
Gaur adoraten degu
Aldegun modnan
Ia bizi gaitzen
Pakean munduan
Danok guerta gaitzala
Beraren onduan
Befraunde guzian
Gozatzen Zeruan.

1913-an.

Pachi Erausquin'ek.

Zortzi bertso Jesusen jaiotzari kantatzeko ipiñiak

Koruak

1
Berri onak, jendeak,
Belengo erritik,
Jesus jaio dalako
Birjiñ Amagandik;
artzaiak jatxi dira
saltoka menditik,
adoratzera Jesus
biotz-biotzetik.

3
Zeruen eta lurren
Egillea dana,
umildadez beterik
dator gaur gugana;
goazen bada guztiok
pozez beragana,
goazen adoratzera
Jesus Aur laztana.

Bikida

2
Ditxa ta zori onez
zaudete beteak,
Jose eta Maria,
esposo maiteak;
zuen gurasotasun
graziaz beteak
gaur zabaldu dizkigu
zeruko atea.

4
Adanen pekatuak
grazia galdurik,
Jaunak Beragandikan
genduzkan botarik;
etzan zer esperatu
beñere zerurik,
ez balitz Jesus jaio
Birjiñ Amagandik.

Kant-astea

*Aurtxo txiki bat Belenen
idiak dauka berotzen,
goazen guztiok ainbat lasterren,
goazen guztiok bera adoratzten.*

5
Guztiok zoraturik
kantuz eta dantzan,
diberti gaitean gaur
bere alabantzan;
zerurako bidea
irikiko bazan,
Jesus munduratzea
preziso bear zan.

6

Arriturikan daude
Jose eta Maria,
adoratzen dutela
Aur jaio berria;
negu-biotzean ta
gabaren erdian
etorri zan mundura
Jaungoiko aundia.

8

Amorioa zer dan
emen da ezagun,
lezio au guk ere
ikasi dezagun;
Jesusi artarako
eska diozagun,
bere jaiotzagatik
dizaigula lagun.

7

Zarrak eta gazteak,
aundi ta txikiak,
eman dizaiozkagun
Jaunari graziak;
aiñ dirade aundiak
gure irabaziak,
iritxi ditugunak
gaur mundu guziak.

Bertso-sail au Azpeitiko errian arkitu genduan, 1958 urteko udaran, Fiel Uria apaiza zanaren paperetan.

Inprentatu ere bertan egin ziran. Bertsoen ondotik onela irakurtzen baita: *Azpeitian: P. Martinez-en moldizteguien*.

Bertso-paper ontan ez da inñun egillearen izenik esaten. Ezta bertsoak zein urtetan jarriak diran ere.

Baiña beste argibide au eman genezake: bertso auk eta aurreko saillekoak alkarrekin zer ikusirik badutela. Ango 10/1-8, 13/1-8 eta 7/1-2 bertso-lerroak, eta emengo 2/1-8, 3/1-8 eta 4/1-2 lerroak ia berdiñak baitira.

Orregatik, bi egille izango dira eta batek besteari kopiatu dio; edo-ta egille bakarra izango degu, bi bider bertsoak agertu arazia.

Aurreko bertsoak 1862 urtean argitara emanak baitira, onako auk ere garai berekoak izango dira gutxi gora-beera. Paperaren eta letraren itxura ere ordukoxea da.

Jesusaren jaiotzako bertsuak

1

Notiziya bat degu
kontsolagarriya,
Belengo portaletik
dago etorriya;
jaio da guziontzat
Errege berriya,
betiko izan dediñ
gure alegriya.

2

Nazaretik eldu da
Birjiña Mariya,
kristabak izan dezan
zeruko gloriya;
Aita poderosoak
egiñik graziya,
Espiritu Santuaren
obra da guziya.

3

Lenagotik zegoan
profetak esana
gure Salbadoria
etorriko zana;
orregatikan degu
Eguarri-eguna,
zelebratu dezagun
daukagun fortuna.

4

Jose eta Mariya
pobreza aundian
Eguarri-bezperan
Belengo kalia;
ostaturik etzuten
zebiltzan tokian,
zer pasatu bear zan
iñork etzekian.

5

Arrimatu ziraden
estalpe batera,
astua ta iriyya
zegozten tartera;
daukazun estaduan
animatzen zera
lastuaren gañian
gaba pasatzera.

6

Dontzella bat izanik
bere birtutean,
Semea egiten du
estalpe batean;
zer pentsatu badago
askoren artean,
milagro ori nola
izan litekean.

7

Jainkoak nai duena
aisa egiten du,
bere abillidadea
iñork ezin kendu;
orra Seme ederra
nun digun biraldu,
Adanen pekatutik
ez gaitezen galdu.

8

Izar diferente bat
zeruan da atera,
jende guziyak diyo:
«Ori zer ote da?
Gureztat notiziya
dator ematera,
iñork ote dakiyen
guazen jakitera».

9

Aingeruak jua dira
artzaiarengana,
esanaz nun jaio dan
desiatzen zana;
korrika or dijoaz
Manueltxogana,
presente egiñikan
arkumetxo bana.

10

Artzai buru-zuriyak
salto eta brinko,
gure Salbadorea
jaio zaigulako;
zeru-lurren Errege
nonbratua dago,
Luzifer ingratuak
nai baño lenago.

11

Baita etorri ziran
iru erregeak,
jakiteagatikan
Jesusen legeak;
Gaspar eta Beltxor,
Baltasar bestea,
nai dutela diote
Aurra ikustea.

12

Aurra adoratzera
erregeak emen,
ikusirik pobrezta
arritu ziraden;
erregaliyak ere
ekarri zituben:
urria ta intzensua,
mirra irugarren.

13

Notizia onekin
emen gera eldu,
usariyo kostunbrea
ez dedilla galdu;
txorizo ta lukainka,
arraultz eta diru
artu dezagun iñork
ematen badigu.

14

Agur, nere kristabak,
urrengo artian,
Eguarriak pasatu
umorez pakian;
projimoa amatzen
saiatu gaitian,
traba izan ez dedin
zeruko atian.

Bertso auek Parisko Liburutegi Nazionaletik ditugu. Paperaren barrenean onela esaten da: *Pueden imprimirse. Tolosa 16 de Mayo de 1867. Benito Gorostegui.*

Ondoren: *Tolosan: - Mendizabalen alargunaren Moldizteguien 1867 garren urtean.*

Eta firma bezela onela: *Motrikuarrak jarriak.*

Bi aldiz inprentako itza kendu eta gañetik itz berria idatzi da bertso-pa-per ortan: *poderosoak* eta *salbadoria* kendu eta *zerutakoak* eta *salbatza-ilea* jarri. Beste argitalpen bat egiteko-edo, erderakadak kendu, alegia.

1868

«Aingeru eder batek...»

1
Aingeru eder batek
emanik berria,
ia gizon egin zala
Jaungoiko aundia,
desagerturik zure
tristura guzia,
artu zenduan, Jose,
atsegin aundia.

Estribillo

*Konsuelo orrengatik,
Jose ta Maria,
alkantza iguzute
zeruko gloria.*

1
Konsueloz bete ziñan,
Jose, ekustean
aingeru ta artzaiak
guztiak batean
adoratzen zutela
Belengo estalpean
Jesus jaio berria
ganadu artean.

3
Pozik eman ziñion
Jesusen izena,
bere Aitak zeruan
paratu ziona,
Salbagillea dala
esan nai duana;
orixen da zureztat
berririk onena.

4
Simeonek emanik
zeruko berria,
gure salbagillea
zala etorria,
ekustean Jaunaren
miserikordia,
artu zenduan, Jose,
atsegin aundia.

5
Ejiptora joanik,
an allegatzean
ango idolo aiek
lurrera erortzean,
eta ori zure begiz
ongi ekustean,
atsegin aundia zan
zure biotzean.

6

Galilea aldera
berriz itzultzeko,
esanik aingeruak
ez ikaratzeko,
Aurra bere amarekin
zerekin artzeko,
etzegoala beldurrik
ia Aurra galtzeko.

7

Jesus billaturikan
juduen elizan,
ekusirikan nola
disputan ari zan,
doktore aiek ezin
konbertiturikan,
zure biotza pozez
negarrez asi zan.

Bertso auek Arantzazuko artxibotik ditugu. Eskuz idatzita daude.

San Josereren zazpi naigabeak eta pozak indar aundiko debozioa izan da kristauen artean. Xenpelarrek ere baditu gai orrezaz bertsoak. Ikus: *Auspooa* 88-89-90, 1969. Baita ere *Auspoaren Sail Nagusia*, zortzigarren zenbakia.

Bertso auek ere gai bera dute; baiña pozak bakarrik aitatzen dizkigute, naigabeak alde batera utzirik.

Bertso auek nun, noiz eta nork jarriak diran, orri berean bertsoekin batera eskutitz bat bada eta berak adierazten digu. Bere ortografian uzten degu:

«Aranzazu 4 de Marzo de 1868.

Querido Juan Bautista: ay le remito unos versos que a todo prisa he puesto a mi modo; porque la traduccion literal del castellano no me gustan. Esa la cantan en Lizarza, estos van en octavas, con el estrivillo en cada octava; haber si Vs. se amoldan pues yo no tengo ya más habilidad.

Nosotros estamos locos de contento cantando Benedictas, salves, etc. Francisco Aguirre tambien esta muy guapo, quien saluda a V. y a sus padres con sus afectos. De mi parte cumplira V. con don Pablo Felipe y V. recibiendo los afectos del Asari y mios dispondra como guste del viejo

Fr. Juan Jose de Salazar.

P. D. Cumpla V. tambien con la Martina y la chiquilla».

1868

«Ekustean Belenen...»

1
Ekustean Belenen
Aur jaio berria,
txit aundia zan, Jose,
zure alegría.

Estríbillo

*Kontsuelo onengatik,
Jose ta Maria,
alkantza iguzute
zeruko gloria.*

2
Aingeruz beterikan
portale guztia,
ekustean zenduan
atsegin aundia.

3
Jesusen izen gozo
ta zoragarria
paratzean zenduan
atsegin berria.

4
Jauna Aur bat egiñik
eta Aur txikia,
ekusteak, bai, zizun
eman pozaldia.

5
Ejiptoko idolo
lurrera eroriak
aumentatu zizkizun
gozamen-aldiak.

6
Galileara itzulita
Jesusen bizia
seguratu zenduan,
ura alegría!

7
Tenploan erakusten
doktriña berria
billaturik, bete zan
pozezko neurria.

Bertso auek aurrekoen iturri beretik datoz: Arantzazutik, alegia, eskuz idatzitako orri batetik.

Gaia ere ber-bera: San Joseren pozaldiak, or goien adierazi degun bezela.

Egillea ere aurrekoen bertsoena da: *Fr. Juan Jose de Salazar*. Bertako praileren bat, dudarik gabe.

Nor izan zan eta zer bizitza eraman zuan, beste bertso-saillik jarri ote zuan eta abar, Arantzazuko paperetan billa saiatur zerbait aterako litzake, bearbada. Baiña azterketa ori bertako batek egin bearko luke.

Bertso auekin batera, beste eskutitz bat dator, leengoa baiño lau egun geroago idatzia. Au ere emen erakusten degu, bere ortografia errespetatuz.

Eskutitz onek ere txetasun jakingarri asko ditu. Argibide oietako bat, bertsoak nori bialduak diran: Juan Bautista Olaetxea, Ikaztegieta erre-torea. Aurreko eskutitzak etzuan olakorik esaten.

Ona eskutitz ori:

«Aranzazu 8 de Marzo de 1868

Querido Juan Bautista: le remito a V. otros versos más faciles para cantar en el tono de la cancion de misiones, o como quiera, reducirlos a zorticos con el estrivillo, que aunque no incluyen la traducción literal del castellano, contienen en algun modo su sentido principal; y son como si-guen:

(Emen eskutitza eten egiten da, bertsoei leku ematearren. Guk orain es-kutitza osorik eskeintzen degu; bertsoak leen eman ditugu).

Sin mas, con afectos a la Martina, chiquilla y demas citadas personas en mi ultima, se repite suyo

Fr. Juan Jose de Salazar.

Guipuzcoa. Sr. D. Juan Bautista de Olaechea, Rector por Tolosa en Icazteguieta».

Juan Jose Salazar orrek bertso auetarako nai duan mixioetako doiñua. *Atoz, pekataria* asten dan kanta ezagunarena izango da bearbada.

Izenik gozuena

The musical score for 'Izenik gozuena' is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#). It consists of five staves of music. The first staff begins with a 3/4 time signature and a repeat sign. The second staff continues the melody with various rhythmic patterns. The third staff features a change in time signature to 2/4 and includes another repeat sign. The fourth and fifth staves complete the piece with a final cadence.

Salbatzalleen aotik
datoz itzak gugana:
bein amorioz entzunik
illa piztutzen dana.

Korua:

*Ez gizonaren kantua,
ez ere aingeruarena,
ez da ain izen gozua
nola dan Jesusena.*

1

Barkatua zerade zu:
Aren zori onera
zerade gaur alderatu
koruaz gozatzera.

Korua.

2

Bildotx gaitzgabearentzat
gloriazko izena;
izen eder au neretzat
da saririk onena.

Korua.

3

Dolorearen osiña,
Jesus, dezu progradu;
pekatiaren miña
ditxan dezu trukatu.

Korua.

4

Gizon leialak, laudatu
Jesusen glori argia;
emakumeak, kantatu:
«Jauna, gizon jatxia».

Korua.

5

Kanta, umeak, lendanik
Aren izen santua;
zein gure osasunagatik
ill zan gurutzetua.

Korua.

6

Eta zeruko pakea
bagoaz gozatzera,
Jesusen izen maitea
guziak kantatzera.

Korua.

Kanta auek bertso-paperetan zabaldu ziran. Argitara eman zituan etxea:
Donostian: Baroja-ren moldizquieran.

Kanta-paper onen iru ale ere ezagutzen ditugu: bat, norik eman zigun
apuntatu ez genuena; bigarrena, Donostian Bernardo Estornes Lasa zana-
ren eskutik jaso; irugarrena, Jose Manterolaren bilduman gordetzen
dana.

Baiña Manterolaren bilduma ortan doiñua ere azaldu da, irakurleari bertsoen aurretik eskeintzen dioguna.

Inprentaz argitaratuta dago, gaiñera. Ez dakigu zein argitaletxek plazaratuko zuan; eta ez zein liburutan-edo azalduko zan ere.

Egillearen izenik ez da esaten. Ala ere, bertso auek apaizen baten lana dira, dudarik gabe; eta erriaren bertsogintza nola zan gutxi zekiana.

ICENIC GOZUENA.

Salvatzalleén aotic
datoz hitzac gu gana:
bein amorioz enzunic
illá pistutzen dana.

CORUA.

*Ez guizonaren cantua,
ez ere aingueruarena,
ez da áin icen gozua
nola dan Jesusena.*

1.

Barcatua cerade zu:
Aren zori onera
cerade gáur alderatu
coruaz gozatzera.

Corua.

2.

Bildoch gaitzgabearentzat
gloriazco icena;
icén eder áu neretzat
da sariric onena.

Corua.

3.

Dolorearen ociña
Jesús dezu progatu,
pecatariaren miña
dichan dezu trucatu.

Corua.

4.

Guizon leyalac laudatu
Jesúsen glóri arguia;
emacumeac cantatu
Jauná, Guizon jachia.

Corua.

5.

Cantá umeac lendanic
Aren icen santua,
cein gure osasuna gatic
ill zan gurutzetua.

Corua.

6.

Eta ceruco paquea
bagoaz gozatzera,
Jesusen icen maitea
guciac cantatzera.

Corua.

Dorostian : BAROJA-ren moldizquiran.

Antziñako bertso papera.

Jesusen jaiotzearen gañeko lauko samurrak

Eguzkiyaren urteieratik
sartuieraño artian,
dontzella baten Seme bakarra
Errege dogu guztian.

Igarle batek esa'eban legez
zazpireun urte baño len,
Zeruko Jauna agertu yaku
gizon egiñik Belenen.

Giza-aldiyen Egille dontsuak
gure gorputza yantzirik,
atera gaitu eriotzatik
eukidun-ez bat egiñik.

Amodiozko su-gar biziyak
bere biotza bizturik,
askatxo baten Jesus dau yarri
umiltasunez beterik.

Ama garbiyen errai garbiyak
zeruko doez beteak,
daroiatz bere sabel txikiyan
mirari guztiz aundiyak.

Barri dontsu au agertuteko
aingeru-aldra ederrak,
biraldu dituz artzain artera
artzain guztien Artzañak.

Dontzella onen sabel garbiyan
Jaunak dau egin etxea,
gizonezkorik ezautu baga
sorturik Amak Semea.

Galtzu artean Jesus maiteak,
betiko Jauna izanik,
dontzelliaren ugatz gozoa
artu dau pozez beterik.

Aingeru baten barri ederrak
sabel bietan usturik,
lengusin biyen ikustereak
jaso dau Ioane pozturik.

Atsegiñezko koru ederrak
aingeruakaz egiñak,
kantetan dagoz Jesus onari
guztizko pozez beteak.

Azkena

*Jesus, zuretzat
gloria,
dontzelliaren
Semea;
Aitagaz beti
bedeinka dilla
Meope Santu
maitea.*

Bertso auek edo, izenburuak dionez, lauко auek kanta paperetan argitara eman zituan *Bilbao. Imp. de J. de Astuy* moldiztegiak.

Eskuz idatzitako edo erantsitako itz auek ditu beeko barrenean paper orrek: *D. Meltxor apaizarena. Begoña*. Seguru asko, egillea bera degula esan naiko dute.

Izkera, izan ere, Bizkaikoa da bete-betean. *Begoña* egoki dator, beraz. Bestetik, berriz, apaizek garai artan Eguberri-eguneko *laudes* edo gorespenak izeneko otoitz-aldian erreztatzen zuten *himno* edo kantuaren itzulpena da.

Itzulpen zabal samarra, baiña kantu ori da lauко oietan euskeratu dana. Egillea, *Don Meltxor* ori alegia, *apaiza* izatea ere egoki datorrena degu, beraz.

Bizkaieraz idazterakoan, “j” izkia sarritan erabili izan da. Emen, berriz, “y” izkia artu da. Guk arkitu degun ortan utzi degu.

Gabon-kanta zarrak (Bizkaitarrez)

Gabon-jaiak oi dira
urtian beinguak,
alegre egoteko
bai gure goguak;
triste egon bagara
gaur Gabon artian,
poztu jaio ezkeru
Jesusa lurrian.

Jesus, billots, otzetan,
zaitut Zu erruki,
Zugandiko gosian
gaitzuz gu erruki;
erdi galdu gu gabiz
denbora onetan,
etorri ez baziña
aurten Gabonetan.

Jesus, ondo-etorriya
zuri emotera,
aingeru ta artzaiñak
orra eldu dira;
baita erren, itxuak,
guztiyok batera,
saltoka doaz arin
aldatz gora-bera.

Estribillo

*Barri onak gizonarentzat
entzuten doguz munduan,
jaiorik dala Jesus ederra
Belen zorionekuan,
an daguala askatxu baten
Aman da Jose onduan.*

Belengo portalian
gaur gizon egiñik,
agertu jaku Sein bat
Jaungoiko egiñik;
.....euzula mirari
ain arrigarria:
izan bat itxi gabe
beste bat artzia.

Jaio zan, bai, Seintxu au
Birjiñiagandik,
dontzella gelditu zan
beti ain ederrik;
jaio baño lenago
eta jaiotzian,
baita jaio ezkeru,
beti bardiñian.

Estribillo

Birjiña eder, guztiz garbiya,
zeruetako loria,
Zugandik dator Seintxu ederra,
Jesusen izen gozua,
zure Semia gura dau izan
andre guztien artian.

Bertso auek, izenburu orrekin berarekin, ez dakit nundik ditugun. Itxura danez, jasotzerakoan ori idaztea aaztu egin zitzaigun, eta orain ezin argibide ori eman.

Gerok makinaz idatzitako orri batean dauzkagu. Nunbaitetik kopiatuak ditugu, beraz. Ori bakarrik esan genezake.

Izenburuak bi gauza adierazten dizkigu. Bata, bertso-sail oni zaar-itxura artzen ziola ori idatzi zuanak ere; guk bertso auek kopiatu genituan patera idatzi zuanak, alegia.

Bestea, bertsoak bizkaieraz zeudela abisatu bearra zegoala pentsatu baldin bazuan, bera gipuzkoarra zalako egingo zuan seguru asko ori.

Bostgarren bertsoan utsune bat aurkitu du irakurleak. Bestetan ere orrela utzi oi degu, bertsoak illun idatzita daudelako ezin irakurri degunean. Oraingo ontan ere gauza bera izango da.

Gabon-kantak

«Gabaren gaberdiyan...»

1
Gabaren gaberdiyan
jaio da Eguzkiya,
munduan ipinteko
betiko argiya.

2
Pekatuan sarturik
zaudeten tristiak,
Jesusaren ondoren
atozte guztiak.

3
Otzak kimurturikan
–au ikustekua!–,
dago portale baten
gure Jaungoikua.

4
Zeruak eta lurrak
berak eginikan,
azkenik Belenera
dator gugarikan.

5
Eguraldi otza eta
gabaren erdiyan,
Jaun *Dios* onarentzat
ai au miseriya!

6
Bere borondateak
dakar, bai, mundura,
munduan ez izanik
iñor bere gura.

7
Zeruak arriturik
Jesus ikusirik
lurrean dagoala
lastoz estalirik.

8
Konpasioz beterik
datoz Belenera,
musika ederrakin
Jesus ikustera.

Onako gabon-kanta auek *La Constancia* egunkarian agertu ziran, 1932.12.27-an.

Paper-punta edo *recorte* ori Tolosako Manuel Urreta zanak gordeta zeukan bere paperen artean.

Bertso edo kopleen aurretik argibide auek ematen dira:

«*Con mucho gusto publicamos hoy unos villancicos de Navidad, que un amigo ha hallado en una cartera que usó en la última guerra carlista, junto con el nombramiento de alférez, firmado por el mismo Don Carlos, en favor de D. X. X., los cuales se cantaban en campaña al llegar las fiestas de Navidad, con regocijo de soldados y oficiales, tanto en los tiempos de Don Carlos V, que en los de Don Carlos VII*».

Bigarren bertsoan *Jesus aren ondoren* irakurtzen da egunkarian. *Jesu-saren ondora* bear dualakoan, orrela idatzi degu.

Jesusa esaten zan garai batean, liburu ontan bein eta berriro agertzen danez, denborarekin *Jesus* biurtu bazan ere.

Bertso berriak

«Abenduko illaren...»

1

Abenduko illaren
ogei ta lauean
Jesus Salbadorea
jaio da gauean,
gu ipintzeagati
estadu obean,
erremediatu ta
zerura bidean.

2

Aberatsa da baño
jaio da pobrezan,
ez gaur asko bezela
ponpan ta grandezan;
soberbiak indarrik
izandu ez dezan,
Jaungoikoa jetxi da
alako tristezan.

3

Belengo portaleko
ukullu-zokoak
jaiotzeko autuak
ditu Jaungoikoak;
ez palazio eder
apaindutakoak,
oiek dira birtute
umildadekoak.

4

Jaungoikoa ukullu-
-zokoan jaiotzen,
astoa ta iria
arnasaz berotzen;
misterio oietan
zer dan igarotzen
pentsatzean legoke
burutik erortzen.

5

Zeru-lurren Jabe da
alde batetikan,
nai duana egiten
duana bestetikan;
Jesus orretaraño
umillaturikan,
nork pentsa zezakean
orrelakorikan?

6

Espiritu Santuak
zuan formatua,
Mariaren entrañetan
Aur bedeinkatua;
kristalean argien
gisa pasatua,
egiñ arren birjiña
dago gelditua.

7

Jaungoikoa mundura
gizon egiñikan,
orra nola jaio dan
Mariagandikan,
galdu gabetanikan
birjiñdaderikan;
beste ama bat ezta
onelakorikan.

8

Aundiak dira oiek
mundutar batentzat,
bañan ezta milagro
Jaungoikoarentzat;
nai duana Jesusek
egiten du beintzat,
eta saiaturten da
txit asko guretzat.

9

Amari Jose eman
zaio esposotzat,
Jesusek izan ditzan
biak gurasotzat;
umanidade danak
artu bear ontzat,
zergati meseretan
diran guzientzat.

10

Jesus nola jaio dan
eta zergatikan
zerbait esplikatu det
kantuzko platikan;
guzion Jaungoikotzat
ezagaturikan,
adoratu dezagun
auspez jarririkan.

11

Ongi etorri, Jesus,
zuri milla grazi,
adoratzen zaitugu
potentzi ta guzi;
Jaungoikoarekin guk
nai genduke bizi,
arren ez gaitzatzula
zeregandik utzi.

12

Nork pentsa zezakean
Jesus ona ala
gizona salbatzera
etorriko zala:
bizi gaitezen bera
amatutzen dala,
gero bere glorira
eraman gaitzala.

Amabi bertso auk *Tolosa: Imprenta de la Viuda de Mendizabal* moldiztegian argitara emandako kanta-paper batean agertu ziran.

Etxe ori 1936-ko gerra aurrean Isaak Lopez-Mendizabal-en izenez eza-
gutzen zan. Mendizabalen alargunaren izenarekin, berriz, 1840-tik 1877-
ra, oker ez bagaude beintzat.

Beste argitaraldirik ere izan du sail onek. Oien berri ondoren emango degu.

Lenengo bertsoa irakurrita. Gabon-egunean Tolosako kaleetan kantatzen diran kantak dirala pentsatuko du edozein tolosarrek. Ez da orrela, orde. Tolosakoak beste bertso batzuk dira, leenengo bertso orrekin asten bazaizkigu ere. Beste sail bat da, onen urrena eskeiñiko deguna.

Laugarren bertsoaren azken lerroan *burutik erotzen* bearko luke bearbada.

* * *

Esan bezela, bertso-sail au bein baiño geiagotan atera dute moldiztegiek argitara. Orain, gure eskuetara iritxi diran argitaraldien berri emango degu.

Bertso-papera, *Imp. de B. Valverde - Irún* moldiztegian inprentatua. Bertso guziak aurreko paperak bezelaxe ditu. aldaketa au izan ezik: 11/2: zure milla grazi.

* * *

Bertso-papera, *Tolosa: Imp. de E. López* moldiztegian inprentatua. Leenago amaren izenarekin eta orain semearenarekin, baiña etxe bera da. Eusebio López-en izenez, 1878-tik 1929-ra ezagutu zala uste degu.

Aldaketak: 4/5: misterio onetan; 4/8: burutik erotzen; 8/4: Jaungoiko arrentzat; 11/2: zure milla grazi.

* * *

Bertso-papera, *Imp. de Vda. de B. Valverde*.

Aldaketak, aurreko paperarenak, berari kopiatuko zion eta.

* * *

Bertso-papera, *Imp. de Vda. de B. Valverde - Irún*.

Aldaketak: 2/2: jaiño pobrezan; 3/3: jaiotzeko artuak; 4/5: misterio onetan; 4/8: burutik erotzen; 10/8: pez jorrikan; 11/2: zure milla grazi.

* * *

Bertso-papera, *Imp. Macazaga - Rentería*.

Aldaketak: izenburua: Gabonetako Kantak; 2/2: jaio zan pobrezan; 4/5: misteriyo onetan.

* * *

Bertsolariya astekaria, 14 zenbakian, 1931-XII.20-an.

Aldaketak: 1/4: jaio zan gaubean; 2/2: jaio zan pobrezan; 4/4: asnasaz berotzen; 4/5: misteriyo onetan; 11/8: zerengandik utzi.

* * *

Liburuska bat bada *Gabon'etako eta Urte Zar'eko kantak* izenarekin, *Imp. Macazaga - Rentería* moldiztegiak argitara emana, zein urtetan ez badakigu ere.

Liburuska onek amabi bertso auk ere agertzen ditu, eta batere aldaketarik gabe.

* * *

Irunen jaio eta Soraluzen bizi izan zan Andres Ezenarro *Urzelai* zana-ren bilduman, eskuz idatzita, bigarren eta irugarren bertsoak arkitu ditugu, eta bai leenengo bertsoaren bigarren erdia ere.

Aldaketak: 2/6: izango ez dezan; 2/7: Jaungoikua jetxi da; 3/3: jaiotzeko lekuak; 3/8: umildadezkuak.

Eta beste bertso au ere bai:

Salto ta brinko datoz
artzaiak menditik,
berri onen bat dute,
ala deritzat nik.
Atoz, guazen,
adora dezagun
Belenen jaio dan
Aur eder ori,
Aur eder ori.

* * *

Felipe Ayerbek, *Euskal-Erria* aldizkarian, 72 zenbakian, 1915 urtean, *Gabon-gaba ta Egoarriak* izeneko idazlana argitaratu zuan, bertso aukeratuak agertuz.

Aurretik onako oar au egiten zuan: «Ezkioarrak abesten duten beste gabon olesa ere emen jarri nai det. Jakiña ba orraztuta!».

Eta *orrazketaren* aitzakiarekin aldaketa-mordo aundia sartu. Besteren lanari zor zaion errespetua alde bat utzi, beraz. Eta obetu bearrez, bertsoak erabat trakestu eta itxusitu. Aldaketa oiek ez dute onera aldatzerik merezi.

* * *

Orain urte batzuk, Ataungo 6, 7 eta 8-garren maillako ikasleak, *Zorionak* izeneko kuaderno-moduko bat atera zuten Eguberriari buruz.

Bertan, *Ana Elisabet* izenarekin firmatzen zuan nexka batek, sail ontako bost bertso agertzen ditu: 1, 4, 7, 9 eta 12-garrena, aldaketa auekin:

1/3: Jesus gure Jabea; 1/6: izate obean; 1/7: biotzak zuzenduta; 4/1: Jaungoikoa estalpe; 4/5: zeru-lurren Jabea; 4/6: zaigu lurreratzen; 4/7: gu guziongatikan; 4/8: onela umiltzen; 7/5: batere galdu gabe; 7/6: garbitasunik; 7/8: orrelakorikan; 9/2: zitzaion senartzat; 9/3: Jesusek izan zitzaion; 9/5: Emen bizi geranak; 9/7: mesede aundirako; 9/8: dira guziontzat; 12/1: Nork pentsatu zezaken; 12/2: Jesus Aur apala; 12/6: maitatutzen dala; 12/7: gu zeru ederrera.

Gabonetako kantak

«Abenduko illaren...»

A - ben - du - ko i - lla - ren

o - gei ta lau - e - an

Je - sus Sal - ba - do - re - a

ja - io da ga - ue - an,

gu i - pin - tze - a - ga - tik es - ta - tu o - be -

an, e - rre - me - di - a - tu ta

ze - ru - ra bi - de - an, _____ e - rre - me - di - a -

tu _____ ta ze - ru - ra bi - de - an. _____

A - ben - du - ko i - lla - ren, o - gei - ta lau - e -

an gu - zio - k nai gen - du - e - na i -

ri - tsi gen - du - an, gu - zio - k nai gen - du -

e - na i - ri - tsi gen - du - an.

1
Abenduko illaren
ogei ta lauean,
Jesus gure Jabea
jaio da gaubean,
gu ipintzeagatik
izate obean,
biotza zuzenduta
zerura bidean.

2
Estalpe zartxo baten,
Belendik ondoan,
Aurtxo jaio berria
ara nun dagoan;
Jainkoa izan arren
beartsu dago an,
ikasi dezagun zer
erakusten duan.

3
Ostaturik Belenen
ez da Aur onentzat,
eta estalpean du
aska bat oetzat;
lasto artean dago
Aur gaxoa otzak,
ai zein gogorrak diran
gizonen biotzak!

4
Nork esango zukean
Jainkoa izanik
gu zeruratzeagatik
gizonduko zanik?
Ikustean Aur ori
lastotan etzanik,
izango al da biotzik
biguntzen ez danik?

5
Estalpe zartxo onek
barrenen du aska,
orra Jainko-Aurraren
lurreko seaska;
idia ta astoa
Aurrari arnaska,
gaxoa otz da eta
berotzeko dauzka.

6
Aingeru batek die
esan artzaia
gure Jainkoa jaio
zaiela berai;
ara nola datozen
bildotxeekin alai,
Belenen dutelako
Jesus ikusi nai.

7

Millaka aingeruak
gabaren erdian
goi-goiko zerutikan
datozte aidian;
guztik datoz abesten
gau ain ederrian:
«Gloriya zeruan ta
pakia lurrian».

9

Gabon, eskarrik asko,
gabon, etxeoak,
gabon izan bezate
etxe ontakoak;
limosna eman digute
oraindañokoak,
aurrera jarraitzeko
asmoetan goaz.

8

Jesus Aurrán jaiotza
eskuan artuta,
ez gerade etorri
bideak galduta;
nai duenak ikusi
zerbait ordainduta,
zizkua ementxen dago
aboa zabaldua.

Bederatzi bertso auk *E. López'en etxean*. - *Tolosa* moldiztegian argitaratu ziran.

Gure eskuetaraiño iritxi ez bada ere, argitaraldi zaarragorik izango da bearbada, bertso-paper ontan eskuren bat euskera *garbitzen* eta *orrazten* aalegindu dala ematen du eta.

Leenengo bertsoa, izan ere, onen aurreko saillaren leendabizikoa da. Baiña emen pixka bat aldatuta dago. An, 1/6 eta 1/7 lerroetan, *estadu obean* eta *erremediatu ta zion*; emen, berriz, *izate obean* eta *biotza zuzenduta*.

Garbizale-kutsu ori beste itz batzuetan ere nabari da: *beartsu*, *abesten*, *zoriya*, *ordainduta* eta *zizkua*. Bertsolariak *pobre*, *kantatzen*, *gloriya*, *pagatuta* eta *poltsa* esango zuan, noski.

Ez da, beraz, bertsolariaren testu jatorra. Baiña egunen batean azalduko dan duda egiten degu, bertsoak andik eta emendik artu eta osatutako sailla ote dan errezeloa baitegu.

Bertso auetako batzuk Tolosan urtero kantatzen dira, kalez kale eta atetik ate, Gabon-egunean. Ortarako bi doiñu erabiltzen dira. Bertsoen aurretik jarri ditugu.

* * *

Beste argitaraldirik ere izan du sail onek. Aldaketarik gabe, onako aukerak: Bertso-papera, *E. López'en etxean*. - Tolosa.

Bertso-papera, *I. López'en etxean*. - Tolosa, beste argitaraldi bat.

Bi bertso-papera aukeratu *Iru erregeak* izeneko beste bertso-sorta bat daukate alboan. Baiña bertso oiek Pedro Migel Urruzuno apaiz jaunarenak dira.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea.

Bertso-papera, *Tolosa'n Lopez Mendizabal'enean*. Onek, beste bertso batzuekin batera, sail ontako 1 eta 9-garren bertsoak.

Bertso-papera, moldiztegi-izenik gabea. Onek ere, beste bertso batzuekin batera, sail ontako 1 eta 9-garren bertsoak.

* * *

Euskalzale aldizkarian, 1898-XII-22-an, Baleriano Mokoroa jauna zanak, *Olenzaro eguna Tolosan* izeneko idazlan batean, sail ontako iru bertso eskeintzen ditu: 1, 8 eta 9-garrena.

Aldaketak: 1/3: Jesus salbatzallea; 1/6: bizitza obean; 1/7: okertasun gaberik; 8/2: eskutan artuta; 8/4: burutik nastuta; 8/7: zizkua emen dago.

* * *

Donostiako Apaizgaitegiak, 1965 urtean, *Canciones populares de Navidad - Gabon kantak* izeneko liburuska bat kaleratu zuan. Ontan, kanta auazaltzen da:

Abenduko illaren
ogei ta lauean,
guzioek nai genduen
iritsi genduan.

Gabeko amabiak
jo duten orduan,
jaio da Jesus ona)
abere artean.

Nació, nació, pastores,
Jesús que es nuestro Bien.
Vayamos presurosos
camino de Belén.

BERSO

BERRIAC.

1

Abeduco illaren
Ogucita lauean,
Jesus Salvadorea
Jayo da gaubean;
Gu ipintzeagati
Estadu obean,
Erremediatu ta
Cerura bidean.

2

Aberatza da baño
Jayo da pobrezan,
Ez gaur asco becela
Pompan ta grandezan
Soberbiac indarric
Izandu ez dezan,
Jangoicoa jechi da
Alaco tristezan.

Ucullu zocoac,
Jayotzeo autuac
Ditu Jaungoicuac
Ez palacio eder
Apaindutaocac,
Oyec dira virtute
Umildadecoac.

4

Jaungoicoa ucullu
Zocoan jayotzen,
Astoa ta iria
Arnasaz berotzen,
Misterio onetan
Cer dan igarotzen,
Pensatsean legoque
Burutic erortzen.

5

Ceru lurren jabe da
Alde batetican,
Nai duana eguiten
Duana bestetican;
Jesus orretaraño
Umillaturicån,
Nor pensa cezaquean
Orrelacoricån.

6

Espiritu Santuac
Zuan formatua,
Mariaren entrañetan
Aur bedeincatua;
Cristalean arguien
Guisa pasatua,
Eguin arren virgiña
Dago guelditua.

7

Guizon eguñican,
Orra nola jayo dan
Mariagandican;
Galdu gabetican
Virgiñdaderican,
Beste Ama bat ezta
Onelacoricån.

8

Aundiac dira oyec
Mundutar batentzat,
Bañan ezta milagro
Jaungoico arrentzat
Nai duana Jesusec
Eguiten du beintzat
Eta zayatutcen da
Chit asco guretzat.

9

Amari José eman
Zayo esposotzat;
Jesusec izan ditzan
Biac gurasotzat;
Umanidade danac
Artu bear zaitzat,
Cergati mesereñan
Diran guciöntzat.

10

Jesus nola jayodan
Eta cergatican,
Cerbait esplicatu det
Cantuzco platican:
Gucion Jaungoicotzat
Ezagaturican,
Adoratu dezagun
Auzpez jarrirican

11

Adorateen zaitugu
Potenci ta guci;
Jaungoicoarequin guc
Nai guenduque vici
Arren ez gaitzazula
Ceregandico utzi.

12

Noro pensa cezaquean
Jesus ona ala,
Guizona zalvatzera
Etorricco zala;
Bici gaitecen bera
Amatutzen dala,
Guero bere glorira
Eraman gaitzala.

1871

Artzai-kanta

1

Zeru-lurren Jabea
Belenen da aurtu,
portalpe bat du bere
jaio-leku autu;
artzaiak berri on au
degunian artu,
berarengana joan da
degu adoratu.

2

Kontentuz izan gera
arkume ta guzi,
geren Jabea bean
degula ikusi;
ganaduben tartean
pobrezan da bizi,
lekurikan onena
lukena merezi.

3

Bertan utzi ditugu
eraman guziyak,
gaztak, esnia eta
arkume biziyak,
intxaur, gaztain da sagar
ondutzen asiyak;
Mariya Amak eman
dizkigu graziyak.

4

Aingeru Gabrielelek
emandako itza:
«Jaio da Jaungoikoa,
Jesus baiteritza».
Au da falta senti zan
zerubaren giltza,
gu an sartzeko baldin
ongi bagabiltza.

Bertso auek ere Jose Manterolaren bildumatik ditugu, eskuz idatzitako orri batetik.

Bertsoen ondotik, eskuz erantsita, onela irakurtzen da: «Ramon Artola-k jarriak, Donostiyan, 1871-garren urtean».

Auspoa-ren leen zenbakian argitaratu genituan, 1961-ean.

Baita Auspoaren 284 zenbakian ere, 2003-an.

Kantartekua

Erdu, gaztiak, gurera,
 poztu zaitez ikusita
 guk daukagun umetxua
 bart zerutik ekarrita;
 itaskan dauka amatxok
 umizaran imiñita,
 erdu, erdu ikustera,
 ara zelako polita.

1

«Jaungoikuak iges dau»
 diñue zeruan,
 ta aingeruak datoz
 badago munduan;
 kantu soñuak dira
 Belen inguruan
 ikusi daigun ia
 an ete dagan.

2

Umetxu jaioparri
 txosna baten dago,
 pekatari guztiyak
 baño umillago.
 Ebaren sagartxua
 kosta biar jako,
 zeru ta lurra baño
 askogaz geiago.

3

Leku guztiyak ditu
 Jainkuak beteten,
 ezta nun eztaguan
 erreza esaten;
 baño ez al ditu oñak
 lurrian ezarten,
 errez kabiduten da
 itaskatxo baten.

4

Umizaran lotuta
 daukaz eskutxuak,
 etara zituanak
 utsetik zeruak;
 oñ ta zinbriya baga
 emonik arkuak,
 ta euren ibilleran añ
 lege seguruak.

5

Ilgo ezpadau Jesus
 otz izugarriyak,
 biar dabe berotu
 asto ta idiyak.
 Beroni zor izanik
 biziya biziya
 ta euren izatia
 andi ta txikiyak.

6

Amatxok egiten dau
kantaten alegiñ,
.....txuan Jesus
atsegindu dediñ;
jakinik datorkola
naikua zeregiñ,
ta naikoa denpora
noz negarrak egiñ.

8

Jauna biurtu bada
umetxo titiko,
norpere soberbiya
nok eztau itxiko?
Adorau deigun Jesus
danoek belaunbiko,
eruan gaizan gero
zerura betiko.

7

Asko bildurtu baga
eguraldi otzak,
artzaintxuak daruaz
Jesusgana pozak,
eskintzera arrautza,
esne ta bildotsak,
euren almen guztiyak
ta euren biotzak.

Bertso auek liburu ontatik ditugu: Fernando Aranberri Odriozola, *Ermua eta Eitzako euskara*, bertako udalak argitara emana.

Bertsoak eskuz idatzitako libreta batean agertu omen dira, eta goien aitatuak liburu ortan faksimilez argitara emanak.

Egillea Ezekiel Etxabarria apaiz jauna izan omen zan, Eibarren jaioa eta Ermuan illa, 1925.05.21an, 72 urterekin, bertan apaiz bezela berrogei ta amasei urte egon ondoren.

6/6 lerroa ez degu osorik irakurri aal izan.

Sail onekin batera beste bertso-sail batzuk ere ageri dira libreta ortan. Oietako bat 1879-ko Eibarko misioa.

1881

Jesus jaio berriyari

1

«Jaio da Jesus -diyo aingerubak,
jaio da Jesus Belenen,
oialtxoetan Amak bildurik
aska batean da arkitzen.
Goazen, artzaiak, adoratzera
Aur zerutarra lenbaitlen;
Ark ditu pozaz eta atsegiñez
bazter guziyak betetzen».
Alai zaitetzte, jendeak...

Kantartea

*Alai zaitetzte, jendeak,
jaio da Aurra,
paketuko ditubana
zeru ta lurra.
Denbora eldu da
uzteko tristura,
pekatubak ekarriya
gure mundura.*

2

Antziñatikan espero zana
gaur da mundura etorri,
orrek guziyen salbazioya
digu zerutik ekarri;
nai du gizona zuzen-bidean
bere onerako jarri,
eman zaizkagun gure esker onak
Belena joanik Aurrari.
Alai zaitetzte, jendeak...

3

Nork zezakean au uste izan?
Nork zezakean pentsatu?
Zeñi zitzaien bururatuko?
Zeñi iñoiz gogoratu?
Jantzirik Jauna gure aragiz
bear zala guganatu,
giza-jendea nai zualako
pekatutikan libratu?
Alai zaitetzte, jendeak...

4

Birjiña zana birjiñ utzirik
jaio da Jesus gurea,
jaiotza beziñ miraritsuba
izan zan bere sortzea;
ez du nai izan osotasunik
Ama Mariak galtzea,
baizik len beziñ dontzella garbi
geroz ere gelditzea.
Alai zaitetzte, jendeak...

5

Zeru ta lurren Jabearentzat
ostaturik ez da arkitu,
pobre jaioaz, ejenplo on bat
guri berak eman digu.
Munduba aztubaz goiko gloriyaz
beti gaitezen oroitu,
gure biyotzak zerurontz jaso
lur bekotikan nai ditu.
Alai zaitetzte, jendeak...

6

Jesus Aurrari jarraitutzea
gure eginkizun aundiya,
beragatikan enura¹ gabe
uztea guzi-guziyya,
iristearren Arrek dakarren
zori on eta graziya,
neke txit labur oien ondoren
beti-betiko sariya.
Alai zaitetze, jendeak...

Bertso auek izenburu luze au daukan liburuska batetik artuak ditugu: *Jesus eta Mariaren billerakoentzat itz neurtubak. Bai eta Eguerri, garizuma edo misiyo denborarako. Eta berebat dotriñan dabiltzanentzat. Ama guziz garbiyaren alabai lenbizi, gero berriz aurtengo erromeriyagatik Arantzazuko Birjiñari eskeñiyak. Bear dan baimenarekiñ. Tolosan: Pedro Gurruchagaren moldizteguiyan, 1881-garren urtean.*

Izenburuak dionez, beste bertso eta kanta geiago baditu liburuska orrek. Baiña beraren egillea nor dan ez da esaten.

---

¹ Enura: duda. (Liburuskaren oarra).

1882

Gabonetarako kantak

1
Gabon, etxeko andre
eta nagusiyak,
ederki dira emen
barrengo guziyak;
gu berriz kanpokuak
miseriz josiyak,
agiranduengatik
gera etorriyak.

2
Gau onak ematera
gaurko egunekin
emen gatoz sei lagun
umore onekin,
kantatzeko asmuan
denok elkarrekin;
gustora geldituko
dirade gurekin.

3
Ogei eta laugarren
abenduko gaba,
desio genduben ta
noizbait etorri da;
naiko txanpon biltzeko
asmua orain da,
gure boltsa txit ongi
berotu biar da.

4
Gure boltsan badago
tokiya ugari,
baño dirua gutxi
zaigu or ageri;
propina ona emen
ematia guri
etzaio gogoratzen
oraindik iñori.

5
Apari batengatik
gabilta onela,
diru pixka bat biltzen
nola edo ala;
gaur gutxi eman ezin
lezateke iñola,
pozik artuko degu
beok eman ala.

6
Orra sei bertsoekin
despedidarako,
bertso au jarri bada
lagunarentzako;
baliyo du urrengo
Gabonetarako,
Gabon guztiyak emen
igual diralako.

Estribilloa

*Orra sei mutil gazte
etorri onera,
apari on batentzat
dirua biltzera;
propina baten jabe
egiten bagera,
lagun guztiyok ondo
konponduko gera.*

26 Dicbre 1882
Pepe Artola
(1864-1929)

Donostiako Pepe Artola bertso-jartzaille ugariak *album* aundi batean bildu zituan bere bertso-sail asko. Bilduma ori Auspoaren 297 zenbakian agertu genduen, *Ustez laguna detan* izenburuarekin. Zazpi bertso auek ortik artuak ditugu.

Pepe Artolak emeretzi urte zituan orduan, eta bertso auek ortarako moldatuko zituan, noski: Gabon-egunean kalez kale bere lagunekin kantari ibiltzeko.

1882

Jesus jaio berriari

---

*Soñu ederrak joaz
bidian aстера,
Belen aldera goaz
Jesus ikustera.*

Oskarbi dagoala,
izarren ardian,
artzai batzuek dira
ageri mendian;
gaxoak erne daude
ardura andian,
aingeru bat jua zaie
gabaren erdian.
Soñu ederrak joaz...

Aurtxo jaio berria
or larru gorrian,
aingeruak kantari
dauzkatzu aurrian:
«Gloria Jainkoari
zeru ederrian,
borondate on dunai
pakea lurrian».
Soñu ederrak joaz...

«Poztu, artzaiak, poztu!
–aingeruak diyo–,
Belengo estalpien
dala Jesus jayo;
mendietan barruna
oju ta lekayo,
joanik adoraziyo
eman bear zayo».
Soñu ederrak joaz...

Orra nola dituan
Jesusen jaiotzak
biziro alegratu
artzaien biotzak;
dijoaz, galtzar-pean
arturik bildotsak,
Belengo estalpera
geiegizko pozak.
Soñu ederrak joaz...

Estalpeko idi ta
astoaren aska,
orra biurturikan
Jesusen siaska;
lasto batzuek berriz
koltxoetzat dauzka,
andikan guzioi
dagokigu otska.
Soñu ederrak joaz...

Aur gaxoa sufritzen
dago dar... dar... otzak,
alkar joaz oñ-esku,
papar ta okotzak;
ala ere gugatik
irri-parrez pozak,
beregandu nai dizku
guzion biotzak.
Soñu ederrak joaz...

Mendaron, 1882-ko Abenduaren 16-an

Pedro Migel de Urruzuno
(1844-1923)

Euskal-Erria, 1882

La Baskonia, 1908

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Pedro Migel Urruzuno jauna Mendaroko mojen kapellaua izan zan urte mordoan. Bertako mutikoak ere bazekiten apaiz ori bertso-jartzaille zala, eta Gabon aurretik berarengana joaten ziran, Gabon-bertsoren batzuk jarri eta emango ote zizkien, atez ate eskean ibiltzeko. Baietz, bada; jarriko zituela. Ala, jarri eta mutikoei eman; auek buruz ikasi eta eta etxez etxe an ibiltzen diran. Bearbada, beraz, Urruzunoren Gabon-bertsoak Mendaroko mutikoak kantatzen zituzten oietzek izango dira.

1882

Iru Erregeen adorazioa

---

*Iru Errege Meltxor,
Baltasar ta Gaspar,
Belen aldera pizkor
dijoaz ta azkar*

Izar guziz argi bat
ara sortaldian,
aiñ ederrik ikusi
ez da aspaldian;
iru errege datoz
jarraika bidian,
juduen errege non
jaio dan galdian.
Iru Errege...

Gauza arrigarriak
arkitu dituzte,
Jesus aiñ pobre zanik
etzuten, ez, uste.
O, zeru eta lurrak,
arritu zaitezte!
Iñork ez gaitu maite
Jesusek ainbeste.
Iru Errege...

Izarra ezkutatu
da Jerusalem, en,
berriz agertu andik
atera bezin len;
gelditurik estalpe
gañian Belenen,
«Zeruko Erregea
dago –diyo– emen».
Iru Errege...

Seaskatzat aska bat,
koltxoitzat lastuak,
bere oñ-eskutxuak
osoro oztuak;
zerbait berotu arren
idi ta astuak,
nola bizi gindezke
onezaz aztuak?
Iru Errege...

Intzentsu, urre mirraz
beterik eskuak,
Jesusi eskeñiaz
Errege prestuak,
ara nola lurrian
dauden auspeztuak,
zerutar danak berriz
oiei poztuak.
Iru Errege...

Jesusek dizkitzute
entzun erreguak,
esan al baño garbi
ta ederraguak;
bedeinkatuaz zuen
asmo ta goguak,
agur, zorioneko
errege maguak.
Iru Errege...

Pedro Migel de Urruzuno
(1844-1923)

1882-ko Abenduan

Euskal-Erria, 1882

Koroi eder bat, Auspoa, 291, 2005

1883

Errege bezperako

1

Errege bezpera da
guztizko gau ona,
etxietan biltzeko
guk falta deguna;
zerbaiten esperuan
gatoz beongana,
emango al digute
denok txanpon bana.

2

Errege bezperatik
gatoz gu onera,
urtero bezela gaur
zelebratuzera;
sei lagunak batian
guaz kantatzera,
propinarekin gero
konponduko gera.

3

Onera etorri gera
sei lagun dezente,
bertsuak kantatzera
oso baliente;
kantuz asiko gera
izugarri fuerte,
agirandotxo zerbait
guri eman arte.

4

A zer kuadrilla eman
ongi kantatzeko,
triste dagona berriz
kontsolatuzeko!
Bañan obiagua
dirua artzeko,
baldin badute asko
guri emateko.

5

Diruak istilluak
ematen dizkigu,
ori dala meriyo
orla gabiltza gu;
boltsan moneda askorik
ageri etzaigu,
apariyentzat diña
bilduko ez degu.

6

Despedida emateko
ona seigarrena,
bukatu zangun bara
al dan laisterrena;
etorriko gerade
gu seiak urrena,
baldin uzten baigute
sartutzen barrena.

Estribilloa

Agirandubaengatik
sei lagun nekian,
jira ta bira emen
gabiltza eskian;
arkitzen gera beon
etxeko atian,
propina ona guri
gaur eman artian.

7 Enero 1883

Leen esan bezela, Donostiako Pepe Artola bertso-jartzaille ugariak *album* aundi batean bildu zituan bere bertso asko. Bilduma ori Auspoaren 297 zenbakian agertu genuen, *Ustez laguna detan* izenburuarekin. Zazpi bertso auek ortik artuak ditugu.

1886

Gabon-kantak

(Gabonetan kantatuak)

1
Gau on zelebratzera
gatoz beongana,
desiatzen diyogu
denori gau ona;
bidez nai genuke guk
bete boltsa dana,
emango al digute
denok txanpon bana.

2
Onuntz gatoz miseri
ikaragarriyan,
eta arkitzen gera
gosiak premiyan;
ez badigute beok
laguntzen guzian,
sartu biarko degu
Miserikordian.

3
Gure boltsan badago
tokiya ugari,
bañan dirua gutxi
zaigu or ageri;
propin ona ematia
etxe ontan guri
etzaio gogoratzen
oraindik iñori.

4
Eztegu beñere izan
orlako miserik,
uste det eztegula
jango bisigurik;
ezta gaur gurituko
tripako esterik,
gure boltsan eztago
lau kuarto besterik.

5
Santero-nian degu
eman gaur ordena
guri gaur ipintzeko
bixigu onena;
ez baldin bada sortzen
paga bear dana,
egin bear ko degu
guk beliarena.

6
Lau lagun alproja abek
etxetik etxera
etorriyak gerade
diruen eskera;
orain beokgandikan
zerbait degu espera,
orduantxen guztiyak
aterako gera.

Estribilloa

Batzubentzat gau ona,
bestientzat gau txar,
diru eske gabiltza
gu lau alproja tzar;
bekaigute kobria,
zillar edo urre xar,
alde egin dezagun
emendikan azkar.

Diciembre 1886
Pepe Artola

Bertso auek ere Pepe Artolarenak dira; leen aitatutako *album* edo bilduma ortatik artuak.

*Goazen, artzaiok, goazen,
goazen al dan lenen,
Jesus jaiorik dago
gure zai Belenen.*

1
Aingeru batek digu
berria ekarri
Jesus Belenen dala
mundura etorri;
bildots bana arturik
diyogu alkarri:
«Goazen eramatera
zeruko Aur orri».
Goazen...

3
Ara aingeru-tropak
zer kantatzen duan:
«Gloria Jainkoari,
gloria zeruan,
pakea gizonari
betiko munduan».
Orra zeru-lurretan
zer poza dagan.
Goazen...

2
Ai zein kanta ederrak
ditugun aditzen!
Zerukoak dirala
zaigu iduritzen!
Millaka aingeruak
zaizkigu arkitzen,
airietan kantari
orra non dabilten.
Goazen...

4
Estalpe bat jauregi
eta bertan aska,
ona nolakoa dan
Aur onen seaska;
koltxoetzat lastoak
ipiñirik dauzka,
idi-astoak dute
berotzen arnaska.
Goazen...

5

Eguzkia diruri
zure arpegiak,
izar eder bi berriz
dituzu begiak;
laztantzen zaituztela
Jose ta Mariak,
bete dituzu oso
zorionez biak.
Goazen...

6

Poztu gaitu, o Jesus!,
gu zure jaiotzak,
emen dakaizkitzugu
artzaiok bildotsak;
agur, Jesus maitea,
bagoaz gu pozak,
zuri utzirik emen
guzion biyotzak.
Goazen...

Pedro Migel Urruzuno-koak
(1844-1923)

Euskal-Erria, 1886

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1886

Iru Erregeak

---

*Erregeak dijoaz
mendietan bera,
berai lagunduaz
goazen Belenera.*

1

Begira, bai, begira
kontuz sortaldera,
ara non agertu dan
izar txit ederra;
Berri onen bat dakar
zerutik lurrera,
erregeen giari
dijoa aurrera.
Erregeak...

3

Izarra zaielarik
Belenen gelditu,
beren adimentuak
dizkie argitu;
estalpe baten Jesus
dutela arkitu,
bere pobrezaz dira
osoro arritu.
Erregeak...

2

Erregeak ondoren
datoz izarraren,
Baltasar, Meltxor eta
Gaspar irugarren;
Jesus adoratzera,
umill egon arren,
anditasun guzia
orra non datorren.
Erregeak...

4

Bigungarritzat dauka
askako lastoa,
nola ez da egongo
Aurtxoaz oztua?
Asnasaz berotzeko
idi ta astoa,
orra nola dagoan
justuen Justoa.
Erregeak...

5

Badakigu zerala
zeru-lurren Jabe,
ona urre ta mirra,
intzentsua ere;
eskeintzen dizkitzugu
dan bezela lege,
bada zera Jaungoiko,
gizon ta Errege.
Erregeak...

6

Etorri gera, Jesus,
zu adoratzera,
ori egiñ ondoan
bagoaz atzera;
zeruko aingeruak
betoz kantatzera,
agur, Jesus maitea,
bagoaz atzera.
Erregeak...

Pedro Migel de Urruzuno
(1844-1923)

Euskal-Erria, 1886

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

*Ara artzaiak mendiyen bera,
guazen berakiñ batera,
gaztaña, esne ta gaztanbera
Jesusi eramatera.*

1
Artzaiak datoz mendiyak bera
dakartzkitela bildotsak,
gaberdiya da, baña ez ditu
ikaratutzen gau otzak;
ara saltaka nola datozen,
poz dira beren biotzak,
ditualako ainbesteraño
poztu Jesusen jaiotzak.
Ara artzaiak...

3
Lasto gañian oial batzuek
zartxoak baña garbiak,
jauregi ordeztalpe zar bat
dauka zeruen Jabiak;
ispillu ontan ondo begira
beza ondasun gabiak,
bere laguntzat nonbait Jesusek
nai dituela pobriak.
Ara artzaiak...

2
Belen ondoan estalpe baten
dago askatxo batian
Aur jaio berri eder-eder bat,
gaxoa lasto tartian;
asto-idiyak dute berotzen
asnasaz biyen artian,
Zeruko Aur au adoratzeke
belaunikatu gaitian.
Ara artzaiak...

4
Aingeru batek artzai oiei
ekarri diye berriya:
Jesus jaiorik arkitzen dala
lasto gañian jarriya;
jaio orduko sufrutuz nai du
salbatu bere erriya,
O Jesus!, zure amoriyua
da oso arrigarriya.
Ara artzaiak...

5

Ara zerutik nola datozen
aingeru asko kantari,
begira kontuz, aditu ondo
zer diran kantatzen ari;
bada diyote: «Zeru goietan
gloria Jaungoikoari,
eta lurrean pakea gizon
borondate on dunari».
Ara artzaiak...

6

Dizdiatzen du urreak ainbat
Aur eder orren illiak,
zeruetatik ekarritako
izarrak ditu begiak;
eguzkia´re illun lezake
bere arpegi argiak,
zeru berri bat lurrera digu
gaurko gabea Mariak.
Ara artzaiak...

Pedro Miguel de Urruzuno
(1844-1923)

Euskal-Erria, 1887

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1888

Iru Erregeak

---

*Adoratzera Jesus dijoaz
Belenen iru errege,
kantari eta soñuak joaz
goazen berakin gu ere.*

2

Izar ederrez berdin gabe bat
sortaldian da ageri,
Belen aldera bide egiten
asitzen dala diruri;
iru errege mago ondoren
jarraika datoz berari,
izar eder au dutela beti
beren aurrean giyari.
Adoratzera...

3

Jerusalendik irtenik dira
Belen alderuntz abiya,
agertzen zaie berriz aurrean
giyari izar argiya;
estalpe zartxo baten gañian
jartzen da geldi-geldiya,
adierazten an dagoala
Aur txiki Jainko andiya.
Adoratzera...

2

Ezkutaturik izarra dabiltz
Jesus non jaio dan galdez,
beldurrez dago Jerusalemen
ango errege Erodes;
jakin nairikan magoengandik
Jesus jaio dan edo ez,
esaten diye: «Onuntzakoan
atozte berriz mesedez».
Adoratzera...

4

Lasto tartian askan Aurtxo bat
gaxoa larru-gorrian,
bero dezaten asnasaz dauzka
asto-idiak aldian;
iru errege alare zaizka
belaunikatzen aurrian,
gizon, Errege ta Jainko dana
adoratzeko lurrian.
Adoratzera...

5

Gizon bezala pozik diyote
mirra eskeintzen aurrena,
errege dala begiraturik
urra berriz urrena,
Jaungoiko danez usai gozoko
intzentsurikan onena,
errege oen zoriona da
eman diteken goiena.
Adoratzera...

6

Bedeinkazioz bete zaituzte
Jaungoiko Aur Belengoak,
zuazte zuen erriyetara
emanaz berri angoak;
zuen biyotzen poz-atsegiñak
esan bitzate aoak,
ondo joanak izan zaitezte,
agur, errege magoak.
Adoratzera...

Pedro Miguel de Urruzuno
(1844-1923)

Euskal-Erria, 1888

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1888

Errege bezperan

1
Iru Errege gatoz
presaka ta larri
Belengo portalera
gogoz izugarri.
gure Jesus maitia
ikustera sarri,
intzentsu, urre, mirra
eman nairik Arri.

2
Gaspar, Meltxor, Baltasar
gera gu irurak,
gaitza egiten digu
gu denari urak;
berotu nairik ondo
tripa ta buruak,
falta egiten digu
gaur beon diruak.

3
Nola Orientetik
gatozen onera,
uste gabian denak
etxi ontan gera;
beongandik dirua
degu gaur espera,
zelebratu dezagun
Errege bezpera.

4
Etxekoandre, nagusi,
zerbait bekaigute,
etxea degulako
biziro aparte;
ez badute ematen
guretzat da kalte,
kartzelara gaur denak
sartuko gaituzte.

5
Despeitu bear degu
onradamentian,
gustora denak emen
daudezen artian;
emengo diru denak
ditugu partian,
etorriko gerade
datorren urtian.

Estribilloa

Zori onian gera
etxe ontan gaur gu,
oraindikan dirurik
batere eztegu;
baldin emen ondotxo
bildutzen badegu,
apariyentzat diña
osatuko degu.

Enero 5, 1888.

Bertso aukeratuak Pepe Artolarenak dira, bere *album* edo bilduma ortatik artuak. *Ustez laguna detan*, Auspoa 297,2006.

*Artzaiakin batera
Belenera zuzen,
Jesus adoratzera
goazen, goazen, goazen.*

1
Aingeru bat zerutik
dator diyoala
Jainko gizon egiña
gaur jaioa dala;
artzaiak aditzean
sinisturik ala,
badijoaz Aurraren
billa bereala.
Artzaiakin...

3
Artzaiak billa dira
bereala joaten,
Belen ondoan ara
zer arkitzen duten:
Jose eta Maria
estalpe zar baten,
eta Aur bat erruki
duena ematen.
Artzaiakin...

2
Millaka aingeruak
or datoz kantari:
«Gloria zeruetan
gure Jainkoari;
eta lurrean berriz
pakea ugari
gizon borondatea
ona dutenari».
Artzaiakin...

4
Estalpe ortan aska
ta askan lastoa,
lasto gañian Aurra,
gaxoa oztua;
arnasaz berotzeko
idi ta astoa,
ara nola dagoen
justuen justoa.
Artzaiakin...

5

Eguzkia diruri
bere arpegiak,
izar eder bi berriz
Aur orren begiak;
zeru txiki bat dute
Jose ta Mariak
Belengo estalpian
arkitutzen biak.
Artzaiakin...

6

Jesus adoratzer
alik eta lenen,
etorririkan gaude
gu oraiñ Belenen;
zuretzat ar gaitzatzu
oraiñ, Jesus, emen,
eta gero betiko
zeruetan, amen.
Artzaiakin...

Pedro Migel Urruzuno-koa
(1844-1923)

Euskal-Erria, 1888

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Bertso berriak

«Eguarri bezperan...»

1

Eguarri-bezperan
da gau ditzosoa,
jaio zaiguna Jesus
Jaun amorosoa;
salbatuko bagiñan
au zan prezisoa,
argatik etorri da
guzion Maisua.

2

Jesus Jaungoikoa da
beti izanikan,
gizontasuna badu
gero arturikan;
ori nola jaio dan
eta zergatikan
adierazi nai det
kantuzko platikan.

3

Jesus, eskatzen dizut
zedorri grazia,
ondo esplikatzeko
doaiez jantzia;
abertitu ezazu
nere inozentzia,
Zurekin egingo det
bear dan guzia.

4

Zorigaiztoz egiñ zuan
Adanek pekatu,
zeruan sartutzea
zigun debekatu;
Jesussek libratzeko
bere gaiñ du artu,
baita logratu ere
juaten dana sartu.

5

Adanen pekatuaz
jabetua dana,
Jesus zeruetatik
jetxi da gugana;
gu salbatzeagatik
berak artu lana,
gaur ezta txarra ori
egiten duana.

6

Jesusi pekatu-rik
gustatzen etzaio,
mantxarrik ere bage
mundura da jaio;
Jaungoikotasunari
tokatutzen zaio,
jakiñ nai duanak nola
atendi bizaio.

7

Mariaren entrañetan
garbi eta justu
Espiritu Santuak
Semea da piztu;
gizonaren obrarik
ark izandu eztu,
fedeko gauza da ta
bear da sinistu.

8

Garbi pasatuzen du
argiak kristala,
Mariak artu zuan
Seme ori ala,
Espiritu Santuak
obratzen zuala,
egñ arren birjiña
geldituzen dala.

9

Jesus degu onela
kriatutakoa,
Jaungoiko eta gizon
unitutakoa;
bigarren pertsona da
Trinidadekoa,
bai, gure Salbadore
zoriekkoa.

10

Jaungoikoa etzaigu
etorri grandezan,
zeruak eta lurak
naiz bereak izan;
Belengo portalean
jaio da pobrezan,
ukulluan ganadu
artean bajezan.

11

Ukulluan jaio ta
gero miseriak,
asnasaz berotuzen
asto ta idiak;
Jesusekin parterik
eztu soberbiak,
dauzka umildadeko
birtute andiak.

12

Maria, zeundelako
justuen graduan,
Espiritu Santua
Esposo zenduan;
Semea kontzebitu
izan zan orduan,
Jaunak eskojitua
Zu zera munduan.

13

Martzoaren ogei ta
bostgarren eguna,
Espiritu Santuak
obratu ziguna,
alkarri unituaz
Jainko ta gizona,
Trinidade Santuko
bigarren pertsona.

14

San Gabrieleke Maria
zuan saludatu:
«Jauna dago zurekiñ»
egiñaz mandatu;
sabeleko frutua
Jesus bedeinkatu,
artean aurdun zanik
etzan akordatu.

15

Jose eman diote
gero esposotzat,
Jesusek izan ditzan
bere gurasotzat;
ondo konpontzen dira,
artu zuten ontzat,
ejemplo ona eman
dute guzientzat.

16

Guregatik da Jesus
zerutikan jetxi,
umildade-pobrezak
ditu erakutsi;
oien billa geranak
gaur munduan gutxi,
ponpa ta grandezakiñ
nai genduke bizi.

17

Gu salbatzeagatik
Jesusen jaiotza,
Pasio santua ta
gero eriotza;
konbertitu liteke
brontzezko biotza,
baldiñ gure fedea
ezpadago otza.

18

Zerua iriki ta
Jesus degu lagun,
ondo erakutsiaz
zer egiñ biagun;
kontsideratzen dala
zenbat zor diogun,
beraren pausoetan
segi degiogun.

19

Jesusek zabaldu du
zeruko atea,
oraiñ nai luke danok
ara juatea;
betiko ditxa guri
nai du ematea,
Jaun Dibinoak orra
zer borondatea.

21

Orra bertso berriak
Imaz zarrak jarri,
Jesus zertarako ta
nola dan etorri;
paperak danok artu
ta maiz irakorri,
sarritan kantatzeko
Salvadore orri.

20

Eskatzen digu alkar
guk estimatzea,
ta Jainkoa guziena gaiñ
ondo amatzea,
len okerrik badegu
erremediatzea,
eta geiago Jesus
ez ofenditzea.

Bertso auk Tolosa: *Imprenta de la Viuda de Mendizabal e hijos* moldiztegian argitaratu ziran, eta Loiolako Aita Jose Inazio Arana zanaren bilduman aurkitu genituen.

Azken bertsoak egillearen izena ematen digu. Leen ere esan degunez, Altzoko Manuel Antonio Imaz (1811-1893) jartzaille oparoa izan zan. Ikus: *Auspoa* 68-69-70.

Jesusen jaiotza

Iztribilloa

*Goazen guziok, goazen,
lasterka Belena,
adoratu dezagun
Aurrik ederrena.*

1

Aingeruak esan du
or mendi gañean
Jesus jaio zaigula
Belengo estalpean;
gloria zeruban ta
pakea lurrean
borondate oneko
gizonen artean.

2

Ogei ta laugarrena
degu Abenduan,
deseo genduena
iritxi genduan;
gaubeko amabiyak
jo duten orduan,
gure Salbatzallea
jaio da munduan.

3

Belengo portaleko
estalpe batean
umil jaio da Jesus
ganadu tartean;
astoa ta idia
dauzka aldamenean,
asnasaz berotzeko
oztutzen danean.

4

Txit egun ditxosoa
degu Egubarri,
zergatikan dan Jesus
gugana etorri;
guziok bear degu
deboziaz jarri,
eskerrak emateko
jaio dan Aurrari.

5

Espiritu Santuaren
obraz sortu dana,
Trinidade Santuko
bigarren pertsona,
Amari galdu gabe
dontzellatasuna,
jaio zaigu Belenen
gure Jesus ona.

7

Aurtxo bedeinkatuak
digu milla grazi,
guretzako zerua
nai du irabazi;
gu salbatzeagatik
eta nola bizi
guri erakusteko
da zerutik jetxi.

6

Zer poza biotzean
guk orain daukagun!
Jainkoaren Semea
etorri da lagun;
txit maite gaituala
ongi da ezagun,
beraren alabantzan
kantatu dezagun.

8

Zori onean, Jesus,
zu jaio ziñaden,
bestela zeruetan
sartzen ez giñaden;
gu salbatzeko gizon
egin zera emen,
gloria gozatzeko
alkarrekin, amen.

Erregeen etorrera

Iztribilloa

*Jesus adoratzera
erregeak datoz,
biyotz umillarekin
gu ere bagatoz.*

1
Iru errege ziran
sort-aldetikuak:
Meltxor, Gaspar, Baltasar,
mago jakitsuak;
nola ziran irurak
on eta santuak,
Salbatzallearen zai
zeuden prestatuak.

2
Liburu santuetan
irakurri zuten
nola jaiotuko zan
Mesias Belenen.
Gero izar eder bat
agertu zitzaien,
ala gertatu zala
aditzera ematen.

3
Emen dator lenbizi
Meltxor jakintsua,
eskeiñitzen Jesusi
umill intzentsua;
ikusten badu ere
Aurtxo biurtua,
guzien Jaun da Jabe
dauka aitortua.

4
Bigarren agertzen da
Gaspar ondradua,
esku-erakutsitzen
urre gorritua;
ikusten badu ere
pobre beartsua,
aitortzen du Errege
guzien burua.

5
Baltasar beltzarana
dator irugarren,
gizonari bezela
mirra eskeiñitzen;
era onetan digu
adierazitzen
Aurtxo ilko dala
gu salbatzearen.

6
Eskeñi dezaiogun
guk ere Jesusi;
zeruko intzentsua
oraziyo sarri,
karidadez urrea,
mirra norik berari,
gogor uko egiñaz
grina gaiztoari.

7

Jaio bazera, Jesus,
umill ta beartsu,
diguzun amorioz
ori egin dezu;
Jaungoikoa zerala
ezagutzen degu,
zeru-lurren Errege
aitortzen zaitugu.

8

Emen agertu zera
Aurtxo bat bezela,
Zu maitatzen ikasi
dezagun onela;
umiltasun orretan
saiatzen bagera,
joango gera zurekin
zeru ederrera.

Bertso auek bi izenburu dituzte. Bi sail baitira. Bakoitzak izenburua eta *iztribillo* bana eta zortzina bertso. Edo, obeto esateko, bi zati dituan sail edo paper bakarra.

Bertso-paper ori *Tolosan*: - *P. Gurruchaga-ren Alargun eta Semeen Moldiztegiuan* argitaratu zan.

Nork jarritako bertsoak diran ez dakigu; baiña baditeke, gure iritzirako beintzat, Altzoko Manuel Antonio Imaz bertsolariarenak (1811-1893) iza-tea. Ikus: *Auspoa* 68-69-70. 1967.

Batetik, bertsolari orren joskera ikusten diegu guk beintzat bertso auei. Eta, bestetik, bertso auen laster aitatuko degun kopia batean, gerra aurrekoa bera, Don Manuel Lekuonari zor zaion argibide jakingarri au aurkitu degu izenburuan: «Gabon-Eguarritarako kantak Altzo'ko bertsolariak jarriak».

Bigarren zatiaren bertsoak, *Erregeen etorrera*-koak alegia, *El Correo de Guipúzcoa* aldizkarian ere agertu ziran, aldaketarik gabe gaiñera, 1903-I-6-an.

* * *

Euskal-Esnalea aldizkarian, 1927 urtean, 244 orrialdean, bertso sail onen leen zatia argitaratu zan, batere aldaketarik gabe.

* * *

Gauon Kantak izenburuarekin, *Tolosa - Imp. de E. López* moldiztegian argitara emandako kanta-paper batean, leenengo zatiaren zenbait bertso aurkitu ditugu: 2, 6, 3, 5/1-4 eta 8-garrena, ordena orretan.

Aldaketak: 2/4: logratu genduan; 2/7: gure Salbagillia; 2/8: jaio zan munduan; 3/1: Belengo portalian; 3/3: jaio da Jesus umil; 3/4: ganadu artian; 3/7: arnasaz berotzeko; 5/1: Espiritu Santuagandik; 5/2: sortu dan gizona; 6/1: Ai zer konsuelua; 6/2: artu biar degun; 6/3: Jaungoikuaren Semia; 6/5: erakutsiko digu; 6/6: zer egin bear degun; 6/7: beraren alabantzak; 6/8: kantatu ditzagun; 8/5: zori onian gizon; 8/8: zeruetan, amen.

Eta beste bertso auek ere bai:

Kristalian argiya
nola dan pasatu,
jaio ta gero ere
dontzella gelditu.

Espiritu Santubak
emanik graziya,
aren kontzeziñua
beti da garbiya.

Goiko mendiyetatik
pastoriak datoz,
esanik aingeruak
jaio dala Jesus.

Deboziñoan jarri
Jose ta Maria,
anparatzeko seme
estimagarria.

Jose eman diote
Mariari esposo,
biyak egin dirade
Aur onen guraso.

Gabon kanta Berriak izenburuarekin, *Imprenta y Librería de F. Elosu*. - *Durango* moldiztegian argitara emandako kanta-paper batean, Tolosako E. López-en etxeko orriaren bertso oiek berak agertu ziran. Kopiatu egingo zizkion, noski.

Baiña aldaketa batzuk ere sartu zizkion. Oietako asko, izkera bizkaieratzearren. Merezi ez dutelakoan, ez ditugu aldaketa oiek onera aldatzen.

Rentería: Tip. Vda. Valverde mozdiztegian argitara emandako beste kanta-paper batean, bertso guziak Durangoko Elosuren orrian bezela daude.

* * *

Moldiztegi-izenik ez duan bertso-paper-batean, izenburuak onela dio: *Bertso Berriyak Vicente Gomez'ek eta Ignacio Aizpurua'k jarriyak*. Ala ere, jaun oiek ez dira benetako egilleak izango. Paperak, izan ere, amabi bertso ditu; baiña geienak, beste zenbait paperetatik artuak.

Asteko, sail ontako leenengo zatiaren bertso auk: 2, 6, 4, 7, 5 eta 8-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 2/1; Ogetalugarrena; 2/3: alkantzatu dezagun; 2/4: zer de-seo genduan; 2/5: gaurko amabiyak; 3/1: Belengo portalean; 3/3: jaio da Jesus umil; 3/4: askatxo batian; 3/7: arnasaz berotzeko; 4/3: Jesus zergaitikan dan; 4/6: debozioan jarri; 4/7: graziak emateko; 4/8: gaur dan aur oni; 5/1: Espiritu Santuan; 5/2: obra sortu dana; 5/7: jaio da Mariagandik; 6/1. Ai zer konsuelua; 6/2: orain daukagun; 6/3: Jaungoikoaren Semea; 6/5: erakutsiko digu; 6/6: zer egin bear degun; 6/7: beraren alabantzak; 7/1: Jaungoikoagatikan; 7/2: degu milla grazi; 7/5: lenengo redimitu; 7/6: gero nola bizi; 7/7: berak erakutsiko; 7/8: gero nola bizi; 8/6: egin ziñan emen; 8/7: glorian goatzeko.

Oietaz gaiñera, «Notiziya bat degu» asten dan Gabon-kantaren bi bertso, 11 eta 12-garrena, aldaketa auekin: 11/1: Baita etorri dira; 11/4: Jesusen berriak; 12/2: iru errege emen; 12/5: erregaluak ere; 12/6: ekarri zituzten.

Eta beste iru bertso auk ere bai:

Espiritu Santuak
berak du obratu,
Mariaren entrañetan
Semea formatu;
kristalian argiya
bezela pasatu,
eginda gero ere
dontzella gelditu.

Jesus estimatzian
izandu alkanzo,
mundutarren partetik
biar degu jaso;
Jose eman ziola
Amari esposo,
biyak egin ziraden
Aurraren guraso.

Karguan jarri dira
Jose ta Maria,
anparatzeko emen
estimagarria;
Espiritu Santuak
emanik argia,
oien kontzeziyua
izan zan garbia.

* * *

Amabi bertso oiek berak dituan beste bertso-paper bat ere aurkitu degu, *Guernica.- Imp. de Goitia y Compañía* moldiztegian argitaratua. Onen aldaketak ez ditugu onera aldatzen, geiegi ez luzatzearren.

Moldiztegi-izenik gabeko beste bertso-paper batean ere, amabi bertso oiek agertu ziran. Baiña onen aldaketak ere onera gabe uzten ditugu.

* * *

Eusko-Folklore urtekarian ere agertu ziran bertso auetako batzuk, 1922-an, Bizkaian jasota.

Lerroak launaka daude, eta ez zortzinaka, lauko guztien atzetik onako luzagarri au kantatzen dala adieraziz:

Maria i Jose
Jesus Maria.

Baiña lau bertso bakarrik: 2, 6, 3 eta 8-garrena. Oso aldatuta, ordea; eta tartean bertso berri batzuk ere bai. Ona emen danak:

Ogeta laugarrena
degu abenduen:
desio gendua
logradu genduen.
Maria i Jose
Jesus Maria.

Belengo portalien,
estalpe batien
jaijo da Jesus umil
ganadu artien.
Maria i Jose...

Gaubeko amabijek
jo duten orduen,
gure Salbagillie
jaijo da munduen.
Maria i Jose...

Astoa ta idije
dauzka aldamenien
arnasaz berotzeko
otzitzen danien.
Maria i Jose...

Ai, ze konsuelue
artu biar degun!
Jaungoikoaren Semie
etorri de lagun.
Maria i Jose...

Kristalien argie
garbi da pasatu:
jaijo ta gero bere
dontzella geratu.
Maria i Jose...

Berak erakutsiko deusku
zer egin biar degun,
beraren alabantzak
kantadu dezaigun.
Maria i Jose...

Espiritu Santuagandik
sortu da gixona;
Trinidade Santuko
bigarren pertsona.
Maria i Jose...

Deboziñoz jarri dira
Jose eta Maria
anparatzeko seme
estimagarria.
Maria i Jose...

Zorijonian, Jesus,
zu jaijo ziñian;
bestela zeruetan
sartzen ez giñian.
Maria i Jose...

Jose eman diote
Mariari esposo,
bijak izan deitzezen
Aur onen guraso.
Maria i Jose...

Zorijonian gixon
egiñ zara emen
gloria gozatzeko
zeruetan. Amen,
Maria i Jose...

* * *

Jose Ariztimuño *Aitzol* zanaren bilduman, don Manuel Lekuonak bialduta, leenengo zatiaren zazpi bertso agertu dira: 2, 6, 4, 3, 7, 5 eta 8-garrena, ordena ortan.

Aldaketak; 2/3: danok nai genduana; 3/1: Belengo sarrerako; 3/4: ganadu tartean; 3/7: arnasaz berotzeko; 4/1. Txit egun pozgarria; 4/2: degu Eguberri; 4/3: Jesus zerutik bait-da; 4/6: belauniko jarri; 4/8: jaiio dan aur orri; 5/1: Jainkoaren Arnasa; 5/2: beroz sortu dana; 5/3: Irutasun Doneko; 5/4: bigarren laguna; 5/6: lengo osotasuna; 5/7: orra Mariagandik; 5/8: jaiio Jesus ona; 6/1: Ai zer nolako poza; 6/2. orain guk daukagun; 6/7: beraren alabantza; 6/8: gaur kanta dezagun; 8/7: ta gero zerurat.

Eta izenburua: *Gabon-Eguarritarako kantak Altzo'ko bertsolariak jarriak.*

* * *

Argia astekarian, 1926-XII-26-an, *Gurasobide*-k, ainbeste bertso zaar gorde eta salbatu zuan Manuel Urreta tolosarra zanak alegia, onela idazten zuan:

«*Tolosa*.- Gabonak badatozkigu bere alaitasun berdiñik gabeakin. Jesu-sen Jaiotza bere eresí soñu ta abesti pozgarriakin.

Atsegiñ aundiaz artzekoa da eliz-nagusiko apaiz jaunen lanketa ederra ume maitiai erakusten, guretzako izkuntzik maitagarrinian, Gabon abesti samur ta entzungarriak, aingeru poza zabal dedin erriko etxe guzietara ta bere usai eztsua erriak ditun alderdi ta toki aundienetik txikienetara...».

Eta, ondoren, leenengo zatiaren leenengo bertsoa eskeintzen zuan.

* * *

Príncipe de Viana aldizkariak, 33-34 zenbakian, 1968-ko azaro-abendu-
duan, sail ontako sei bertso argitaratu zituan: leenengo zatiaren 1, 3, 4, 2,
5 eta 8-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 1/6: ta pakea lurtean; 2/3: deseio ginduen; 2/4: erditsi gin-
duan; 2/6: jo zuten orduan; 3/3: jaio da Jesus umil; 3/5: asto eta idia; 3/7:
arnasez berotzeko; 4/2: degu Eguberri; 5/2: obraz sortu zana; 6/7: glorian
gozatzeko.

Ortaz gaiñera, «Artzai buru-txuri bi» asten dan bertso ezaguna ere bai.
Baita beste kantaste edo *estribillo* au ere:

Goazen, artzaiak,
segi dezagun
laixter Belenera,
Jesus adoratzera
al dan laixterrena. (*bis*)

Ez du esaten bertso oiek nundik jasoak dituan. Seguru aski, Naparroa-
ko erriren batean.

* * *

Donostiako Jose Elizondo zanaren paperetan, bi bertso agertu dira.

Leenengoa onela osatuta dago: aurrena sail ontako 2/5-6 lerroak; eta
gero, 6/3-6 lerroak.

Aldaketak: 6/4: egin zaigu lagun; 6/5: auxe da konsuelua; 6/6: oraintxe
daukagun.

Eta bigarren bertsoa onako au:

Gure andreak ere
badoaz bidean,
kapoiak arturika
buruen gañean,
poz aundi bat dutela
beren biotzean,
Jesusi emateko
dagon estalpean.

* * *

Orain urte batzuk, Ataungo 6, 7 eta 8-garren maillako ikasleak, *Zorionak* izeneko kuaderno moduko bat atera zuten Eguberriari buruz.

Bertan, sail onen leenengo zatia agertzen da, norbaiten aotik *Rosarito*, *Maidera* eta *Jaione* izenekin firmatzen duten iru neskak jasota.

Aldaketak: 3/4: ganadu artean; 4/1: Txit aunditasunakin; 4/3: zergaitik an da Jesus; 6/2: guk orain daukagun; 6/3: zergaitik Jainkoaren Semea; 6/4: etorri delako; 7/1; Aurtxo bedeinkatua; 7/2: iru milla grazi;

* * *

Sail ontako leenengo zatiaren zazpi bertso, *estribilloa* eta aurrenekoa ez beste guziak alegia, Zaldibiko Rufino Iraola adiskideak argitaratu zituan, *El Diario Vasco* egunkarian, 2000-XII-28-an, eta *Gure Gabon kanta entzutetsuena* izenburuarekin.

Baiña *koplak* dirala esaten du; puntuak binaka dituzten bertsoak, alegia. Ez da orrela, ordea, garbi asko ikusten danez. Launa dituzte puntuak.

Aldaketak: 2/7: gure Salbadorea; 3/1: Belenengo portaleko; 3/4: ganadu tartean; 3/7: arnasaz berotzeko; 4/8: jaio dan Haur horri; 6/6: ongida dezagun; 7/2: ditu mila grazi; 8/7: lorian gozatzeko.

Argibide jakingarri asko ematen ditu, bera eta bere lagunak mutil koskorretan nola ibiltzen ziran atez ate, kanta auek kantatzen.

Berak nundik dituan ere esaten du:

«Hain zuzen, oraintxe dela urte pare bat arte ez dut sekula idatzita ikusi. Orduan, Jose Mari Satrustegiren hitzaldi baten ondoren, Antonio Etxe-

berriari ikusi nion paper hori, hizlariari eman baitzion ale bat, baina neuk ez dut inoiz irakurri. Hemen datozen hamalau koplak hauek nik buruz dakizkien bezala idatziak daude. Uste nuen, ordea, hamalau baino gehiago zirela, eta Antonio Etxeberriarengana jo nuen «falta» zitzaizkidanak emango ote zizkidan. Sorpresa haundia eraman nuen, haren paperean ere hamalau bakarrik agertzen baitira. Beraz, guztira hamalau koplak dira eta oso alde txikiak daude, ia-ia baterez, bertsio honetatik Antoniok daukan bertsiora».

Koplak dirala, eta ez *bertso*, bein eta berriro esaten du:

«Hamalau koplak dira, eta ez zazpi bertso, nahiz eta lehenengo koplak eta bigarrenak, hirugarrenak eta laugarrenak, etab., elkarrekin errimatzen duten. Doinuak garbi erakusten du hori, koplakero errepikatzen da, eta geldialdia ere koplak bakoitzaren ondoren egiten da».

Baiña besteetan beste doiñu batekin kantatuko dira, eta an doiñuak ere *bertsoak* dirala erakutsiko du, eta ez *koplak*.

Eta, dudarik ez duana, kanta-paperak *bertso* bezala eratzten dituala, eta ez *kopla* bezala.

Ondoren onela esaten du Rufino Iraola adiskideak:

«Zer da ‘ongida’?»

Bada koplaren bat edo beste, hain ongi ulertzen ez dena; esate baterako, hamargarrena: «Txit maite gaituela ongida dezagun, / beraren alabantzantzan kantatu dezagun». Susmoa nuen “gaituela” hori ez ote zen “gaitu eta”. Baina Antonio Etxeberriaren bertsioan ere guk gogoratzen dugun bezala dator. Bestetik, “ongida” hitzak zer esan nahi ote du? Agian, eskertu? Azkenik, potoa dago: dezagun/dezagun. Hala ere, zalantza txiki horiek gorabehera, hunkigarria da».

Neroni ere sarri xamar gertatu izan zait zailtasun txiki batekin topo egin eta antxe korapillatzea; eta, andik denbora puska batera, uskeri bat zala ikusi. Oraingo ontan ere gauza bera degu.

Ez da “ongida dezagun”, baizik eta “ongi da ezagun”; eta orrela ez dago poterik, eta ulertu ere errez egiten da: «txit maite gaituala ongi da ezagun».

Onela jarraitzen du Iraola jaunak:

«Lehen ere esan dut, eta ez dut uste Zaldibitik kanpo inon kantatu izan denik. Beharbada, Gaintzan edo Lazkaomendin? Koplakilea nor dan ez dakigu, noski. Ez daude, nik dakidanez, inongo kantutegietan jasoak».

Kantutegietan bearbada ez; baiña bertso-paperetan bai, leen adierazi degunez, Tolosa, Durango eta Gernikako moldiztegietan argitara emanak. Baita *Euskal Esnalea*, *Eusko-Folklore*, *Argia* eta *Príncipe de Viana* aldizkarietan ere saillaren bertsoeren batzuk agertu. Manuel Lekuona eta Jose Elizondo jaunak ere bertso auen berri bazuten.

Baiña ona urrena zer esaten duan Rufino adiskideak:

«Dena den, baliteke norbaitek argibide gehiago izatea; hala balitz, pozik egingo nituzke behar diren zuzenketa guztiak».

Orixe da azterlari jator baten portaera; berak dakiana esan; eta ondoren, geiago jakindakoan, bere esanak zuzendu eta osatu.

Nik neronek ere baditut makiña bat zuzenketa eta osaketa Auspoaren bertso-liburuetan egin bearrak. Egin ere egingo al ditugu egunen batean, Jaunak nai badu.

1892

Artzai kanta

Aditu det zeruko
aingeruen boza,
zeñak diran txit sartu
biyotzera poza;
eta denok dezagun
berri on au goza,
diyote gerta dala
Jesusen jaiotza.

Erodes egiña da
zenbait maltzur saio,
delako Jaungoikozko
Erregea jaio;
zuben aginte dana
oso galdu zaio,
berriz bere eskura
etorko etzaio.

Dator berdin jartzera
gaiztuen esola,
eta erakustera
Beraren eskola;
Erodesek txinistu
ezin du iñola,
errege gallenena
Belenen dagola.

Miragarrizko gauza
guztiyen Jabeak,
oso zabaldu ditu
geroko ateak;
pekatu beltzak zeuzkan
pozoidun kateak,
puskatu ditu guztiz
Jesusen pakeak.

Jaio da zuzentzeko
munduko legeak,
lengoak baztarturik
jartzeko bereak;
denok gaude zorion
gozatsuz beteak,
an dubeko zabal (*sic*)
Jesus Erregeak.

Juan Inazio Uranga

La Unión Vascongada 1892, 472 zk.

1893

Jesusen jaiotza

(Euskarazale apaiz on Ramon Irazusta jaunari)

Villancico - Zortzikoa

1
Illaren ogei ta lau
gau Abendukoa
da gure Jesus ona,
bai, jaiotakoa;
mirarizko jaiotza
zori onekoa,
glorियaz zerutikan
etorritakoa.

2
Argi denen argiya
jaio da munduan,
San Jose ta Maria
daukazki onduan;
aingeru pilla berriz
bere inguruan,
zerutik etorriyak
jaio dan orduan.

3
Zeru lurren Jabea
Belen portalian,
ara non ageri dan
pobretasunian;
astua ta iriya
dauzka aldamenian,
goxatu dedin aien
berotasunian.

4
Oso soñu ederra
entzun da biziro,
biyotz pozgarria ta
xamurra guztiro;
aingeruen abotik
aditzen da gero
miragarrizko itz au:
Gloria in excelsis Deo.

5
Artzai pilla bat dator
menditikan bera,
gure Salbatzallea
non dan ikustera;
bere aurrean pozez
belaunikatzera,
eta fede biziyan
adoratutzera.

6
Dantza, poza, soñua
da bere urrian,
inguru denak datoz
sasoi ederrian;
denak gelditzen dira
belaunka lurrian,
biyotza pozturikan
beraren aurrian.

7

Pillaka dakazkite
txit gauz egokiyak,
Jesus maitiarentzat
prest erregaliyak:
sagar, intxaur, babarrun,
gaztaiñ, egaztiyak,
eta bizkar gañetan
zintzilik ardiyak.

8

Non-nai entzuten da gaur
alaitasun otsa,
erabat botarikan
naigabe ta lotsa;
kanta zagun guk ere
pozturik biyotza
mirariz betetako
Jesusen jaiotza.

Donostiako Pepe Artola zanaren *album* edo bildumatik ditugu bertso
auek. Bertsoen barrenean onela dio: *Publicado en la Unión Vª, el 25 Di-*
cie. 1893.

Beste argitalpen batzuk:
Ibaizabal, 28 Doc. 1902.
Auspoa 297, 2006.

Iru Errege

Iru Errege datoz
Oriyantetikan,
bañan gizarajoak
irurak txutikan,
Jesusa ikustera
txit zoraturikan,
intzentsua ta mirra
erruz arturikan.

Amabi egunetan
ainbeste gabian
obek ibildu dira
Belen bitartian;
izartxo bat gidari
arturik aurrian,
gere Jesus maitia
billatu artian.

Kaietano Sánchez Irure
(? - 1917)

La Unión Vascongada 1894, 846 zk.

Gabon kantanak

Ama Birjiña dator
oraiñ Nazaretik,
laisterka Belenera,
tristuraz beterik;
bera bakar-bakarrik,
ez du laguntzarik,
orremeste birian
oso nekaturik.

Belengo Portalera
tristia eldu da,
pobre arlote baten
alako modura;
andikan istantera
arunt zabaldu da,
gure Birjiñagana
jendia bildu da.

Bere larritasunez
ukullu batera,
alaxen bai sartu zan
zerbait egitera;
etzenduen andikan
bakarrik atera,
zer gertatu zitzaion
noa esatera.

Gure Jesus aundiya
an bertan jaio zan,
majaera batian
lotan egondu zan;
gauz au ikusi gabe
zeñek lezake esan:
gu danoren Jabia
orlako pobrezan?

Jesusaren jaiotza
adoratutzera,
artzaiak jetxi ziran
menditikan bera;
arras pozgarriya zan
aietxen sarrera,
irrintza ta saltoka
Belenen aurrera.

Belengo Portalian
jaio zan gabian,
kantuan asi ziran
guziyak batian,
artzaitxoak txit pozaz
zoratu nayian,
gure Jesus maitia
arturik aurrian.

Adoratu dezagun
artzaien modura,
gaur jaiotzen zaigu ta
Jesusa mundura;
Berak emango gaitu
gerora zerura,
gloriyan bizitzera
Amaren ondora.

Kaietano Sánchez Irure
(? - 1917)

La Unión Vascongada 1894, 1183 zk.

1895

Gabon kantak

1
Gabon gaba dalako
gatoz gu onera,
euskal lege zarrean
gabon ematera;
borondate onakin
guaz kantatzera,
ez bildurtu gurekin,
ezagunak gera.

2
Oso urrutitikan
gatoz orla biyak,
miseriyaz betiak,
orrela jantziyak;
kupigarriyak dira
biyoren antsiyak,
kanpo ta barren gaude
biziro autsiyak.

3
Onuntz iritxi gera
gorputzak ozturik,
beon esperantzetan
biyotzak pozturik;
guretzako ez dauka
gaur iñork kupirik,
gure boltsan ez dago
tokiya besterik.

4
Bixigu batentzako
nai genuke osa,
Gabon gaba dezagun
zori onez goza;
bañan erdi kraskatu
zaigu orain boza,
beok zerbait eman ta
izango da poza.

5
Agur, etxeko denak,
eta ondo bizi,
agirandotxo zerbait
ez al da merezi?
Beste norabaitera
baguaz igasi,
preso sartu bañon len
zarpa zar ta guzi.

Estribilloa

Santeronian degu
ustez apariya,
izango degu antxen
naiko egaztiya;
bañan ez eiztariyak
onuntz ekarriya,
baizik plateretara
egan eroriya.

Bertso aukerak Pepe Artolaren eskuz idatzitako *album* edo bildumatik ar-
tuak ditugu.

Ondoren onela dio: Etxerik etxe kantatuak. *Diciembre 9, 1895.*

Bertso aukerak ere *Ibaizabal* astekarian agertu ziran, 1902-ko Abendua-
ren 21-ean.

Firma bezela onela dio: *Donostian, Pepe Artola.*

Pepe Artolaren beste Gabon-kanta batzuk eskeiñi ditugu leenago ere.

7/1 bertsoan *ortuzik* irakurtzen da *Ibaizabal*-en; guk *ozturik* idatzi de-
gu, ala bear dualakoan. Era berean, 7/3 lerroan *iñok* zion, eta guk *iñork*
idatzi degu, Pepe Artolak orrelaxe idatziko zuan eta.

Auspoa Liburutegian ere agertu ziran bertso aukerak, 297 zenbakian,
2006-an.

1896

Gabon kantak

1

Gabon etxeuari
desio diyogu,
borondatez kantura
onera gatoz gu;
mixeriya besterik
gurekin ez degu,
emen guretzat zerbait
sortuko al zaigu.

2

Martin Tipulas da au,
bestia Garratza,
irugarrena berriz
Krakas gizon latza;
guk nai genuke egiñ
legorrez arrantza,
gero pasa dezagun
ederki arratsa.

3

Zerbaiten usayian
jira eta bira,
gure ezurrak oraiñ
nekatuak dira;
laister gutzaz kupitzen
emen ez badira,
eramango gaituzte
Miserikordira.

4

Agur, etxeko denak,
baguaz emendik,
ibildu bear asko
daukagu oraindik;
iñork galdetzen badu
zer eman digunik,
gutxi (asko) eman dutela
esango diyot nik.

Estribilloa

Zori onian sartu
gerade onera,
urtero bezelaxen
gabon ematera,
birez apariyentzat
dirua biltzera;
asko emanagatik
konponduko gera.

Pepe Artolaren *album* edo bildu-
matik artuak.

Auspoa 297, 2006-an ere agertuak.

1897

Jesus jaio berriari

---

*Bildotsak eta gaztai bigunak
eramatean Jesusi,
amioririk geien diguna
Bera nai degu ikusi.*

Aurtxo eder bat, ederren dana
eder guzien artean,
askatxo baten lastotan dago
estalpe zartxo batean;
ainguru asko Aurra gordetzen
estalpearen atean,
goazen Aur onen aurrera eta
belaunikatu gaitean.
Bildotsak eta...

Izarrak berriz diruritenak
dira Aur onen begiak,
aiñ atsegiñak, aiñ pozgarriak,
aiñ eder eta argiak;
Alare otzak, berotzen dute
astoak eta idiak,
gizonak baiño errukiago
dutela abere biak.
Bildotsak eta...

Ille ederra, diruriena
urre gorriaz egiña,
bekoki zabal, alaiagoa
eztana zeru urdiña;
azal zurian kolore gorri
larrosaz eziñ berdiña,
zorion dana emen genduke
beti zureak bagiña.
Bildotsak eta...

Berak egiñak dira zeruak,
lur-itsasoak baitare,
Berak egin ta bere-beriak
guzi-guziak goi ta be;
alare ara nola dagoan
izara zartxo bat gabe,
dana utzirik egitearren
gizonen biotzen Jabe,
Bildotsak eta...

Aurtxo ederra, zerori zera
lore guzien loria,
nere mingaiñak esan al baiño
ederrago ta obia;
aingeru-talde andiak datoz
gogoz kantatzen gloria,
zuri begira berriz txoratzen
pozez Jose ta Maria.
Bildotsak eta...

Mundu guzia, Jesus maitea,
poztu du zure jaiotzak,
orra artzaiak non dakartzkiten
beren gaztai ta bildotsak;
guk berriz ezer eztegelako,
garaitu ez gaitzan lotsak,
artu itzatzu zuretzat, Jesus,
betiko gure biotzak.
Bildotsak eta...

P. M.

Euskalzale, 1897.12.23

La Baskonia, 1908.12.20

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1898

Iru Erregeak

---

*Lurreko erregeak
datoz Jesusgana,
adoratzera beren
Erregea dana.*

Sortaldera izar bat
joan da albistari,
orra onetan bertan
naikoa mirari;
izar guziz eder au
dutela gidari,
iru errege datoz
jarraika berari.
Lurreko...

Jerusaleneraiño
diranean eltzen,
izar gidari ura
zaie ezkutatzen;
baiña ala ere ez
dira ateratzen,
Mesias non jaio zan
an dabiltz galdetzen.
Lurreko...

Sinismen illa duten
alper ta nagiak,
ez dituzte nai izan
idiki begiak;
baiña datoz, utzirik
beren jauregiak,
estalpetxo batera
iru erregiak.
Lurreko...

Dabiltz zerbait nairikan
izarraren ordez,
judioen Errege
non jaio dan galdez;
berri oekin dago
beldurrez Erodes,
jakintsuei galdez
dakiten edo ez.
Lurreko...

Jaun oien iritzia
da Jerusalemen.
jaiorik izan bear
duala Belenen;
erregeak diote:
«Zertan gaude emen?
Goazen Belen aldera.
goazen, bai, len-bait-len».
Lurreko...

Irurak belauniko
Jesusen aurrian,
zeru batean daude
estalpe zarrían;
dakartzkioten mirra,
intzentsu ta urrian,
bere mendeko dira
aitortzen lurrian.
Lurreko...

Erregeak bidean
ez ditezen galdu,
ara izarra berriz
non zaien azaldu;
beren atsegiñ poza
eziñez estaldu,
ari jarraika dira
Belenera eldu.
Lurreko...

Andia izandu da
egiaz omena,
erregeak Jesusi
eman diotena;
baita ere zorion
errege oena,
zeru-lurretan argi
diteken onena.
Lurreko...

Estalpe zar batian
Zeruko Erregia,
orra emen lurrian
daukan jauregia;
lurrekoak ikasi
bezate egia:
digun amorioa
dala geiegia.
Lurreko...

Erregeak daudela
arturikan loak.
«Erodesgana ez joan
–dio aingeruak–,
etxerakoan bide
egokiagoak
arturik, orain agur.
errege magoak».
Lurreko...

P. M.

Euskalzale, 1898.01.06

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1898

Eguarri-Erregiak

1

Urte guzian aritzen gera
guraize ta labanakin,
ur bero, otza, orrazia ta
jaboi apardunarekin;
apaindu eta gaztetzen degu
alegin guztiyarekin,
konpontzen gera, aberats, pobre,
eder, gazte ta zarrekin.

2

Urtero bezela aurten ere
onuntz datozen jaunari,
desiatutzen degu morroiak
osasun ona danari;
zeñaz biyotzez esaten degun
zelebratzeko Eguarri,
despeitu ondo Urte Zar eta
ongi asi Urte Berri.

3

Naitasuna guk degun bezela
onuntz datozen denari.
ala berian nai genuke guk
beok izatia guri;
nai baldin badute zerbait beok
eman Anton ta Joxeri,
begiratu bezaiote bada
gure *bandeja* zar orri.

Diciembre, 1898.

Iru bertso auk ere Pepe Artolaren *album* edo bildumatik ditugu. Enkarguz jarritakoak dirala dirudite.

Ustez laguna detan, Auspoa 297, 2006.

1898

Jesusen jaiotzan

---

*Gaur Jesus ikusteko
daukagun gogoaz,
len-bait-len iristeko
Belenera goaz.*

Ara artzaiak zaitzen
mendian ardiak,
eta zerutik bera
aingeru-taldiak,
argiz edertzen mendi
ta Belen aldiak;
eguerdia diruri
gaurko gaberdiak.
Gaur...

Ara txabola baten
lastoakiñ aska,
orra Aur-Jainkoaren
lurreko seaska;
astoa ta idia
Berari arnaska,
gaxoa otz da eta
berotzeko dauzka.
Gaur...

Gloria Jainkoari
an zeru goietan,
pakea gizonari
lurbira onetan;
poza ta atsegiña
alderdi danetan
Jesusen jaiotzak du
banatzen benetan.
Gaur...

Jaungoiko ta gizona
txabola batean,
Zeruko Erregea
amaraun artean;
zer erakusten digun
ala egotean.
zentzurikan badegu,
oartu gaitean.
Gaur...

Mendiak bera datoz
lasterka artzaiak,
Jesusi ekartzera
esne ta gaztaiak;
biotzean poza ta
arpegi alaiak,
gaurtikan geralako
Jesusen anaiak.
Gaur...

Ona, Jesus maitea,
nun zure jaiotzak
pozez bete dituen
guzion biotzak;
berez badira ere
gaixo eta otzak,
arren artu itzatzu
betiko zuretzat.
Gaur...

P. M.

1898-ko Lotazillaren 16-an

Euskalzale, 1898.12.22

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1899 Erregeak

1
Iru errege onak
Belen portalera
Orientetik datoz
Jesus ikustera:
intzentsu, urre, mirra
Arri eskeintzera,
eta pozaren pozaz
adoratutzera.

2
Izartxo bat dutela
gidari aurretik,
amairu egunian
datoz txit pozturik;
eta Belenen Aurtxo
Jauna ikusirik,
gelditu dira bertan
belaunikaturik.

3
Biotzez egiñ dute
pozezko omena,
eskeñirik zekarten
gauzarik onena,
esanaz: «*Zerutikan
onuntz datorrena,
da Jauna ta Errege
errege denena*».

Bertso aukeratuak Pepe Artolaren *album* edo bildumatik ditugu.

Guk dakigularik, toki auetan agertuak dira:

Euskal-Erria, 1899.12.30

Correo de Guipúzcoa, 1900.01.08.

Ibaizabal, 1903.01.04.

Pueblo Vasco, 1913.01.06

Auspoa 297, 2006

1899

Iru Erregeak

---

*Jesus nun jaio dan jakiteko
gaur artu degun gogoak
gakaraz bidean gu, sortaldeko
iru Errege Magoak.*

Izar ederrez berdin gabe bat
sortaldean da agiri,
jende guziak arriturikan
begira daude berari;
aurrerantzean bide egiñaz
mugitzen dala diruri,
iru Errege ondoren datoz
bera dutela gidari.
Jesus nun jaio dan jakiteko...

Erodes galdez jakintsuari
Mesias jaio ote den,
erantzun dute jaioa izan
bear duela Belenen.
«Lagun maiteak –esaten die–,
zuek jakin al dan lenen,
adoratu ta atozte berriz
nerau joan nadiñ ondoren».
Jesus nun jaio dan jakiteko...

Jerusalenen sartzetakoan
izarra zaie gordetzen,
baiña sinismen berak dutena
argiro dute agertzen;¹
Erodes beren aurrean dute
baiña eztira bildurtzen,
nun jaio ote dan judioen
Errege ari galdetzen.
Jesus nun jaio dan jakiteko...

Belenerako bidean zaie
berriz izarra argitu,
Errege oiek Jesusengana
berak eraman nai ditu;
txabola zartxo baten gañean
zaielarikan gelditu,
errege danen Errege Jauna
barruan dute arkitu.
Jesus nun jaio dan jakiteko...

—

---

¹ *Euskalzale*-k: argiro dotu agertzen.

Arriturikan ango pobrezaz
daude Aurrari begira,
dizkiotela eskeintzen gogoz
intzentsu, urre ta mirra;
Jaungoiko-gizon-erregeari
dagozkion doaiak dira,
Jesusek berriz itz egin die
biotzen erdi-erdira.
Jesus nun jaio dan jakiteko...

Atzeruntzkoan egitearren
aingeruaren esana,
biurtzen dira beren errira
joan gabe Erodesgana.
Pozik zoazte, adoraturik
lurrean Zeruko Jauna,
beronek eman degizuela
glorian koroe bana.
Jesus nun jaio dan jakiteko...

P. M.

1899-ko Ilbeltzaren 2-an

Euskalzale, 1899.01.05

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1899

«Goazen alkarren laguntzen...»

---

*Goazen alkarren laguntzen,
goazen albait lenen,
gure Jesus dezagun
ikusi Belenen.*

Estalpe zartxo baten
Belendik alboan,
Aurtxo jaio berri bat
ara non dagoan;
Jainkoa izan arren
beartsu dago an,
ikasi dezagun zer
erakusten duan.
Goazen...

Nork esango zukean,
Jainkoa izanik,
gu zeruratzearren
gizonduko zanik?
Ikustean Aur ori
lastotan etzanik,
izango da biotzik
biguntzen eztanik?
Goazen...

Ostaturik Belenen
ezta Aur onentzat,
eta estalpean du
aska bat oetzat;
lasto artean *kir... kir...*
Aur gaixoa otzak,
ai zein gogorak diran
gizonen biotzak!
Goazen...

Estalpe zartxo onek
barruan du aska,
orra Jainko Aurraren
lurreko seaska;
idia ta astoa
Aurrari arnaska,
gaixoa otz da eta
berotzeko dauzka.
Goazen...

Aingeru batek die
esan artzaiai
Salbatzaillea jaio
zaiela berai;
ara nola datozen
bildotsekin alai,
Belenen dutelako
Jesus ikusi nai.
Goazen...

Millaka aingeruak
gabaren erdian
ara nola zerutik
datozen airian;
danak datoz eresten
gau aiñ ederrean:
«Gloria zeruan ta
pakea lurrean».
Goazen...

P. M.

1899-ko Abenduaren 19-an
(*Gabon-gaba* izeneko ipuiaren barruan).
Euskalzale, 1899.12,24
Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Gabongo kantak

1

Giza-aldi osuak,
millaka urtiak,
igaro oi zituen
negarrez jenteak;
noz izango ete zan
gugazko bakia,
edigirik betiko
zeruko atia.

2

Igarlak:
Abakuk ezan euskun,
baita Isaiasek,
premiña izango ebal
jaio zan Jesusek;
itaska zar-zar baten
ipiniko zala,
aberien artian,
munduko Osasuna.

3

Ze doñu desbardiñak
dantzuzan munduak,
zerubak opa doskuz
atsegiñezkuak;
barriz gizonak dabilz
alkar maitatuten,
erdu, Jesus maitia,
guztiok baketuten.

4

Eguala mundua
premiñaz beterik,
gatx-egiñen pisua
ezin aldendurik,
agertu zan Edaari
guztiz eztitsua,
galgarriak galtzeko
txito ajutua.

5

Salbagilla maitia
jaijo da Belenen,
bertara jua biar dogu
guztiok len-bait-len;
artzain dontsu batzuen
eskepe batian,
Jesusa jaijo jaku
abere artian.

6

Poztu zaiteze bada,
asaba dontsuak,
Abranen illunpetan
zagozan justuak;
agertu da zerutik
zubentzat zoriya,
argitzeko betiko
illunpe guztija.

7

Urte barrirako:

Jesus bere izena
gaur ipini jako,
gizona salbetara
etorri dalako;
gaurtik asi da emoten
bere odol garbija,
au da arima zuzenen
betiko sarija.

Bertso auek Bilbon aurkitu genituan, Bizkaiko Liburutegi Probintzialean, eskuz idatzita.

Urterik ez da esaten; baiña, letraren itxuragatik, XIX mendeko azken aldera idatziak dirala pentsa diteke.

Bertso auek ez ditu, gure iritzirako, bertsolari batek moldatu, gizon eskolatu batek baizik. Apaizen batek, ziur aski. Baiña jende ikasiaren euskera erri xumearen euskeratik urbillago zegoan, gero egon zan baiño.

4/5 lerroan *Edaari* irakurtzen degu guk, zer esan nai duan antzematen ez badiogu ere.

Donostiako gazteak iru Errege bezpera gabean

1

Gure musika ederra
berriro arturik,
agindubaz ez gaude
gaztiak azturik;
Errege-bezperari
bera eman nairik,
ez diogu guk artzen
ñori dirurik.

2

Argi eder batekin
Tharsis Arabia
bat-batetan jarri da
biziro argia;
konturatu zaiote
beren Erregia
nonbait jaioa dala
guztion Jabia.

3

Ematen digutena
gutzizko alegria
misterio aundiko
iru gauza dia:
intzentsu eta mirra,
gañera urria,
orienteko jaunak
kontuz ekarria. ¹

4

Iru Erregek dute
egin batzarrea:
«Ikusten dan argian
on da jarraitzea!
Berak erakutsitzen
digula bidea,
seguruba izango da
eta askoz ohea».

5

Jerusalen aundian
sartu dira gabez,
erregien Erregez
galdetubaz bidez;
sazerdote, eskriba
bildurikan galdez,
arriturik geratzen
zaiote Erodes.

6

Guztiari egiñaz
kortesi berena,
berriro artu dute
bidea Belena;
emen billatu dute
espero zutena:
Jose eta Maria,
Jesus jaio dana.

7

Gozo, kontsuelua,
alegri aundia,
biotzak salta naian
belaunka jarria;
batak eta besteak
arturik aldia,
bertan uzten diote
erregalo aundia.

8

Jaunaren bendizioz
bete diranean,
beren errietara
dijoaz bidean;
gu ere orain baguaz
urrena artean,
etorriko gerade
datorren urtean.

Euskaritxo

Kanta eta musika
alegratzekoa,
erri guztiarentzat
badegu naikoa.

Bertso aukeratuak Donostiako *El Correo de Guipúzcoa* egunkarian agertu ziran, 1899-ko ilbeltzaren 6-an. Errege-egunarekin, beraz. Nork jarriak diran ez da esaten.

---

¹ El Correo de Guipúzcoa egunkarian beste onela daude bertso onen puntuak: alegriya, dira, urria eta ekarria.

Jesusi kantatzeko

Gabon-gabian

Ne - re kris-tau mai - ti - ak au
da a - le - gri - ya ar - gi e - gi - ten
da-go gu - ri i - llar - gi - ya. A -
la - ba - tu di - tza-gun Jo - se ta Ma - ri -
ya ain - ge - ru - bak kan - ta - tu zi -
yo - ten glo - ri - ya.

1
Jesus, nere jendiak,
gaurko alegriya,
argi egiten dago
guri illargiya;
alabatu ditzagan
Jose ta Mariya,
aingeruak kantatu
ziyoten gloriya.

2
Adanek galdu zuben
Jaunaren graziya,
gure neke gogorren
aundiyetan asiya;
pekatuaren mantxa
ain da itxusiya,
desterratu ginduen
jatorri guziya.

3
Josepe ta Mariya
Belenen sarturik,
etziyoten eman nai
iñon ostaturik;
tristurak eta otzak
zeuden flakaturik,
nola gelditu ziran
desanparaturik.

4
Belenen asi dira
ostatuen billa,
esanaz jendiari
erruki zedilla;
San Jose bere jabe
ona ta umilla,
portale triste baten
alojatu dira.

5
Jesusen pobreziya
erruki gaitian,
mundu triste onetan
geraden artian.
Zer ditxa aundiyagorik
izan ditekian:
zeru-lurren Jabia
askatxo batian?

6
Guztiyaren Erregiak
ai au miseriya:
berai akonpañatzen
bi animaliya!
Oriyek biyak dira
astua ta idiya,
asnasiar berotzen
Aur jaio berriya.

7

Marruatikan datoz
iru erregiak,
izar eder bat dute
zuzentzen bidiak;
Jesus billatu arte
ain ziran firmiak,
presente egiteko
beren siñaliak.

9

Adios, nere jendiak,
diyot nik esaten,
Josek eta Mariyak
aditu dezaten;
aiskide izan gaitian
munduan alkarren,
gloriyak gozatzeko
zeruetan amen.

Estribillua

8

Erodes erregia
infame faltsua,
nai ekiyuan kendu
Aurrari lepua.
«Alperrik egingo dek
oraingo asmua,
ez dek engañatuko
gure Jaungoikua».

Jesusen Ama Birjiña eta
aita ordeko San Jose,
Gabon-gabian jaio zan Jesus,
alegratu zaitetze,
Aita Eternuak bigaldu gaitu
anima galduen eske.

Bertso auek *Oñate: Imp. de M. Raldua* moldiztegian argitarara emandako kanta-paper batetik ditugu

Baiña, tamalez, etzaigu ez argitaratu ziran urterik esaten, eta ez egillearen izenik ere.

Doiñua Orion jaso genuen, Andu baserrian, Errikotxia bertsolariaren alaba Maria Joxepa Lertxundi zanak kantatuta.

* * *

Bertso auek, beren estribillua eta guzi, eta aldaketarik gabe gaiñera, Donostiako *El Correo de Guipúzcoa* egunkarian ere argitaratu ziran, 1901.12.25-ean.

* * *

Sail ontako bertso batzuk Bilboko *Euzkadi* egunkarian ere agertu ziran, 1932-VII-29-an, *Mañariko*-k bialduta, bertso-lerroak launaka bildurik eta aurretik argibide auek emanaz:

«Bertso oneik. ni txikiya nintzala, gure aitak (g. b.) Gabonetan abes-tuten ebazan. “Kitarra” eder bat, bere kutxa dotorian ondo gorderik eu-kiten eban; eta Gabon-jaietan bertso zar oneik abestuteko joten eban. Eta jai-ostian, barriro be, urterarte gordeten eban. Bertsuok oso zarrak ei dira».

Sail ontako bost bertso bialdu zituan *Mañariko*-k, aldaketa auekin: 1/1: Jesus neure jentia; 1/4: geure illargia; 1/5: alabatu zaiteze; 1/7: ain-geruak zioten; 1/8: kantatu gloriya; 2/1: Adanek galdu eban; 2/3: gure neke gogorra; 2/4: andik da asiya; 2/6: au da itxusiya; 2/7: desterratu genduzan; 3/1: San Jose ta Mariya; 3/5: tristuraz eta otzez; 4/1: Belenen asi ziran; 7/1: Persiako semiak; 7/5: Jesus billatu artian; 7/8: euren se-ñaliak.

Eta beste bertso auek ere bai:

Goiko mendiyetik
pastoriak datoz,
esanik aingeruak
jaio dala Jesus.

Adoraturik Jesus
iru erregiak,
nolakuak ziraden
Jesusen gloriak.

Artzañak aditurik
milagro au zana,
presente egin zioten
arkumetxu bana.

Estadu pobre artan
Aurra ikusita,
iru erregiak daude
oso arrituta.

Au da lendabiziko
egin zuten lana:
belaunikotu ziran
Jesus onagana.

Ezin aspertu dira
begira jarrita,
ikusirik an Jesus
alako polita.

Urre, intzentso, mirra
zirian eskiniyak,
erregela artzeko
Birkiña Mariyak.

Ixar guztiyak baño
ederragokua
nola izango ezta
geure Jaungoikua?

Zeruko Jaun da Jabe
eta lurekua,
edertasun guztiyen
paregabekua.

Seintxu maite, lora ederra,
zeru-lurraren Jaubia,
askatxu baten jaiorik dago
Jaungoikuaren Semia,
au eginda gixonakaitik
kanta dezagun gloria.

Mari Domingi

1

Orra Mari Domingi,
begira orri;
gurekin nai dubela
Belena etorri.
Gurekin nai badezu
Belena etorri,
atera bearko dezu
gona zar ori.
*Atoz, atoz, zure
billa nebillen ni;
atoz, atoz, zure
billa nebillen ni;
atoz, goazen,
adora dezagun
Belenen jaio dan
Aur eder ori.*

2

Nondikan atera den
gona zar ori?
Berririk baldin baden
gorde zan ori.
Arriturik ziagon
Belengo erria,
ater'akin ortik,
farragarria.
Atoz, atoz...

3

Jo dezan panderoa
ik, Antonika.
Nondikan etorri aiz
orren korrika?
Ezin esplikaturik
misterioa,
Belenen jaso dala
Aur Dibinoa.
Atoz, atoz,...

MARI DOMINGUI.

Andantino.

PIANO.

Piano introduction for 'Mari Domingui'. The music is in 6/8 time with a key signature of two sharps (F# and C#). It consists of two staves: a treble staff with a melodic line and a bass staff with a harmonic accompaniment. The tempo is marked 'Andantino'.

CANTO.

p Or-ra Mari Domin-gui beguira o - rri

Piano accompaniment for the first vocal line. It features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a harmonic accompaniment. The tempo is marked 'Andantino'.

Gurequin nai du be - la Belena e-to - rri Gurequin nai bade.

Piano accompaniment for the second vocal line. It features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a harmonic accompaniment. The tempo is marked 'Andantino'.

zu Belena eto - rri A-te-ra bearco de - zu gona zar o

Piano accompaniment for the third vocal line. It features a treble staff with a melodic line and a bass staff with a harmonic accompaniment. The tempo is marked 'Andantino'.

ri A - toz Atoz zu - re billa nebillen ni A -

toz A.toz zu - re billa ne.billen ni Atoz goacen A.do - ra.de

zagun Belenen jai. odan Aur eder o - ri Aur eder o - ri.

2°

Nondican ateraren
Gona zar ori
Berriric baldin baden
Gorde zan ori
Arrituric ciagon
Belengo erria
Ateraquin ortic
Farragarria.
Atoz Atoz &

3°

Jodezan panderoa
Ye Antonica
Nondican etorri aiz
Orren corrica
Ecin esplicaturic
Misterioa
Belenen jayo dala
Aur diyinoa.
Atoz Atoz &

Oso Gabon-kanta ezaguna degu onako au.

Donostiako Jose Antonio Santesteban musikolari ospetsuak argitaratu zuan, bere *Aires Vascongados para canto y piano* kantutegian, 37 zenbakian.

Kantutegi ori 1982 urtean agertu zan berriro, Lino Akesolo zanak itzaurrea idatzirik. Ortik artuak dira onako argibide auek:

«Musikolari biok, Juan Jose (1809-1884) eta Jose Antonio (1835-1906) Donostian ia mende osoa bete zuten.

...Biak, Donostian, organu-jotzaille eta musika-irakasle joxemaritar guztien begiko izanak dira.

...Irakurleak aurrean duen kantu-liburu onek joan dan mendean Donostian eta inguruetan zebillen musika-giroan murgiltzen gaitu...

Santesteban 1862n asi zan kantuok argitaratzen. Banaka banaka, lenbizi, txorta-txortaka, gero, olaxe larogei bat kopurua osatu arte... Baiña, agian, gorespenik atsegingarriena ez ote zitzaion Vienatik bere bizian etorri? Europako musikazaleen artean ospetsuenetakoa dan uri ortan sari nautsia eman zioten, 1876n, Santestebanen kantabilduma oni».

2/1 lerroan *ateraren* idazten du Santestebanek. Ala bear dualakoan, guk *atera den* ipiñi degu.

Doiñua, esan bezela katurako eta pianorako idatzia, kantutegi ortatik artu degu zuzen-zuzenean.

* * *

Errenteriko Enrike Elizetxearen makinaz idatzitako orritxo batean sail ontako beste bi bertso agertu dira. Onako auek:

Ojua eta dantza
denak batian,
egin zagun guztiok
oso pakian;
Jesusen izenian
dantza dezagun,
bere laguntza gero
izan dezagun.
Atoz, atoz...

Irrintzia ta poza
algararekin,
ori biar diñagu
guk elkarrekin;
pozez gurtu dezagun
Jesus Aur ona,
Berak eman dezaigun
gaur zoriona.
Atoz, atoz...

Artzai-kanta

1

Bigar eros dezagun
errege-opilla,
bezperatikan gatoz
agirando billa.
Ez gerade bakarrak,
badabiltza milla,
atez ate kantari
alegre mutillak.

2

Dibertitua dabil
jendea naikeran,
atarian, etxean
eta eskallera,
agirando galdezka
Errege-bezperan,
bigar izan dezagun
zer jan ta zer eran.

Bi bertso aukeratuak ere, eta bai urrengo doiñua ere, aurreko doiñua eta bertsoak ditugun toki beretik artuak dira: *Aires vascongados para canto y piano por J. A. Santesteban*, 39 zenbakian.

ARTZAI CANTA.

Andantino.

PIANO.

Piano accompaniment for the first system, featuring a treble and bass clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The music consists of chords and moving lines in both hands.

1ª VOZ.

1ª VOZ.
Bi - gar e - ros de - za - gun e - rre gue o - pi - lla

2ª VOZ.

2ª VOZ.
Bi - gar e - ros de - za - gun e - rre gue o - pi - lla

Piano accompaniment for the second system, continuing the harmonic support for the vocal lines.

1ª VOZ.
Vezpe - ra - ti - can ga - toz a - guiran do bi - lla.

2ª VOZ.
Vezpe - ra - ti - can ga - toz a - guiran do bi - lla

Piano accompaniment for the third system, concluding the piece.

Ez guera de ba - ca - rrac ba - da - bil - tza mi - lla

Ez guera de ba - ca - rrac ba - da - bil - tza mi - lla

A - tez a - te can - ta - ri a - legre mu - ti - llac

A - tez a - te can - ta - ri a - legre mu - ti - llac.

2.
 Dibertitua dabil
 Gendea naiqueran
 Atarian, echean,
 Eta escalleran:
 Aguirando galdezca
 Erregue vezperan,
 Bigar izan dezagun
 Cer jan, ta cer eran.

Gabon kantak

1

Urtian beñ bezela
astian bi aldiz
obe genduke danok
Gabon gaba balitz;
au naiko lutekenak,
esan gabe berriz,
topatuko nituke
billa asiko banitz.

2

Urtetikan urtera
aiñ dezu añ bakan
orlako arrats ona
bada izanikan;
luze egiten baita
bat zai egonikan,
naiz Eguarriyak izan
bere budotikan. (*sic*)

3

Eguarri bezpera da
gau alaigarriya,
penak kentzallia ta
arrunt pozgarriya;
oietik jaiki azten
dubena eriya,
eta kantari jartzen
bizi dan guziya.

4

Urrengo Gabon arte
gaudezen pakian,
kant'abek ikasiyaz
bada bitartian;
ondo izango gera
badegu etxian,
Gabonetan bezela,
beste arratsian.

La Baskonia, 1905.12.20

Iru Errege Orianteko

1

Iru Errege Orianteko,
Gazpar, Meltxor ta Baltazar,
aiek irurak omen zekiten
Trinidadea nola zan;
Trinidadea, Trinidadea,
Birjiña Amaren Semea,
uraxen da guzion Erregea.

2

Iru Errege Oriantetik
Jesus onaren bidera,
izar eder bat agerturikan
bidea erakustera,
izarrarekin ziran giatu
zuten artean Jesus billatu.

* * *

Doiñu eta bertso auen iturria: *Aires vascongados para canto y piano*
por J. A. Santesteban, 41 zenbakian.

Leenengo bertsoaren azken lerroek euskal erromantze zaarrekin zer
ikusirik badutela dirudi.

Bigarren bertsoari lerroren bat falta zaiola ematen du.

Euskal-Erria aldizkarian, 1906-an, onako idazkitxo au agertu zan:

«*Días que no volverán. Preludio del año. Donostia.*

Ya a los pocos días, o sea la noche víspera de Reyes, se oyen de puerta en puerta los tradicionales cantos a semejanza de los de Gabon o Nochebuena, siendo de los obligados los siguientes:

Erregiak datoz
presaz Belena,
guk billa dezagun
Jesus lenena.
Iru Errege Oriyanteko,
Gaspar, Meltxor ta Baltazar,
oiek irurak omen zekiten
Trinidadia nola zan».

IRU ERREGUE ORIANTECO.

Andante.

PIANO *p*

I - ru e - rre - gue O - ri - an -

te - co Gaz - par Mel - chor - ta Bal - ta -

zar A - yee i - ru - rac o - men ce -

qui - ten Tri - ni - da - de - a no - la - zai Tri - ni - da - de -

- a Tri - ni - da - de - a Vir - gi - nã a - ma - ren se - me -

- a U - ra - sen da - gu - ci - on e - rre - gue - a.

2.

Iru erregue oriantetic
 Jesus onaren bidera
 Izar eder bat aguerturican
 Bidea eracustera
 Izarrarequin ciran guiatu
 Zuten artean Jesus billatu

Erregeen adorazioa

1

Atozte ikustera,
atozte, jendeak,
Jesusaren oñetan
iru Erregeak.
Emen berdintzen dira
aberats pobreak,
berdiñak badirade
gure birtuteak.

2

–Aurtxo jaio berria,
zeruko lorea,
zure oñetan dago
Meltxor erregea;
eman dizu biyotza,
eskaintzen urrea,
ez du bererik ezer,
guztia zurea.

3

–Jesus, zure aurrean
da Gaspar arkitzen,
zaitu adoratzen da
zaitu alabatzen;
eskaintzen intzentsua,
biyotza ematen,
barkazioa eta
grazia eskatzen.

4

–Mesias egiazko,
Jabe on bakarra,
Jesus, zerubetatik
jatxitako Aurra,
Baltasarren eskutik
ar ezazu mirra,
eta indazu, arren,
zure on eskerra.

5

Ona Jesus, gure Jaun
Zeruko aundia,
emen zure oñetan,
auspez ipinia,
gizonaren lureko
aginte guzia,
galdez barkazioa,
eskaten grazia.

Bertso aukeratuak J. A. Santestebanen kantutegitik artuak dira: *Aires bascongados para canto y piano*, 45 zenbakian.

ERREGUEEN ADORACIOA.

Tempo de Zortzico.

PIANO.

Musical notation for the piano introduction, consisting of a treble and bass staff. The treble staff begins with a piano (*p*) dynamic marking. The music is in 3/8 time and features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes.

Musical notation for the piano accompaniment, consisting of a treble and bass staff. The treble staff includes a piano (*p*) dynamic marking and a section labeled 'A'. The music continues with the same rhythmic pattern as the introduction.

Musical notation for the first vocal line and piano accompaniment. The vocal line is written in a treble clef and includes the lyrics: "toz - te i - etis - te - ra A - toz - te gen - de - ac Je". The piano accompaniment is in a bass clef.

Musical notation for the second vocal line and piano accompaniment. The vocal line is written in a treble clef and includes the lyrics: "su - sa - ren o - ñe - tan I - ru e - rre - gue - ac. E -". The piano accompaniment is in a bass clef. A *ritard.* (ritardando) marking is placed above the final notes of the vocal line.

-men ber-din-tzen di-ra A-be-rats po-bre-ac Ber-

-di-nac ba-di-ra-de Gu-re bir-tu-te-ac.

2

Aurcho jayo berria
 Ceruco lorea
 Zure oñetan dago
 Melchor Erreguea;
 Eman dizu biyotza
 Escaintzen urrea
 Ezlu bercrie ezer
 Guztia zurca.

5

Jesus zure aurrean
 Da Gaspar arquitren
 Zaitu adoratzen ta
 Zaitu alabatzen;
 Escaintzen incensua
 Biyotza ematen
 Barcacioa eta
 Gracia escatzen.

4

Mesias eguiyazco
 Jabe on bacarra
 Jesus cerubetatic
 Jachitaco aurra;
 Baltasaren escutic
 Ar ezazu mirra
 Eta indazu arren
 Zure on eskuerra.

5

Ona Jesus gure Jaun
 Ceruco aundia
 Emen zure oñetan
 Auspez ipimia;
 Guizonaren lurreco
 Aquinte guztia
 Galdez barcacioa
 Escatzen gracia.

Gabon kantak

(Bromakuak,
kuadrilla ona baita etorri onera)

1
Osasuna diyogu
desio denari,
etxe onetan arki-
tutzen diranari;
pakea, poza eta
dirua ugari,
beok dezaten gero
zerbait eman guri.

2
Erdi katarratu ta
erdi elbarriyak,
onera sartu gera
oso egarriyak;
beon aurrean pozez
gaude gu jarriyak,
bustiko ote ditugu
emen eztarriyak?

3
Zarpatsu xamar gaude
irurak jantziyak,
kupigarriyak dira
gaur gure antsiyak;
erropa berririk ez,
lenguak autsiyak,
gutzaz gaur kupituko
al dira guziyak.

4
Apetitu ona ta
jatekua falta,
au da gaur arratseko
guk dakagun planta;
debilidadiakin
indar denak joanta,
pizkortuko gerade
bixigua janta.

5
Gure ondo nai denak
eskasak dirade,
gañera artakuak
oso ez gerade;
gure barrenak oso
penatuak daude,
ikusirik aurrean
orrenbeste jende.

6
Ariyo, etxeukuak,
gabon bat pasatu,
ez guregatik ezer
txarrikan pentsatu;
beongandikan guaz
biziro kontentu,
gaizki esan guziyak
meserez barkatu.

Estribillo

Afari batentzako
bildu nai genuke,
au dalako meriyo
orra zenbat neke;
gañera bixigua
ez dago gaur merke,
zardiñ zarra biarko
jan bixigu truke.
Agirandoooo!

Bertso aukeratuak Pepe Artolaren *album* edo bildumatik artuak ditugu.

Guk dakigularik, toki auetan argitaratuak dira:

La Voz de Guipúzcoa.

Ibaizabal, 1902.12.28

Auspoa 297, 2006..

Antxiñetako usariyoa da Donostian, Errege bezperan, kantari etxerik etxe ibildutzia; urtero izaten dira, ondo jantziyak, errege moduan ibiltzen diranak, artzai-kantak kantatuaz; baiñan beñ ere ez da falta joxe-maritarrik umore onez ibiltzeko, musua zi-kinduta, *mokollo* billa dabiltzanak, edo legorrian arrantza egiñ nayian.

Aurten zebiltzan batzuberi begira egondu nintzan, eta gañera gogoan artu nituben aiek kantatzen zituzten bertsoak. Irakurlariak jakin nai badute, emen ezarriko ditut. Ara nola diran:

1

Urrutitikan gatoz
txit errukariyak,
miseriaz betiak,
oso egarriyak;
bustiko ote diran
emen eztarriyak,
esperantzetan gaude
gu denak jarriyak.

2

Txit lotsatiyak gera
onela jartzian,
ikaratutzen gera
norabait sartzian;
bañan beon dirua
eskuan artzian,
lotsa denak utzitzen
ditugu atzian.

3

Ostatu ederrian
nairikan apaldu,
Ezkurre-nera denak
gera len azaldu;
bañan an ezagutu
gaituztenian gu,
makillazoka azkar
gaituzte bigaldu.

4

Salcedo-k esan digu
orla ikusita,
ez penaz egoteko
luze iritzita;
Ponsol-enera bigar
eiteko bixita,
an jarko gaituztela
ederki jantzita.

5

Ankak oso bustiyak,
gorputzetik otza,
barrengo babarrunak
naiko soñu-otsa;
dar-dar sugurren punta,
gañera kokotza,
berriz izango degu
mokua zorrotza.

6

Arrastaka nekian
jira eta bira,
beon aurrian gaude
nolabait begira;
gutzaz aguro beok
kupitzen ez badira,
eramango gaituzte
Miserikordira!

Estribilloa

Onera sartu arren
guziak eskera,
ez izutu gurekiñ,
gaiztuak ez gera;
beongandik gauz ona
degu gaur espera,
ondo zelebratzeko
Errege bezpera.
Agirandooooo!!...

Alde batzuketan usiatu ta bigaldu arren, beste lekuetan naiko farra eragiñazten zuten; azkenera kraskatu ziran, eta ezin kantaturik gelditu ziran; orduan diyo batek:

–Aizak, Erramun, ezin diat *kantatu*.

Ta bestiak dio:

–Ni ere ez nak *kontentu*.

Iругarrenak:

–Obe diagu *kontatu*.

Esan ta egin, partilla egin zutenian sakabanatu ziran, beren mutur zikiñ ta guzi, bidian oju egiñaz:

–Agirando!!

Sei bertso auek, eta bai aurreko eta atzeko prosa-lerroak, Pepe Artola zanaren *album* edo bildumatik artuak ditugu.

Ibaizabal aldizkarian ere agertu ziran, 1902-I-26-an, *Pepe Artola*-k firmatuta.

Bi iturri auek, aitatzerik merezi duen aldaketarik ez dute.

Prosak esaten duanez, gazte-talderen bati entzun eta artutako bertsoak dira. Baiña ez det uste ori benetan artu bear danik. Pepe Artolak berak moldatutako bertsoak izango dira, dudarik gabe.

Bertso auen beste argitalpen bat: *Baserritarra*, Donostia, 1908-I-4.

Bai eta: Auspoa 297, 2006.

(1902)

Jesusen jaiotza

1

Aiñ otz dagoelarik
eta gauerdian
zer bear ote dute
artzaiak errian?
Egiñalean datoz
presaka bizian,
okerren bat gertatzen
ote da mendian?

2

Artzaiak daudelarik
ardien aldean,
okerrikan ez dediñ
izan artaldean,
aingeruak zaizkate
agertu airean,
soñu alaiak joaz
kantuen artean.

3

Aingeruak agertu
zaiozkatenean,
aditu zer dioten
odeien gañean:
«Gloria zeruan ta
pakea lurrean
borondate oneko
gizonen artean».

4

Odeien gañetikan
jatxi da mendira
aingeru bat esanaz:
«Berri onak dira;
zoazte len baña len
Dabiden errira,
zuen Salbatzallea
jaio dan tokira».

5

Zer poza ta atsegiña
artzaitxo oiena!
Bereala dijoaz
lasterka Belena;
daramate Aurrarentzat
dutenik onena:
arraultzak, esnea ta
arkume gizona.

6

Belenen sarrerako
estalpe batean
arkitu dute Aurra
askatxo batean;
ikusi arren ere
aiñ leku pobrean,
belaunikatu dira
beraren aurrean.

7

Lastoaren gañean
dagoen Aurtxo,
mundua baña ere
da lenagokoa,
beste gauza guztien
gañetikakoa;
aragiz jantzi arren
beti Jaungoikoa.

8

Amorioak dakar
zerutik lurrera,
zerurako bidean
gizonak jartzera.
Ez al degu joan bear
artzaien antzera
Aurtxoaren aurrean
belaunikatzera?

*Guazen, guazen guziok
Belengo estalpera,
Aurtxoaren aurrean
belaunikatzera.*

Bertso auek *Ibaizabal* aldizkarian agertu ziran, 1902-ko abenduaren 21-ean.

Egillearen izenik ez da esaten, baiña bertsoen joskera Pedro Migel Urruzuno apaiz jauna zanarena da bete-betea.

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005.

1902

Iru Erregeak

Izar txit eder bat da
zeruan ageri,
arriturikan gaude
begira berari,
datorrelako iru
Erregen giari,
egiñik aingeru ta
gizonen mirari.

–Nork egin zaitu izar
aiñ alai ederra?
–Nere egillea da
Jaungoikoa bera.
–Jetxia al da gizon
egiñik lurrera?
–Jetxia da, ta guazen
Beraren aurrera.

Txabola bat an dago
txikia ta zarra,
eta bere gañian
geldirik izarra;
Erregeak ondoren
dijoaz bertara,
guazen ba guziok
txabola artara.

Jaungoiko ta gizona
eta Erregea,
eskeintzen dizkitzugu
mirra ta urrea;
gañera intzentsua
izanik obea,
zeralako zeru ta
lurren Jaun-Jabea.

–Zertara, Erregeak,
zerate etorri?
–Adoratzera, Jesus
maitea, zedorri.
–Zer derizkiotzute
izar eder orri?
–Gu etorri gerala
jarraika bedorri.

–Jesus, ditugu gorde
nai zure legeak.
–Bai, o gizon guziz on
errurik gabeak!
–Nai degu izan geran
baiño're obeak.
–Agur, nere biotzeko
iru Erregeak.

P. M.

1902-ko Abenduaren 28-an

Ibaizabal, 1903.01.04

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Gau-on

1
Arkitzen bazan ere
lenago mundua
pekatuaren bidez
osoro galdua,
gu salbatzera dator
Jaun urrikaltsua,
o amorio bizi,
fiñ eta gartsua!

2
Artzai pobre batzuek
zeuden gau erdian,
beren ardiak zaintzen
txit esnai mendian;
an jakin dute nola
Dabiden errian
Mesias arkitzen dan
otzak lau orrian. (*sic*)

3
Atoz ordu onean.
Seme Jaungoikoa,
zerurik altuenaz
gañetikakoa;
gugatik aurtxo pobre
biurtutakoa,
Birjiña Amaren Seme
paregabekoa.

4
Zeruko Erregerentzat
nolako jaiotza!
Jauregi ordezkauka
estalpe bat otza,
seaskaren lekuan
aska eta aotza...
eta ez diogu eskeintzen
nork bere biotza?...

*Kantatu dezaigun
Seme Jainkoari,
poz aundi bat emanaz
Beraren Amari.*

Bertso aukerak *Ibaizabal* astekarian agertu ziran, 1902-ko Abenduaren 21-ean. Egilleraren izenik ez da esaten.

1902

Gabon kantak

Umore oneko gazteak etxerik etxe kantatzen dituztenak

1
Gabon gaba dalako
gatoz gu onera,
euskal lege zarrean
gabon ematera;
borondate onakiñ
guaz kantatzera,
ez bildurtu gurekiñ,
ezagunak gera.

2
Osasuna diogu
desio denari,
etxe onetan arki-
tutzen diranari;
pakea, poza eta
dirua ugari,
beok dezaten gero
zerbait eman guri.

3
Oso urrutitikan,
gañera kantsiak,
miseriak betiak,
onela jantziak;
erropa berririk ez,
lengoak autsiak,
gutzaz urrikalduko
al dira guziak.

4
Erdi katarratu ta
erdi elbarriak,
onera sartu gera
oso egarriak;
beon aurrean pozez
gaude gu jarriak,
bustiko ote ditugu
emen eztarriak?

5
Jateko gogo ona,
jatekua falta,
au da gaur arratseko
guk daukagun planta;
auldadiakin gure
indar dena joanta,
pizkortuko gerade
bixigua janta.

6
Bixigu batentzako
nai genuke osa,
Gabon gaba dezagun
zorionez goza;
bañan erdi kraskatu
zaigu orain boza,
beok zerbait eman ta
izango da poza.

7

Onera sartu gera
gorputza ozturik,
beon esperantzetan
biotzak pozturik;
guretzako ez dauka
gaur iñork kupirik,
gure poltsan eztago
tokia besterik.

8

Ario, etxeak,
gau on bat pasatu;
ez guregatik ezer
txarrikan pentsatu;
beongandikan guaz
biziro kontentu,
gaizki esan guziak
meserez barkatu.

Estribilloa

Apari batentzako
bildu nai genuke,
au dalako merio
orra zenbat neke;
gañera bixigua
eztago gaur merke,
sardin zarra bearko
jan bixigu truke.
Agirandoooooo!

Bertso aukeratuak *Ibaizabal* aldizkarian agertu ziran, 1902-ko Abenduaren 21-ean.

Firma bezela onela dio: *Donostian, Pepe Artola*.

Pepe Artolaren sail onen antzeko beste sail bat eskeiñi degu leen ere.

Leenengo bertsoak dionenez, euskal lege zaarra da Gabon gauean etxerik etxe ibiltzeko oitura ori. Pepe Artola bera ere orrela ibilia zan gaztetan. Gero, urteak aurrera, baiña garai bateko oitura gogoan beti.

7/1 bertsoan *ortuzik* irakurtzen da *Ibaizabal*-en; guk *ozturik* idatzi degu, ala bear dualakoan. Era berean, 7/3 lerroan *iñok* zion, eta guk *iñork* idatzi degu, Pepe Artola orrelaxe idatziko zuan eta.

Jesusen jaiotzan

---

*Goazen al degun lenen
bidean astera,
goazen, goazen Belenen
Jesus ikustera.*

Ara Aurtxo eder bat
jaio berri dana,
eta txabol txiki bat
etxetzat daukana;
eta Bera izanik
zeru-lurren Jauna,
etorri nai izan du
zerutik gugana.
Goazen...

Txabolan bertan daude
Jose ta Maria,
oialetan bilduta
Aur zoragarria;
beren egonlekua
bada're pobria,
Aur zorioneko au
da beren gloria.
Goazen...

Txabola orretan da
aska bat ageri,
eta askan lastoa,
bera ez ugari;
lasto artian dago
Aur aiñ eder ori,
astoa ta idia
arnaska berari.
Goazen...

Artzaiak pozez datoz
mendietan bera,
len-bait-len eldu naian
Jesusen aurrera;
ara non egiñ duten
txabolan sarrera,
eramanaz bildotsak
eta gaztanbera.
Goazen...

Begira aingeruak
nola diran ari
soñu ederrak jotzen,
baitare kantari:
«Gloria zeruetan
gure Jainkoari,
gizonari lurrean
pakea ugari».
Goazen...

–Agur, Jesus maitea.
–Ario, artzaiak.
–Bagoaz orain eta...
–Bai; zaitu ardiak.
–Zu nork zaituko zaitu?
–Jose ta Mariak.
–Agur, ba, eta ondo...
–Pasa Gabon-jaiak.
Goazen...

P. M.

1903-ko Abenduaren 14-an

Ibaizabal, 1903.12.20.

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Villancicos

«Zelebra zagun...»

1
Zelebra zagun, nere kristabak,
gure Jesusen jaiotza,
zeruetako obra onekin
alegra bedi bakoitza,
eman zaiogun esker onean
fedearekin biotza.

3
Urriki zaitetz pekatariaz,
zeru-lurraren Jabea,
Erredentore gizonarena,
Jaungoikoaren Semea;
barka gaitzazu ofenditua
zure ontasun aundia.

2
Onetarako adora zagun
pozez kontentuz lurrean,
bere graziak ipiñi gaitzan
zeruetako bidean,
sinisturikan biotz osotik
beti beraren legean.

Iru bertso auk *El Pueblo Vasco* egunkarian agertu ziran, 1903-XII-25-ean.

Aurretik, argibide jakingarri auk ematen ditu:

«*Cantar el nacimiento de Jesucristo y aun los misterios de la Redención es el objeto de los Villancicos o Noelac, composiciones comunes a todas las literaturas cristianas y que muestran en casi todas ellas análogo carácter y una gran semejanza en su concepción, en sus formas y desarrollo.*

La literatura euskara no podía carecer de composiciones de esta índole, dado el arraigo que las doctrinas católicas han tenido siempre en el País Vasco, y, en efecto, posee un gran caudal de poesías destinadas a celebrar el natalicio del Dios-hombre y los misterios de la Redención».

Bertso geiago ere izango zituan sail onek; baiña egunkari orrek eskeiñitako iru oiekin konformatu bearko degu. Ea sail osoa norbaitek nunbait ere aurkitzen duan.

1904

Nere bartko ametsa Jesusen jaiotza

1

Nere baserri zarrean bullak
esnaturik goizaldera.
nabaitu nuben esaten: «Guazen
guztiyok Belen aldera».

2

Ta ikusirik gero leiotik
Anton da Peru pasatzen.
esan nioten: «Aiskideak, or
zerbait al da ba pasatzen?».

3

«Ez al dakizu Belenen dala
Jaungoiko Jesus bart jaio?
—esan ziraten—. Nola etzaizu
zuri burura au jaio?»

4

Beste guziyak jakin ori ta
nola ez dezu jakin zuk,
lenaztandikan esana bazan
gauz au profeta jakintsuk?».

5

«Izan liteke, bai; goiz irten da
gure etxetik Jose Juan;
eta ark ere, zuek bezela
Belena naiko zuen jua».

6

«Zuk ere obe zenduke ortik
zerbait artuta atera,
eta segitu guri Belengo
portale edo atera.

7

Aingeruak bart eman dutenez
beren kantakin berriya,
an dago gure Salbatzallea:
Jesus Aur jaio berriya».

8

«Banua, artu ditut arkume
guri bi makil batian;
gogoz juango naiz Jesusengana,
Peru, zuekin batian».

9

«Guazen saltoka, guazen lasterka
pozez mendi oek bera;
aliek lenena billa dezazun
Aurtxo jaio berri bera.

10

Iritxi gera, iritxi gera
noizbait portale zarrera:
atozte onuntz, emendik dauka
estalpe onek sarrera.

11
Ukullu ortan nabaitzen da Aur
jaio berriyaren otsa;
o!, gaixuak or sentituko du
gaur izugarrizko otza.

12
Mundura jetxi zaigu zerutik
Jesus, len emen etzana;
ara non dagoen ganbelatxoan
lasto gañean etzana.

13
Ama Mariya ta aita Jose
gogoz begira dauzkala,
ta idiya ta astoa ere
urruti txit ez dauzkala.

14
Oiek asnasez berotzen dute
ta gu're adora dezagun,
eta famili au erregalo
gabe utzi ez dezagun.

15
Ara intxaurrak, gaztak, gaztaiñak
eta arkume aziyak,
geren artalde txit bikañetan
oso guriro aziyak».

16
Ontaz eskura guri ematen
Ama Mariya asi zan,
eta onetan esnatu naiz ta au
gaur igerri: goiza zan.

Ramon Artola

El Pueblo Vasco, 1904.12.24
Sagardoaren graziya II, Auspoa
284, 2003

«Belenen dago zerua guzia...»

1
Belenen dago zeru guzia
Gabon-gabaren erdian,
aingerutxoak dantzan dabilta
oso atsegin aundian.

2
Ama Birjiña, Seme egin dezu,
erronpilla bat emazu,
nik ez dadukat erronpillarik,
ez da zer beste emanik.

3
Nik badadukat erronpilla bat
Jaun Zerukoak emanik,
baldin uraxe ematen ezpazaitut
ez daukat ezer besterik.

4
Iguzu, bada, iguzu.
baldin emango badezu,
baldin ematen ezpadezu
naigabeturik gauzkatzu.

Lau bertso edo kopla auek Felipe Ayerbek eskeiñiak dira, *Gabon-gabata Egoarriak* idazlanaren barruan, Donostiako *Euskal-Erria* aldizkarian, 1915-ean.

Sail luzeagoa izango zan, dudarik gabe, gure iritzirako beintzat.

2/1 lerroan *Neskutsa Ama* idatzi zuan Felipe Ayerbe dalako orrek. *Ama Birjiña* bear duala ez du iñork ukatuko.

Neurrirako ala bear duan ezkerro, *dadukat* eta *badadukat* idatzi degu guk 3/3 eta 3/1 lerroetan.

3/3 lerroan ez degu aldatu *ezpazaitut* ori; baiña garbi dago *ezpadizut* bear duala.

Azkenik, 4/4: lerroan agertzen dan *naigabeturik* itz ori ere, *Ama Neskutsa* dalakoa bezela izango da: euskera *garbitzearren* sartutako adabaki bat, *ofenditurik* edo berezko jatorra kenduta.

Ona Felipe Ayerbe orrek berak zer esaten duan bere idazlan orren beste toki batean:

«Izketan ozta-ozta dakiten aurtxo biguñai entzun izan diet nere ate ondoan:

Jesus Maria ta Jose,
Joakin eta Ana,
au da nik dakidana».

Leen eskeiñi degun sail baten leenengo bertso edo koplaren itzak dira oiek, oker ez banago. Juan Inazio Iztueta beraren egillea.

1906

Jesus jaio berriari

---

*Ariñ, kristauak, Belen aldera
goazen guztiok kantari,
gure biotzak eskeñitzaera
Aurtxo Jesus maiteari*

Aurtxo eder bat ederren dana
eder guztien artean,
askatxo baten lastotan dago
estalpe zartxo batean;
aingeru asko Aurra gordetzen
estalpearen atean,
Aur zoragarri onen oñetan
belaunikatu gaitean.

Berak egiñak dira zeruak,
lur-itxasoak baitere,
Berak egiñ da bere-beriak
guzti-guztiak goi ta be;
ala ere ara nola dagoan
seaska bat ere gabe,
dana utzirik egitearren
gure biotzen, ai!, jabe.

Izar biziak diruditenak
dira Aur onen begiak,
aiñ atsegiñak, aiñ pozgarriak,
aiñ eder eta argiak;
ala ere otzak, berotzen dute
astoak eta idiak,
gizonak baño errukiago
dirala abere biak.

Aurtxo ederra, Zu, Jesus, zera
lore guztien loria,
nere miñgañak esan al baño
ederrago ta obia;
aingeru-talde aundiak datoz
gogoz kantatzen gloria,
Zuri begira zoratzen dira
pozez Jose ta Maria.

Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-18. 1906.

Liburuska onek, beste eliz-kanta askoren artean, Gabonetakoak zortzi ditu; leenengoa au eta besteak onen segidakoak.

Bertso auk bearbada Pedro Migel Urruzunorenak izango dira.

1906

«Ariñ, ariñ, kristauak...»

---

*Ariñ, ariñ, kristauak,
ariñ, bai, Belena,
Jesus adoratzera
al dan lasterrena;
bioliñak, txistuba,
danboliñ soñuak
artzaiak jotzen daude
kontentuz ta pozak.*

Gure Jesus jaiο da
gabaren erdian,
Ama Birjiñagandik,
Belengo errian,
otzak eta bearrak
iltzeko zorian,
estalpe zartxo baten
leku irikian.

Zer gertatzen ote da
Belengo errian?
Soñu ta dantzan dabiltz
gabaren erdian,
ta aruntz-onuntz lasterka
artzaiak mendian
alkar billatzen dira
alegiñ guztian.

Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-18. 1906.

1906

«Aingeru ta artzaiakiñ...»

---

*Aingeru ta artzaiakiñ
gu ere gaur goazen,
zeru-lurren Jabea
jaio da Belenen.*

Gure Ama Birjiña
gaur dago Belenen,
Aurtxo jaio berria
pozez erakusten;
eta artzaiak berriz
Jesus adoratzen,
alakoxeko soñu
politak kantatzen.

Ona, Jesus maitea,
nun zure jaiotzak
pozez bete dituan
guztion biotzak;
berez badira ere
gaixo eta otzak,
arren!, artu itzatzu
betiko Zuretzat.

Guk ere kanta zagun
belaunikaturik.
Aurtxo jaio berria
emen ikusirik,
guztion Jabe dala
pozik aitorturik,
eta biotzetikan
Bera maitaturik.

Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-18. 1906.

1906

«Kantatu dezaiozun...»

---

*Kantatu dezaiozun
Aurtxo Jaungoikoari,
poz aundi bat emanaz
Beraren Amari.*

Arkitzen bazan ere
lenago mundua
pekatuaren bidez
osoro galdua,
gu salbatzera dator
Jaun errukitsua,
o amoriyo bizi
piñ eta gartsua!

Atoz ordu onean,
Seme Jaungoikoa,
zeru gañ-gañak baño
gañetikakoa,
gugatik aurtxo pobre
biurtutakoa,
Birjiñ Amaren Seme
paregabekoa.

Artzai pobre batzuek
zeuden gau erdian
beren ardiak zaitzen
txit ernai mendian;
An jakiñ dute nola
Dabiden errian
Mesias arkitzen dan
estalpe batian.

Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-18. 1906.

1906

«Goazen guztiok...»

---

*Goazen guztiok Belen aldera,
goazen guztiok len-bait-len,
zeru-munduen Jaun ta Jabea
jaio dalako Belenen.*

Illuna dago gaba,
ez dago izarrik,
bañan ez det sentitzen
argi bearrik.
Jesus nerea!
Nun billatu Zu baño
argi ohea?

Pekatarien billa
zatoz lurrera,
maitasunez biotzak
irabaztera.
Maite nazazu!
Bada pekatari bat
emen naukazu.

Ille kixkurrak ditu
ta begi urdiñak,
zerua bera baño
obeto egiñak.
Jesus laztana!
Zuri begira dago
lurbira dana.

*Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-
18. 1906.*

1906

«Gabaren erdian...»

Batek:

Gabaren erdian
zeru garbian
eguzki berri bat
ikusi da bart.

Zeru bat egiñik
guri itxodoten,
Jesus ta Maria
zeñ laztan dauden.

Ama Birjiña zan
zeru garbia;
eguzkia Jesus
jaio berria.

Goazen bada biak
bedeinkatzera,
ta pozaren pozez
ala esatera:

Ai guri itxodoten
zeñ laztan dauden!
Biotz situakiñ
Belena goazen.

*Ongi dala etorria
Jesus, gure Jaun aundia;
gaurtik gure maitiak
Ama-Semiak.*

Guztiok:

Biotz situakiñ
Belena goazen,
aingerua dago
ara gu deitzen.

Danok pozaren pozez
goazen esatera:
*Ongi dala etorria
Jesus, gure Jaun aundia;
gaurtik gure maitiak
Ama-Semiak.*

Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-18. 1906.

1906

«Ai zeñ eder ta atsegiña...»

Ai zeñ eder ta atsegiña
zauden, Jesus laztana,
Amatxoren magaletik
Belenetik
danok deitzen Zugana.

A!, begira nola dagon
etxetxo bat gaberik,
neguaren biotzean,
estalpean,
otz-ikaraz beterik!

*Goazen, goazen Belenera
Jesus adoratzera,
biotz garbi ta beroak
amorez eskeintzera.*

Ai, zeñek ez du deituko
Jesus gaur biotzera,
jakiñikan, bai, orrela
datorrela
bere billa lurrera!

Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-18. 1906.

1906

«Atozte, kristauak...»

Atozte, kristauak,
biotza pozturik,
atozte guztiak
Belenera,
jaio dan gure
Jesus ikustera,
*adoratu dezagun
auspezturik.*

Betiko Aitaren
ixpillu osoa,
aingeru ederren
eguzkia.
Gure aragiz
begira jantzia,
*adoratu dezagun
auspezturik.*

Ardiak utzi ta
datoz artzai onak,
zerutik deituak
estalpera.
Goazen gu ere
berakiñ batera,
*adoratu dezagun
auspezturik.*

Gugatik amorez
askatxo batean,
otzik dar-dar zauden
Jesus ona!
Atoz gugana,
Aur gozo laztana,
*berotuko zaitugu
biotzean.*

Begira zeruen
aberastasuna.
gugatik aur pobre
bat egiña;
bere Ama da
Ama ta Birjiña,
*adoratu dezagun
auspezturik.*

Euscaldunen eliz-cantac, Bilbon, Villarr-en moldizkiran, Gran Vía, 16-18. 1906.

1907

Iru Erregeak Jesusekiñ izketan

–Adoratzten zaitugu,
zeru-lurren Jauna.

–Iru Errege aundi
zatozte nigana.

–Bai, jakin degulako
jaioa zerana.

–Nundik jakin dezute?
Zer da gerta dana?

–Erodes erregeak
galde digu egiñ...

–Ni jaio ote naizen
nai al luke jakiñ?

–Aruntzakoan nai du
itz egin gurekiñ.

–Ez juan; ezteion bere
barruak irakiñ.

–Izar bat agertu da
bizi ederra.

–Nik bialdu dizuet
bera sortaldera.

–Ura giari dala
gu etorri gera.

–Estimatzen det asko
zuen etorrera.

–Ona urrea, mirra
eta intzentsua.

–Amorio ori da
andi ta osua.

–Eta guretzat berriz
osoro gozua.

–Ni izango naiz beti
zuen gurasua.

–Jerusalenen gorde
zaigu izar ori.

–Etzaizute berriro
agertu bedori?

–Agertu zaigu baña
lenago diruri...

–Erodes ere dala
kontuan erori?

–Jaungoiko, gizon eta
errege zerala...

–Adoratu nazute
bear dan bezela.

–Agur, Jesus, bagoaz
orain bereala.

–Agur bada ta ondo
bizi zaitzela.

P. M.

Baserritarra. 1907.01.05

Koroi eder bat, Auspoa 291. 2005

1907

Artzaiak Jesusekin itzketan

–Nola, Jesus maitea,
zeruak utzirik
zaude askatxo ortan
lurrera jetxirik?
Etzegoan Belenen
zuretzat etxerik?
Eztakit nola zauden,
Aurtxoa, bizirik.

–Belenen ezta iñor
nizaz errukitu,
ostaturikan eziñ
izan det arkitu.
Oraiñ zuek, artzaiok,
zerate kupitu,
bañan zuen biotzak
zerk mugitu ditu?

–Aingeru bat zaigula
etorri mendira,
arriturikan geunden
berari begira.
Taldi andiak berriz
an agertu dira.
kantaz ta soñu gozoz
beteaz lurbira.

–Zerutikan lurrera
nola jetxi naizan
aingeru onek nunbait
dizuete esan.
Berri au pozgarria
zuentzat da izan,
baña bazenekiten
nun arkitzen nintzan.

–Oialetan bildurik
lastotan jarria
arkituko degula
Aur jaio berria
da aingeruak eman
diguten berria,
mundu guziarentzat
oso pozgarria.

–Bisita au izango
det beti goguan.
nere bendizioaz
orain zaitetze jua.
Lagunduko dizutet
bizitzen munduan,
zoriontzeko gero
betiko zeruan.

P. M.

Baserritarra. 1907.12.21

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1908

Erregeak Jesusekin itzketan

–Nundik zatozte, nere errege maiteak?

Alaituko nau zuen berri jakiteak.

–Sortaldetikan gatoz, Jesus, zure billa, igaroaz arrisku eta neke milla.

–Nola jakin dezute jaioa naizela, etortzeko errege leialak bezela?

–Izar ederrak digu berria ekarri, berari jarraituaz gatoz erriz erri.

–Jerusalenen ezer zaratarik etzan?

Eztizute Erodes jaunak ezer esan?

–Bisita dezagula juatean atzera, bera're etortzeko Zu bisitatzera.

–Baña esan zazute, errege maiteak,

etzaituzte izutu bideko nekeak?

–Bide guziak pozik ditugu igaro, Zu arkitzeagatik ondorean gero.

–Erodes erregeak nai zaituzte galdu, etzaitzete geiago argana azaldu.

–Ondo da, ta ar zazu dakartzugun prenda: intzentsu, mirra eta urrezko ofrenda.

–Nere bendizioaz zuen etxetara zuazte orain, berri onak ematera.

–Batetik penaz eta bestetikan pozak, bagoaz Zuri emen utzirik biotzak.

P. M.

Baserritarra, 1908.01.04.

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Bearbada, irugarren eta laugarren bertsoak alkarrekin tokiz aldatuta daude.

1908

Jesusen jaiotza

1

Izar eder bat giari eta
mendi estrata barrena,
alai dijoaz iru Errege
zaldi gañean Belena;
dedamakite erregalitzat
jauregiako onena,
jaio dan Aurtxo aringanaxe
iritxi nairik lenena.

2

Dedamakiten bide guzian
argiratuaz berria,
artzai artean zabalduz dijoaz
ara joateko larria;
argati abek artaldeatik
bereziz bildots guria,
damate ara poztu naiean
Aurtxoa eta Maria.

3

Estalpetzat au dadukatela
ganadu-teia zakarra,
oiaren ordeztu besterik bage
baizik majara bakarra;
antxe jaio da Jesus, nun ere
relijioan indarra,
baztertxo aiek argiratuaz
len giari zan izarra.

4

Eta seaskan balego gisa
majara barru etziña,
ala arki da, Aurra epelduz
astoan asnas-lurriña;
San Jose aita adoratuaz
bere Semetxo fiñ-fiña,
eta txit gozo pozaz betea
Amaren biotz Birjiña.

5

An goietako aingerutxoak,
lira-soñu ta kantuan,
deitzen diote: »Jesus maitea,
atoz onuntz, atoz gugan!«.
Beartsu gisa lasto gañean
naiz jaio emen munduan,
urre gorrizko alki polita
antxe daduka zeruan!

Alejandro D. Berroa

Bertso auek Donostiako *Baserritarra* astekarian agertu ziran, 1908-01.04-an. Bai ere *El Correo de Guipúzcoa* egunkarian, 1908-01.06-an. Egillearen izena bertsoen ondotik azaltzen da. Jaun ori oso bertso-jartzaille ugaria eta saiatua izan zan. Baiña oraingoz ezin degu berari buruz argibide geiago eman.

1908

Belengo estalpean

–Nundik etorri zera,
Aurtxo aiñ polita,
eta lasto gañean
zaude or jarrita?

–Zuri beti dizudan
ongi-naiak nakar,
maitatzen bizitzeko
beti biok alkar.

–Etxe ontxo bat etzan
Zuretzat lurtean,
egon gabe aiñ pobre
estalpe zarrean?

–Pobreza da txit maite
dedan birtutia.
idikitzen duana
zeruko atia.

–Izarrak beziñ eder
dituzu begiak,
bata baño bestea
ederrago biak.

–Eder guziak baño
ederragoa naiz,
edertu nai badezu
atoz nigana maiz.

–Nundik datoz kantu ta
soñu aiñ alaiak?

Atzera ote datoz
onera artzaiak?

–Artzaiak juan ziran da
datoz aingeruak,
Gloria kantatuaz
bedratzi koruak.

–Or agirian dauden
bildots ta gaztaiak
benturaz dizkitzute
ekarri artzaiak?

–Gaixoak nautenian
aiñ pobre ikusi,
errukiturik oiek
dizkirate utzi.

–Zure bendizioa
nai nuke iritxi,
ez nazazula arren
eman gabe utzi.

–Ar zazu bendizio
oso ugaria,
lurrean pakea ta
zeruan gloria.

P. M.

Baserritarra, 1908.12.19

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Ama Birjiña ta aurtxo

Zar da gaztiak, kanta
gaur gora begira,
gure Jaun da Jabia
dagoan tokira,
egan igo gaitezen
utzirik lurbira,
gloriyan bizitzera
zeruben erdira.

Aingerutxuak pozaz
daude gaur zeruan,
danak soñua juaz
jarririk kontuan;
koroï eder-eder bat
arturik eskuan,
Aur jaiio berriyari
jazteko buruan.

Zerua ta lurraren
Jabe dana gaurtik,
jaiio zaigu Belenen
Birjiñarengandik,
artzaiak zaiturikan
belaunikaturik,
kanta polit-politak
berai kantaturik.

Maita zagun pozkiro
Aur jaiio berriya,
esanaz: «Izan zaitez
ongi etorriya!».
Bai eta ere maita
Birjiña Mariya,
goza dezagun danok
zeruan gloriya.

O Aur zoragarriya,
zure etorrera
da bizi geran danok
fedez zuzentzera;
orreatatik kantari
konten ari gera,
esanaz: «Atoz, atoz
gu eramatera!».

Maita ditzagun beti
pozturik biyotza,
oroiturik Belenen
izan dan jaiotza;
deitziarren zerutik
atozte onuntza,
irixten danerako
geren eriyotza.

Kaietano Sánchez Irure
(? - 1917)

El Pueblo Vasco, 1908.12.25

1909

Erregeak Jesusekiñ

–Zerk ekarri zaituzte,
Errege Magoak?
–Zu adoratutzeko
daukagun gogoak.

–Nundik jakin dezute
obera bidia?
–Izar eder bat izan
degu gidaria.

–Etzaizute bidean
okerrik gertatu?
–Izarra ezkutatu
ta berriz agertu.

–Ikusi al dezute
lenik Jerusalem?
–Bai; an egondu gera
onera baño len.

–Erodesek zer dion
badezute jakiñ?
–Izketan egon gera
errege orrekiñ.

–Ezer esan dizute
bere mesedeak?
–Badatozela bera
ta adiskideak.

–Erodes datorrela
ni adoratzerara?
–Bai, uste dan bezela
jaioa bazera.

–Beraz eztaki ziur
jaio ote naizen?
–Aruntzakoan goaz
esatera zuzen.

–Argana gabe zoazte
zuen etxietara.
–Lenik nai degu zerbait
kajatik atera.

–Kaja orretan dauden
gauz oiek zer dira?
–Dakartzkitzugun urre,
intzentsu ta mirra.

–Eta zuek zatozte
ni adoratzerara?
–Bai, bada Jainko, gizon
ta Errege bazera.

–Bedeinkatzen zaituztet
beti-betiko gaur.
–Esker milla oraiñ ta
agur, Jesus, agur.

P. M.

Baserritarra, 1909.01.02

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1909

Aurtxo Jesusi

---

*Belenera goaz gaur
alai eta pozak,
Jesusi eramanaz
gaztai ta bildotsak.*

Aingeru batek die
artzaiari esan
Jainkoa jaio dala
Aurtxo baten gisan;
ara artzai gaixoak
galdez nun dabilzan,
Aur orren jaiotz ori
nun ote dan izan.
Belenera...

Aska zartxo bat eta
lastua barruan,
ara lasto artian
Aurra nun dagan.
Zeru-lurren Errege
aiñ pobre munduan?
Orra gugatik zenbat
sufritutzen duan.
Belenera...

Artzaiak billa datoz
mendian barrena,
ara txabola baten
arkitu dutena:
Aurtxo bat, jaio izan
danik ederrena,
gizona salbatzera
oraiñ datorrena.
Belenera...

Aska ondoan daude
asto ta idia,
arnasaz berotuaz
Aur jaio berria;
baita're Aurra zaitzen
Jose ta Maria,
guri erakusteko
zerura bidia.
Belenera...

Aingeruak zerutik
or datoz kantari:
«Gloria zeru goian
gure Jainkoari,
ta borondate ona
duan gizonari
pake santu bat eta
ondasun ugari».
Belenera...

Aurtxo eder zeruko
loreen loria,
zerutikan lurrera
zera etorria;
on guziak baño're
zera Zu obia,
iguzu pakea ta
zeruko gloria.
Belenera...

P. M.

Baserritarra, 1909.12.19

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1910

Artzaiak atez ate eskian

---

*Jesus etorri zaigu
zerutikan lagun,
goazen Belenera ta
adora dezagun,
goazen, goazen goazen
adora dezagun.*

Aingeru batek digu
artzaioi esan
nola Aurtxo eder bat
jaio dan pobrezan;
ederragorik eziñ
ditekela izan,
zerbait eramateko
gaixoak jan dezan.
Jesus etorri...

Oial zartxo batzuek
dauzkala soñian,
ara nola dagoan
lo lasto gañian;
Jose eta Maria
askaren oñian,
lo lotxo kantatzeko
esnatzen danian.
Jesus etorri...

Aska batean dago
Aur gaixoa otzak,
su egiteko Josek
biltzen ditu zotzak;
errukitu zaitzte,
kristauen biotzak,
arren limosnatxo bat
Aur gaixoarentzat!
Jesus etorri...

Astoa ta idia
askaren atzian,
arnasaz berotzeko
Aurra oztutzian;
nola eztegun juan nai
ara esku-utsian,
limosna biltzen gabiltz
egiñal guzian.
Jesus etorri...

Zerutikan etorri
dira aingeruak,
soñu jo ta kantari
bedratzi koruak;
argi ta alai daude
Belen inguruak,
idiki diralako
guretzat zeruak.
Jesus etorri...

Atez ate gabiltza
limosnaren billa,
eman diguzute ta
orain esker milla;
ikusi nai duanak
Aur eder umilla,
Belenera gurekiñ
etorri dedilla.
Jesus etorri...

P. M.

Baserritarra. 1910.12.17

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

1910

Iru Erregeak Jesusekin izketan

–Nundik nora zatozte,
nere Erregeak?

–Sortaldetik Zugana
gakarzuki fedeak.

–Eta nork erakutsi
dizute bidia?

–Izar eder bat izan
degu gidaria.

–Eta nork eman nere
jaiotzaren berri?

–Izarra ikusita
diogu igerri.

–Eztezute bidian
izan luzapenik?

–Jerusalenen puxkat
zuzendu eziñik.

–Eziñ zendutelako
arkitu ostatu?

–Ez; baizik zaigulako
izarra ezkutatu.

–Eta nola zerate
azkenik zuzendu?

–Erodesek Belenen
zaudela esan du.

–Erodesek badaki
emen nagoala?

–Bai, ta dio bera're
etorriko dala.

–Or ikusten ditudan
gauz oiek zer dira?

–Dakartzkitzugun urre,
intzentsu ta mirra.

–Erregalo oiekin
zatozte nigana?

–Baitare beste zerbait
obeago dana.

–Zer da oriek baño
obeago dana?

–Emen uzten dizugun
biotz eder bana.

–Bedinkatzen zaituztet,
Errege maitiak.

–Idiki zaizkigutzu
zeruko atiak.

–Ara idikirikan,
zuazte pakian.

–Agur, Aurtxo ederra,
zerura artian.

P. M.

Baserritarra, 1910.12.31

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

(1918)

Olentzaro-abestiyak
1918-an argitaratu eta
Zarautzen eta Oriyon
abesten diranak

1

Salto ta gabriolka,
indarrez beteta,
artzai makil-luze bat
igo dek presaka;
diyo baserrietan
pra-pra juaz tronpeta:
– Esna zaitezte danok
Jesus jaio'ek eta.

2

Esna ari, Pratzuel,
ator, Antoniyo,
erotu dek nere ustez
gure Gregoriyo;
or zatorrek saltoka
ojuka mendiyen,
Jesus jaio dala-ta
Belengo erriyan.

3

–Belendikan netorrek
lertzeko zoriyan,
korrika egiñalan
aldapa guztiyan;
orrelako gertaerik
gizonen biziyen
munduan eztek pasa,
ezta're gloriyan.

4

–Zer dek ba berri ori?
Esan diguk emen;
ez atariyan egon,
sar ari barrenen;
zerbait jarri zaiozu
oneri, Madalen,
suba're piztu biarko
dezute lenbailen.

5

–Antziñako profetak
adiratu zuten
Jesus jaioko zala
gaur gabez Belenen;
agindu ura betetzen
juanak ziraden,
Jose eta Maria
an dira arkitzen.

6

Ez al dituk ikusten
argirik mendiyak?
Ez al dituk aditzen
zeruko abestiyak?
Jainkoak jantzi dizkik
gizonen jantziyak,
zabalduaz zeruko
ate len itxiyak.

7

Zeru-lurren Jabeak
–au da mirariya!–
aldamenean zeuzkak
astua ta iriya;
belaunikaturikan
Jose ta Mariya,
askatxo zar batian
Jaungoiko aundiya.

8

–Joxepa, bete zazu
otarra sagarrez,
gaztain, intxaurrak eta
errege-sagarrez;
gure Aurtxoia ere
or ari da farrez,
guazen bada guztiyok
jantziyaz legorrez.

9

–Patxi ere badator
bere astuakin,
esne, egazti eta
beste zerbaitekin,
Jaunari eskeintzera
duan guztiyakin,
eta jarraituzera
bere biotzak.

10

Gauza arrigarriyak
ikusi begiyak,
abesti zerukoak
adi belarriyak;
aingeruak goitikan
dirade jatxiyak,
laztantzera askatxon
dagon Aur txikiya.

11

Mutil txikiyak degu
gaur egun aundiya,
abestu zagun bada
gure poz aundiya;
orain entzun zazute
albiste berriya:
«Gaur Olentzaro da ta
biyar Eguarriya».

12

Kantari asi gera
gaur ordubiyetan,
diadar ta marruka
baztar guztiyetan;
oitura abek dira
gure erriyetan,
beok e ibiltzen ziran
mutil koxkorretan.

13

Kanta zatarra pranko
zituzten aituko,
beti batzuek aitzen
ziran aspertuko;
emendik aurrera guk
ditugu berrituko,
eztariya autsi arte
ez gera geldituko.

14

Oitura biguñ abek
diran bitartian,
Jesus jaioko zaigu
beti biyotzian;
kristotarrak bezela
bizi ta iltzian,
danok sartuko gera
zeru ederrian.

15

Ematen dizkiyogu
eskerrak danari,
nola nagusi eta
etxeoandriari;
erregutzen diyogu
Belengo Aurrari,
zabaldutuzala emen
ondasuna ugari.

Amabost bertso auek Jose Ariztimuño *Aitzol* apaiz jauna zanaren bilduman aurkitu genituan, Gipuzkoako Diputazioaren liburutegian. Bialdu, zarauztar batek egin zizkion *Aitzol* jaunari, Berazaditar Kandidak, 1932 urtean.

Izenburuak argi eta garbi adierazten digu bertso auek zein erritan kantatzen ziran: Zarautz eta Oriu.

Egillearen izenik ez da inon esaten, ordea. Naiko errikoiak dirudite bertso auek. Ala ere, apaiz edo gizon eskolaturen batek moldatuak izango diran errezeloa daukagu.

Ain zuzen, bigarren bertsoa eranskiña da. Berez, Donostiako Jose Bizonte Etxagaray (1773-1855) bertso-jartzaille ugariarena da. Ikus: *Auspoo*, 35-36, 26 orrialdean.

Sail au bi artzairen arteko alkarrizketa da, bakoitzak zer dion bereizten oso erreza ez bada ere.

Olentzero

O-len-tze-ro jua n zai-gu men-di-ra la-ne-
ra, in-ten-tzi-o-a-re-kin i-katz e-gi-te-
ra. A-di-tu du-a-ni-an Je-sus jai-o-da-
la, lais-ter-ka e-to-rrida be-rrie-ma-te-
ra. O-rra, o-rra gu-re O-len-tze-
ro, pi-pa or-tzi-an du-la e-
xe-ri-ta da-go; ka-poi-ak e-re bai-tu a-
rrau-tza-txu-a-kin, bi-ar me-rien-da-
tze-ko bo-tillaar-du-a-kin.

1
Olentzero juan zaigu
mendira lanera,
intentzioarekin
ikatz egitera.
Aditu duanian
Jesus jaio zala,
laisterka etorri da
berri ematera.

*Orra, orra,
gure Olentzero,
pipa ortzian dula
exerita dago;
kapoiak ere baitu
arrautzatxuakin,
biar meriendatzeko
botilla arduakin.*

2
Olentzero guria
ezin degu ase,
bakarrik jan dizkigu
amar txerri gazte.
Saieski ta solomo,
makiña bat este,
Jesus jaio da eta
kontsola zaitzte.
Orra, orra...

3
Olentzerok dakarki
atsegiñ da poza,
jakin baidu mendian
Jesusen jaiotza.
Egun argi onetan
alaitu biotza,
kanpo eta barruan
kendu azkar otza.
Orra, orra...

4
Olentzero guria,
begira onera,
izar dizdizari bat
doa Belenera.
Bere argi dirdiraz
goazen estalpera,
Jesus Aurtxoarekin
gaba pasatzera.
Orra, orra...

Olentzeroren doiñu eta bertso auek liburuska ontatik artuak ditugu. *Canciones populares de Navidad - Gabon kantak, Seminario Diocesano, Diciembre 1965.*

Olentzeroren bertso asko dago eta toki askotan. Bildutako zenbait ale emen eskeinduko ditugu orain, naiz eta batzuk errepikatuak izango diran.

* * *

Errenterin, 1959-ko udaran, Bordaxar baserriko Zapiraindarren aotik edo Monika Galarraga, Juanito Zabaleta bertsolariaren alargunaren aotik, onako auek jaso nituan:

Emen eldu gerade
berri on batekin,
gure enbajadore
Olentzerorekin.

Olentzero joan zaigu
mendira lanera,
intentzioarekin
ikatz egitera.
Aditu zuanian
Jesus jaio zala,
lasterka etorri zan
parte ematera.

Herodes erregia.
infame faltsua,
kendu izan nai zion
Aurrari lepua.
Alferrik egingo dek
oraingo asmua,
ez dek engaiñatuko
gure Jaungoikua,

Guk galdetu diyogu:
«Aizak, Olentzero,
zer bear ote (y) ukek
ondo asetzeko?».
Erresponditu digu...
«Amar ane arto,
seiscientos txardin eta
bost karga sagardo».

Guk eman bear diyogu
gauza prezisua:
saieski ta solomo,
igual txorizua;
arraultz kapoiarentzat
badegu zestua,
orra denbora dela
eman abisua.

* * *

El Bidasoa aldizkarian, 1948.12.25-ean, Emilio Más-en *Canciones Navideñas* idazlanean, bertso auek agertu ziran:

Emen eldu gerade
berri on batekin,
gure enbajadore
Olentzerorekin.
Idiyak eta astuak
beren karruekin,
ezin karriaturik
zagi arduakin.

Olentzero juan zaigu
mendirra lanera,
intentziyuarekin
ikatz egitera;
aditu zuenian
Jesus jaio zala,
lasteka etorri da
guri esatera.

Olentzero guria
ezin degu ase,
osorik jan dizkigu
amar zerri gazte;
lukainka ta solomo,
makiña bat este,
Jesus jaio da eta
kontsola zaitezte.

Auzoko bi gizonak
lagunduz alkarri
atzo zagi ta ardo
diote ekarri;
bere oian ondoan
azkar zuan jarri,
beti ura gogoan
emen dabill larri.

Oian beste aldean
turroi bat aundiya,
aspalditik an dauka
legortzen jarriya.
Ura dena jatean
ai zer egarriya!
Zagitik bearko du
busti iztarriya.

Olentzero guriak
juan nai du itxera,
sukalde bazterrian
lasai afaltzera,
nafar ardo zarrakin
gazta bat jatera,
eta gero patxaran
pipa piztutzera.

Olentzerok esan du
biotzez egiya:
ikusgarria dela
aur jaio berriya;
begiyak dituela
izar txit argiya,
eguzki ederra dela
bere arpegiya.

* * *

Emilio Jose Esparzak, bere *Noticia curiosa sobre Olentzero en la Navidad de Lesaca* (1973) liburuskan, onako auek agertzen ditu:

Olentzero buru-aundiya,
entendimentuz jantziya,
bart arratsian edan omen du
amar arruko zagia.
Ai, urde tripa-aundiya.
ai, urde tripa-aundiya!

Orra, orra,
gure Olentzero:
pipa artzen duela
ixerita dago;
kapoitxua badauzki
arraultzetxuakin,
biar berendatzeko
botill-arduakin!

Emen eldu gerade
Berri On batekin,
gure enbajadore
Olentzerorekin.

Olentzero juan zaigu
mendira labera,
intenziuarekin
ikatz egitera;
aditu zuenian
Jesus jaiyo zela,
lasterka etorri omen zen
parte ematera.

Olentzero guria
fortuna tristia,
arropak saldu dizka
bere emaztiak.
Olentzero guria
eziñ degu ase,
bakarrik yan dizkigu
amar zerri gazte;
saieski ta solomo
tripazaiak aste,
Jesus jaiyo dalako
konsola zatezte!

Olentzero, begi-gorri,
non arrapatu duk arrai ori?
Zorioneko errekatan
arratseko ameketan.

O, o, o, biar Olentzero,
i, i, i, etzi Eguberri,
kantatu dezagun
Ama Birjiñari;
Eguberri, berri,
nik atorra berri;
Eguberri zar,
nik atorra zar;
maukarik ez,
niri axolik ez.

* * *

El Diario Vasco egunkariak, 1978.12.23-an:

Olentzero guria
ezin degu ase.
bakarrik jan dizkigu
amar txerri gazte.
Saieski ta solomo,
makiña bat este,
Jesus jaio da eta
kontsola zaitetze.

Olentzerok dakarki
atsegiñ da poza,
jakin baidu mendian
Jesusen jaiotza.
Egun argi onetan
alaitu biotza,
kanpo eta barruan
kendu azkar otza.

Olentzero guria,
begira onera,
izar dizdizari bat
doa Belenera.
Bere argi dirdiraz
goazen estalpera,
Jesus Aurtxoarekin
gaua pasatzera.

Albako gultzurruna

1

Albako gultzurruna
aitz baten gañian,
gizon bat arrantzuan
itxas bazterrian.

Kañabera orrekin
zabiltzan gizona,
Jaunagoikoak dizula
zuri egun ona.

*Alaitu ta poztu gaitezen
gaurko gabarekin,
gure Jesus onaren
etorrerarkin.*

2

Gabon gaba dala ta
gatoz gu onera,
lengo usarian
Gabon egitera.
Otz dago atarian
luzaro egoteko,
baimena nai genduke
barrura sartzeko.

Alaitu ta...

3

Aingeruak deiturik
artzaiak Belena,
bizkarrean zutela
arkume onena.
Gu ere orrelaxe
gatoz gaur zuena,
ezpañetan degula
kanta alaiena.

Alaitu ta...

4

Kantuak utzi digu
legor eztarriya,
betor, etxeoandre,
orain edariya.
Otz dago edateko
sagardo mikatza,
naiago degu beraz
napar ardo beltza.

Alaitu ta...

5

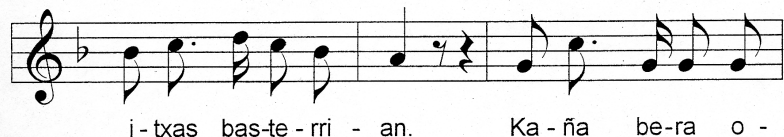
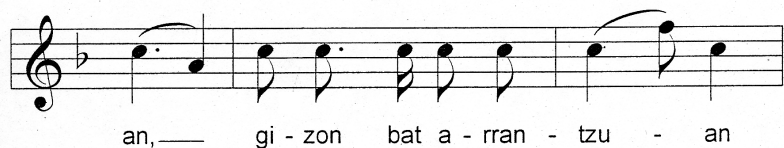
Arkumerik ez bada
betor ollaskoa,
berdiñ da lukainka edo
urdai azpikoa;
dozena arrautzakin
bada xolomoa,
ta besterik ezean
amar durokoa.
Alaitu ta...

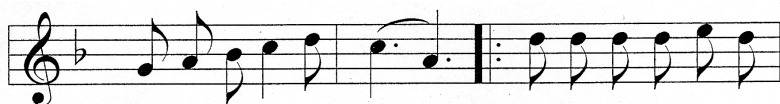
6

Agur, etxeoandre,
ta eskerrak milla,
Jesus Aurtxoia gutzaz
oroitu dedilla.
Zu baño andre oberik
ez dago munduan,
bizi-bizirik zaude
gaurtikan zeruan.
Alaitu ta...

Doñu eta bertso auek liburuska ontatik artuak ditugu. *Canciones populares de Navidad - Gabon kantak, Seminario Diocesano, Diciembre 1965.*

«Lenengotik izan zan...»

gaur-ko ga-ba-re - kin, — gu-re Je-sus — o -

na - ren e - to - rre - ra - re - kin.

1
Lenengotik izan zan
profetak esana
Mesias prometitua
etorriko zana,
patriarka santuak
desiatzen zutena,
Jaungoikoaren Semea
egitiñik gizona.

3
Belenera juañ ziran
Jose ta Maria,
amar milla aingeruk
egitiñik guardia.
Portal epel batian
Jesus narru gorrian,
otzak ikaraz dago
gauaren erdian.

2
Aingeru Gabrieleñ
zizun anuntziatu,
Espiritu Santuagandik
zenduan kontzebitu.
Andra guzien artian
bedeinkatua zera zu,
orrelako milagrorik
ez da iñun aditu.

4
Jesus adoratzera
iru errege santu,
zeruko izar ederrak
zituen giatu.
Erregaloz beterik
ziran presentatu,
Maria Santisimak
zituan rezibitu.

5

Jerusalen guztia
orduaz zan turbatu,
Erodes traidoriak
junta zuan batu.
Belengo umiak iltzeko
zuan ordenatu,
Jesus aien artian
nai zuan arrapatu.

6

Maria Santisima
gure Ama maitia,
pekatari guziona
kontsolagarria,
zuk ekarri diguzu
zerutik argia,
pekatario Ama
Birjiña Maria.

7

Maria Santisima,
zaitut alabatzen,
zu beti gizonarentzat
zaude erregutzen;
Jaungoikuak ortarako
destinatu zinduzen,
orain zeruan zaude
gloria gozaten.

8

Zeruan eta lurrian
ama bat bakarrik,
semia egin da dontzella
geldituko danik.
Ura grazia zeukan
Jaungoikuagandik,
mantxarrik etzuela
pekatuarenik.

9

Aita poderosua
parerik gabia,
ezin izan lezake
beste bat obia.
Guziz da izugarria
zure poderia:
zeru guziarekin
lurraren Jabia.

10

Orra bertso batzuek
Jesusen alabantzan,
ez dago zer dudatu
au orla pasa zan.
Ama Birjiñagandik
Belenen jaio zan,
gu salbatziagaitik
gurutzian il zan.

Amar bertso auk Soraluzen kantatzen ziran, garai batean beintzat. Orain ere kantatzen diran ez dakigu.

Iru iturri izan ditugu: Jose Ariztimuño *Aitzol* apaiz jauna zanaren bertso-bildumarentzat, Irunen jaio eta Soraluzen bizi izan zan Andres Ezenarro *Urzelai* zanak 1935 urtean bialdu zuan era; Eibarko Juan San Martin adiskidea zanaren eskutik jaso genduan orria, makinaz idatzia; eta Soraluzeko Ramiro Larrañagak eman zigun fotokopia, au ere makinaz idatzia.

Bertsoak liburu ontan agertzeko, iturri batetik eta bestetik erarik onena artzen jardun gera. Bakoitzaren aldaketak bereala emango ditugu.

Iru iturri oiek laugarren bertsoa bostgarrenaren atzetik daukate. Guk aurretik jarri degu, gauzak orrela gertatu baitziran.

Sail onek zer ikusirik badu or goien eskeiñi degun beste batekin; 1862 urtekoa bera. Ango amaikagarren bertsoa eta emengo leenengoa antzekoak baitira. Eta ango 18/7-8 lerroak eta emengo 10/7-8 lerroak, berdiñak.

Doiñua, Ramiro Larrañaga jaunak kantatua da, guk magnetofonoz jaso eta Manuel Yaben jaunak solfeoz papereratua.

* * *

Andres Ezenarro *Urzelai* jauna zanak *Aitzol* jauna zanari bialdua.

Bertsoak: 1, 2, 3, 5, 4, 6, 7, 8, 9 eta 10-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 1/8: egiñikan gizona; 2/7: orrelako milagrorikan; 3/1: Jose eta Maria; 3/2: Belenera ziran; 3/4: arturikan guardia; 3/7: otzak ikara dago; 5/7: Jesus oien artian; 8/6: pekatuarekin.

* * *

Eibarko Juan San Martin jaunaren orria:

Izenburua: «Soraluze edo Plaentxian abestutzen dan gabon-abesti zaar bat».

Ordena: 1, 8, 2, 3, 5, 4, 6, 7, 9 eta 10-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 1/8: egiñikan gizona; 2/1: Aingeru San Gabriele; 3/4: egiñikan guardia; 3/5: Portalope batian; 4/4: zituzten giatu; 4/6: ziraden presentatu; 4/8: zituzten errezibitu; 5/1: Mesias jaio zala; 5/2: zanian zabaldu;

7/5: Jaungoikuak artarako; 8/1: Maria Santisima; 10/1: Or amazazpi bertso.

* * *

Soraluzeko Ramiro Larrañagaren fotokopia:

Ordena, San Martin jaunak bezela.

Aldaketak: 2/1: Aingeru San Gabriele; 4/4: zituzten giatu; 5/1: Mesias jaio zala; 5/2: zanian zabaldu; 7/5: Jaungoikuak artarako; 8/1: Maria Santisima; 10/1: Or amazazpi bertso.

Aurretik, berriz, oar auek:

«Una de las más antiguas canciones de Navidad que se cantaban en Soraluze - Placencia de las Armas (Guipúzcoa).

De los diecisiete “bertsos” que, al parecer, tenía, sólo diez han sido recordados por las pocas personas que los sabían».

Eta azkenik:

«Placencia, 7 de Diciembre de 1960».

Jesusen jaiotzako kantak

«Abenduaren oi ta laubian...»

1
Abenduaren oi ta laubian
artzaiak mendiyán,
ardiyái kontu iten
neguen erdiyan;
aingeruen boza bat
zuten gau erdiyan:
Mesias jaio zala
Belengo erriyan.

2
Abiatzen dirade
al dan lasterrena,
arkume banarekin
mendiyan barrena;
eztakite nondik dan
biderik onena,
izar bat asten zaie
aurrian barrena.

3
Izarrak esan diye
segitzeko arri,
ez kasoik egiteko
besten esanari;
Belengo atariyan
egin zaie jarri,
aingeruak asi ziran
gloria kantari.

4
Allegatu ziranian
al dan lasterrena,
gabonak eman eta
artzaiak barrena;
ikusi zutenean
askan zegoana,
presente egin zioten
arkumetxo bana.

5
Jaungoikoaren Semea
aska batian dago,
soberbien indarrik
izan ez dein gero;
neguaren erdiyan
ikulluan dago,
gu salbatzeagatik
etorriya dago.

6
Neguaren erdiyan
siaskarik gabe,
ikullu zar batian
guztion Errege,
zeru, lur, itxaso ta
gizon guztin jabe,
zeñ egongo ote da
orrei kanta gabe?

7

Jose, ekarri zazu
sortatxo bat egur,
Aurra otzak dago ta
berotu dezagun;
narru gorrian dago
Aurtxua abendun,
erropa asko biar du
berotzeko negun.

8

Gure Salbadorea
dago narru gorrik,
berotu egin dute
astoak eta irik;
guk ere kanta zangun
belaunikaturik,
Aurtxo jaio berriya
ola ikusirik.

9

Jaungoikoaren Semea
ganaru tartian,
Belengo portaleko
ekullu batian;
mundu ontan guztiyok
gauden bitartian,
adoratu biar degu
guztiyok batian.

10

Lenengo gurasuak
pekatu egitian,
munduba geratu zan
soberbiz betia;
Jaungoikoaren Semea
gizon egitia,
oinbeste gugatikan
umillat.....

11

Alegiña eginda ere
ez degu pagatzen,
beraren obra onak
asi ezkerokontatzen;
ogei ta amairu urtean
egon zan bizitzen,
azkenean gugatik
gurutzean il zen.

12

Ate-ondokuentzat
dezu zuk erruki,
ondo portatu zera
zu, bai, gaur gurekin;
Jaungoikoa gerta dedilla
munduban zurekin,
il da gero joateko
zerura berakin.

Bertso auek, izenburu orrekin, Orion jaso genituan, eskuz idatzitako kuaderno batetik. Kuaderno ori oriotarren batek idatzia zan; eta gure eskuetan jarri zuan, atzera itzultzekotan.

Bertsoak noizkoak diran ez da esaten. Ez-eta nork jarriak diran ere. Bertako bertsolariren batek agian, Orion bertsolari-paltarik bein ere ez da izan eta.

---

¹ 10/8 lerroa ezin degu osorik irakurri. Bearbada *umilla gaitian* edo *umillatutzia*, azkeneko au oso puntu aberatsa ez bada ere.

Jesusen jaiotza

«Berri onakin gera...»

1

Berri onakin gera,
jentiak etorri,
aingeruak zeruti
digute ekarri;
ain da zoragarriya
enbajada ori,
geuk ere eman biar
deutseguz alkarri.

2

Oindioko esana
egija klaro da,
aingeruaren esanik
ez baiteke duda;
ezin geijagoraño
guretzat ona da:
Jaungoikoaren Semia
gaur dator mundura.

3

Zori oneko gaba
zaiguna etorri,
ditxa pare gabia
nork lezake neurri?
Berri onak ematen
asi gara gaurti,
biyar zelabratzeko
Pazko Egubarri.

4

Aur oneta pasa deigun (*sic*)
egun andi ori,
alabantzak emanaz
zeruko Erregeri;
onek merezi dituz
baten lekuan bi,
berorren etorrera
santifika bedi.

5

Adan eta Ebaren
uts egiñakgaitik,
desterratuak gaude
gu Paradisuti;
balle triste onetan
egon biar beti,
etorten ezpazaigu
Mesias zerutik.

6

Profetak eman zuten
aditzen lenago;
«Mesias prometitua
etortzeko dago».
Aingeruak autortu zuten
zer nola dan klaro:
dontzella bategandik
biar zala jαιο.

7

Gugaz errukiturik
Jaun benerabilia,
enbra bat kriatu dau
ain soberania;
Maria pekatuaren
mantxarik gabia,
zugandik jaio biar da
gure Salbadoria.

8

Ditxazko gizon Jaunak
zeruan nonbratua,
munduko gizonentzat
ezin obagua;
señaletzat dauko
eskuan loratua,
ditxazko gizon Jaunak
errebelatua.

9

Jose eta Maria
dira esposatu,
orri bere diote
kontura entregatu.
Jaungoikuaren Semia
Mariak beregandu,
Aur orri diozula
ondo kontu artu.

10

Galilean daukazu
familia ori,
Zesar enperadore
duela agintari;
ordena eman diote
ango jentiari:
beriala errebistara
presente egin bedi.

11

Errebista eginda
gaba etorri da,
aiñ zan ikusgarriya
ango jente-pilla;
beste diren guztiyak
alojatu dira,
Jose eta Maria
ostaturen billa.

12

Amazazpi etxetan
egin dute oles,
gaurko alojamentu
izango dan galdez;
ainbeste abitantetan
lekurik eman ez,
Josepe triste dago
penaz ta doloz.

13

Ateratu ziraden
kalian kanpora,
erretiratu ziran
estalpe batera;
gaurko alojamentuz
an doiaz jartzera,
astuaren ta idiyen
lastuen artera.

14

Estrabilla onetan
Jose ta Mariya,
emen pasatu zuten
euren afariya;
allegatu zitzaian
gabaren erdiya,
Jesus irugarrena
zuten fameliyan.

15

Askatxo batian da
lastua berogarri,
orrelan da mundura
infante eder ori;
beruaren egillia
izanik berori,
aberien artian
pobre bat diruri.

16

Gaba izanagaiti
bada emen argiya,
zerutik etorri da
ain ikusgarriya;
narru gorriyan dago
Aur jaio berriya,
arnasaz berotzeko
astua ta idiya.

17

Artzaiak arkumekin
mendia barrera,
aingeruak abisaurik
or datoz Belena,
nun da nola dan jaio
Jesus Nazarena,
oraindik mundura danik
aurrik ederrena.

18

Aingeruen esana
artzaiak mendian,
ongiro sartu zuten
gure memorian;
salto ta brinko datoz
gabaren erdian,
ardiak utzirikan
euren artegan.

19

Allegatu ziranian
infante orrengana,
presente egin zioten
arkumetxo bana;
ondo ezagaturik
gau au ona zana,
Aur onek badu ala-
bantzak nork emana.

21

Ez du iñok ikusi,
ez diteke jaio
ama dontzella dala
semerik geiago;
infante orren ama
beti alan dago,
kristelik ederrena
baño garbiyago.

20

Zeruetarrak asi ziran
musikiaz jotzen,
aingeruzko pilla bat
gloriaz kantatzen;
artzaiak belauniko
Jesus adoratzen,
Jose eta Maria
begira zoratzen.

22

Orrelan jaio zaigu
Aur ori Belenen,
ori ere sinisten degu
ikusi baño len;
adoratu dezagun
biotzetik emen,
gero bizi gaitezen
alkarrekin, amen.

Bertso auk *Imp. de Fernández y Diego - Eibar* moldiztegian argitara emandako paper batetik ditugu.

Noiz eta nork jarriak diran ez du paperak esaten, eta ori somatzeko biderik ez degu guk beintzat ikusten.

Izkera erdia bizkaiera eta erdia gipuzkoera da. Ala ere, bertso auk bi tokitan jaso dira jendearen aotik, eta biak Gipuzkoan: Ataunen eta Astigarretan.

Bertso auk ere, Gabon-gauaz atez ate kantari eta eske ibiltzeko mol-
datuak dira; eta Astigarretan ala egiten omen zan. Ataunen, berriz, Urte
Zaar gauean kantatzen omen ziran.

* * *

Bertso-sail au *Anuario de Eusko-Folklore 1922* urtekarian ere agertu zan, Bizkaian jasota.

Baiña ez bertso guziak, banaka batzuk baizik, beste era batera ordenatuak eta aldaketa askorekin. Orregatik, danak jartzen ditugu emen:

1/1-4

Berri onakiñ gera
jentia etorri,
aingeruak zerutik
digute ekarri.
Maria y Jose
Jesus Maria.

3/5-8

Geuk ere emon biar degu
geuk ere alkarri,
bijer zelebratzeko
Pazko Eguarri.
Maria i Jose...

4/1-4

Pasatu biar degu
egun andijori
alabantzak emoten
zeruko erregeri.
Maria i Jose...

4/5-8

Orrek merezi ditu
baten lekuen bi,
berorren etorrera
santifikeu bedi.
Maria i Jose...

10/5.8

Ordenak emon diote
ango jentieri,

Belen'en errebista
presentatu bedi.
Maria i Jose...

11, 5-8

Beste diraden guztijak
alojatu dire;
Josepe ta Mariye
ostatuen bille.
Maria i Jose...

12/1-4

Amazazpi etxetan
egin dute oles,
alojamenturikan
ixengo ete dan galdez.
Maria i Jose...

12/5-8

Ainbat bittartetan
lekurik emon ez!
Josepe triste dago
penaz eta dolorez.
Maria i Jose...

13/1-4

Kaletikan kanpora
dirade atera:
erretiratu dire
estalpe batera.
Maria i Jose...

13/5-8
Gaurko alojamentuz
an doaz jartzera
astoa ta idijen
lastoen artera.
Maria i Jose...

14/5-8
Allegatu zigutzen
gabaren erdijen,
Jesus irugarrena
degu familijen.
Maria i Jose...

16/1-4
Gaua ixenagaitik
bazan an argije;
zerutik etorri de
bai ikusgarrije!
Maria i Jose...

16/5-8
Abilien daukagu
Aur jaijo-parrije;
arnasaz berotzeko
astoa ta idije.
Maria i Jose...

5/5-8
Balle triste onetan
egon bier beti,
etorri ez-palixkaku
Mesias zeruti.
Maria i Jose...

* * *

Sail ontako zenbait bertso, Jose Ariztimuño *Aitzol* apaiz jauna zanaren bilduman aurkitu ditugu.

Ataungo Jokin Dorronsoro jaunak bialdu zizkion, azalean *Poesías Populares*, 1933 idatzita daukan sobre batean.

Bertso oiek onako auek dira: 1, 2/1-4, 3/5-8, 4, 5, 6/1-4, 10, 11, 12, 14, 15/1-4, 21/5-8, 20 eta 22/5-8.

Izenburua: Urte zar.

Aldaketak: 1/5: guk ere eman biar; 1/6: diogu alkarri; 1/7: ain da zo-ragarria; 1/8: imajiña (ori); 2/1; Oraingo notizia; 2/3: aingeruaren esana; 2/4: ez liteke duda; 3/5: egun onak ematen; 3/6: asten gera gaurtik; 3/8: ona Urteberri; 4/1: Pasatu biar degu; 4/7: beraren etorrera; 5/1: Adanek eta Ebak; 5/3: desterratuak gera; 5/7: ez bazaigu etortzen; 6/1: Profetak aditza; 6/2: eman zuen lenago; 10/1: Galilean dagoen; 10/3: zeru-lurren en-

peradore; 10/4: dago agintari; 10/5: ordena eman zien; 10/7: Belena erre-
bistara; 10/8: presentatu bedi; 11/1: Errebista pasata; 11/2: etorri da gaba;
11/6: erretira dira; 12/2: egin dute galdez; 12/3: alojamenturikan; 12/4:
izango zan galdez; 12/7: Josepe triste dago; 14/3: antxe pasatu zuten; 14/4:
beren aparria; 14/5: allegatu danean; 14/8: zuten familia; 15/2: lastoa bi-
gungarri; 15/3: antxen jaioa degu; 20/1: Zerutarrak ai dira; 20/2: musikea
jotzen; 20/4: gloriak kantatzen; 21/6: beti orla dago; 21/7: kristalik gar-
biena.

Eta ondoren argibide jakingarri au: «Urte zar egunean Ataunen abes-
tutzen dute».

* * *

Aitzol zanaren bilduman dauden bertso oietzek, *Argia* astekarian ere
agertu ziran, 1934.10.07-an. Itxura danez, iturri beretik datozen urak dira.
Argia-ra ere Jokin Dorronsoro jaun orrek berak bialduko zituan.

Aldaketak: 1/8: mensajero ori; 3/8: asten gera gautik; 3/8: danok urte
berri; 10/3: zeru-lurren nagusi; 11/5: beste jende guztiak; 12/2: egin zuten
galdez; 14/1: Estrabia orretan.

* * *

Aitzol zanaren bilduman, 1936 urtean bialdutako bertsoen artean, gai-
ñean *Aitita malutakoren abestiak* idatzita daukan sobre batean, sail onta-
ko zenbait bertso arkitu ditugu: 1, 3, 4, 5, 12, 20/1-4 eta 22/5-8.

Aldaketak: Izenburua: Gabonetakoa; 1/5: eman bear diegu; 1/6: guk
ere alkarri; 1/7: ain da zoragarria; 1/8: enbajada ori; 3/4: noblezakin neu-
rri; 4/1: Pasatu bear degu; 4/3: biar zelebrazteko; 4/4: egun aundi ori; 4/5:
arek merezi ditu; 4/7: beraren etorrera; 5/2. utsegiteagatik; 5/4: gu parabi-
sotik; 12/2: egin degu joles; 12/3: alojamenturikan; 12/5: ainbeste abitan-
te ta; 12/7: Josepe triste dago; 20/1: Zerutarrak asi dira; 20/3: aingentalde
bat; 20/4: Belenen kantatzen; 22/7: gero izan gaitezen.

Eta bertsoak nun jasoak diran adierazten duan argibide jakingarri au:
“Astigarretan”.

* * *

Itsasondoko Jesus Lete *Ibaiertz* jaunak gabon-kanta auen beste era bat argitaratu zuan *El Diario Vasco* egunkarian, 1995-XII-12-an, *Gabonetako kanta zaarrak* izenburuarekin

Aurretik argibide batzuk ematen ditu. Oietako bat, berak bertso aukeratuak dituan. Ataungo Juan Dorronsoro-k bialdu omen zizkion. Gabon-kanta auen bi era iritxi zaizkigu, beraz, Goierriko erri ortatik: bata Jokin Dorronsorok bialduta; bestea, bertso geiago duala, Juan Dorronsoro onek.

Ala bear dualakoan, bigarrenko au osorik eskeiñiko degu emen. One-la dio Jesus Lete adiskideak:

«Aurten 50 urte bete dira, ataundar Juan Dorronsoro nere adiskide fiñak, nere eskariz ondorengo kantu zaar oek eman zizkidala. Gaur nainko aaztuak badaude ere, gure errian, Itsasondon, arrakasta aundia izan zutelarik, itsasondotar batzuek, kanpo errian bizi direnak, Gabon inguruan eskatzen dizkidatelako, gaur DVn argitaratzea erabaki det. Ara no-la diren:

Berri onakin gera,
jendeak, etorri,
aingeruak Zerutik
digute ekarri.

Egun onak ematen
asten gera gaurtik,
biar zelebrazteko
Pazkua Eguarrik.

Guk ere eman bear
diegu alkarri,
ain da zoragarria
enbajada ori.

Pasatu bear degu
egun aundi ori,
alabantzak ematen
Zeruko Erregari.

Oraingo notizia
egia klarua,
aingeruaren esana
ez liteke duda.

Adan eta Ebak
uts egiñagatik,
desterratuak gaude
gu Paradisotik.

Onek merezi ditu
baten lekuan bi,
beraren etorrera
santifika bedi.

Balle triste onetan
egon bear betik,
ez bazaigu etortzen
Mesias Zerutik.

Profetak aditzera
eman zuen lenago,
Mesias prometitua
etortzeko dago.

Galilean daukagu
guk famili ori,
Zesar enperadore
dutela agintari.

Ordena eman zien
ango jendeari:
beraren errebixta
presentatu bedi.

Errebixta pasata
etorri zan gaua,
ain zan ikusgarria
ango jende pilla.

Bildu ziran guztiak
erretira dira,
Jose eta Maria
ostatuaren billa.

Amazazpi etxetan
egin zuten joles,
alojamenturikan
izango zan galdez.

Ainbeste abitantetan
lekurik eman ez,
Josepe triste dabil
pena ta dolorez.

Josek esaten dio
bere Mariari:
«Estalpe bat badakit
eta segi neri».

Portaletik kanpora
estalpe batian
an alojatu ziran
abere artian.

Iskanbilla orretan
Jose ta Maria,
antxen pasatu zuten
beren afaria.

Allegatu zanean
gauaren erdia,
Jesus irugarrena
zuten familia.

Askatxo baten dago
lastoa bigungarri,
antxe jaioa degu
Infante eder ori.

Gaueko amabiak
jo duten orduan,
gure Salbatzallea
jαιο da munduan.

Belengo portaleko
estalpe batian
umil jαιο da Jesus
ganadu artian.

Astoa ta idia
dauzka aldamenian,
arnasaz berotzeko
oztutzen danian.

Zeru lurren Jabea
izanaz beori,
abere oien artean
pobre bat dirudi.

Infante orren ama
beti ola dago,
kristalik ederrena
baño garbiago.

Kristalean argia
garbi da pasatu,
len eta geroz ere
donzella geratu.

Zerutarrak ai dira
musikea jotzen,
aingeruzko pillo bat
gloria kantatzen.

Artzaiak belauniko
Jesus adoratzen,
Jose eta Maria
begira zoratzen.

Guk ere adora zagun
biotzetik emen,
gero bizi gaitezen
alkarrekin amen.

Irakurle: Zuk ere ikasi eta kan-
tatu gogoz, jendea alaitzeko. Ga-
bon eta Urte Berri On!».

* * *

Bizkaiera eta gipuzkera naasturik zebiltzala esan degu Gabon-kanta auen leenengo eragatik. Gaiñontzekoetan, berriz, gipuzkera bakarrik aurkitzen degu.

Orregatik, gure iritzia auxe da: bertso auek gipuzkoar batek jarriak izango dirala, eta ondoren Bizkairaiño ere zabalduak. Baiña etzaizkigula iritxi jartzaille orrek jarri zituan bezelaxe, orain arte beintzat, baizik-eta Ataunen norbaiten buruan gorde ziran bezela, eta bai ere Bizkaiko kutsua artuta, ango buelta egin ondoren. Bertso-paper jatorra azalduko al da egunen batean!

Egoarritako kantak

1

Jose eta Maria
Eguarri bezperan
Belengo ziudadian
allegatu ziran.
Ordurako gaixuak
kantsatuak ziran,
bañan ostatuik gabe
an gelditu ziran.

2

Orduan esan zion
Josek Mariari:
«Eztigu ostaturik
iñork eman guri;
estalpe zar badakit
eta segi neri,
antxe deskantsatuko
zera triste ori».

3

Portalepean sartu
asto iriak, in,
etzuten oi zuririk
eraman berekin;
antxen konpondu ziran
ganbelako ondarrakin,
ala ere kontentu
pobreza arrek.

4

Ganbelan pararikan
astoa ta iria,
aien ondoan zeuden
Jose ta Maria.
Orazioa zuten
bien afaria,
artan ekarri zuten
ia gau erdia.

5

Birjiña erregutzen
gauaren erdian,
belauneko jarririk
umildade aundian.
Bere Seme egizkoa
ikusi naiean,
nola munduratu zan
instante batean.

6

Amak ikusi zuan
Semea jaiorik,
sekulan autsi gabe
birjiñatasunik,
eguzkiya pasata
kristala osorik,
izan gabe korputzak
batere dañurik.

7

Gaur da, kristau neriak,
zeru-lurren festa,
goazen guztik Belena
Jesus jaio da ta.
Aingeruak zebiltzan
soñu jo ta dantzan,
pozaz zoraturikan
artzaiak saltoka.

9

Goazen, goazen guztiyok
Aurtxo orrengana,
adoratuta egin
ofrendatxo bana.
Bitarteko pararik
gure Ama ona,
berak emango digu
komeni zaiguna.

8

Millaka aingeruak
daude zeruetan
kantatzeko alabantzak
pozaz beterikan.
San Migel emen dago
guztion kapitan,
fediaren batalla
irabazirikan.

Bertso auek Alegin eskuratu genituan, bertako Itxausti familiaren pa-
peretan, makinaz idatzitako orri batean.

Bertso geiago ere izango ziran bearbada; baiña auek, norbaitek buruz
ikasita zeuzkanak izango dira.

Orren ezaugarriak dirala esango genduke: testuaren zalantzak eta na-
aspillak, alegia.

7/6 lerroan *soñu jota dantzan* irakurtzen da. Ez da ondo ezkontzen
bertsoaren beste puntuekin. Ala, beste iturri batek *soñu eta kanta* dio, eta
orrela askoz obeto dago.

8/7 lerroan *batallaren fedia* esaten du; baiña dudarik ez da *fedearen*
batalla bear duala.

Leenengo bertsoa, or gorago jarri degun beste sail baten leenengoa da;
itzez itz ia berdiña.

* * *

Joakin Dorronsoro apaiz jaunak sail ontako bertso batzuk Zegaman bildu zituan, eta 1935-ean *Aitzol* zanaren bildumara bialdu.

Lau lerroko bertsoak idazten ditu onek, beste ordena batean eta oso aldatuta. Orregatik dauden bezela eskeintzen ditugu:

7/1-4

Gaur da, nere kristauak,
zeru-lurren pesta;
guazen guztiok Belena
Jesus jaio da ta.

2/1-4

Orduan esan zion
Josek Mariari:
«Ez digute ostaturik
eman nai guri.

7/5-8

Aingerutxoak dabiltz
soñu eta kanta,
pozaz zoraturikan
artzaiak brinkoka.

2/5-8

Estalpe bat badakit
eta segi neri,
antxen deskantsatuko
zera triste ori.

1/1-4

Jose eta Maria
Eguarri bezperan
Belengo ziudadea
allegatu dira.

4/1-4

Ganbelan paraturik
astoa ta idie,
oien ondoan zeuden
Jose ta Marie.

1/5-8

Ordurako tristek
nekatuak ziran,
bañan ostatu gabe
an gelditu ziran.

4/5-8

Orazioa zuten
bien aparie,
artan ekarri zuten
ia gau erdie.

3/3-6

Etzuen eramanik
oi zuririk erekin,
antxe konpondu ziran
lasto ondarrakin.

5/1-4

Birjiña erregutzen
umildade aundian,
bere Seme eguzkie
ikusi nayian.

5/7-8

Orra nun mundura dan
instante berian.

Berriak:

Jesus jaioa da ta
kotsola gaitian.

Adios, jente noblea,
beste bat artean,
limosna on bat orain
guztion artean,
naiago nuke orain banengo
urrengo atean.

* * *

The image shows a musical score for a song. It consists of five staves of music, all in a single system. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 3/4. The music is written in a single melodic line. The first staff begins with a treble clef, a B-flat key signature, and a 3/4 time signature. The melody starts on a whole note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The second staff continues with quarter notes D5, E5, and F5, followed by a half note G5. The third staff starts with quarter notes A5, B5, and C6, followed by quarter notes D6, E6, and F6. The fourth staff begins with quarter notes G6, A6, and B6, followed by quarter notes C7, D7, and E7. The fifth staff concludes with quarter notes F7, G7, and A7, followed by a half note B7. The piece ends with a double bar line.

Azkoitin jaio eta Zarautzen bizi zan Patxi Larrañaga edo Patxi Barbero bertsolariak bertso auen doiñua eman zigun, saillaren bigarren bertsoa kantatuz. Magnetofonotik paperera solfeoz pasa duana, Donostiako Iñaki Karkamo adiskidea izan da:

Sail ontako zenbait bertso eskuz idatzitako paper zaar batean ere aurkitu ditugu, beste sail batzuetako zenbait bertsoekin; XIX mendekoa izango da, dudarik gabe, paper ori.

Orritxo ori anai jesuita batek eman zidan, Oñan geundela, 1956.11.13-an. Anai Manzisidor zan bera, Zumaiaiko baserri batekoa.

Berrogei ta amar bat urte aurretik, osaba bat ba omen zuan berak San Migel Artadiko elizan kantore zana, eta aren liburuetan azaldua omen da paper ori.

Bertsoak orri ortan naiko aldatuta daude eta osorik eskeiñiko ditugu:

1

Jesusa jaio zaigu
gaber diz Belenen,
adoratu dezagun
kristauak lenbailen;
Erregien antzera
presenta gaitezen,
gero negarrez beti
egon ez gaitezen.

2

Gaur da, nere kristauak,
zeru-lurren festa,
guazen guziok Belena
Jesus jaio da ta;
aingeruak dabilta
soñu eta kanta,
pozaz zoraturikan
artzaiaik brinkoka.

3

Jose eta Maria,
Eguarri bezperan,
Belengo portalian
allegatu ziran;
ordurako gaixuak
nekatubak ziran,
baña ostatuik gabe
an gelditu ziran.

4

Amazazpi etxetan
egin degu oles,
alojamenturikan
izango zan galdez;
ainbeste abitantetan
lekurik eman ez,
Josepe triste dago
penaz ta naigabez.

5

Orduan esan zion
Josek Mariari:
«Ez digu inork eman nai
ostaturik guri;
estalpe bat badaukat,
segirazu neri,
antxen deskantsatuko
zera triste ori».

6

Gaberdia izanda're
txoria kantatzen,
bildots jaio berriak
guziak dantzatzen;
astua ta idia
asnasaz berotzen,
zerutik aingeruak
gloriak kantatzen.

7

«Jose, ekar zadazu
txortatxo bat egur,
Aurra otzak dago ta
berotu dezagun».
«Ez du, ez, otzak ilko,
Birjiña Maria,
berotzen ari zaika
astua ta idia».

Estribilloa

Artzaiak datoz
salto ta brinko
mendien barrena,
Jesus adoratzera
al dan laisterrena.

* * *

Donostiako Antonio Arzak zanak, *Euskal Erria* aldizkarian, 1882 urtean, idazkitxo bat agertu zuan, onela esanez:

«Jesus

Artzaiak datoz
salto ta brinko
mendiak barrena,
Jesus adoratzera
al dan lasterrena.

Nere txikitako kanta au datorkit burura, eta malkoa begira...
1882-ko Abenduan».

XIX mendearen erdi aldera kantatzen zana degu, beraz, estribillo edo kantarte au.

* * *

Irunen jaio eta Sorraluzen bizi izan zan Andres Ezenarro *Urzelai* zanak idazkitxo au bialdu zuan *Aitzol* zanaren bildumara:

«Ondarrabin oso antziñatik baserri danetan abesten zana:

*Niño chiquito hermoso,
Jaungoiko aundiya,
serás por muchos años
ongi etorriya.*

*A la poca, la poca, la poca,
María consolada;
no te fies, José,
no te fies por nada.*

«Meltxor. ekar zaidazu
zamatxo bi egur,
Aurra otzak iltzeko
oso gera bildur».
«Aurra ez otzak ilko,
Birjiña Maria,
Aurrak berekin dauka
dibinidadia».

«*Deo gratias, buena gente...*»

1
Deo gratias, buena gente,
guztioi Gauon-gauean,
Belendik gatoz kontsolaturik
Jesus jaio danean.

2
Ai au gauaren zoragarria,
jaio da Jesus Belenen!
Pozaren pozaz etorri gera
kantatutzero gaur emen.

3
Agur, agur, jente nobleak,
berri on bat dakargu;
atentzio bat eduki beza
iñork aditu nai badu.

4
Adan da Ebak egin zutean
Paradisuan pekatu,
gure nekeak (ta) trabajuak
andikan ziran gertatu.

5
Jaun Zerukoak berealarik
ordutik zuen pentsatu
denborarekin biarko zala
beste Ebaren bat kriatu.

6
Eba ederra Birjiña zala
zorionen bat lasatu,
aren entreña garbietan
zuen gorputz bat formatu.

7
Len eta gero dontzella garbi
betiko izan zan gelditu,
Adan berri bat izan zedin
izaz mundue libratu. (*sic*)

8
Adan berri bat gaurko gauean
mundura etorri zaigu,
lengo Adanekin Ebaren gaitzak
nai zituala sendatu.

9
Eba eder oi Joseperek
Belenen degu topatu,
ango estalpe pobre batean
eman ziguten ostatu.

10
Estalpe pobre onetan zeuden
Jesus, Maria ta Jose,
gure munduaren ejenplorako
berak nai zuten alaxe.

11
Jaungoikoaren Seme bakarra
gaur gauaren erdian
Belengo portalepean dago
jaiorik narru gorrian.

12
«Birjiña Ama Andrea,
ai ori umildadea!
Narru gorrian nola daukazu
zeruen da lurren Jabea?»

13
«Nere esposo justue,
eidazu nere mantue,
estali dezan entreñetatik
jaio dan orren frutue».

14
Jesus dultzea mundura zaigu
pobreza aundi batekin,
astoarekin, idiarekin,
ollarraren soñuan.¹

15
Arnasarekin berotzen zuten
astoak eta iriak,
mantuarekin estali zezan
Aurra Birjiña Mariak.

16
Aurtxo ederra kontsolatzen du
ollarraren soñuak,
zereorrek zenduzkan beti presente
gure munduko dañuak.

17
Aingeru batek abisatu dit:
«Artzai ona, mendian
jaio dan aurra adoratzer
gatoz gau onen erdian.

18
Jesus dultzea gizon egin zan
mundu onetan gugatik,
gure penaren kontsuelua
ekarri digu zerutik.

19
Aditu dezu nola jaio zan
gure Jabea pobrezan,
ikasi zazu ejenplo ori,
ez da geiago zer esan.

20
Izarrak dira mudatu,
mundu guztia argitu,
gure Jesus nola jaio dan
guk bear degu sinistu.

21
Pazkoak biok onela,
Jesus Aurraren ederra!
Zeruen da lurren Jabea da ta
nola litzake bestela?

22
Gaurko gau oni Gauon deritzon,
emen gabiltza dolorez,
oñak busti, eskuak oztu,
iñork ezer eman ez:
karidade bat eskatzen degu
jaio dan orren amorez.

Bertso auek Jose Ariztimuño Aitzol apaiz jauna zanaren bilduman arkitu ditugu, *Poesías populares - 1933* izeneko zorroan, Ataungo Joakin Dorronsoro jaunak bialduta.

Bertsoen ondoren argibide au ematen da: Abesti au urtero abestutzen dute Ataunen.

Era au da danetan osoena. Orregatik jarri degu bera beste guzien aurretik, naiz eta zaarrena ez izan.

* * *

Itzaurrean esan degunez, Alfonso María Zabala apaiz jauna zanak (1847-1919) *Gabon gau bat* ipuia bialdu zuan Donostiako Lore-jokoetara 1887 urtean, saria irabaziz. Ipui ortan bi gabon-kanta eskeintzen ditu. Oietako bat, azaltzen ari geran kanta onekin zer ikusirik duana, asieran beintzat. Ona emen:

Agur, jente noblia,
berri on bat dakargu,
atentzioa eduki beza
iñork aditu nai badu.

Adan da Ebak egin zuten
paradisuan pekatu,
gure neke-pena guztiak
andikan ziran gertatu.

Ikusi zuan Jesus maiteak
gizona oso galdua,
Betiko Aitak asarraturik
itxi ziola zerua.

Orduan, bada, eskatu zion
guretzat barkazioa,
gurutzetikan emango ziola
Berak *satispazioa*.

Eskeñi zuan etorko zala
gizona salbatutzera,
gure kulpa ta pekatuak
bere gañean artzera.

Jesus emen da Salbatzalea
munduan bear zuana,
umil ta pobre larrugorrian
datorkigu guregana.

Ez du berezi jauregirikan
mundura argitaratzeko,
estalpetxo bat tellatu gabe
arkitu du jaiotzeko.

Egon zaitzte, kristau nereak,
egon zaitzte sosegu,
Jesus Belenen jaiou da eta
pozkidaz bete bear degu.

Etxe ontako nagusi,
itz oek ondo ikasi:
limosna on bat ekarri beza
baldin badegu merezi.

Gabon ontxo bat igaro beza
pamili guziarekin,
beste bat arte, bagoaz orain
zure limosna onarekin.

* * *

Felipe Ayerbek idazlan bat argitaratu zuan *Gabon-gaba ta Egoarriak* izenarekin, *Euskal-Erria* aldizkarian, 1915 urtean.

Lan ortan sail ontako zenbait bertso eskeintzen ditu: 3, 4, 5, 6/1-2, 7/1-2, 8, 9, 10, 13, 16, 17 eta 11-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 3/1: Agur bai oste urena (noblea); 3/2: guk berri on bat da-kargu; 3/3: jaramona ar beza zintzoki; 4/1: Adan da Ebak egin zuten; 4/2: Eden baratzan pekatu; 4/3: gure neke arazoak; 5/1: Jaun Zerukoak ordutik zuan; 5/2: antxi antxika oldoztu (pentsatu); 5/3. Eba berri bat bearko zula; 5/4: iñoiz aldiari eraldu; 6/1: Eba berria Neskutsarekin; 6/2: zunian egin du; 7/1: len eta gero Neskuts garbia; 8/1: Adan berri bat izandu zedin; 8/2: Neskutsa zuan amatu; 8/3: Adanerekin Ebaren gaitzak; 9/1: Eba ederra Jo-seperek; 9/3: oien txiro ta apaltasunaz; 9/4: biziro gera arritu; 10/1: Be-lengo abere estalpean; 10/3: gere bizitzen erakusteko; 11/2: gaurko gaba-ren erdian; 11/3: entzun dezute nola jaio dan; 11/4: abere otxan tartian; 13/1: Nere emazte zuzena; 13/2: eiozu orri jantzia; 13/3: erraietaño estali dezan; 13/4: orain daukan billotzia; 16/1: Aurtxo eder au parrez jartzen du; 16/3: gorputz biguña berotzen dio; 16/4: idiak eta astuak; 17/1: Aingeru batek gaztigaturik; 17/2: artzai onai mendian; 17/3: jaio dan aur au agur-tutzer; 17/4: gatoz gabaren erdian.

Eta danen aurretik beste bi bertso auek:

Oles ta oles, lagun onak,
gaur gera gaurko gauean,
ai au gauaren zoragarria
Jesus jaio danean!

Jesus gurea munduan dala
esan digute Belenen,
oitura ona galdu ez dedin
gaur abiatu giñaden.

Esan bearrik ez dago norbaitek, agian Felipe Ayerbek berak, eskua go-gotik erabili duala bertso auetan, euskera *orraztearren* eta *garbitzearren*.

* * *

R. M. Azkuek, bere *Cancionero popular vasco* bilduman, 914 zenba-kian, onako koplak auek eskeintzen ditu, eta bai doiñua ere.

Emalea nor zan onela adierazten du: *De Plácido Arregi, de Ziordia*
(*Burunda, AN.*)

Agur, agur, yende noblea,
berri on bat dekargu:
atentzio on bat iduki beza
iñork aditu nai badu.

Ai, ai, ai, Amandrea!
Ori da umildadea!
Nola daukazun narru gorrian
zeru ta lurren Yabea?

Adan da Ebak egin zutela
Paradisuan bekatu.

Allegro moderato

A - gur a - gur, yen-de no - ble-a, be- rri
on bat de- kar - gu, a - ten-tzi - oon bat i - du-ki
beza i - ñork a - di - tu nai ba - du. A - dan da
E-bak e - gin zu - te-la Pa-ra-di - su-an be-ka-
tu. Ai ai ai A-man-dre - a — Ori da
u - mil-da-de - a! No-la du - kazun na-rru go-
rri - an ze-ru ta lu - rren ya-be - a.

Aita Frantzisko Etxeberria zanak, Andoainen jaso eta *Anuario de Eusko-Folklore* aldizkarian 1924 urtean argitaratuak: 3, 4/1-2, 5/1-2; 5/3-4: 9/1-2; 13 eta 21-garren bertsoak azaltzen ditu.

Aldaketak: 3/1: Agur, agur, jende noblia; 3/2: guk berri on bat dakargu; 3/3: atentziyua eduki dezan; 4/1: Adan da Ebak egin zutela; 5/1: Jaun Zerukuak ordu artatik; 5/2: beriala zuen pentsatu; 5/3: Eba berrin bat denborarekin; 5/4: bearko zala kriatu; 9/1: Eba berria Joseperek; 9/2: Belenen degu billatu; 13/1: San Jose, gizon justua; 13/2: indazu arren mantua; 13/3: mantu berrian estal dezagun; 13/4: orain jaio dan frutua; 21/1: Egoarri biyar orrela; 21/2: Jesus aur orren ederra; 21/3: Birjiña Amaren Semea da ta; 21/4: nola liteke bestela?

Bai beste bertso auek ere bai:

Jesus, Jesus esango degu
lendabiziko itzian,
Jesuskristo izan dedilla
beon ta gure etxian.

Goazen, bada, goazen,
sartuko gera Belenen,
Belenengo, Belenengo,
Belenengo errian.

«Nora nai dezu, nora nai dezu,
nora nai dezu, Josepe?».
«Nik gaur Belena, nik gaur Belena,
nik gaur Belena nai nuke».

Aingerutxuak dantzan zebiltzan
kontsolazio aundian,
astua eta idiarekin
ollartxo baten erdian.

Aurretik, berriz, argibide auek ematen ditu:

«*La noche del 24 de Diciembre, un grupo de tres o cuatro mozos corre en cuestación las casas de su respectivo barrio. Los de una ballera o barrio rara vez hacen incursión por las casas que sean de otro barrio. El grupo de Goiburu, al acercarse al portal de una casa, canta los versos que transcribo abajo. El director del grupo canta una estrofa y los demás la repiten. El tiempo de la cuestación dura de diez de la noche hasta las tres o tres y media de la madrugada*».

Andoaingo Jose Antonio Loinaz-Otañoren paperetan ere azaldu dira bertso auek; baiña Aita Etxeberriak dituan bezela, ia aldaketarik gabe.

* * *

Anuario de Euskal Folklore aldizkarian, 1933 urtean, sail ontako bertso batzuk agertzen dira, Itsasondoko Urkia baillaran jasota.

Aurretik, beste bertso au:

Joles ta joles, etxekotxoak,
nik jotzen ditut atcak,
nik jotzen ditut atcak eta
ondo erantzun jendeak.

Ondoren, 3, 4, 5, 9, 10 eta 11-garrena, aldaketa auekin: 3/1: Agur da agur, jende nobleak; 3/2: berri onen bat dakargu; 3/3: atentzio on bat eduki beza; 4/3: gure neke eta trabajoak; 9/1: Eba ederra Joseperekkin; 9/4: eman zioten ostatu; 10/3: Estalpe pobre orretan zeuden; 11/1: Gure Jaunaren Seme bakarra; 11/2: gaurko gauaren erdian; 11/3: Astoarekin ta idiarekin; 11/4: ollarra bion erdian.

* * *

Manuel Lekuona apaiz jaunak, bere *Aozko Literatura, Idazlan guziak I*, 439 orrialdean, sail ontako zenbait bertso agertzen ditu, Itsasondoko Urkia baillaran jasota: 3, 4, 5, 9, 10 eta 11-garrena.

Aldaketak: 3/3: Agur ta agur, jende nobleak; 3/2: berri onen bat dakargu; 3/3: atentzio on bat eduki beza; 4/3: gure neke eta trabajoak; 9/1: Eba ederra Joseperekkin; 9/4: eman zioten ostatu; 10/1: Estalpe pobre orretan zeuden; 11/1: Gure Jaunaren Seme bakarra; 11/2: gaurko gauaren erdian; 11/3: astoarekin ta idiarekin; 11/4: ollarra bion erdian.

Aurretik, berriz, beste bertso au:

Joles ta joles, etxekotxoak,
nik jotzen ditut atcak;
nik jotzen ditut atcak eta
ondo erantzun jendeak.

* * *

Ataungo Kreszentzio Imaz zanari sail ontako zenbait koplak jaso nizkion: 1, 2, 3, 4, 5, 6 eta 7-garrena, aitatzerik merezi ez duten aldaketa batzuekin.

* * *

Deia egunkarian, 1979-XII-23-an, Manuel Eguino-ren *Viejas canciones de Navidad en Elbarrena* idazlana agertu zan. Elbarrena ori Zizurkilkoa da.

Lan ortan sail ontako zenbait bertso ematen dira: 3, 4, 5, 9/1-2, 21 eta 13-garren bertsoak, ordena ortan.

Aldaketak: 3/1: Agur, agur, jende noblea; 3/2: guk berri on bat dakargu; 3/4: atenzio on bat eduki beza; 4/1: Adan ta Ebak egin zutela; 4/3: gure neke ta trabaju oiek; 5/1: Jaun Zerukoak ordu artatik; 5/2: beriala zuan pentsatu; 5/3: Eba berria denborarekin; 5/4: biarko zala kriatu; 9/1: Eba berria Joseperek; 13/1: San Jose gizon justua; 13/2: iguzu arren mantua; 13/3: mantu arekin tapa dezagun; 13/4: orain jaio dan frutua; 21/1: Pazkoak biak onela; 21/2: Jesus aur onen ederra; 21/3: Birjiña Amaren Semea da ta; 21/4: nola liteke bestela?

Bai ere beste bertso eta bertso-puska aukeratuak ere:

Jesus, Jesus esango degu
lendabiziko itzian,
Jesukristo sartu dedilla
beron da gure etxean.

Nik gaur Belena, nik gaur Belena,
nik gaur Belena nai nuke,
goratzen bada goratzen
sartuko gera Belenen.

Belenengo, Belenengo,
oi Belenengo erria,
aingerutxoak dantzan zebiltzen
kontsolazio aundian.

Belenengo portaleko
estalpe txiki batean,
astoarekin idiarekin
oiatxo baten erdian.

Jesus arnaska berotzen zuten
ai au gabaren erdian,
ai au gabaren zoragarria

Jesus jaio da Belenen.
Etxe onetan sartu ote dan
billa gabilza Beraren,

Jesukristo gure Jauna
mundura jaio zanean,
usai gozoak zabaldu ziran
zeruan eta lurrian,
zeruan eta lurrian,
pazkoa bigarrenean.

Etxekoandre maitea,
arren erruki zaitea,
limosnarekin ez bada ere
iriki eiguazu atea.

Emango bada, emazu,
bestela ezetz esagu.

Limosna ere artu degu ta
orain abia gaitian,
adiosikan ez degu eta
agur ikusi artian.

2/3 lerroa au beste onela esan bearko litzake: *goazen bada, goazen bada.*

* * *

Zizurkilko Teodoro Mujikak zinta bat bialdu zigun kanta onekin, kantaria, bertako Serapio Mendizabal zala.

Letraren aldetik ez du onek aitatzerik merezi duen aldaketarik.

Baiña doiñua besteak ez, eta berak ematen digu:

The image displays a musical score for a piece in 2/3 time, D major (two sharps). The score is written on six staves of a grand staff. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a common time signature (C). The melody consists of eighth and quarter notes. The second staff continues the melody with some rests. The third staff also continues the melody. The fourth staff continues the melody. The fifth staff continues the melody. The sixth staff concludes the piece with a double bar line.

Itsasondoko Jesus Lete *Ibaiertz* adiskidea zanak *Joles ta joles*, *Gabon eskean* eta *Gabon koplak* izeneko bi idazlan argitaratu zituan *El Diario Vasco* egunkarian, 1986-XII-18-an eta 1992-XII-23-an, sail ontako bertso batzuk agertuz: 3, 4, 5, 9 eta 10-garrena.

Aldaketak: 3/1: Agur da agur jende nobleak; 3/2: berri onen bat dakargu; 3/3: atentzio on bat eduki beza; 4/3: gure neke ta bai trabajuak; 5/1: Jaun Zerukuak berialaxe; 5/4: Eba berri bat kreatu; 9/1: Joseperekín Eba berria; 9/4: eman zioten ostatu; 19/1: Estalpe pobre orretan zeuden.

Beste kanta asko ere bai. Baiña danak ere Santa Ageda bezperan-eta eskean ibiltzekoak.

Ortaz gaiñera argibide jakingarriak ematen ditu, 1986-XII-18-an:

«Bost-sei urte zituzten garaian gure erriko aurrek. Gabon abestiak kantatzen asten ziran. Beren etxepean edo inguruetako etxeetara egiten zuten beren lenengo irten alditxoak. Etziran etxetik geiegi urruntzen. Au zan beren abestia: «Beleren, bai, Beleren, / Jesus jaio da Nazaren, / Nazaren-go erria, / Gabon Gabonen erdia».

Gero, adiñean sartzen ari ziran eran, biña edo irunako taldeak osatzen zituzten. Mutillek –kontuan izan Itsasondorekin ari gerala– “Ogeitalaugarrena” abesten zuten; eta “Gaur da nere kristauak” neskatxek. Alderantziz bazan, mutillei “geldoak” deitzen zitzairen eta neskatxei “Mari mutillek”. Gerora, Don Benito Urteaga (G. B.), gure erriko apaiz zala, neska-mutillen taldeak eratu zitun eta abesti au erakutsi ere bai: «Arin, arin, guziok goazen, pozgarriz denok bete gaitzen...».

Illunabarrean asi eta gauean jarraituz, amasei urte ingurutik goragoko mutillek, kalez kale eta baserririk baserri, Gabon eskean irtetzen ziran. Berrekin izaten zituzten, laguntzaille bezela, filarmonika, eskusofua, dultzaiña edo panderoa. Urteen buruz abesti berri batzuek erriratu bazaizkigu ere, gure aurtzaro eta gazte denboran “Joles ta joles” zan puri-purikoa. Leendabizi batek, “soloak”, abesten zun, eta gero taldeak errepikatu....».

Eta 1992-XII-23-ko idazlanean:

«...Erriko gazteak, ogei urte inguruak, Gabon eskean, illunabar eta gauean kantatzen zituzten. Itsasondoko errian, mendian, baditugu bi auzo edo ballara, Goierri eta Urkia, ain zuzen. Bi ballara oetako gazteak ere, koplak abesten zituzten eta asko, etxez etxe errian kantatu ondoren, inguruko errietara joan oi ziran kantari. Gogoan det nere adiskide Bizente Ba-

randiaranek nola esaten duen, erriko “lanak” bukatu ondoren, mugante degun Aramara joan zirala ango erritarrak alaitzera.

Beste lagun batek esan zidan, Itsasondoko bazter guzietan kantatu ondoren, Zaldibiara joaten zirala gaberdiko mezatara, bidean zeuden etxeetan kantatuz.

Kopla oek, banan banan, aurrelari batek jaulkitzen zituen eta, gero, taldeak erantzun. Izaten zuten musikarik ere: panderoa, ago-soñu, esku-soñu, dultzaiña eta abar, laguntzaille bezela.

Jantziak, geienetan, bruxak izaten ziran lepoan zapiarekin eta abarkak oñetarako. Gogoan det bitxikeri bat. Eskupekoa ematera joan nintzan eta dultzaiñeroak bruxaz gañera, bere buruan, apaizaren bonatea zeukan bere bost-sei ttontorrekin. Ura umorea, ura!».

Beste kopla asko ere eskeintzen ditu Jesus Lete jaunak bere idazlan oietan. Baiña kopla oiek ez dira Gabon-kantak, baizik-eta eske-koplak, atez ate ibili ezker edozein egunetan kanta ditezkenak.

* * *

Ataungo ikastolako 6, 7 eta 8-garren maillako ikasleak aldizkari-moduko bat atera zuten orain urte batzuk.

Aldizkari ortan sail ontako bertsorik geienak daude: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7/1-2, 8, 9, 10, 11/11-2, 14, 15/1-2, 16, 17, 11/3-4, 12, 18, 21, 20/1-2, 19 eta 22-garrena, ordena ortan.

Aldaketak: 2/4: kantatutzeko gaur emen; 3/1. Agur, agur, jente noblia; 4/3: gure neke ta trabajuak; 6/2: zorionen bat azaldu; 6/3: aren entraiña garbietatik; 9/1: Eba ederra Joseperek; 9/2: Belenen zuten topatu; 9/4: eman zioten ostatu; 12/4: zeru ta lurren jabea; 14/2: pobreza aundi batean; 14/3: astoarekin ta iriarekin; 14/4: oillarraren artean; 15/1: Arnasarekin berotzen dute; 16/3: zoorrek zenduzken beti presente; 17/1: Aingeru batek abisatu du; 17/3: jaio dan aurra adoratzeko; 17/: gatoz gauaren erdian; 18/1: Jesus dulzea gizon eginda; 19/1: Gure Jesus nola jaio dan; 21/1: Pazko apillek onela; 21/3: Zeru ta lurren jabea da ta; 22/1: Gaurko gau oni Gabon deritza; 22/6: jaio dan aurren amarez.

* * *

---

¹ Esan bearrik ez dago bertso onek puntuak beste era batera beariko lituzkela.

«Belengo portalian...»

1
Belengo portalian
Maria ta Jose
aparia prestatzen
orain ari dire.

2
Nazaretik Belena,
oso nekaturik,
asto baten gañean
ikusit ditut nik.

3
Astoa ta iria
daude portalian,
Aurtxo bat jaiotzen da
Gabon gaberdian.

4
Belengo portaleko
nere Andre Mari,
esan zaiezu nor dan
Aurtxo polit ori.

5
Laztan bat emateko
emaiazu neri,
adoratu dezadan
Jainko-gizon ori.

6
Atozte, artzaitxoak,
atozte Belena,
ikusiko dezute
aurrik ederrena.

7
Jainkoak gizonentzat
biraldu duana,
orrentzako daramat
bildotsik onena.

8
Nagusi jauna, ara
bukatu kantuak,
berri on bana beza
gure Jaungoikuak.

9
Limosnaren zai gaude
kanpoko atian,
ori artuta gero
beste bat artian.

Alfonso María Zabala apaiz jauna zana (1847-1919) orain baiño leen ere aitatu degu. *Gabon gau bat* ipuia bialdu zuan Donostiako Lore-jokoe-tara 1887 urtean, saria irabaziz.

Leen ere esan degunez, ipui ortan bi gabon-kanta eskeintzen ditu. Oie-tako bat goraxeago agertu degu.

Bestea berriz, aurreko orrialdean ortxe du irakurleak.

Karteruaren Gabonak

Urte osoan pozik
nabill atez ate,
ibilliko ere bai
bizi naizen arte,
nai zaituztedalako
zorionez bete:
Jesus jaio da eta
alegra zaitzte.

Berri txit onak beti
dizkitzuet opa,
txarrik baldin badator
ezta nere kulpa;
zuei dizuedan
ondo naiak nauka
jaio dan Jesus oni
beti erreguka.

Neguko otzak eta
udako beruak
ematen dizkidate
nere apuruak;
baleude turro, kapoi,
kopa ta puruak,
kontserbatu litezke
gure fueruak.

Ezertxo're eztiot
iñori eskatzen,
ematen didatena
umill dakit artzen;
turroi, kapoiak jan ta
puruak fumatzen,
bada ez det nai utzi
fuerorik galtzen.

Ondo pasatu orain
aurtengo Gabonak,
ala nai izan beza
gure Jesus onak;
igarotzean gero
lurreko egunak,
zeruan artu bitza
kartero ta danak.

Pedro Migel Urruzuno

Jose Luis Ansolari donkitua

Argia astekaria

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Gabon-jaiak

Eguerriak dira
izaten alaiak,
baldin badaude ondo
orniturik maiak.
Ugari daudenean
kapoi ta turroiak,
tripak dantzatzen ditu
dama ta galaiak,
pozak aita ta ama,
arrebak, anaiak.
Ala dizute opa
nere ondo naiak,
ondo igarotzeko
beti Gabon-jaiak.

Urruzunok

Argia astekaria, 1922.0101.

Koroi eder bat, Auspoa 291, 2005

Artzaien kantak

Manuelek

Kontsolatu zaitetze,
pakiak ditugu,
egun jakindu det nik
txit guztiz seguru;
ez da gezurrezkoa
gaurko papeleta,
guzti-guztiya dago
egiyaz beteta.

Inaziok

Nondik jakindu dezu,
nere lagun maitia,
onelako berri on
kontentuz betia?

Manuelek

Zerutik jakin ditut
oraingo berriak,
ara bada zer diyoten
aingerutxo biak.

Aingeruak

Gloria zeruetan
Jaungoiko Jaunari
ta pakia lurrian
gizon guztiari;
zaitugu alabatzen,
bedinkatzen eta alabatzen,
graziak dizkizugu
Jauna, zuri ematen.

Estribillua

Lasterka Belena
guztiyok guazen,
pakien Egillea
jaio dan ikusten;
bada an arkitzen da
lasto artean,
txit umil jaiorik
aska batean.

Zortzikoa

Pakiaren Jabia
dator pake oso,
egitera pakia,
pake guztiz gozo;
pakia nai badezu,
ai gizon tristia,
pakerik onena da
barrungo pakia.

Estribillua

Jainkua bera
gizon artean.
Jainko gizona
era batean;
gizon tristiak,
poztu zaitezte,
zuen premiaz
aztu zaitezte;
ber-bertan dago
gure pakia,
ontzen badegu
borondatia.
Bai, arren, bada,
Jesus maitia,
pakia betor,
betor pakia.

Zortzikoa

Gerrarik okerrena
barrunbian dezu,
arren, barrunbe ori
zuzen biar dezu;
gerra au bukatzera
Jaungoikua bera,
zeruak utzirikan
lurrera jetxi da.

Bertso edo kanta auek nundik ditugun ezin esango degu, ori apuntatzea aaztu egin zitzaigun eta.

Baiña kantatzeko ez-ezik, jendearen aurrean antzerki-modukoren bat egiteko moldatuak dirala ematen du. Alako antza artzen diegu guk beintzat.

Bi lagun azaltzen dira: *Manuel* eta *Inazio artzaiak*. Ortaz gaiñera, aingeruen koroa edo taldea ere or da. Eta *estribilloa* edo *zortzikoa* kantatzeko beste talderen bat bearko litzake.

Baiña etzan gaur bukatzen dan ortan bukatuko. Gaiari jarraituz, Jesusen jaiotzaren beste gertakizun guziak edo geienak aitatuko ziran.

Orregatik, pena geiago artzen degu bertso auen gaiñontzeko txeetasunak ez jakiteaz: nork jarri zituan, zein erritakoak diran, zein urtetakoak eta abar.

Al Nacimiento de Jesucristo

Cantos pastoriles

1

Jesus jaio baño
bere lenagoti,
barria banatu zan
profeten agoti
etorriko zala Jesus
mundura zeruti,
dontzella eder baten
entrañaretati.

*Pentsamentu onekin
guazen Belenera,
jaio dan Erregia
an adoratzera.
Atentzio osoaz
juaten bagera,
orain da gero beti
Jesusen aldera.*

2

Maria Birjina
sagrarioa arturik,
bederatzi illabetean
zendukan gorderik,
dañorikan bat bere
egin bagerik,
Belengo portalian
an dago jaiorik.
Pentsamentu onekin...

3

Abenduko illaren
ogetalaugarrenian,
Jesus jaio zagan
Belengo urian,
pesebre gogor eta
turkoren artian,
miseriaz beterik
portale batian.
Pentsamentu onekin...

4

Belengo portalian
jaio da Semia,
mundu guztien Jabea
eta Erregia;
alegradu guztiok
geure biotzetan,
guazen Belenera
Jesus adoretan.
Pentsamentu onekin...

5

Pozez bete gaitian
jaiotza onetan,
artzaiak bere badatoz
Jesus adoretan,
Ai Belen ditxosoa
zorionekoa:
jaiorik bertan dago
geure Jaungoikoa.
Pentsamentu onekin...

Gabon kanta auek Gernikako Jose Antonio Arana Martija adiskideak bialdu zizkigun, oar onekin:

«Hemen alboan doakizun eskuizkribua mikrofilm batetik atera dudan kopia da. Ez dakidana da nondik jaso nuen».

* * *

Doiñua, berriz, R. M. Azkuek bere *Cancionero popular vasco* bilduman dakar, 954 zenbakian, Gipuzkoan Irungo Isabel Kerejetaren aotik jasota, era onetan:

Jesus yaio zan bainan lenagotik
aritu zan Profetaren agotik
bazatorrela Jesus mundura,
dontzella eder baten erraietara.

* * *

Kanta au Jose Ariztimuño Aitzol zanaren bilduman ere bazegoan. Amar bertso, gaiñera, Zumarragako Etxeberria'tar Borjak 1933 urtean bialduta. Guk an ikusi genduan orain urte mordoia. Oar bat artu eta, tamalez, kopian gabe utzi genduan. Orain, berriz, kanta ori bilduma ortatik atera eta kopian nai izan degu, baiña ez degu aurkitu.

Erregiak datoz....

1

Arin datoz menditik
iru erregiak,
zillarrezko soñekuz
ederki jantziak;
bat da arpegi beltza,
bestiak zuriak,
nolanai izan bitez
ongi etorriak.

2

Batek dakar eskuan
intzentsu-ontzia,
bestiak zapi gozoz
bilduta urria,
irugarrenak berriz
mir usaigarria;
bakoitzen Jesusentzat
eskeintze berria.

3

Belengo estalpean
auspeztuta dagoz,
onuntz naiko nekekin
iritxi ezkeroz;
baiñan doatsu dira
fedea meriyoz,
jaio dan Aur ederra
laztandurik gogoz.

4

Bera da fedearen
azkengo sariya,
egarri iraunkorren
ase-iturriya;
izarrak erakutsi
duten Eguzkiya,
Belengo Portaleko
Aur zoragarriya.

5

Errege ta aginde
mota guztikoak
aundi egiten ditu
Aurtxo Jaungoikoak;
izan gaitezen bere
legean zintzoak,
Euskal Erriko gizon
lege zarrekoak.

6

Jesus, erregeakin
zuregana nator,
etzaite atzeratu
zikiña banator;
zaletasun txar denak
utziko ditut or,
aurrera izan nadin
eder ta illezkor.

Bertso auek Tolosako Manuel Urreta zanaren eskutik jaso nituan, aibat bertso zaar bildu eta salbatu zuan gizona.

Egunkari edo aldizkari baten errekorrea da; baiña Urreta jaunak etzuan alboan idatzi ez egunik eta ez egunkariaren izenik.

Firma ere badute: *J. Zimela*. *Zimela* ez, baiña *Tximela* esaten zioten bertso-jartzaille ugaria izan zan Tolosan, izen-abizenak Luis Rezola Arana zituana.. Beraren bertso-bilduma: *Bakardadeko ametsak* I eta II, *Auspoo*, 204-205).

Baiña bi gizon izango dira; onako *J. Zimela* au leenagokoa.

Bertsoak irakurrita, ez du ematen auek moldatu dituana erri-bertsolari bat danik, erriagandik naiko urbil zegoan bertso-jartzaille eskolaturen bat baizik.

«Adanen pekatuak...»

1
Adanen pekatuak
genduzkan galdurik,
infernuko ondarrera
betiko sarturik.
Etzegoan gureztat
erremediorik,
Jesus jaio ezpalitz
gutzaz kupiturik.

2
Libre gerade orain
betiko infernutik,
iges egin dezagun
pekatuetatik.
Zerutako Erregea
daukagu jaiorik,
Belengo estalpean
ganbelan jarririk.

3
Gizonaren amorez
gizona eginik,
Belen eztu upatzen
artu nai duanik.
Zeruak eta lurrak
bereak izanik,
jaiotzeko denboran
etzun ostaturik.

4
Ostaturikan gabe
Belengo kalean,
an dago Jesus ona
estalpe batean.
Otzak illen ezpazun
oraingo gabean,
jaio bear izan zun
abere artean.

5
Astoak eta idiak
zutean berotzen,
Jesus zegoalako
otzak akabatzen.
Lasterkan Belenera
guztiok goazen,
Jesus adoratzera
urbildu gaitezen.

Gabon-kanta au Aita Donostia zanak argitaratu zuan, letra eta doiñu, *Gure Herria* aldizkarian, 1934-an, ondoren onako argibide auek emanez:

«Ce Noël est connu à Azpiroz (vallée de Larraun-Navarra): les paroles ont été données dans la feuille religieuse Irugarren Prantzisko'tarra (n° 19, Janvier 1915), publiée à Pampelune par les R. R. P. P. Capucins de cette ville et destinée aux Tertiaires.

La musique m'en a été donnée par le R. P. Damaso de Intza, qui l'avait entendue à Azpiroz même. Elle a un certain caractère guipuzkoan (dont, d'ailleurs, une partie de la musique populaire de cette contrée est imprégnée)...».

Gure aldetik zera esango degu: 3/3 lerroa ez degu ulertzen, eta bearbada ez da ongi kopiatuta egongo.

Ona doñua:

A - da - nen pe - ka - tu - ak gen -
 - duz - ken gal - du - rik in -
 fer - nu - koon - da - rre - ra be -
 ti - ko sar - tu - rik. — E - tze - go - an gu -
 re - tzat e - rre - me - di - o - rik Je -
 sus — ja - io ez - pa - litz gu -
 tzaz ku - ni - tu - rik —

Gabon-kantak

Gabon-kantak ere jarri omen zituan Ataungo Felipe Imaz bertso-lariak. Beraren anaiak emanda ditugu urrengo bertso eta argibide auk:

«Bertso asko ziran oiek. Ogei bat-edo. Eta ea geiago ziran gaiñera. Bertsoak moldatu bear zituala-ta ibili zan puska batean, eta andik egunetara oiek agertu zituan.

Gero, Gabon-egunean, eskean ibiltzeko oitura izaten zan emen, atez ate, taldean. Taldean edo bi edo iru igual, mendi auetan barrena, baserrietan.

Baserri bakoitzean zerbait ematen zuten. Orduan etzan dirurik izaten eta jateko zerbait. Ogi kozkor bat ere bai batzuetan, iru kozkor zituana. Opilla esaten zioten. Baiña ura ematea gauza aundia zan garai aietan.

Nexka eta mutil kozkorrak egunez ibiltzen ziran. Mutillak, berriz, parolak artu olioarekin eta petrolioarekin, eta Gabon-gaba geiena kanpoan pasatzen zuten. Illuntzeko zazpiak inguruan asi eta goizeko bostak arte igual. Emen beintzat bai. Elurretan askotan.

Onela kantatzen zuten:

Agur, agur, jente noblea,
guk berri on bat dakargu;
atentzinoa eduki beza
iñork aditu nai badu.

Ataundar batek ateratakoa omen zan ori ere; errementari batek. Gure etxean izaten omen zan gaiñera: Estradaberrin. Angoxe nagusia izango zan. Etzan familikoa. Gure aurrekoak ara etorri baiño leenagokoak dira oiek; aspaldikoak. Afizionatu bat ura ere.

Etxean entzundako kontuak dira oiek. Gure anai zaarrak, Felipek, esaten zituanak, ni mutil kozkorra nintzala.

Eta berak beste oiek atera, oso politak gaiñera. Sail bat zan. Eta Aldakioko Txomin eta biak irten eta atez ate oiek kantatzen ibili. Oraindik ere bakar batzuk gogoan izango ditudala uste det:

Atrebentziarekin
kuadrilla gera,
arrimatu geranak
etxe ontako atera;
pozez kontsolaturik
guztiok batera,
albista bat zueri
gatoz ematera.

Pasaturik orrela
urtiak lau milla,
gure billa badator
Jaungoiko umilla;
.....
.....
.....
.....

Aditzera degunez
Adan da Ebaren,
gure lendabiziko
guraso ziraden;
aiek paradisoan
pekatu eitiarren.
guretzako lan txarrak
gelditu ziraden.

San Joakin senar eta
emazte Santa Ana,
Maria da orien
alaba laztana;
Jaunak aukeratua
beretzako Ama,
beraren entraiñetan
gizon egin zana.

«Berri onan kantea...»

1
Berri onan kantea,
alegra gaitezen:
Jaungoikoaren Semea
jaio da Belenen.

2
Nun jaio ote da?
Ez dago dudarik:
aingerutxo eder bat
jetxi da zerutik.

3
Artzaiak esan diote
batak besteari,
kontentuz beterikan
dabiltz ardizari.

4
Etxe onetan bada
zenbat jende noble,
ezer eman gabarik
utzi nai ez dute.

5
Ematen duena baño
geiago naiago,
beste onelakorik
iñun ere ez dago.

6
Adios, famili eder,
portatutakoa,
Aita Eternuak
juntatutakoa.

Bertso edo kopla aukeratuak Jose Insausti bertsolariari zor dizkiogu. Aspaldikoak omen dira, bere aita zanaren aurtzaroan ere kantatzen omen ziran eta.

Abenduko kantak

Oiz eta Bizkargi mendi inguruetako auzo ta baserritxuetan kantetan diranak.

Gabon aurretikoak

1
Abendu-poza kantetan gatoz,
jauna, gaur zure etxera,
abegi onez urten egizu
gure kantak entzutera.
Jesukristoren etorreria
gatoz gu azaldutera,
zelan zerutik etorri jakun
Jesus Umia lurrera,
pekatu danak parkatu eta
zerura eroatera.

2
Gure lenengo guraso Adan
Jaunak egin ebanian,
zorioneko ipiñi eban
Paradisuen erdian,
bere Legia betetu eta
bizi zaittian bakian,
gorputz da arima gero sartzeko
zeruetako glorian;
baña jausi zan arrokerizko
pekatu itzalgarrian.

3
Pekatu arek itxi zituan
zeruetako atiak,
seme danentzat galdu zaittian
guztien apaingarria.
Jesukristoren agindu onak
aiztuta gizon guztiak,
ausi ezinda argaltasunez
pekatuaren katiak,
inpernuetan jausitten ziran
gizon errukigarriak.

4
Baña Jaungoiko errukitsuak,
gizonaren maittasunagaz,
erabagi dau eroatia
gizon guztiak Beragaz.
Lurren erdian agertuten da
gizonaren jantziagaz,
ta erakusteko bere Legia
guri ejemplo onagaz,
Belengo kortan jaioten jaku
umiltasun andiagaz.

Gabon egunerakoak

5

Andra Maria, Jose dontsuaz,
jaioterako egunetan,
ostatu billa bizkor ebillan
Belengo jauregietan;
borondaterik aurkittu ez-da
aren biotz gogorretan,
txabolatxu bat aurkitzen dabe
Belengo inguruetan.
ta antxe jaio zan Jesus Umia
gabeko amabiyetan.

*Gabeko amabiyak
jo daben orduan,
gure Salbagillia
jaio da munduan.*

6

Zergaz estaldu bere gorputza
ez dauko Jesus maittiak,
aldamenetik berotzen dabe
arnasaz asto ta idiak.
Askatxu baten ipiñitten dau
galtzu artian Mariak,
ta agertzen dira Goi-aldietan
aingeru-talde andiak,
pozez beterik kantetan dabez
kanta soñu pozgarriak:

*«Gloria zeruan da
bakia lurrian,
borondate oneko
gizonen artian».*

7

Entzuten dabe artzain zintzoak
aingeru-kanta ederrak,
danak itxi ta arin-arinka
doiaz Jesusen aurrera.
Gizon guztien Salbagillia
auspaztu ta adoretara,
ta eskintzen dautsez opagei onak
euren biotzez batera,
pozez beterik kantetan dabe
artzai guztiak batera:

*Jesus maitegarria,
maite zaituguz guk,
maite dozulako
gizon guztiak Zuk.*

8

Ogei gizaldi izango dira
Jesus Umia jaio zala,
bere graziaz zoriontsuak
danok izan zaittezela.
Aingeruak lez, jaio-parria
agertzen etorri gara,
pozez beterik egin daizuen
danok aurten Gabon-gaba,
ta, etxeko-andra, artuko geunke
limosnatxu bat, al bada.

*«Gloria zeruan da
bakia lurrian,
borondate oneko
gizonen artian».*

Orain bagoaz emendik eta
 agur urrengorartian,
 eskarrrik asko, etxeko-andra,
 Jesukriston izenian.
 Zorion asko opa jatzuez
 aurtengo Gabon-gabian,
 urte luziak igaro eta
 Jaungoikoaren grazian,
 Jesus Umiak artu zaitzala
 zeru zabal ederrian.

*«Gloria zeruan da
 bakia lurrian,
 borondate oneko
 gizonen artian».*

Gabon-kanta au orritan agertu zan, *Librería de Gaubeca*. - *Guernica*-n argitarara emanda.

Ale bat, Gernikako Julio Bareño jauna zanak bialdu zidan.

Izenburuaren azpian adierazpen jakingarri bat ematen da, irakurleak ikusi duanez; eta bertsoen ondoren beste au, erderaz:

«Estos «Villancicos de Navidad» han sido recopilados y publicados por el impresor Víctor de Gaubeca y Duo; siendo estos cantos navideños de los mejores que se conocen en toda la Comarca de las vertientes de Oiz y Bizkargui, tanto por su concepto literal como por el argumento tan encantador. – Se agradecerá la aportación de aquellos que no figuran en estas páginas, siempre que sean tradicionalmente populares, con objeto de editarlos en una publicación más amplia con sus correspondientes melodías».

Orrela egin ote zuan ez dakigu: baiña asmo ona zala ezin ukatu.

«Zeruko Erregia...»

Zeruko Erregia
jaio zan orduan
munduan,
Herodes erregia
enbidiaz betia
bildurtuten asi zan.

2
Herodes erregia,
zek bildurtzen zaitu?
Esaizu.
Jaio dan infantia
zeurorrek il eitia
lograduko ez dezu.

3
Iru errege datoz
orientetikan
Belenera,
aurreti dakarrela
izar argi eder bat
bidia erakustera.

4
Eldu zireanean
Belengo erriko
portalera,
Jaunari adoratzera
auspaz jausi zirean
belaunbiko lurrera.

Ofrezietan deutsez
euren presentiak
nobliak.
Batak dakar urria,
besti orrek mirria
da intzientsoa bestiak.

6
Beste bide batetik
biurtuten dira
errira.
Herodesen asmuak
eta pentsamentuak
orain burlatu dira.

7
Herodes burlaturik
gelditu zanian
berenian,
agindu eban ilteko
inozente guztiak
Belengo errian.

8
Ai ze negar andiak
orduan Belenen
eukezen!
Amaren bularretik
errukia bagarik
daruez umiak ilten.

Moderato

I - ru E - rre - ge da - tor

o - ri - en - te - ti - kan Be - le - ne - ra au -

rre - tik da - ka - rre - la ar - gii - zar e - der

bat bi - de - a e - ra - kus - te - ra. _____

Bertso auek *Euskalzale* aldizkaritik ditugu; 1897-ko Urtarrillaren 3-an agertu ziran.

Aurretik argibide auek ematen dira:

«Urtarrilan 6-garren egunean Eliza Ama Doneak iru urteurren, bata baino bestea pozgarriagoak, gomutaratuten daukuz. Bata da, Sortalde edo Orienteko Iru Erregeak Belengo Umea gurtutera etorri zireanekoa. Bestea, Jesus bateatu zanekoa. Irugarren urteurrena Kanako ezteguena da.

Guk, datorren asteko Donerik edo santurik agiriena, emen agertueran, lenengo urteurrenaren ganean zerbait esateko gogoia euki dogu; baina irakurten eztaquienak bere badakie Erregeen etorrerean barri, ta gauzeari obeto begiratuta, eta papera amaitu bear iakula ikusi dogunean, txikitari entzuniko neurtitz edo bertso batzuk ementxe ezarteko gogoia artu dogu».

Lerro auek idazten dituen R. M. Azkue degu, dudarik gabe, *Euskalzale* aldizkariaren zuzendaria bera zanez.

* * *

Bere Kantutegian ere agertu zuan Azkuek kanta au, 958 zenbakian, al-dakatarik gabe eta doiñu onekin:

Ondoren, beste bertso bat dakar, Ondarroakoa esanez:

Iru Errege datoz
orientetikan
Belenera,
aurretik dakarrela
argi izar eder bat
bidea erakustera.

* * *

Gabon-bertso auk Ondarroako Jose Maria Etxaburu *Kamiñazpi* zarenaren esku-idatzi batean ere aurkitu ditugu. Berak bere jaioterrian jasoko zituan. Letrari begiratuta, argi ta garbi ikusten da kanta bera dala.

Iru Errege

1

Iru Errege datoz
oroien artetik,
Erregiak
aurretik dakarrela
argi izar ederra
bidiak erakustera.

2

Erodesek dirautse
ainbat pregunteaz:
«Nora zuaz?».
«Belengo ziudadera,
jaio dan infantia
adoratzera guaz».

3

«Adoratzan dezutenian
amendik erdue,
nik ere zuen Errege ori,
diñozuen jaun ori,
adoratu nai neuke».

4

Juan dira Erregiak
izarren atzetik,
bidian artez eruan ditu
eta ipiñi ditu
Belengo portalian.

5

Jesus, Jose ta Maria
topau zituenian,
aldospian bertantxe jarri ziran
Jauna adoratzera
belauniko lurrian.

6

Beste bide batetik
biurtuten dira
Erregiak; Eroderen asmuak
eta pentsamentuak
bertan burlatuak dira.

7

Erodes burlaturik
gelditu zanian,
azkenian agindu eban iltzeko
ume txiki guztiak
Belengo ziudadian.

8

Ai ze negargarriyak
orduán Belenen
ziraden, amen bularretatik
errukitu gaberik
señak eroiezan ilten.

Estribillo

*Zeruko Erregia
jaio zan orduan
munduan,
Erodes erregia,
inbiriak betia,
bildurtuten asi zan.*

* * *

Eta doiñua, Azkuek bere kantutegian dakarren gisan:

Andante mosso

I - ru E - rre - ge - da -
toz O - ri - en - te - ti - kan -
Be - le - ne - ra, au -
rre - tik da - ka - rre - la i -
zar ar - gi e - der - bat bi -
de - a e - ra - kus - te - ra.

«Iru errege datoz...»

1

Iru errege datoz
neketan bidean,
amabi egunetan da
amabi gauean;
izar argi bat dute
laguntzen aurrean,
berak ipiñi ditu
Belengo lurtean.

Estribillo

*Goazen, artzaiak,
goazen Belena,
zeren jaio dan
gure Jesus ona;
au da fortuna
eldu zaiguna,
gloriosua da
gaurko eguna.*

2

Amaren besuetan
ikusirik Aurra,
irurak jatxi dute
lurrera belauna;
biotza jasorikan
Aurtxoarengana,
berak egin diote
eskari on bana.
Goazen, artzaiak...

3

Goazen, goazen Beleneraño,
salto ta brinko egiñik.
Au Aurtxo polito,
graziaz ederto,
ikusiko ez danik
ura bezelakorik.

Goazen, goazen alkarrekin,
zakua betetan kapoiakin,
txistu, plauta, tronparekin,
Anton da Peru gitarrakin.
Askok esango dute
zu orla ikusita:
«Badirudi zaudela
txispa arrapatuta».

Bertso auek Jose Ariztimuño Aitzol zanaren bilduman aurkitu genituan, 1936 urtean Markina-Barinagako Jose Maria Arriaga Zuazok bialduak, Ormaiztegin jasota.

Zein doiñutan kantatu bear diran ez dakigu.

Iru eta laugarren bertsoak beste sail batekoak izango dira.

Bidetan dio 1/2 lerroak; *bidean* idatzi degu, gaiñontzeko puntuak ala eskatzen dute eta.

«Atozte danok len-bait-len...»

Doiñua

Atozte danok len-bait-len,
Jesus jaio da Belenen.
Atozte danok len-bait-len,
Jesus jaio da Belenen.
Ikustera danok guazen
zer ote dan ba gertatzen.
Ikustera danok guazen
zer ote dan ba gertatzen.
Jaungoikoa zerutik jetxi-eta
askatxoan dago jarria.
Jaungoikoa zerutik jetxi-eta
askatxoan dago jarria.
Gloria, gloria Jaunari,
gloria Jesus Aurrari,
enda lurra gizonari (*sic*)
ondasun pillak ugari.
Goazen, goazen, goazen Belenera
Jaun au adoratzera,
Jaun au adoratzera
goazen Belenera.
Antxen dago portalepian.
Goazen, goazen, goazen Belenera.

A - tos-te da - nok len - bait - len Je-sus jai-
o da Be - le - nen. A - tos - te
da - noklen - bait - len Je-sus jai - o da Be - le -
nen. I - kus-te - ra da - nok goa-
zen zer o - te dan bager - ta - tzen.
I - kus-te - ra da - nok goa-zen zer o - te
dan bager - ta - tzen. Jaun-goi - ko -
a ze - ru - tik je - txie - ta as - ka - txo - an da - go ja - rri -
a Jaun-goi - ko - a ze - ru - tik je -
txie - ta as - ka - txo - an da - go ja - rri - a.

— Glo-ri - a, glo-ri - a Jau - na - ri, glo-ri - a
 Je - sus Au - rra - ri en - da lu - rra gi - zo - na -
 ri on - da - sun pi - llak u - ga - ri. Goa -
 zen, goa - zen goa - zen Be - le - ne - ra Jaun
 au a - do - ra - tze - ra, Jaun au a - do - ra -
 tze - ra, goa - zen Be - le - ne - ra an - txen da -
 go for - ta - le - pi - an
 A - ma Bir - ji - ña - ren al - da - me - ni -
 an. Goa - zen, goa - zen, goa -
 zen Be - le - ne - ra.

Kanta au, doiñua eta letra alegia, *Aranzazu* (1971, abendua) illerokotik artua degu.

Firma bezela letra auek ageri dira: B. G. Esan bearrik ez dago *Biktariano Gandiaga* zana izango dala.

Aurretik argibide auek ematen ditu:

«Gabon-kanta hau Soraluzeko Julian Bandaormaetxeari jaso nion. “Aitagandik ikasitako abesti bat da. “Ez dot gaur arte iñoiz kantatu eta ez dotzat entzun iñori kantatzen”, esan zidan. Irakurleak ezaguna du, behar bada. Hala balu ere, barkatuko didala uste dut, kantu hau aspertzen ez dutenetako polita danez».

1931

Gabon-kantak

Zabaletatar Juanek jarriyak

Bedeinkatua, alabatua
da Sakramentu Santua,¹
beraren onran kantatutzeko
artua degun asmua;
koplatxu oiek aditu bitza,
nagusi on jaun prestua,
komeni ezpada esan zaiguzu,
litzake gure gustua.

Biba etxe ontan oraiñ bizi dan
nagusi jaun serbitzala,
ondo dakigu limosnatako
oso leiala zerala;
eta ondorengo famili dana
izan biar du iguala,
gure Jainkuak urte askuan
ondo kontserba ditzala.

Memoriya arren argi zadazu,
zeru ta lurren Jabia,
enpleatzera nua Ark eman-
dako abillidadia.
Biba etxe ontan bizi dan jende
prestuba eta noblia,
nagusi jaunak kantatutzeko
eman du libertadia.

Biba etxe ontako etxeoandre
prestua eta argiya,
desio diyot urte askoko
osasuna ta biziya;
kostunbre zarra galdu eztedin
da egundañoko guztiya,
gure Jainkuak pagatuko'io
obra on oriyen sariya.

* * *

Legiarekiñ Eguarri-jaien
bezperan kunpli dezagun,
nere lagunak, «Dios te salbe»
garbuarekin erantzun.

Danak:

*Dios te salbe, ongi etorri,
Jainkuak gabon diela,
legiarekiñ kunpli dezagun
Eguarri jaien bezpera.*

Biba etxe ontako galai gaztiak,
nobliak eta bikañak,
Euskal Erriko basarri-mutil
egoki eta lirañak.
Dios te salbe...

Ama Euskeraren seme maitiak,
leialak eta azkarrak,
zintzo guardatu'itzagun danok
antziñako oitura zarrak.
Dios te salbe...

Biba etxe ontako dama gaztiak
edo maitetxo kutunak,
izarra beziñ dizdizariyak,
alaiak eta txukunak.
Dios te salbe...

Apirilleko lore goiztarrak,
apañak eta berdiñak,
edertasunez iñon parerik
ez daukaten imajiñak.
Dios te salbe...

Bertso auek Errenteriko Juan Zalabeta zanak moldatuak dira.

Bertsolariya astekarian agertu ziran, 14 zenbakian, 1931.12.20-an.

Baita ere *Juan eta Pello Zabaleta bertsolariak* liburuan, Auspoa 63-64, 1967.

Leenengo bertsoaren asiera onela du *Bertsolariya*-k: «Bedeinkatua alabatua da Aldareko / Sakramentu Santua». Laburtu egin degu, Juan Zabaletaren anai Pellok esan zigunez jarririk.

1951

Belabietatik iru Errege

1

Antziñatikan dator oitura,
gañera bikaña berez,
ea, Erregeak, urtero etorri,
galdu ez dedin, mesedez.
Guk badakigu inoiz ekaitzak
jotzean ez dala errez,
zaldiak ezin badira ibilli
etorri zaitezte oñez.

3

Jostallu asko dakarkizute,
nik dakiten baten poza,
zapata uzteko apurtua du
leioan zegon larrosa.
Andaretxo bat eskatzen du ta
amets ori zuek osa,
autsi artean egin dezala
bere besoetan goza.

3

Belabietatik iru Errege
datoz urtero bezela,
gure aurtxoak negar da negar
egongo ziran bestela.
Pitxi politez ongi beteta
ekarri dute pardela,
biar goizean apaindutzeko
leioa edo lo-gela.

(1951)

Luis Rezola, "Tximela"

Bakardadeko ametsak I, Auspoa
204, 1989

1952

Iru Errege etorri dira

Doña: «Uso zuria zera zu...»

1

Billabonako errira
iru Errege etorri dira:
Baltasar, Gaspar, bestea Meltxor;
zorutzen gaude begira.
Lotan goxoro gaudela etorri
zaitezte leio erdira.

2

Leioan oñetakoak
amatxok jarritakoak.
Joan dan urteko erregaliak
ziran nere gogozkoak.
Beste ainbeste gaur ere egin,
Errege biotzekoak.

3

Au da nere zoramena,
ain atsegin dago dena.
Iru jaun aundi aurreko aldean,
au da eskatzen detena:
zuen gain dago poztasun dana
ta utzi nai dezutena.

(1952)

Luis Rezola, "Tximela"

Bakardadeko ametsak I, Auspoa 204, 1989

1953

Gabon eskean

1

Billabonako anai maitea,
entzunez egon begira:
Gabon gabaz nik eraman nai det
illun dagona argira.
Bost pezta eman nai ez baituzu
jetxiko ditugu erdira,
ezin bizirik dauden aientzat
gaizki etorriko al dira?

2

Lenengo gora alkate jauna
ta gero ondorengoak,
ozturik dauden sendiak ea
jartzen ditugun beroak.
Guztion laguntzaren zai daude
kixkurturikan gaxoak,
oiek zutituko ditu gaurko
zuen limosna goxoak.

3

Danori milla esker ta pozik
aurrera goaz emendik,
eskean artutako txanponak
kontatuaz geldi-geldik.
Bestentzat iaio biltzen ai gera
paseaz kale ta mendik,
ta beste zerbait eman nai dunak
garaia dauka oraindik.

(1953)

Luis Rezola, "Tximela"

Bakardadeko ametsak I, Auspoa 204, 1989

Jaiak ondo igaro

Begiratu utsakin
Belen ingurura,
pozaren ordeztartzen
zaigu gaur trixtura.
Maitasuna ekarri
zendun zuk mundura,
ta gu irauli gera
danok gorrotura,
orregatik gabiltza
gabiltzan modura.

Zure dotrin ederra
bota ankapera,
amorrubiz goaz
alkar ondatzera.
Umillak zapalduta,
arruak aurrera;
izena degu baña
kristauak ez gera,
mingaña batera ta
biotza bestera.

Beartsu jaio ziñan
ta beartsu bizi,
ta guk lezio ori
eztegu ikasi.
Geronek nai genduke
jaun eta nagusi,
gurutzeko odolez
ginduzun erosi,
zuk ainbat supritzerik
ez gendun merezi.

Zure Eleizan ere
ainbeste zarata,
gazte ta zarrak ezin
konpondu dira-ta.
Besteari erantsi
norberaren palta,
geure bidetik gaude
danok aterata,
Jauna, barka zaiguzu
argalak gera-ta.

Itxaropen pozgarriz
barren oiek bete,
urak beren bidea
billatuko dute.
Aurtxo Jaungoiko ori
biotzetik maite;
onezkero ederki
aspertu zerate,
jaiak ondo igaro,
agur, urrenarte!

Basarri

Zeruko Argia, 1970.01.11

Sortu zaizkidanak, Auspoa 112,
1973

Nere bordatxotik, Auspoaren Sail
Nagusia, 1992

1970

Egun pozgarriak

1

Urte au badijoa
poliki-poliki,
agur egingo digu
guztiori aurki.
Nola bukatuko dan
zeñek erabaki?
Orren berri Jainkoak
bakarrikan daki.

2

Urreratu zaizkigu
egun pozgarriak,
emen dira Gabonak
eta Eguarriak,
gu alaitzen gaituzten
jai zoragarriak,
pakean ospatzeko
Jainkoak jarriak.

3

Beti udaberria
nai luke biotzak,
neguan sumindutzen
gaitulako otzak;
baña poztuko gaitu
Jesusen jaiotzak,
munduko pekatua
kentzen dun bildotsak.

4

Xinismengarri egin
dedin miraria,
Belenera dijoaz
Jose ta Maria;
izar dizdiratsu bat
dute gidaria,
Espiritu Santuak
emanik argia.

5

Abenduak ogei ta
laugarren eguna,
ikasbide bikaña
ematen diguna:
Belenen estalpe bat
otza ta illuna,
Jaungoikoak beretzat
aukeratu duna.

6

Toki arlote illun
argi gabekoa,
famili sagraдуаk
arkitutakoa,
ez palazio eder
apaindutakoa;
or jaioko da Jesus
gure Jaungoikoa.

7

Danok mirari onen
zai jarririk gaude,
sortuko dan Aur ori
da Kristo Errege;
Bera izanagatik
zeru-lurren Jabe,
umil agertuko da
arrokeri gabe.

8

Ostatutzat estalpe
xaxtar bat arturik,
agertuko da Jesus
buru makurturik;
eta gu berriz emen
gabiltz arroturik,
mundu zabal onetan
ezin kabiturik.

9

Aita Santuak ere
naiko min badauka,
argatik ari zaigu
beti erreguka:
zertan gabiltzan ola
anaioek burruka,
arantzak eskeñiaz
arrosaren truka.

10

Aitaren biotz bera
naigabetu degu,
argatik da guretzat
oinbeste erregu;
pakean bizitzeko
eskatuzen digu,
baña gerra-zaleak
izan ordea gu.

11

Aberats ta beartsu,
nola gazte ta zar,
asmo on bana artu
obe degu azkar;
gure oker guzia
gorrotoak dakar,
grña txarrak utzita
maita zagun alkar.

12

Zuk guretzat izanik
ain biotz biguna,
Jesus Aurtxoak, au da
eskatzen deguna:
emaiguzu pakea
eta osasuna,
ori baita munduko
aberastasuna.

Sebastian Salaberria

Aiete, Abendua, 1970

Zeruko Argia, 1970.12.27

Nere soroko emaitzak, Auspoa

172, 1984

Zoriona dakarten egunak

1

Urreratu zaizkigu
Eguberri-jaiak,
zoriona dakarten
ain egun alaiak.
Belen aldera datoz
arkume ta artzaiak,
poztu gaitezen, poztu,
euskaldun anaiak.

2

Jesus agertzen zaigu
beti biotz bigun,
zeñen une gozoak
eskeintzen dizkigun!
Jai zoragarri auek,
euskaldun da erdeldun,
pake zorionsuan
igaro ditzagun.

3

Gu nola egun argiz
berdin arratsetan.
pakearekin gabiltz
beti ametsetan.
Auxe eskatzen det nik
nere otoitzetan,
Jaunak banatu dezan
danon biotzetan.

4

Munduan gaudelako
pakearen gose,
Belengo estalpera
guk begiak luze.
Orko janari gozoz
nai genduke ase,
arren, erruki, Jesus,
Maria ta Jose.

Sebastian Salaberria

Aiete, 1975, Abendua

Nere soroko emaitzak, Auspoa

172, 1984

Gabon-gaba

1
Jose Nazareteko,
Jerusalengo Miren,
ostatu billa dabiz
biak gaur Belenen.
«Ez dago ostaturik!»
dautsa erantzuten.
eta sartuten dira
estalpe zar baten,
txiro ta ezer gabe
Gabon izan arren.

2
Txiro ta ixilik da
Belengo askatxoa,
ta bertan jaio biar
Jesus Jaungoikoa;
emon daiogun pozez
ostatu beroa,
geure biotz barruko
maitasun sutsua,
ordez emongo dauku
betiko zerua.

3
Entzun Gabonetako
Jesusen bertsoak,
diralako Belendik
bidaldurikoak;
neba, arreba, senide,
sendi-gurasoak.
Gabon eta Urte barri
zorionekoak
danoi eskintzen daukuz
Jesus umetxoak.

4
Etzaitzete aspertu
nire bertsoakin,
diralako egiñak
maitasunarekin;
eurak diñoena ondo
ikasi ta egin,
Belen maite dagigun
gogo, biotz ta adin,
pozez bizi gaitezaz
Sendi Deunarekin.

Balendin Enbeita

Nere apurra, Auspoa 117-118,
1974

Gabon-abestiak

Dan, dan, dan, Jo - se e - ta Ma -

ri - a os - ta - tu bi-lla Be - le - nen;

dan, dan dan, ga-be - ko a - mai - ke - tan

dan, dan, da, a - ti - a jo - ten.

E - ta ba - rru - tik dan, dan a - sa-rrez

go-gor dau-tse e - ran - tzu - ten:

"dan,dan, dan ga-be - ko a - mai - ke - tan

dan, dan, zer da - ka - zue e - men.

DOIÑUA: Nere apurra 59

1

Dan dan dan Jose eta Maria
ostatu billa Belenen;
dan dan dan gabeko amaiketan
dan dan dan atia joten.
Eta barrutik dan dan asarrez
gogor dautsez erantzuten:
«*Dan dan dan* gabeko amaiketan,
dan dan zer dakazue emen?».

«*Dan dan dan* txiro ta eskale bi,
edegixue atia,
geugaz batera dakagulako
munduko Salbagillia!».
Eta barrutik gogor dirautse:
«Beterik dogu etxia!».
Ostatu barik geratzen dira
Aita Jose ta Maria.

Dan dan dan gabeko amabiak,
Belengo kanpaien itza,
Aita San Josek Miren garbiai
arriturikan dirautsa:
«Entzuten dozu goitik datorren
aingeru-tronpeta-otsa?».
Une berian Miren garbiak
dauka Jesusen jaiotza.

4

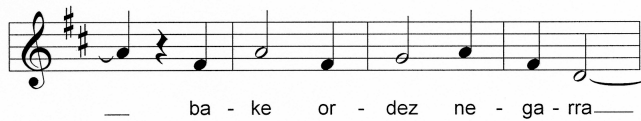
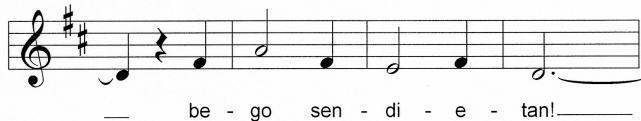
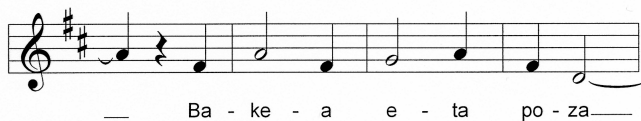
Dan dan dan aintza zero goietan,
dan dan dan bakia emen!
Dan dan dan aingeruak diñoë:
«Jesus jaio da Belenen!».
Artzaiñak ere pozagaz dabe
Jesus nun dagon itantzen.
Lenbailen danak joan nai dabe
Jesus Aurtxo gurtutzen.

Dan dan dan pozez jo daigun bada,
dan dan Belengo atia,
antxe barruan daukagulako
munduko Salbagillia.
Aita San Jose ta Mariaz dago
zeru ta lurren Jaubia,
maitasun garbiz danoi eskintzen
zoriona ta bakia.

Balendin Enbeita

Nere apurra, Auspoa 117-118, 1974
Doiñua: *Ardi txuriak*, Aita Mitxelenaren
Ogei Kanta Arantzazu-ko liburuskatik artua.

Gabonak dirala-ta

1
Belengo oiartzuna
urte guzietan;
bakea eta poza
bego sendietan!
Baña bakerik ez da
mundu zabaletan,
bake ordeztu negarra
sendi geienetan.

2
Belengo seaskatik
maitasunen eske,
eta mundu guztia
alkarraz burruke;
bakoiñentzat berea
emongo bageunke,
zorioneko Gabon
izango genduke.

3
Bakea nai badogu
ez inor zapaldu,
menpean daguanari
jasoten lagundu;
baña gizona ez da
malla ortara eldu,
naiago dau munduan
indarrez agindu.

4
Alperrik dira gure
mingañezko lanak,
egintzaz ez bagera
egizko gizonak;
laguntza bearra dau
menpean dagonak,
onentzat ere bardin
dituguz Gabonak.

5
Gabon-egunak dira,
oroitu bakoitza,
poztu saminiñez diran
anaien biotza;
erriak izan daian
biarko bizitza,
bearrekoa dabe
gaur gure laguntza.

6
Belengo estalpean
Jesus zelan zegon,
Arek esandakoak
aztuta ez egon;
bidezko txiruari
ostatua emon,
anaiak dira eta
anaiak lez jabon.

(1972)

Balentin Enbeita

Nere apurra, Auspoa 117-118, 1974

1972

Gabon-jaietan

1

Bertso berrien zale zeraten
euskaldun maitagarriak,
bakar batzuek ortxe dijoaz
zuengatikan jarriak.
Pasa ditugu Santo Tomasak,
Gabon da Egeberriak,
sano ta ondo dagonantzako
zein egun zoragarriak!

2

Bertso zar eta ipui kontatzen
zenbat aiton eta amon,
oitura ori galtzen ari da,
lenago geiago zegon.
Gaur bildu dira sendi guzia
naiz len banaturik egon,
egun auetan ikusitzen da
maitasun asko nun dagon.

3

Emendik kanpo bizi diranak
ez ditut aztutzekoak,
pentsamentutan naiz emen egon
eztira etortzekoak;
beren matraillak malkoz bustiak,
eta berdin etxekoak,
beste urte bat iritxiko da,
lagun zar biotzekoak!

4

Ta beste zenbait urrikalgarri
urtetan gaixorik daude,
oietaz pixkat oroitutzea
ez ote genduke obe?
Gaitz maltzur asko daude egiñik
errugabe oien jabe,
argatik daude gau eta egun
ordu atsegin bat gabe.

5

Ain egoera samingarria
pixkat poztu nai nuke nik,
udaberria etorriko da
negu illuna joanik.
Anai-arreba errukarriak,
ez aztu nere esanik:
Salbatzallea jaio da eta
ez galdu itzaropenik.

6

Zorion eta agur guztioi
Manterolaren partetik,
obeak jartzen saiatuko naiz
orain datorren urtetik.
Irakurle ta entzule danok,
maite zaituztet gogotik,
urte berri on zoriontsu bat
opa dizutet Lezotik.

Marzelino Manterola

La Voz de España, 1972.12.30

Zeruko Argia, 1973.01.07

Lore apal bat, Auspoa 166, 1983

1974

Berriro Gabon-jaiak

1

Ixillaldi bat egin ondoren
berriro emen nazute,
egun auetan gure lurrean
bertsoa nork ez du maite?
Bakar batzuek jarri ditut gaur,
sail aundirik ez det bete,
jai eder auen atsegingarri
ortxen dijoazkitzute.

2

Orra berriro Gabon-jaietan,
senide biotzekoak,
apaindu dira bide zabalak,
argitu dira txokoak.
Naiz-ta jai auek izan danontzat
berdin etorritakoak,
sendi batzutan irriparra ta
bestetan negar-malkoak.

3

Anai batzuek giltzapetuak,
besteak soldadu joanak,
ta beste asko gaitzaren mende
gaxo-etxetan daudenak.
Ta beste zenbait bearrezetan
azken arnasa emanak,
oien etxetan zer alaitasun
ekarriko du Gabonak?

4

Lantegitako konpondu eziñak,
danetan ekaitz zakarra,
millaka esku lanikan gabe,
nunbaitetik jan bearra.
Eguberriak eztakarkite
alaitasuna bakarra,
leku askotan pozaren ordezt
naigabea ta negarra.

5

Urtea azken egunetan da,
bat geiago bizkarrean,
jaio giñanok eriotza zor
urruti edo urrean.
Gorrotoa ta bekaizkeria
dabilzkigu indarrean.
zer gizatasun azaldu bear
degu Jesusen aurrean?

6

Euskalerritik kanpo zaudeten
millaka anai euskaldun,
badakizute gure lur ontan
gauzak nolatan dauzkagun.
Zeru ta lurren Jabe danari
erregutu dezaiogun,
Urte Berri on zoriontsu bat
guztiok izan dezagun.

Marzelino Manterola

La Voz de España, 1974.01.05

Lore apal bat, Auspoa 166, 1983

1975

Gabon aurreko gogoetak

Pentsamentutan ler zoriz nabil
sarritan gau eta egun,
ez dakit nora ezkutatu dan,
edo zentzua nun degun.
Bi milla urte jaio ziñala,
au garbi aitor dezagun:
zer gertatzen da, Jesus maitea?
Ez da batere ezagun.

Zakartu zaigu itxasoa ta
ezin baretu iñola,
lurra estali bear ote du
amorrua dariola?
Gurutze lotsagarri batean
il ziñuten, eta... nola!
Alperrikako izan ote zan
eman zenduan odola?

Aurrerapenak aukeran daude,
joak gaude errezero,
erosotasun ugari sortu
zaigu gabetik goizera.
Ikusten danak au naigabea
dakar nere biotzera,
jakindurian aurrera goaz,
gizatasunez atzera.

Gizona berez ain da eskasa,
ain da txatxu ta ariña,
birtute bidez ezin zapaldu
txarrerako duan griña.
Etzan ain errez nagusituko
negarra eta samiña,
kristau izena degunok beti
kristau jokatu bagiña.

Gaur ekaitz gabe ez dago iñun
ez erri, ez pamilirik,
nagusi, morroi, apaiz, sekular,
zar, gazte, aundi, txikirik.
Noiz izan da len oraiñ aiñako
gorroto ta inbiririk?
Pake urtea degula aurtan?
Ez da itxura aundirik.

Alai kantatu nai nuan, baiña
barren au tristea dago,
o, Jesus ona, noiz izan gera
gaur baiño biurriago?
Gizonengana inguratzeko
beldurrez jarria nago,
baiña Zugan nik orain sinisten
sekula baiño geiago.

Basarri

La Voz de España, 1975.12.21
Kezka-giroan, Auspoa 169, 1983
Nere bordatxotik, Aupoaren Sail
Nagusia, 1992

1975

Gabon-kantak

1
Berri ona zabaltzen
gabiltz ethez etxe,
zeruko aingeruak
esan bezelaxe.
Belengo Portaleko
estalpe ortantxe,
Jesus Aurtxo txikia
jaio da oraintxe.

2
Birjiñak jarri digu
Jesus gure arten,
da San Jose ari da
laguntza ematen.
Oraindik seaskarik
nola ez daukaten,
Aurtxoa jarri dute
aska txiki baten.

3
San Jose, arotza zu
zaude aldamenen,
beraz seaskatxo bat
egizu lenbailen,
artzaiak agurtzera
etorri baño len,
jakiñean baidaude
zein jaio dan emen.

4
Estalpean badago
lasto eta garo,
astoa ta idia
bertantxe jan da lo;
biak dute arnasa
goxo ta oparo,
eta Jesus txikia
bero-bero dago.

5
Artzaiak sartu dira
estalpe barrura,
Jesus, Maria ta Jose
dauden ingurura;
arkume eta kantu
ta danak lillura,
eta izar berri bat
zerun agertu da.

6
Erregeen ittulan
izarra da jarri,
aretxek eman die
gertatuan berri
Kasparri ta Meltxorri
eta Baltasarri;
gaiñera sari asko
dituzte ekarri.

7

Intzentsua ta mirra,
urra ere bai,
ta muxu eman gabe
ez dute joan nai;
guk ere eskerrik asko
emengo sariai,
eta konpota janez
gaua pasa alai.

Jose Insausti

Beti bertsoa buruan, Auspoa 276, 2002

1976

Berriro ere Gabon-jaiak

1

Orra berriro Gabon-jaietan
urte bat geiagorekin,
zer buruzpide etorri zaidan
nai al zenduteke jakin?
Zer egiñikan ez neukan eta
bertso jartzeari ekin,
aberastasun auxe badaukat:
umore ona nerekin.

2

Gabonak eta Eguberriak
beti dira nabarmenak,
urte guztiak dituan gau ta
egunik pozgarrienak.
Gozatzen dira gure gorputzen
eta animen barrenak,
zer esan berriz urte guztian
bein etxera datorrenak?

3

Naigabe aundiz aitortzen diet
zenbait mutil da neskaxi:
badakizute guk ez degula
zuentzat aterik itxi;
zoritxarrean baditugu, bai,
eta gaiñera ez gutxi,
etxeratzerik ez daukatenak
naiz Gabon-jaiak iritxi.

4

Gaitz maltzuraren mendean dauden
millaka urrikalgarri,
ezbearretan zauritutako
beste ainbeste elbarri.
Gabon atsegin zoragarri au
naiz-ta berriro etorri,
aientzat ez du pozikan eta
alaitasunik ekarri.

5

Gaur egon arren oso indartsu
sasoiko eta gordiña.
pentsatu gero gerta leikela
biariko gorputz egiña.
Erabiliko ote genduke
ainbat gorroto ta griña,
zein ezerezak geran pixka bat
konturatuko bagiña?

6

Negu beltzean sartuak gera,
urte zarra azkenetan,
zure errua ez izan arren
mingotza ziñan benetan!
Naigabe latzak utzi dituzu
gure lur maite onetan,
askok gogoan izango zaitu
beren biotz-barrenetan.

7

Zarrak agurra egin orduko
berria gurekin dago,
etorkerari begiratuta
gero ta itxusiago;
pake santuan konpondu baiño
alkar txikitu naiago,
kristaua ez da errespetatzen
zakurra baiño geiago.

8

Gure biotzak loturik daude
grina gaiztoaren katez,
alkar maitatuz asko liteke,
gorrotoarekin batez.
Etsai faltsoak jabetu dira
daukagun zentzu arlotez,
Belenen jaio ziñan Aurtxo
gutaz errukitu zaitez!

9

Gure errua baldin badegu
aitortu: Ni pekatari;
jaso biotza, egin irripar,
ez malkorikan ixuri.
Zoriona ta alaitasuna
zabaltzen ditut kantari,
eta azkenik besarkada bat
Euskalerra guztiari.

Marzelino Manterola

La Voz de España, 1976.12.26

Lore apal bat, Auspoa 166, 1983

Gabon-Eguberriak

1
Bertso batzuek nai dituenak
entzun edo irakurri,
une ontako nere asmoak
ez dira gaizki etorri;
berriro emen dira Gabonak,
gaiñean da Eguberri,
nere agurrik maitekorrenak
ainbat euskaldun jatorri.

2
Urteak azken egunak ditu,
agur egin dezaiogun,
bakoitzak berak jakingo degu
zer moduz igaro degun.
Bizi-eziñak, buru-austeak,
ezbearrak gau ta egun.
atseden eta pozikan gabe
orrenbeste biotz bigun.

3
Zenbat alargun, zenbat umetxo,
malko gorriak boteak,
zenbat guraso, zenbat senide,
naigabe aundiz beteak;
miñ ematen du bere maitea
betiko eramateak,
atsekabeen zuen lagun naiz,
anai-arreba maiteak.

4
Millaka lagun lanikan gabe
itxaso ta legorrean,
gero ta zama astunagoak
beartsuen bizkarrean;
palako eta musu eskeiñi,
gero danba muturrean,
ez ote gera bodegan sartu
gora igo bearrean?

5
Askotan pozez egonak gera
Gabonak inguratzean,
aurten malkoak irtengo dira
askoren matrail-ertzean;
ikusi eta entzuten danaz
pixka bat oroituztean,
maitasun-itzak mingaiñean da
gorrotoa biotzean.

6
Utzi ditzagun kontu illunak,
naiz izan egi sakonak.
naigabe asko berekin dauka
trantze oietan dagonak.
Poztu, aurtxoa, poztu, sasoiko,
poztu, aiton da amonak,
merezi duten gozotasuna
izan dezaten Gabonak.

7

Ez da ekaitzik denbora ona
ondoren ez duanikan,
eta guk ere ez dezagula
galdu itxaropenikan;
arnas berri bat datorkigula
Jesus Aurtxoagandikan,
guztioi auxe opa dizutet
biotz barren-barrendikan.

Marzelino Manterola

La Voz de España, 1977.12.24

Lore apal bat, Auspoa 166, 1983

1978

Eguberri

Urteko egun pozgarriena,
eldu zaigu Eguberri,
Belengo izar paregabea
ain zegoan dizdilari.

Orrek ez gaitu gu iñoiz azten,
guk bai aztu degu Bera,
ta ondorenak ikusten gaude:
gaur nolatan bizi gera?

Igarle zarrek esandakoa
orra beingoz egiztatu,
ainguru saillek eta artzaiek
aurrez-aurre begiztatu.

Gizonak eztu Jainko bearrik,
bera egin baita Jainko,
udazkeneko orbel gisara
oso denbora gutxiko.

Iritxi zaigu irixtekoa,
poz guztien sortzaillea,
poztu izaki guztiok oro,
jaio da Salbatzaillea!

Aurrerapen da zientzietan
egin duala aurrera?
Zeiñek lagundu dio ortara?
Berez gai ote da bera?

Argibide bat ematearren,
illunpez ez uzteko gu,
errege danen Errege danak
Semea bidali digu.

Jetxi ditzagun buru arroak,
goazen apalki Belena,
gure gaitzentzat antxe daukagu
sendagairikan onena.

Gugatik jaio, gugatik bizi
ta gugatik ilko dana,
egun onetan umilki danok
bil gaitezen Beragana.

Griña gaiztotan josiak gaude,
gaiñez egiñak pekatuz,
danetik garbi geldu gaitezke
Orri laguntza eskatuz,

Neurririk gabe maitatzen gaitu,
ezin esan leike nola,
gu salbatzeko emango baitu
gazterik azken odola.

O, Aurtxo Jesus, entzun zaidazu
dakarkitan eskaria,
ongi dakizu nolatan dagon
gaur egun Euskalerrria.

Eziñezkorik ez da Zuretzat,
Zuk guztia dezakezu,
ain errukarri dan erri oni
begiak luza zaizkatzu.

Asmo oneko gizonez berriz
aberasten geranean,
bizi izateak poz emango du
gure mundu zabalean.

Xamurtu, eztitu ta gozatu
euskal semeen biotzak,
urrundu beingoz odol-ixurtze,
gogorkeri eriotzak.

Entzun Zuk, arren!, eskari auek,
entzun, arren!, Jesus Aurra,
senda gaixorik dagon mundua,
senda gure euskal lurra.

Basarri

El Diario Vasco, 1978.12.26

Kezka-giroan, Auspoa 169, 1983

Nere Bordatxotik, Auspoaren Sail
Nagusia, 1992

Gabonetan

1

Askatzaillea etorri zandik
urteak igaro dira,
askatasun au ez da zabaldu
oraindik mundu guztira.
Gabon-jaietan izar bat dogu
Belen aldean dizdira,
bere argia eldu daitela
baita be gure errira.

2

Jaunan legeak beera eta
gizonak jarriak gora,
guzurra dago lege barruan,
egia legez kanpora.
Era orretan dago munduan
gaurko gizonen ganora,
egiarekin ezin mogitu
guzurrarekin nainora.

3

Mundu onetan iñok nai badau
bide argi ta zuzena,
duda izperrik iñon ez dago,
ori dogu Jesusena.
Baiña nai eta ondo azaldu
bere lege ta izena,
diñoenak be ez dau betetzen,
orrek emoten dau pena.

4

Andia dogu bakeen alde
askoren itxaropena,
baiña au lortu leukienak ez,
or sartzen jaku eztena.
Bakeen alde ez badaukagu
bakea lortu leikena,
egunen baten etorri leike
ortik gizonen azkena.

5

Poztu gaitezen egon giñanok
goiko itxaropenean,
itxaron gendun izar argi au
argiz agertu danean.
Izar eder au agertu jaku
Belengo zero ganean,
egien alde zeñek itz egin
sortu da zorionean.

6

Gabon-jaietan mundu guztia
egiten jaku alaitu,
Askatzailleak gizon guztiok
nai gaitulako askatu.
Ez daigun egin askatasun au
bier etzirako aztu,
egun alaiok egin daiguzan
beti-betiko luzatu.

7

Erodes orrek ikusi nai zun
Ume Jesusen odola,
baiña zerutik etorri jakon
aingeru ume-jagola.
Eta Erodes esku igurtzen
putzez beterik zegola,
Ejitorantza iges eginda
ezin atrapau iñola.

8

Kale guztiak argitan dagoz,
Gabon dala da ezagun,
baiña ez dakit misterio au
sinistu leiken gaur egun.
Kale guztiak argitan baiña
barruak daukaguz ilun,
eta lenengo geure argia
bakoitzak ixitu daigun.

9

Zergaitik negar, ainbeste negar?
Zergaitik negarrez urtu?
Belen aldeko zeru ganean
izar bat jaku agertu.
Ta izar orrek gaba ilun au
egiten dausku argitu,
bakea eta poza nai dunak
izar orreri jarraitu.

10

Egun onetan lagunentzako
auxe gura dot eskatu:
Ume Jesusek egin gaitzala
askatu eta alaitu.
Bere inguru danok jarrita
askatasuna abestu,
eta kopea gora jasota
lagunak gogoan artu.

111

Zeruko Aitak ikusirikan
gizon guztiok ain naspil,
gu zuzentzeko Jesus bialdu
maitasunez eta umil.
Zeruko uso bakezale au
gure buru gane dabil,
Barri Onaren ekarle da ta
tiroz guk ez dadigun il.

12

Zeruetara pasadizuan
mundu onetara sartu,
eta Jesusek ipini euskun
zein bidetatik jarraitu.
Berea dogu bide bakarra
eta beste bat ez artu,
ara ez dago beste biderik
eta ez daigun erratu.

13

Gabon jaietan urte zarra il
eta jaio urte barri,
urte barri au izan daitela
guztiorentzat ongarri.
Diñogun legez egiz bagara
zorionaren egarri,
maitasunezko besarkada bat
emon daiogun elkarri.

Basilio Pujana

Oiuak, Auspoa 251, 1997

Jesus etorri jakun

1
Jesus etorri jakun
danok askatzeko,
Gabon ospatzen dogu
au gogoratzeko.
Baiña urte danetan
au jazoten jako:
aurkitu artzain gitxi
ta Erodes asko.

2
Munduan dabiltzanak.
Jesus, zure pausuz,
guzurrez epaituta
kartzeletan dozuz.
Gizonak askatzeko
ordenak dakazuz,
munduan egiteko
naiko dogu Jesus.

3
Jesus Salbatzaillea
munduratutean,
ostatu eske dabil
atean-atean.
Azkenez jaio bear
estalpe batean,
andirik andiena
txikien artean.

4
Kristok ipini dausku
bideko orratza,
bere punta gidari
jarririk gorantza;
gero igon orduan
munduko aldatza,
aurkituko dugula
Aitaren baratza.

5
Gizon danok zentzuna
urri daukagun lez,
jai oneik artzen doguz
farraz eta burlez.
Geu askatzen etorri
Jesus maitasunez,
ta gizonak Berari
ondo erantzun ez.

6
Etorri da Mesias
egon giñana zain,
Erodes be an zegon
andiki ta apain.
Jesusek susmaturik
traiziñoen usain,
naiago izan zitun
abere ta artzain.

7

Gaur mundu au dogun lez
amurruz beterik,
amurrutik ez datot
gerrea besterik.
Ezelan be ez dago
bakea lortzerik,
geuk geugan ez badogu
barruko bakerik.

8

Guziok dakiguna
egi bat au dala:
txarrak jaten dabela
onak egin ala.
Zintzo eroateko
au arlo zabala,
Espiritu Santuak
argitu gaitzala.

9

Mundua askatu zan
Jesus etortean,
baiña etzan onartu
aroen artean.
Bi milla urte eta
gizonak katean,
ia apurtzen diran
aurtengo urtean.

10

Ain zan indar andiko
izarren argia,
Erodesez eskindu
bere jauregia.
Jesusen erantzuna
nitzat larregia,
susmatu ebalako
ume-iltegia.

11

Jesuseren bidea
egin dogu artu,
gura dogu bertatik
adorez jarraitu,
naita bide au izan
gogor eta estu,
Jaunaren baratzera
eroango gaitu.

12

Urte guztietan lez
emen dogu Gabon,
bakezaleok alkar
zorionak emon.
Erodes be or dabil
eta lo ez egon,
begiratu zerura
izarra non dagon.

13

Urtea joan eta
urtea etorri,
Gabon jaien barruan
dogu urte barri.
Diñogun lez bagara
zorion-egarri,
besarkada bat emon
guztiok alkarri.

14

Zeru eder guztia
dogu izarratu,
Belenera doana
zuzenbide artu.
Ezkutatzen bajaku
barriri biurtu,
ta askatasunera
zuzenduko gaitu.

15

Etorri da Mesias
guztion artera,
mundua askatu ta
danok salbatzera.
Jokatuten badogu
Beraren antzera,
salbatuko gara, bai,
Beragaz batera.

16

Belen ganean dogu
dizdira izarra,
borondate oneko
gizonen iparra,
biderako argia
ta maitasun-garra,
aldatza igoteko
umillen indarra.

Basilio Pujana

Oiuak, Auspoa 251, 1997

Gaur Gabon!

1
Besarkada bero bat
danontzat aurrena,
maitetasuna degu
gauzik bearrena.
Asarre danak utzi,
bildu alkarrena,
Gabon emen baidegu
bi millagarrena.

2
Orain ogei gizaldi
jaio zan Belenen,
urtean bein ospatuz
bizi gera emen.
Zorionez iritxi
bi millagarrenen,
eskerrik asko, Jesus,
zuretzako omen.

3
Adan da Ebak pekatu
egin zutenetik,
zerurako biderik
etzan gizartetik.
Etzegen zer egiñik
gizonen aldetik,
salbazioa degu
Belengo estalpetik.

4
Aingeru ta artzaiak
kantu ta irrintzi,
munduan nor jaio zan
nai adierazi.
Pakean albistea
gendun lendabizi,
baiña agindu ortan
ez gerade bizi.

5
Berdin urrutian da
berdin gertuenen,
Jesus jaio zan lurra
artuko det lenen.
Baiña kezka gogor bat
dabilkit neronen:
Jesus alperrik jaio
ote zan Belenen?

6
Beartsutasuna gaur
ez da onartua,
aberasteko griña
daukagu artua.
Aundinai ori berriz
oso indartua,
Jesusen dotriñ ura
ondo bazartua.

7

Gure artean danak
ondo ezin izan:
gaixo daudenak eta
kartzela-bizitzan.
Oien pamilikoak
zein triste dabiltzan!
Lagundu dezaiegun
kristau baten gisan.

8

Pekatariak gera
sortzez ta izatez,
pauso asko ditugu
gerontzat kaltez.
Galtzera goaz, Jesus,
tiroz ta gerratez,
Belengo estalpetik
errukitu zaitez.

Txomin Garmendia

2000-ko abenduaren 26-an
Arrate Irratitik kantatuak.

Aurkibidea

Itzaurrea	7
1814: Villancicos euskaros	13
1815: Eguberri kantak	15
1816: Eguberri kantak	17
1817: Eguberri kantak	19
1818: Donostiyako gazteak Erregeen gurtea edo adoraziyua	21
1819: Eguberrietako kantak	23
1828: Donostiyako gaztetxoak 1828garren urteko Eguberri bezpera gabea	25
1828: Jesusen jaiotzari	28
Gau pozgarriagorik	30
1829: Donostiyako gazteak Erregeen gurtea edo adoraziyua	32
1829: Eguerritako kantak	35
1830: Eguerritako kantak	38
1831: Gambrako gazteak	41
1831: Gabonetako kantak	42
1832: <i>Villancicos Euskaros</i> Gambrako gazteak	44
1833: Iru Errege gabea	46
1833: Donostiako gazteak Jesusen jaiotzari	48
Jesusen jaiotzako gau pozgarritsuan	50
1841: Jesusen jaiotzako kanta berriyak	55
1843: Jesusen jaiotzako kanta berriak	58
1844: Donostiako gaztetxoak iru Errege bezpera gabea ...	61
1845: «Aingeruak esan du...»	64
1849: Donostiako gazteak Iru Errege bezpera gabea	72
1849: Eguberriko kantak Donostikoak	74
1849: Donostiako galai gaztetxoak Jesusen jaiotzari	76
1850: Donostiako gazteak Errege bezpera gabea	78
<i>Al Nacimiento del Hijo de Dios</i>	80
1850: Tolosako Gabon-kanta zarrak	82
1850: Donostiako gaztetxoak Jesusen jaiotzari	84
1851: <i>Zorcico para Gabon, para Iglesia y Calle</i>	86
1854: Donostiako gaztetxoak Errege-bezperan	89

1857-ko kantak	92
1862: Lenengo gizona egitea eta Jesusen munduratzea	94
Zortzi bertso Jesusen jaiotzari	105
1867: Jesusen jaiotzako bertsuak	107
1868: «Aingeru eder batek...»	110
1868: «Ekustean Belenen...»	112
Izenik gozuen	114
Jesusen jaiotzearen gañeko lauko samurrak	118
Gabon-kanta zarrak (bizkaitarrez)	120
Gabon-kantak «Gabaren gaberdiyan...»	122
Bertso Berriak: «Abenduko illaren...»	124
«Abenduko illaren...»	129
1871: Artzai-kanta	136
1879: Jesusen jaiotzerako	137
1881: Jesus jaio berriari	139
1882: Gabonetarako kantak	141
1882: Jesus jaio berriari	143
1882: Iru Erregeen adorazioa	145
1883: Errege bezperako	147
1886: Gabon-kantak	149
1886: Artzaiak	151
1886: Iru Erregeak	153
1887: Jesusi	155
1888: Iru Erregeak	157
1888: Errege bezperan	159
1888: Jesusi	160
Bertso berriak: «Eguarri bezperan...»	162
Jesusen jaiotza	166
1892: Artzai kanta	179
1893: Jesusen jaiotza	180
Iru Errege	182
Gabon kantak	183
1895: Gabon kantak	185
1896: Gabon kantak	187
1897: Jesus jaio berriari	188
1898: Iru Erregeak	190
1898: Eguarri-Erregeak	192

1898: Jesusen jaiotzan	193
1899: Erregeak	195
1899: Iru Erregeak	196
1899: «Goazen alkarren laguntzen...»	198
Gabongo kanta	200
Donostiako gazteak iru Errege bezpera gabea	202
Jesusi kantatzeko Gabon-gabian	204
Mari Domingi	209
Artzai-kanta	213
Gabon kanta	216
Iru Errege Orianteko	217
Erregeen adorazioa	220
Gabon kanta (Bromakoak)	223
1901: Lege zarra	225
1902: Jesusen jaiotza	228
1902: Iru Erregeak	230
Gau on	231
1902: Gabon kanta	232
Jesusen jaiotza	234
<i>Villancicos</i> «Zeblebra zangun...»	236
1904: Nere bartko ametsa	237
«Belenen dago zeru guzia...»	239
1906: Jesus jaio berriari	241
1906: «Ariñ, ariñ. kristauak...»	242
1906: «Aingeru ta artzaiakiñ...»	243
1906: «Kantatu dezaiogun...»	244
1906: «Goazen guztiok...»	245
1906: «Gabaren erdian...»	246
1906: «Ai zeñ eder ta atsegiña...»	247
1906: «Atozte, kristauak...»	248
1907: Iru Erregeak Jesusekiñ izketan	249
1907: Artzaiak Jesusekin itzketan	250
1908: Erregeak Jesusekin itzketan	251
1908: Jesusen jaiotza	252
1908: Belengo estalpean	254
1908: Ama Birjiña ta Aurtxo	255
1909: Erregeak Jesusekiñ	256

1909: Aurtxo Jesusi	257
1910: Artzaiak atez ate eskian	259
1910: Iru Erregeak Jesusekin izketan	261
1918: Olentzaro abestiyak	262
Olentzero	265
Albako gultzurruna	271
«Lenengotik izan zan...»	273
Jesusen jaiotzako kantak	278
Jesusen jaiotza	281
Egoarritako kantak	291
« <i>Deo gratias, buena gente...</i> »	298
«Belengo portalian...»	309
Karteruaren Gabonak	311
Gabon-jaiak	312
Artzaien kantak	313
<i>Al Nacimiento de Jesucristo. Cantos pastoriles</i>	315
Erregiak datoz...	318
«Adanen pekatuak...»	320
Gabon-kantak	322
«Berri onan kantea...»	324
Abenduko kantak	325
Gabon egunerakoak	326
«Zeruko Erregia...»	328
«Iru Errege datoz...»	333
«Atozte danok len-bait-len...»	335
1931; Gabon-kantak Zabaletatar Juanek jarriyak	339
1951: Belabietatik iru Errege	341
1952: Iru Errege etorri dira	342
1953: Gabon-eskean	343
Jaiak ondo igaro	344
1970: Egun pozgarriak	345
Zorion dakarten egunak	347
Gabon-gaba	348
Gabon abestiak	349
Gabonak dirala-ta	351
1972: Gabon-jaietan	353
1974: Berriro Gabon-jaiak	354

1975: Gabon aurreko gogoetak	355
1975: Gabon-kantak	356
1976: Berriro ere Gabon-jaiak	358
Gabon-Eguberriak	360
1978: Eguberri	362
Gabonetan	364
Jesus etorri jakun	367
2000: Gaur Gabon	370